

POSELSTVÍ
CARSKÝCH A CÍSAŘSKÝCH
KURÝRŮ

ŘEZNO-PRAHA-VÍDEŇ-MOSKVA
15.-17. STOLETÍ

PRAHA 2000

Děkuji váženému prof. dr. Jaroslavu Pánkovi, DrSc., za rady a pomoc při identifikaci osob, s nimiž se ruští poslové na svých cestách k císařskému dvoru setkávali.

S. M.

Vybrala a přeložila, předmluvou a poznámkami opatřila Světlá Mathauserová.

Translation and preface

© Světlá Mathauserová

HISTORICKÝ VÝZNAM A ESTETICKÝ ÚČIN POSELSTVÍ

Archívy jsou muzea sui generis, ale na rozdíl od nich nedemonstrují své poklady tak okázale a jejich sbírky zůstávají po staletí jakoby v depozitáři, ukryty před zraky nejen veřejnosti, ale i historiků. Pokusili jsme se vynést na světlo ze sklepení historie jeden z exponátů a představit jej tak, aby promlouval vedle dokumentárních také svými estetickými hodnotami. Využili jsme k tomu staré diplomatické korespondence a archívních záznamů moskevského Úřadu pro zahraniční styky, vydaných v polovině minulého století v deseti svazcích v Petrohradě. Lépe než jakékoliv jiné jsou právě tyto historické materiály schopny vypovídat o světě také svou až esteticky působící mnohohrstevnatostí.

Diplomatické záznamy obsahují jak listinný materiál, tak barvité zprávy o cestách poslů, pokyny pro jejich odbavení i popis přijetí v cizí zemi, politické projekty panovníků i nečekané realizace, které připravil život. Pozoruhodné je i velké rozpětí stylové. Na jedné straně vysoce oficiální styl panovnických listů s ustálenými symboly a znaky, které se opakují a v nichž je informace ukryta mezi řádky, v nepatrné formulační odchylce, a na druhé straně bezprostřední a zcela jednoznačné líčení dojmů z cest po cizích zemích, jakési cestovní zprávy, které podávali poslové. Pak jsou tu zcela věcné výčty toho, co z potravin bylo vydáno na cestu, výčty odevzdávaných i přijímaných darů, technické pokyny pro plynulost pohybu na cestách a doporučení nejbezpečnějších cest. Jednotícím a přitom vzrušujícím pojítkem zůstává vědomí, že všechno tu je směřováno k zásadním politickým otázkám, které neztratily svou aktuálnost a jejichž tehdejší řešení má vztah k naší současnosti, že se tu jedná o bytí a nebytí národů, o osudy tisíců lidí, jejich cítění a touhy, vůbec o uspořádání života na zemi.

Není náhodou, že zahájení evidence diplomatických styků při Moskevském velkoknížectví spadá do konce 15. století, tj. do počátků nové doby. Vlivem renesančního myšlení, jehož ohlasy pronikly po osvobození od tatarského jha i na „svatou Rus“, mění se i tady, přestože ne tak rychle jako v západních zemích, pojetí světa. Jeho středověký model měl vertikální parametry, což bylo dokonce vyjádřeno názorně v obraze schodů do nebe, stupňů duchovních ctností, jimiž lze vystupovat vzhůru k absolutní dokonalosti. Svět byl nahlížen shora dolů a jen s pokorně nachýlenou hlavou zdola nahoru.

Smysl světa byl dán absolutní ideou Boha a pro ni existoval. Tzv. obrácená perspektiva v malířství, při níž plochy zobrazovaných předmětů byly orientovány vzhůru, k věčnosti, a přímky vycházející odtamtud se protínaly navzdory reálné perspektivě někde za zády diváka, byla nejprůkaznějším výrazem středověkého vertikálního vnímání světa, které nepovažovalo za důležité zobrazovat reálné vztahy mezi předměty v prostoru. Také časové relace byly v tomto modelu nevýznamné a neprolínaly se do prostoru. Dítě mohlo být na obraze vykresleno větší než dospělý člověk, protože výška postav na obraze nevyjadřovala reálnou podobu, nýbrž podle zákonů hierarchické perspektivy místo na společenském žebříčku. Čas měl ostatně substantiální hodnotu, neuplýval, nýbrž trval ve své nehybnosti.

Reálná geometrická perspektiva, která naopak vztahuje okolní svět k pozemskému pozorovateli jako k plnohodnotnému subjektu, je přínosem až renesančního myšlení. Také čas začal být v renesanci chápán jako pohyb bodu v prostoru a stal se ve své proměnnosti ústřední veličinou nového modelu světa chápaného dynamicky. Nadčasovost se nahradila historickým časem, který je hybatelem v novém, horizontálním pojetí světa.

Díky tomuto novému cítění vznikla na prahu novověku touha po horizontálním osvojení země. Cesty poznání se rozběhly do všech světových stran. Španělé a Portugalci objevovali nové kontinenty, další přímořské velmoci hledaly nové cesty do vzdálených zemí. V r. 1488 Habsburkové vyslali svého člověka, Mikuláše Popela, do vzdálené „Moskovie“. Tady byl velkým knížetem vladimirským a moskevským Ivan III. Vasiljevič, který se nedávno s konečnou platností vymanil z tatarského jha. Vedle svého zaměření na východní oblasti, kde kazaňští a krymští Tataři stále ještě byli nebezpečnými nájezdníky, projevil zájem o situaci v západní Evropě, protože s ní bylo spjato získávání západních ruských zemí a Kyjeva, za jejichž dědice se Ivan III. považoval. Kromě toho si jako svou druhou manželku vzal Sofii Paleologovnu z rodu posledních byzantských císařů, aby tím pro sebe i své potomky získal právo na titul cara, vládce a ochránce východních křesťanů. Titul východního cara, který se uvolnil tím, že Byzanc padla r. 1453 do rukou nekřesťanských Turků, byl Ivanu III. nabízen také jižními Slovany, Bulhary a Srby; ti do Moskvy vkládali naděje jako do „třetího Říma“, jenž osvobodí východní křesťany z turecké poroby.

Byl tedy horizontální poloměr politických zájmů Ivana III. dostatečně veliký, aby se doň vešly i dynastické plány římského císaře Fridricha III. a jeho syna Maxmiliána, nejdříve krále a později i císaře římského. To, co oba panovníky spojovalo, byla obava z mohutností síly polského krále a velkoknížete litevského Kazimíra IV. „a jeho synů“, z nichž jeden byl Vladislav, král uherský a český. Diplomatická jednání mezi Maxmiliánem I. a velkým knížetem Ivanem III., vedená zkušeným Řekem Jiřím Trachaniotem, jenž patřil k suitě Sofie Paleologovny, řecké manželky Vasilije III., na jedné straně a Jiřím Delatorem na straně druhé, habsburské, vyvrcholila spojeneckou smlouvou „proti Kazimírovi a jeho dětem“, jež měla zajistit Maxmiliánovi nárok na Uherské království a Ivanu III. na Kyjevské knížectví.

Smlouva takto připravená byla se všemi náležitostmi a se všemi pečeti vystavena až po smrti Ivana III., za jeho syna Vasilije III., kdy v r. 1514 do Moskvy přijel císařský vyslanec Jorg Schitzenpamer a dojednal smlouvu s ruským poslem Jiřím Laskirevem. Dohoda o společném postupu proti „polskému králi a jeho dětem“ však nikdy nebyla realizována, protože mezitím Maxmilián dosáhl svého cíle sňatkovou politikou, když svého syna Ferdinanda oženil s dcerou českého a uherského krále Vladislava Jagellonského Annou, a tím mu zaručil získání Čech a Uher snadněji než vojenskou cestou. Stalo se tak v r. 1526, kdy u Moháče v boji s Turky král Ludvík Jagellonský zahynul. Malým historickým zadostiučiněním nám tu může být aspoň to, že jeho smrt, která znamenala začlenění Českého království do evropského soustátí, vešla do diplomatických dějin jako příklad zrady Habsburků na nebohém králi Ludvíkovi: uvěřil slíbené pomoci a danému slovu, které nebylo míněno upřímně.

Smlouva o spojenectví mezi Maxmiliánem I. a Vasilijem III. byla v Rusku nadále pečlivě uchovávána jako důležitý dokument, protože císař Maxmilián tu poprvé pro moskevského velkého knížete Vasilije III. použil titul imperátora, když jej nazval „Kayser und Herrscher aller Russen“. Toho se pak dovolával nejen Ivan Hrozný, usilující o tento titul a přivlastnivší si jej korunovací v r. 1547, ale navíc Petr Veliký smlouvu vydal v r. 1718 v různých jazycích jako vzácný dokument „nalezený ve starých archívech“.

Důležitou úlohu v tomto poznání a osvojování cizích zemí měly politické sňatky, a tedy především ženy. Nejenže při provdání do cizí země zakládaly právo na dědictví po otci nebo po manželovi v

případě, že nežil mužský potomek rodu, ale spolu se svými družinami hrály také roli stálých vyslanců na dvorech více či méně spřátelených vládců. Tak Ivan III. žádal pro svou dceru, v případě že by se provdala za císaře Maxmiliána, respektování jejího náboženského vyznání, pravoslavný chrám a sbor duchovních. Při prudkých politických zvratech však ženy často musely na sebe vzít i úděl rukojmí, jako tomu bylo v případě dcery Maxmiliánovy, jež se měla stát ženou francouzského krále, nebo s dcerami Ivana III., z nichž jedna, Jevdokije, byla provdána za kazaňského tatarského careviče Petra (původním jménem Kujdakula), který sám byl držen v Moskvě jako rukojmí.

O otevřenosti politiky Ivana III. vůči západnímu světu v diplomatických textech svědčí skutečnost, že veliký kníže dal poslům odjíždějícím k římskému císaři pokyn jednat podle vlastního uvážení o vhodné nevěstě pro svého nástupce Vasilije. Ten však prý se rozhodl, veden nikoliv nezištnou radou Jiřího Trachaniota, najít si nevěstu doma. V srpnu roku 1505 byla uspořádána přehlídka knížecích a bojarských dcer. Z pěti set jich bylo vybráno deset, z nichž si Vasilij — proti předpokladu Jiřího Trachaniota, že vyvolenou bude jeho dcera, — vybral Solomonii Saburovovou, dceru staromoskevského bojara, oddaného velkoknížecí centralizační politice, namířené proti velkým údělným knížatům. Solomonie však pro neplodnost musela odejít do kláštera a Vasilij III. se ve svém druhém manželství (s Jelenou Glinskou) opět opřel o sílu mocných knížat. To, že jeho nový tchán byl spjat s vlivnými kruhy Litevského knížectví, navíc posilovalo jeho naděje na ovládnutí Litvy. Tato okolnost se pak stala jedním z hlavních bodů politiky Vasilijova syna Ivana Hrozného, jenž však neměl diplomatické schopnosti svého otce a děda a svou prudkostí a neústupností případné spojení spíš odpuzoval, než aby jimi obkličoval svého protivníka. Tak začala vleklá a pro Ivana Hrozného málo úspěšná Livonská válka.

O co v ní šlo? Především o přístup k moři. V poselských zprávách je zachycen způsob dosavadní komunikace po Baltském moři. Zdejší obyvatelé, Livonci, Litevci, Poláci, Prusové, Švédové a Dánové, dobře zvládali techniku plavby, organizovanou především hanzovními pravidly, jimiž se řídil i Veliký Novgorod, dokud byl svobodným městem, a všichni ochotně vycházeli vstříc potřebám moskevských knížat. Dynamika růstu Moskvy však byla tak velká, že jí začínal vadit příliš zprostředkovaný pohyb po Baltském moři. Nejdříve si Moskva

osvojila dosud svobodná města Pskov a Novgorod a tím omezila jejich schopnost plnit povinnosti, které dosud tato města zastávala v řetězci hanzovních měst. Tak se zrodily konflikty, které vyústily v Livonskou válku.

Úsilí o získání moře jako nové komunikační sféry bylo jedním z důsledků integrace Rusi do evropské politiky. Intenzita, s jakou o volnou cestu k moři bojoval Ivan Hrozný, byla příliš silná, než aby ji mohly omezit výčitky císařů Maxmiliána II. nebo Rudolfa II. Rozdíl v naléhavosti, s jakou obě strany prosazovaly své zájmy, byl ovšem dán také skutečností, že zatímco říše Ivana Hrozného byla vysoce centralizovaná a panovník byl samovládcem, císaři Římské říše byli ve svém rozhodování závislí na vůli řady německých knížat. Nestejnost obou východisek se projevovala také v rozdílech se představách o jednacím protokolu.

Celkem se ve vzájemných stycích jako novém komunikačním systému uplatnily tři typy zprostředkovatelů a nositelů zpráv: poselstvo, tzv. velké poselstvo a kurýři. Poselstvo mělo význam symbolický. Jeho jednání mělo znakovou hodnotu, proto poslové trvali na ceremoniálu a obřadnosti. Sdělení poslů musí být nepřímá, protože poslové nemohou dopustit konflikt. Naopak musí dojít ke kompromisu, aby dekorum bylo zachováno. Kurýři nosí reálné informace. Maxmilián II. například vysílá rychlého kurýra k Ivanu Hroznému v době, kdy v jeho blízkosti dlí ruské poselstvo. Kurýři ovšem nemají pravomoc ani nárok na obřadné uvítání. Tzv. velké poselstvo je ideální meta, k níž se neustále směřuje, ale od něhož se stále ustupuje, protože konečná smlouva by uzavírala možnosti a umrtvovala dění. Je tedy vlastně nemožná, a pokud byla uzavřena mezi Maxmiliánem I. a Vasilijem III. v r. 1514, pak byla od samého počátku nerealizovatelná, protože její původní motivace i cíle pozbyly platnosti. Velké poselstvo je velká fikce.

Historické zobecnění a zhodnocení diplomatických textů nebylo cílem naší publikace. Chtěli jsme jen, aby všechny autentické materiály promluvily bezprostředně, samy za sebe, a abychom zhlédli jejich přirozenou pestrost, vytušili úpornost cest po souši i bezednost rozbouřeného moře. Pak snad budeme schopni oživit v sobě i nějaký ze ztracených smyslů, který mají ptáci a jiní živí tvorové, „šestý“ smysl pro orientaci v životním prostoru. Evropa je danost s určitými relativně neměnnými geografickými obrysy, je stále obtékána týmiž moři a nedá se zvětšit do žádné ze světových stran, rozložení

etnických skupin rovněž, trvá zhruba nezměněné po staletí. A tak pod všemi historickými proměnami pociťujeme jisté konstanty, které trvají a v evropském dění jsou určující. Jednu z nich naznačíme: je to postavení našich zemí v systému evropských cest. Cesty středověkých kupců, vojáků, misionářů i novověkých poslů vedly vždycky našimi zeměmi, a jak vyplývá z historie, průchodnost těchto cest byla vždycky bedlivě střežena s podobnou důsledností, s jakou jsou sledovány i přístupy k moři.

Záměrně jsme vybírali zprávy o poselských cestách přes Prahu a v době Rudolfa II. jen do Prahy a z Prahy. Ponechávající čtenáři úplnou volnost v „prostorové“ orientaci, získávané sledováním těchto cest, chceme se zmínit o funkci jazykového prostředníka, kterou tehdy české země nesporně plnily. A posel, který přišel do Moskvy v r. 1488, Slezan českého původu Mikuláš Popel, používal v Moskvě češtiny jako tehdy běžného — vedle polštiny — úředního jazyka střední Evropy, resp. západních částí východní Evropy. V ruském překladu Popelovy řeči je tedy řada bohemismů: naposled, aniž slyšali ot žádnogo čeloveka, sam veliko lichu sobě udělal i veliko trpenije na sja vzjal, z pravogo serdca prijaet, tvoju milost' milujet, bezpečně, v tom zvěděl, iž by ja na peňazi netbal atd. Také překlad řeči posla Jana Kobenzela k Ivanu Hroznému oplývá českými výrazy: do vjazanja posazen, s pilnostju, besprestani, ot těch časov, do něbes podnosjat, nět togo lutče na světě užitočnejše, velikij okrutnik (tj. ukrutník). Někde se uvádí česká varianta vlastního jména: „do Rejnzborka, a po Češski Rezn“. A v poselstvích k císařovi Rudolfovi je patrné, že informace už jsou čerpány z českého prostředí a jemu jsou také určeny. Vídeň už není Věna, ale Vědna, dřívější „ercgercogi avstrijskije“ se změnili v „arcyknjažata rakovskije“. Kryštof Popel z Lobkovic vítá ruské posly česky.

Jsou to pouze krátké záblesky dřívější slávy Českého království a významného kulturního odkazu, ukrytého v rozvinutém jednacím jazyce. Jsme rádi, že vyzařování tohoto odkazu, které v případě šíření české výpravné prózy do východních slovanských kultur bylo už prokázáno v jiných pracích, můžeme doložit také přítomností češtiny v diplomatickém jednání mezi západní Evropou a Rusí.

Světla Mathauserová

I. ČÁST - CESTY POZNÁNÍ

(1488—1505)

Maxmilián I. a Ivan III.

Poselství Mikuláše Popela

Soustředění vlády koncem 15. stol. nad čtyřmi zeměmi — Polskem, Litvou, Čechami a Uhry — v rukou polských Jagellonců (tj. Kazimíra Polského a jeho syna Vladislava, krále českého, později také uherského) vyvolalo ostražitost jak v okruhu římského císařského dvora, tak ve velkoknížectví Moskevském.

Tajná jednání nedala na sebe dlouho čekat. V r. 1488 byl do Moskvy vypraven první rakouský posel Mikuláš Popel, který měl připravit půdu pro případný společný postup. Záznam úvodního rozhovoru Mikuláše Popela s moskevským úředníkem Fjodorem Kuricynem tlumočí atmosféru tehdejších diplomatických jednání mezi římským císařem Fridrichem III. a moskevským velkým knížetem Ivanem III.

...řekl (tj. Mikuláš Popel)¹, že přináší vzkazy od císaře² velikému knížeti³ a že má přikázáno předat je knížeti přímo, bez přítomnosti bojarů. Ale kníže ho k audienci bez bojarů nepřijal. Pak ho veliký kníže pozval, aby přednesl císařovy vzkazy před bojary: přítomni byli kníže Ivan Jurjevič, kníže Danila Vasiljevič a Jakub Zacharjič.

¹ Mikuláš Popel byl prvním císařským poslem, který byl císařem Fridrichem III. pověřen jednáním v Moskvě. Mikuláš Popel pocházel z rodové větve Popelů, která přesídlila z Čech do Slezska v době, kdy obě země patřily k sobě. Mikuláš Popel uměl česky, ačkoliv jeho rodina už byla poněmčená. V Popelově řeči v Moskvě je řada českých výrazů, které písař při překladu do ruštiny ponechal v původním znění. Mikuláš Popel byl vyslán do Moskvy v r. 1486 a podruhé v r. 1488. První list archívních záznamů byl porušen, a proto záznam o Popelově výkladu začíná uprostřed věty.

² Byl to císař Fridrich III., jako německý král (1440—1490) Fridrich IV. Od r. 1452 císař římský, v r. 1490 předal vládu svému synovi Maxmiliánovi.

³ Velikým knížetem byl Ivan III. Vasiljevič, který se stal vladimírským a moskevským knížetem v r. 1462. Započal centralizaci integrováním drobných knížectví, kterou dokončil jeho vnuk Ivan Hrozný, a tak počáteční teritorium o 430 000 km² se jen do nástupu Ivana Hrozného v r. 1533 zvětšilo šestkrát. Ivan III. také definitivně skončil s tatarským jhem spočívajícím v odvodu daně, a to v r. 1480. Po připojení dosud svobodného města Novgorodu v 70. letech 15. stol. a Tverského knížectví v r. 1485 si osvojil titul vládce „veškeré Rusi“. Tím, že se oženil se Sofií Paleologovnou, příslušnicí byzantského císařského rodu, zajistil si právo na následnictví titulu byzantských císařů, kteří pozbyli svou říši po vpádu Turků do Cařihradu v r. 1453. Ivan III. zemřel 27. 10. 1505.

Jeho řeč byla tato: „Když jsem před dvěma roky odjel od velikého knížete a vrátil se k císaři římskému do Norimberka, ptal se mne císař a mnozí z jeho knížat na Tvou Milost a naposled se mne ptal, zda Tvá Milost je poslušná i s celou svou zemí polského krále, jak se původně domnívali; já ovšem... byl jsem u Tvé Milosti... králi polskému, ani Tvá země. Veřejně přede všemi jsem řekl, že Tvá Milost je velikým knížetem a významným panovníkem a že vlastníš větší zemi než polský král a že Tvá Milost má větší bohatství než král polský co do rozlohy země i co do pokladů. Také jsem vylíčil vznešenost a moudrost Tvé Milosti, jak jsem ji poznal za svého pobytu u Tvé Milosti. Císař římský se svými německými knížaty se podivil takové zprávě o vznešenosti a moudrosti Tvé, jakož i o velikosti Tvé země, kterou držíš, neboť do té doby to nevěděli, a také neslyšeli o tom od žádného člověka vypravovat tolik, co ode mne. I kdyby Tvá Milost poslala tam svého nejvěrnějšího sluhu, nemohl by čest Tvé Milosti vyzvednout výše a lépe promluvit před císařem římským a jeho knížaty, než jsem to učinil já. Proto mi, Milosti, věř a neboj se mne... neboť jsem pro Tebe mnoho dobrého udělal, nikoliv špatného... Veliký císař římský, když jsem k němu přijel do Norimberku a byl přítomen obědu u jeho stolu, neustále se mne ptal na Tvou Milost, a proto jsem mu více než jiným knížatům vyprávěl o Tvé vznešenosti a moudrosti. Císař římský Tě chová v lásce a ze srdce Ti přeje všeho dobrého. Proto mě k Tvé Milosti poslal, abych to vše Tvé Milosti vyjevil osobně, a nikoliv listem, jak jsem mu radil, ale abych Tvé Milosti ústně sám všechno vypověděl, ujistil Tě o jeho dobré vůli a přízni, kterou k Tvé Milosti chová.

Já sám jsem si pro čest a dobro Tvé Milosti hodně nepříjemností způsobil a velké útrapy na sebe přivolal. Kdybych byl mlčel a nemluvil tak mnoho dobrého a pravdivého o Tvé Milosti, římský císař by mne nebyl vypravil s poselstvím k Tvé Milosti. Ale nemohl jsem nic proti své přirozenosti učinit, než jen říci pravdu... o panovníkovi, který mi tolik dobra prokázal... a nemohl jsem nic špatného o něm donést, a kdybych byl pomluvil Tvou Milost, nebyl bych vzal na sebe cestu s tímto poselstvím... Patnáct neděl jsem ležel nemocen a poslal jsem list císaři římskému, že pro nemoc se nemohu vydat na cestu a aby císař sem poslal někoho jiného. Ale císař římský mi odpověděl listem, abych nešetřil peněz a všechno, co je třeba k vyléčení, zaplatil z jeho prostředků a jen svého zdraví si hleděl, abych toto poselství mohl

dovést ke zdárnému konci. Proto, také pro čest a dobro Tvé Milosti, jakmile jsem byl zdrav, vyjel jsem z Norimberku.

Uvěřiž tedy Tvá Milost Listu, který jsem Ti od římského císaře předal, a nechť se Tvá Milost nediví, že Tě o to prosím, neboť jestliže nevěříš, že jsem od císaře římského k Tvé Milosti byl s tímto poselstvím vyslán, pak nevěř ani vzkazu, který Tvé Milosti budu od římského císaře vyřizovat. Když nevěříš, pošli k císaři římskému svého člověka, aby ses přesvědčil, zda jsem pravý posel a pravý list jsem Ti přinesl, či falešný. Přinesl jsem Tvé Milosti více pověřovacích listin než prve, aby mi Tvoji bojaři uvěřili, že jsem sluha římského císaře, a aby nepojali podezření proto, že před dvěma roky mě doprovázeli jen dva lidé a víc nikdo. I tentokrát bych si byl vzal více lidí s sebou, než kolik jich mám, ale císař římský mi je nedal, aby co nejméně lidí o tom vědělo a aby se poselstva nikdo nevyptával a uchovalo se tak všechno v tajnosti. Když jsem před dvěma roky byl u Tvé Milosti, mnoho Tvých lidí se mnou mluvilo, z čehož jsem vyrozuměl jejich pochybnosti o tom, že jsem poddaný velikého císaře římského. Nevěřili ani v pravost listin, které jsem Ti přinesl, proto přišli ke mně, žádali listiny a současně chtěli, abych jim svou rukou sepsal seznam německých knížat. Udělali to proto, že si chtěli srovnat mé písmo s písmem carových listů. Z toho jsem usoudil, že mě podezřívají, jako bych ty listy sepsal sám, bez vůle římského císaře, jako by se domnívali, že mě sem poslal polský král. Pochopil jsem, že mi málo věřili.

Dvakrát jsem byl v té věci pozván ke dvoru a Tví lidé se mne vyptávali, mám-li nějaké zvláštní poselství od římského císaře k Tvé Milosti. Já jsem říkal, že nikoliv, a bylo to tak. Když jsem totiž minule k Tvé Milosti byl poslán, přivezl jsem s sebou list císaře římského proto, že Tvá Milost mě ještě neznala, a ani já jsem neznal nikoho v Ruské zemi. Císař římský mě tedy vybavil průvodním listem, aby mě Tví lidé nepokládali za nepravého posla. Tehdy jsem nepřijížděl ve jménu žádné jiné země, chtěl jsem jen poznat Tvou Milost jako velikého panovníka a prohlédnout si Tvou zemi, neboť jsem byl obeznámen i s jinými křesťanskými králi a jejich zeměmi.

Věříš-li císařským listinám, pak věz i toto: veliký císař římský Tě prosím, aby Tvá Milost žádnému člověku nesvěřovala to, co já teď sdělím a řeknu. Jestliže mi Tvá Milost nemůže dát odpověď bez dohody se svou radou, nechť to řekne ne více než jednomu nebo dvěma z těch, kteří jsou nejvěrnější Tvé Milosti, a požádá je, aby to

nikomu neprozrazovali. Císař římský by byl nerad, kdyby se o tom někdo dověděl dřív než záležitost, o níž budu mluvit, bude dovedena ke zdárnému konci. Císař římský, dovědév se ode mne o Tvé moudrosti, majestátu a dobrotě, chce s Tvou Milostí žít v dobré vůli, a proto mne k Tobě poslal, aby se s Tvou Milostí lépe seznámil a žil ve větším přátelství než dosud. Vzkazuje toto: Chce-li Tvá Milost provdat svou dceru za markraběte, který je synem jeho sestry? Jestliže by taková byla Tvá vůle, chce se římský císař přičinit o to, aby se markrabě oženil s Tvou dcerou. Jestliže by Ti to nebylo milé, císař římský Tě velice prosí, abys o tom nikomu neříkal. Proto Ti císař římský posílá tento vzkaz nejdříve mým prostřednictvím, aby pak poselstva mohla sem i tam bezpečněji dojíždět, až ta věc bude dojednávána. Z toho také důvodu mi císař kázal poprosit Tvou Milost, aby s tím byl seznámen jen nevelký počet lidí z Tvé rady. A kdybys mi, Milosti, mohl dát odpověď sám, tak aby se o tom žádný jiný člověk nedověděl, přivítal by to římský císař s velkou vděčností: mnozí panovníci budou velice neradi, až se dovědí, že Tvá Milost bude žít s císařem římským v přízni a přátelství.

Vzkázal jsi mi, Milosti, abych poselství přednesl před Tvou radou, ale byl bych nerad, kdyby se kdokoliv dověděl, s jakým posláním jsem přijel, nevědí to ani moji sluhové. Řekl jsem jim, že chci jet přes Tatarské pole k Božímu hrobu. V Novgorodě jsem ovšem musel říci, že jedu se vzkazem. Kdybych to neřekl, že jedu v jisté záležitosti k Tvé Milosti, Tví sloužící by se domnívali, že jsem byl poslán polským králem v nějaké nekalé věci. Nikomu jsem však neřekl, že jsem poslán k Tvé Milosti císařem římským. Pročež se mne, Milosti, neobávej, neboť vždycky jsem jednal v zájmu Tvé cti a dobro jsem Ti přál, nikoliv zlo. Kdyby to římský císař myslel s Tvou Milostí zle, neposílal by k Tobě mne, neboť císař dobře ví, že já si nade vše cením svého dobrého jména, a nikdy že bych neudělal nic podlého. Císař mne má rád a nad jiné své sloužící mi věří, proto se nediv, že mne k Tobě poslal s tak důvěrnou věcí. Kdyby byl chtěl, aby poselství bylo předneseno veřejně před celou radou, byl by k Tvé Milosti poslal méně významného sloužícího. Není to poprvé, co mne Jeho Milost v tajné věci posílá na dvory velkých králů a významných panovníků. Zná mne můj císař, že nic proti jeho zájmům neučiním. Kdyby mě Tvá Milost více znala, více by mi věřila a lépe by mne přijala.

Někteří Tvoji lidé říkají, že mám bratra v Prusích ve službách polského krále, ale to není pravda. Mám jednoho bratra, ale ten je

pod uherským králem, a žádného jiného bratra ani přítele, který by sloužil polskému králi, nemám. Král polský ani žádný jiný panovník není tak bohatý, abych se za jeho dary dopustil zrahy nebo nějaké špatnosti a čest tak ztratil. Miluji čest a můj pán to o mně ví, proto mě poslal k Tvé Milosti. Kdyby Ti můj pán chtěl něco špatného učinit, neposílal by k Tvé Milosti mne, ale někoho jiného, kdo rád koná zlo. Proto se mě, Milosti, neobávej, já jsem vždycky všechno činil v Tvůj prospěch a chci jednat i nadále v Tvém zájmu.“

A tady je odpověď velikého knížete císařovu poslu Mikulášovi. Dostavil se k němu s odpovědí velikého knížete písař Fjodor Kuricyn, třicátého prvního dne měsíce ledna.

„Veliký kníže Ivan Vasiljevič, vládce vši Rusi, přikázal předat ti toto: „List, který jsi od svého císaře a pána přivezl, jakož i všechny jeho vzkazy pozorně jsme vyslechli a chtěli jsme k císaři poslat s Tebou svého člověka přes Kolyvaň⁴ a mořem do Lübecku. Ale Ty jsi nám po našem písaři Fjodorovi sdělil, že jítí společně přes Německou zemi s naším člověkem je nebezpečné a mořem plavit že se nechceš, nýbrž že chceš jít přes Švédsko, a říkáš ještě, že máš jednání s dánským králem, u něhož se chceš zdržet.“

Veliký kníže kázal Ti předat, že když není možné, aby náš člověk odešel hned teď s Tebou, že Tě nyní propouští k Tvému císaři a pánu a že k němu pošle, jestli Bůh dá, vbrzku svého člověka, neboť v lásce a přátelství s ním chceme žít, jak to vzkáže po svém poslovi.“

Když přišel Mikuláš Popel k velikému knížeti složit poklonu, veliký kníže sám mu odpověděl: „Mikuláši, list, který jsi nám od svého císaře a pána přivezl, jakož vzkazy, které jsi nám předal, jsme pozorně vyslechli a odpověď jsme Ti předali prostřednictvím našeho písaře Fjodora. Jestliže Bůh dá, pošleme k Tvému císaři a pánu svého člověka, neboť chceme žít s Tvým císařem a pánem v lásce a přátelství a chceme, aby mezi námi jezdili naši lidé a spravovali se o našem zdraví, jak o tom bude řeč ve vzkazu, který pošleme po našem člověku.“

Po těchto slovech řekl velikému knížeti císařův posel Mikuláš Popel: „Přikázal mi císař a pán můj odvětit Ti na Tvá slova toto: Jestliže Tvá Milost je ochotna provdat svou dceru za knížete, o němž jsem Ti říkal, pak nám přikaž ukázat svou dceru; jestliže taková není vůle Tvé Milosti a Ty nechceš provdat dceru za onoho knížete, pak to neměj za

⁴ Kolyvaň je historický název pro město Reval, tj. Tallin.

zlé našemu panu císaři, neboť on si velice přeje žít s Tebou v přátelství a lásce a bude jednat podle Tvé vůle.“

Na místě se pak ještě Mikuláš obrátil k velikému knížeti jménem německého magistra z Livonie: „Pane, cestou od svého císaře k Tvé Milosti jsem se zastavil u magistra livonského a ten mě pověřil sdělit Ti, že Tobě patřící Pskov si podržuje území a vodstvo Livonie. Žádá Tě, abys poslal list své pskovské državě, aby nevstupovali na livonské území a jeho vodní cesty. Magistr posílá k Tvé Milosti tento vzkaz po mně proto, že věděl o mém poselství k Tvé Milosti, které mi bylo svěřeno mým císařem. Také proto Ti tento vzkaz předávám, že Němci z Livonie jsou poddaní našeho císaře.“

Veliký kníže poslal odpověď po Fjodorovi Kuricynovi: „Náš pán a veliký kníže Ivan Vasiljevič, vládce vši Rusi, mě posílá s tímto vzkazem: Ve věci žádosti Tvého císaře a pána, abychom Ti ukázali svou dceru, odpovídáme, že takový obyčej v naší zemi nemáme, abychom ještě před zahájením námluv ukazovali své dcery. O celé záležitosti bude u Tvého pána a císaře jednat náš člověk, jehož sami pověříme poselstvím. Co se pak týče stížnosti magistra z Livonie, že naše pskovská država ovládá tamní území a vody, odpovídáme, že náš dědičný úděl Pskov právem drží tamní území i s vodstvem, protože se tak děje od nepaměti, podle zvyklostí, jaké se tu ustavily pro soužití s livonskými Němci.“

Mikuláš sdělil Fjodorovi Kuricynovi, že by ještě o jedné věci chtěl promluvit s velikým knížetem osobně. Kníže ho tedy k sobě pozval a jednal s ním v nábrežní komnatě stranou od bojarů. Pak přikázal Fjodorovi, aby to všechno vyhotovil v písemné podobě, protože Mikuláš Popel nechtěl mluvit prostřednictvím tlumočníka.

Toto je řeč, kterou Fjodor zapsal: „Prosím Tvou Milost, aby se o našem jednání nikdo nedověděl. Kdyby se to o mně Tvoji nepřátelé, Poláci a Češi, dověděli, zle by bylo se mnou, šlo by mi o hrdlo. Jde o následující věc. Slyšeli jsme, že před lety vypravil veliký kníže své posly k římskému papeži se žádostí, aby ho papež korunoval za krále v jeho zemi. Také to jsem slyšel, že král polský tomu velice nepřál a poslal velké dary do Říma, aby tak papež nečinil. Vzkazujeme Tvé Milosti, že papež v této věci nerozhoduje. Papež vládne duchovenstvu, ale tituly králů, knížat a rytířů může udělovat jen náš pán, císař římský. Jestliže Tvá Milost i se svými dětmi chce být králem ve své zemi, budu se jako Tvůj věrný služebník u římského císaře přimlouvati, aby se stalo po Tvé vůli. To všechno chci tajně pro Tvé

dobro a čest tak učinit, aby z toho nevzešla Tvé Milosti žádná újma na cti. Proto, proboha, prosím Tvou Milost, abys o všem pomlčel a nikomu to neprozradil, neboť Ty bys z toho neměl užitek, a mě by to připravilo o hrdlo. Kdyby se o tom dověděl polský král, ve dne i v noci by k císařovi posílal velké dary, aby to císař pro Tebe nečinil. Poláci se velice bojí toho, že kdyby se Tvá Milost stala králem, pak by všechny ruské země, které jsou nyní pod polským králem, odpadly od něho a staly se poslušnými Tvé Milosti. To je jim velice podobné, neboť když jsem přede dvěma roky byl u polského krále, tehdy jsem to tak vyrozuměl, což jsem předtím nevěděl.“

Veliký kníže dal příkaz Fjodoru Kuricynovi, aby odpověděl. Kuricyn tedy řekl, že všechno, co velikému knížeti Mikuláš vzkázal, bylo předáno. A že veliký kníže odpovídá toto: „Říkáš, že jsi nám dosud dobře sloužil, nyní že nám sloužíš a také v budoucnu chceš prokazovat dobré služby. Proto Tě tady v naší zemi chováme ve své přízni a tak to budeme činit i ve Tvé zemi. Avšak cos nám říkal ve věci královského titulu, zda chceme být císařem prohlášeni za krále své země, k tomu podotýkáme, že my jsme od počátku vládci z boží milosti ve své zemi, už od prvních svých prarodičů, a posvěcení máme od Boha stejně jako naši předkové. Prosíme Boha, aby nám i našim dětem dal setrvat až do konce věků v tomto našem posvěcení, jímž jsme učiněni vládci své země, a co se týče prohlášení za krále — tak jak jsme to ani dříve od nikoho nechtěli, tak to nechceme ani dnes.“

Potom ještě Mikuláš řekl Fjodorovi toto: „Veliký kníže má dvě dcery.⁵ Jestliže nechce jednu z nich provdat za toho knížete, o němž jsem mluvil, zda by mu nebylo milé provdat ji za saského knížete, který je nyní jedním z kurfiřtů, kteří volí císaře. Jmenuje se Jan, má dvaadvacet let a jeho bratr je Fridrich. Jsou jenom dva, mladší žije u něho. Pozemků mají hodně a jejich otec byl synem císařovy sestry. A druhou dceru by veliký kníže, bude-li mu libo, mohl provdat za

⁵ Ivan III. měl více dcer: Jevdokije byla později v r. 1506 provdána za tatarského kazaňského careviče Kujdakula, který byl pokřtěn a získal jméno Petr; ten žil v Moskvě; druhá dcera Jelena se stala ženou litevského knížete Alexandra Kazimíroviče, který zemřel v r. 1506. Její bratra a v té době už veliký kníže Vasilij III. se chtěl stát po Alexandrovi jeho nástupcem a velkoknížetem litevským, ale litevští páni si zvolili Alexandrova bratra Zikmunda. Další dcera Ivana III. byla ženou knížete Vasilije Daniloviče Cholmského, který neúspěšně bojoval s Litvou a byl za to v nemilosti. Také proto, že pocházel z tverských knížat, která proti Vasilijovi III. podporovala Dmitrije — vnuka, syna prvorozeného syna Ivana III., Ivana Ivanoviče, zemřelého v r. 1490.

braniborského markraběte Zikmunda, jehož bratr je nejstarším zetěm polského krále; jsou celkem tři.“

A tak zní list německého magistra⁶, poslaný knížeti Konstantinovi Jaroslaviči do Pskova a pojednávající o císařově poslu Mikuláši Popelovi:

„Přátelství a přízeň z čistého srdce Ti nabízíme, vážený bojare Konstantine, sousede a příteli náš. Jest nám známo, že urozený šlechtic, rytíř, pan Mikuláš Popel je poslem jasného císaře římského Fridricha, jenž je nám laskavým pánem. Milý příteli, slyšeli jsme a vyrozuměli, že urozený rytíř pan Mikuláš byl poslán jasným císařem proto, aby nejjasnějšímu knížeti moskevskému přednesl vzkazy, od čehož také pro sebe očekáváme v brzkých dnech mnoho dobra. Proto jsme ho ve vší úctě přijali a i v budoucnu chceme přijímat a doprovodili jsme ho až do Novgorodu, jak jen nejlépe jsme mohli. Doufáme, že i Váš veliký kníže ho podle nejlepšího obyčeje přijme, vyslechne a s náležitými poctami propustí na zpáteční cestu, s dobrým pořízením těch věcí, o nichž má podle příkazu nejjasnějšího císaře jednat s nejjasnějším knížetem moskevským. Rádi budeme dobrému jednání a splnění svých přání si chceme u velikého knížete moskevského zasloužit. Tento list posílá bratr Johann ze svatého kláštera Panny Marie a magistr livonského řádu.“

A toto se dává na vědomost: „Císaře římského volí tři významní světští páni a tři duchovní činitelé. Ke světským patří falckrabě, jehož panství je na Rýně, saský vévoda a markrabě pomořanský, tj. braniborský, který žije nedaleko Lübecku. Z duchovních je to arcibiskup mohučský na Rýně, arcibiskup trevírský a arcibiskup kolínský. Nejdříve ho zvolí králem římským a pak teprve císařem. Volí si ho z německých pánů, podle dohody. Jestliže však vznikne spor mezi těmi, kteří volí, pozvou si českého krále. A koho chce český král, ten je pak císařem.

Markrabě, o němž mluvil Mikuláš Popel, má země nedaleko řeky Rýna, město Baden, a stojí níže než pomořanský markrabě, jemuž přísluší právo volit císaře, ale výše než markrabě, který je královým zetěm a žije nedaleko Norimberku. Druhá králova dcera je provdána

⁶ Magistr tzv. livonského řádu, spojence velkoknížectví Litevského. Později se spojil s řádem německých rytířů.

za významného bavorského knížete; za mladšího bavorského knížete, za mnichovského Albrechta, je provdána dcera císaře Fridricha.“

Velká spojenecká smlouva a námluvy

Roku 1489, dvaadvacátého března, poslal veliký kníže moskevský římskému císaři Fridrichovi a jeho synu Maxmiliánovi Burgundskému svého posla Jiřího Řeka⁷ a s ním Ivana Chaljapu a Kostu Aksentjeva. Do Rugodivu⁸ a Kolyvaně je doprovázel s průvodními listy Kulpa Aksentjev. Vyjeli z Moskvy o třetí neděli postní, dvaadvacátého března. Jiří Trachaniot Řek měl od velikého knížete příkaz, jak vésti poselstvo k římskému císaři. Nejdříve měl vyřídit od Ioanna, velikého knížete veškeré Rusi, pozdrav Jeho Veličenstvu. Pak se zeptat na zdraví: „Vládce vši Rusi se táže po zdraví Tvé Jasnosti.“ A pak poděkovat za dary: „Vládce vši Rusi děkuje za dary Tvé výsosti.“ Pak předat dary: „Vládce vši Rusi posílá Tvé Milosti čtyřicet sobolů, hermelínový plášť a norkový kožich.“ Po odevzdání darů měl předat list tohoto znění: „Ioann, z boží milosti vládce vši Rusi, veliký kníže vladimirský, moskevský, novgorodský, pskovský, tverský, jugorský, vjatský, permský a jiných. Píšeme Tvému Veličenstvu v přátelství a lásce, že k nám přijel vyslanec Mikuláš Popel, rytíř Tvého dvora, a předal nám pověřovací list Tvé Výsosti s dary od Tvé Jasnosti. Nabídl nám, aby mezi námi bylo přátelství a láska. V dobré vůli a s láskou jsme přijali vaše dary a vyslechli všechna slova vašeho posla a dobře je promysleli. Nyní na znamení dobré vůle a s přáním budoucího přátelství mezi námi posíláme k Tvé Jasnosti svého posla Jiřího Trachaniota Řeka, jenž má naši plnou důvěru a plnou moc; co bude říkat, tomu nechť Tvá Jasnost věří, neboť jako by našimi ústy to říkal. Psáno v Moskvě, od stvoření světa léta 6997⁹ dvaadvacátého dne měsíce března.“ Nadepsán byl list takto:

⁷ Jiří Řek Trachaniot, posel moskevského knížete Ivana III., patřil ke suitě kněžny Sofie, řecké manželky Ivana III., jež byla z rodu byzantských císařů Paleologů. Byl velice vzdělaný a zdatný diplomat. O jeho významném postavení u dvora svědčí i to, že doufal ve sňatek své dcery s následníkem Ivana III., jeho synem Vasilijem III. V pozdějších diplomatických službách Moskvy se pak objevuje jméno Trachaniotů ještě několikrát.

⁸ Rugodiv je historický název pro přístav Narvu.

⁹ Rok je uveden podle byzantského letopočtu, od něhož je třeba odečíst 5508 let, abychom dostali náš současný letopočet; jde tedy o rok 1489.

„Nejjasnějšímu a nejsvětlejšímu Fridrichovi, císaři římskému a králi rakouskému a jiných, příteli našemu milému.“

Řeč, kterou pronesl posel, byla tato: „Ioann, vládce vši Rusi, přikázal mi, abych k Tvé Jasnosti promluvil. Přijel k nám posel Tvé Výsosti Mikuláš Popel, rytíř Vašeho dvora, a nabídl nám Tvým jménem přátelství a lásku v našich vztazích. Vládce vši Rusi Tvé Výsosti vzkazuje, že i my, s božím požehnáním, chceme s Tvou Jasností žít v lásce a přátelství a navzájem si vyměňovat své posly, kteří by se zpravovali o našem zdraví.“

Podobně měl posel Jiří Trachaniot promluvit jménem velikého knížete také k císařskému synu Maxmiliánovi¹⁰, a nebude-li u otce, měl ho navštívit v místě jeho pobytu: „Ioann, veliký vládce vši Rusi, vzkazuje Tvé Jasnosti pozdravení.“ Potom se měl posel dotázat na zdraví: „Vládce vši Rusi kázal zeptat se na zdraví Tvé Jasnosti.“ Pak měl předat dary: „Vládce vši Rusi posílá Tvé Jasnosti čtyřicet sobolů, hermelínový plášť a norkový kožich.“ Pověřovací list byl tohoto znění: „Ioann, z boží milosti veliký kníže vši Rusi, vladimirský, moskevský, novgorodský, pskovský, tverský, jugorský, vjatský, permský a jiných. Píšeme Tvé Jasnosti, abychom Ti jako našemu příteli sdělili, že Tvůj otec Fridrich, římský císař, poslal k nám svého posla Mikuláše Popela, aby s námi navázal přátelství a lásku, a že také my nyní pro lásku a přátelství vypravili jsme k Vám našeho posla Jiřího Trachaniota Řeka, věrného sluhu. Co bude od nás vyřizovat, tomu nechť Tvá Jasnost věří, neboť jako by to našimi ústy říkal. Psáno v Moskvě, od stvoření světa léta 6997, dvaadvacátého dne měsíce března.“ Nadepsán byl list takto: „Urozenému a nejjasnějšímu Maxmiliánovi, králi římskému a knížeti burgundskému.“ Pronesená řeč byla tato: „Náš pán a vládce vši Rusi vzkazuje Tvé Jasnosti, že Tvůj otec Fridrich, římský císař, poslal k nám Mikuláše Popela s poselstvím lásky a přátelství. Také my, jestliže taková bude boží vůle, chceme s otcem Tvým i s Tvou Jasností žít v lásce a přátelství a chceme si navzájem vyměňovat své lidi, aby na znamení přátelství a lásky nás navštěvovali a o našem zdraví nás navzájem zpravovali.“

Jiří Trachaniot byl poučen, jak má odpovědět na případnou otázku: „Náš císař pán se prostřednictvím svého posla Mikuláše Popela dotazoval vašeho pána a vládce, zda chce provdat svou dceru za našeho sestřence Albrechta markraběte badenského. Máš-li v této

¹⁰ Maxmilián, syn císaře Fridricha III., král římský, v letech 1493–1519 jako Maxmilián I., také císař římský.

věci nějaké rozhodnutí?“ Na to měl Jiří odpovědět: „Za markraběte provdat svou dceru náš pán nemůže, protože je vládcem mnohých zemí a je velikým knížetem. Pakliže by se jednalo o sňatek na odpovídající úrovni, pak je náš pán, jestliže taková bude vůle boží, ochoten o tom jednat.“ Začnou-li se Jiřího ptát, proč se nesluší provdat dceru našeho pána za markraběte, a budou-li ho velebit a vynášet jeho význam, pak je třeba, aby Jiří markraběte odmítal a uváděl toto: „Ve všech zemích je známo a je to známo, jak doufám, i vám, že náš pán je veliký vládce, po svých rodičích a prarodičích z nejvyššího rodu.¹¹ Odedávna a vpravdě od samého počátku žili jeho prarodiče v přízni a v lásce s popředními římskými císaři, kteří nakonec zůstavili Řím papeži a sami přenesli císařství do Byzance. Také otec našeho vládce až do samého konce byzantských císařů žil s nimi v bratrské lásce a přátelství, až do posledního Paleologa Ioanna, řeckého císaře¹² a svého příbuzného, jak by tedy mohl tak významný vládce provdat dceru za onoho markraběte?“

Kdyby ovšem počali s Jiřím Trachaniotem mluvit o císařově synu Maxmiliánovi¹³ jako nápadníkovi pro dceru velikého knížete, pak ať to Jiří neodmítá a mluví takto: „Jestliže císař chce o tom jednat s naším velikým knížetem, pak ať k našemu vládci pošle svého člověka.“ A kdyby v tom jednání dále pokračovali a ptali se, zda Jiří vezme s sebou posla, kterého by císař vypravil k velikému knížeti, aby s ním dohodl sňatek knížecí dcery s císařovým synem Maxmiliánem, pak má Jiří mluvit takto: „Nemám v této věci příkaz cokoliv rozhodovat, protože když byl u velikého knížete císařský posel Mikuláš, řekl, že císařův syn Maxmilián je ženat. Náš kníže chce provdat svou dceru za někoho, kdo je jí roven. Císař i jeho syn Maxmilián jsou velicí vládci a stejně i náš kníže je velikým vládcem. Proto se domnívám, že vyšle-li císař k našemu knížeti svého člověka, pak že náš pán s ním bude o té věci jednat.“

¹¹ Tehdy už začala vznikat genealogická legenda o tom, že vladimířská knížata, tj. Rjurikovci, pocházejí od římského císaře Augusta.

¹² Jeden z předků vladimířských knížat, kyjevský kníže Vladimír Monomach (1097—1125), byl prostřednictvím své matky, manželky knížete Vsevoloda, spřízněn s rodem byzantských císařů — Monomachů.

¹³ Maxmilián se v r. 1477 oženil s Marií Burgundskou, která r. 1482 zemřela.

Dále bylo Jiřímu přikázáno, kdyby se s ním z boží vůle něco stalo a roznemohl se, aby po přistání v Lübecku¹⁴ nebo ještě později odeslal k císaři a jeho synu Maxmiliánovi se všemi listy a dary Ivana Chaljapu a s ním Kostu Aksentějeva. Ti aby pokračovali v cestě k císaři a vyhledali i jeho syna Maxmiliána a takto je oslovili: „Ioann, veliký kníže vší Rusi, vyslal k Tvé Jasnosti svého posla Jiřího Trachaniota, a mne spolu s ním. Onen posel našeho pána se však z boží vůle roznemohl, a proto podle příkazu našeho velikého knížete, pána vší Rusi, poslal s knížecím listem a všemi vzkazy k Tvému Veličenstvu nás.“ Ivan Chaljapa má se před císařem hluboce poklonit a zeptat se na zdraví, potom má předat dary a list a přednést určený vzkaz. A císařovu synu Maxmiliánovi má také předat dohodnutý vzkaz, a kdyby Maxmilián nebyl u otce, má ho Ivan vyhledat a navštívit v místě jeho pobytu.

Ještě toto se dává Jiřímu Trachaniotovi k vyřízení: Bude-li v době jeho jednání u císaře přítomen také posel uherského krále a vyhledá ho, aby se vyptával, jak je tomu nyní mezi velikým knížetem moskevským a polským králem, zda si vyměňují navzájem posly, pak má Jiří odpovědět takto: „Poslové jejich se navzájem dohadují o pohraničních věcech. A na čem se náš pán s vaším pánem Matyášem, králem uherským, dohodli, to stále platí.“

Dále bylo Jiřímu Trachaniotovi i Ivanu Chaljapovi připomenuto, že mají pro velikého knížete najímat mistry: znalce všelikých rud, zvláště zlata a stříbra, a ještě dalšího mistra, který umí odloučit zlato a stříbro od jiných kovů. Jestliže Jiří získá takové mistry, pak je třeba, aby se jich vyptal, jaké další znalce a mistry ke své práci potřebují, a také ty aby vyhledal. Pak je má Jiří vypravit na cestu k velikému knížeti a dohodnout, kolik budou za svou práci dostávat měsíčně. Na nájem a vybavení mistrů bylo Jiřímu dáno dvakrát čtyřicet sobolích a tři tisíce veverčích kožek. A za to, co mu zbude, měl Jiří ještě najmout dovedného mistra, který by uměl ztékat hradby, a druhého mistra, který by ovládal střelbu z děla, a pak ještě zdatného kameníka, znalého stavby paláců, a zlatníka, který by uměl z drahých kovů zhotovovat nádoby a poháry, a také tepat a rýt do kovu. Takové má Jiří najímat pro práci u velikého knížete moskevského. A nebudou-li se tito všichni chtít dát najmout, nýbrž budou chtít vstoupit do

¹⁴ Lübeck byl důležitým centrem hanzovního obchodního svazu, ovládajícího plavbu Baltským mořem, a byly v něm ústřední zprostředkující organizace, proto cesty ruských poslů vedly původně tudy.

řádných knížecích služeb, pak je má Jiří vzít s sebou na řádnou službu u knížete. A jestliže Jiří nevyčerpá sobolí a veverčí kožky za nájem mistrů, pak má kožky prodat za benátské nebo uherské zlatky a přivést je velikému knížeti do Moskvy.

Dále se Jiřímu dává na vědomí, že spolu s ním je do Rugodivu a do Kolyvaně vyslán Kulpa Aksantjev s listy zabezpečujícími průjezd poselstva a s dary velikého knížete pro purkmistra a radní. Jiří pak má předat průvodní list a dary velikého knížete purkmistrovi a radním města Lübecku, a to prostřednictvím Kostí Aksentjeva, který má promluvit takto: „Ioann, z boží milosti veliký kníže a vládce vší Rusi, Vladimírské a Moskevské, Novgorodské, Pskovské a Tverské, Jugorské, Vjatské, Permské a jiných, dává na vědomí purkmistrovi a radním města Lübecku toto: Vypravil k nám před časem římský císař Fridrich svého posla Mikuláše Popela, a my nyní posíláme k císaři a jeho synu Maxmiliánovi svého posla Jiřího Trachaniota Řeka a s ním své lidi Ivana Chaljapu a Konstantina Aksantjeva. Prosíme Vás, abyste našeho posla Jiřího s jeho druhy a všemi jejich lidmi doprovodili po své zemi do dalších měst, která sami určíte, aby i v těch městech, jimiž naše poselstvo půjde, se jim dostalo průvodců, jakož i na zpáteční cestě. Také lidi, kteří do našich služeb s nimi pojedou, abyste nalodili na loď a po moři přeplavili do Kolyvaně. Jestliže tak učiníte, velice nám posloužíte. Psáno v Moskvě, léta 6997 od stvoření světa, dvaadvacátého března.“ (1489)

Jiřímu byl předán také průvodní list týkající se mistrů: „Ioann, z boží milosti panovník vší Rusi, Vladimírské, Moskevské a jiných. Poslali jsme k římskému císaři blízkého nám člověka Jiřího Trachaniota Řeka s pověřením, aby naším jménem zval k nám moudré lidi a všelike mistry, kteří by odpovídali našim potřebám. A na koho se náš posel Jiří obrátí s pozváním k nám, ten ať nabídce věří, neboť je jako by našimi ústy vyslovena. Psáno v Moskvě od stvoření světa léta 6997, dvaadvacátého března.“ Podepsán je Ioann, z boží vůle veliký panovník vší Rusi.

Posla Jiřího doprovázel Kulpa Aksentjev, vybavený listy do Kolyvaně a Rugodivu o průjezdu. Takto měl Kulpa promluvit v Rugodivu k purkmistrovi a radním: „Ioann, pán a vládce vší Rusi, vzkazuje vám pozdravení a posílá list.“ V listu pak stálo: „Ioann, z boží milosti veliký pán a vládce vší Rusi, píše purkmistrovi a radním v Rugodivu. Vypravil k nám římský císař Fridrich svého posla Mikuláše Popela, a nyní my posíláme k císaři a jeho synu Maxmiliánovi svého

člověka, Jiřího Trachaniota Řeka. Dejte mu průvodce a přikažte doprovodit ho do Kolyvaně. Jestliže tak učiníte, velmi nám tím posloužíte. Psáno v Moskvě, od stvoření světa léta 6997, dvaadvacátého března.“

V Kolyvani měl Kulpa pozdravit od velikého knížete purkmistra a radní: „Ioann, pán a vládce vši Rusi, posílá pozdravení a anglické nobely¹⁵ s žádostí, abyste našeho posla Jiřího Trachaniota Řeka, jakmile na jaře vyplují koráby, nalodili i s jeho druhy a všemi lidmi a přepravili je do Lübecku, nebo kam bude náš posel Jiří chtít. Až se stejnou cestou bude náš posel Jiří vracet k nám, a kdokoliv spolu s ním odtamtud pojede k nám do našich služeb, ty všechny doprovodte až do naší země. Jestliže tak učiníte, velice nám posloužíte. Také jsme k vám poslali s listem našeho člověka Semjona, aby u vás vyčkal, než se náš posel Jiří nalodí a odpluje. Až se náš člověk Semjon bude vracet k nám, doprovodte ho z Kolyvaně k našim hranicím. Psáno v Moskvě od stvoření světa léta 6997, dvaadvacátého března.“

Také Kulpa má v Kolyvani počkat, než se Jiří nalodí, a pak se má vrátit k velikému knížeti.

Jiřímu byly dány ještě dva průvodní listy: „Od velikého knížete Ivana Vasiljeviče vši Rusi. Po cestě z Moskvy všude po našich zemích, po zemi Moskevské i po zemi Tverské, se přikazuje všem starostům, a také v Toržku, jakož i po Novgorodské zemi až do Novgorodu všem přepřažním dvorům se taktéž přikazuje, abyste Jiřímu Řekovi poskytovali deset povozů, Ivanu Chaljapovi tři a Kostovi Aksentějevovi také tři povozy na základě tohoto mého listu. Léta devadesátého sedmého, v březnu.“

A Kulpovi měly podle podobného listu být vydávány dva povozy po cestě tam i zpět.

Posel Jiří dostal list také pro dva novgorodské náměstky, Jakuba a Jiřího: „Od velikého knížete Ivana Vasiljeviče vši Rusi do naší votčiny, do Velikého Novgorodu, bojarům a náměstkům našim Jakubovi a Jiřímu Zacharjičům. Posílám k císaři Jiřího Řeka, Ivana Chaljapu a Kostu Aksentějeva a s nimi jsem poslal do Němec na Rugodiv a do Kolyvaně Kulpu Aksentějeva, aby Jiřímu umožnili průchod. Zařídte, aby jim po cestě z Novgorodu až k německým

¹⁵ Nobely byly anglické zlaté mince ražené v Anglii v letech 1343–1550 a nazývané podle vládnoucích hrabat (Eduard Nobel, Jindřich Nobel). Byly rozšířeny také v Německu a dále na východ.

hronicím do Rugodivu dávali povozy, Jiřímu deset, Chaljapovi a Košťovi po třech, Kulpovi dva. Za hranicemi, v Němcích, už jim povozy zařizovat nemusíte, dal jsem Jiřímu peníze na to, aby najal povozy z Rugodivu do Kolyvaně. Až se bude Kulpa vracet z Němec, zase mu zajistíte dva povozy od německých hranic až do země Novgorodské.“

Maxmiliánův posel Jiří Delator v Moskvě

Roku 6998 (1490), desátého července, přijel k velikému knížeti do Moskvy od císařova syna Maxmiliána, krále římského, posel Jiří Delator, a to společně s knížecím poslem Jiřím Řekem. Jel z Kolyvaně na Pskov a Novgorod. Veliký kníže přikázal novgorodským náměstkům, bojarům Jakubovi Zacharjiči a Petru Michajloviči, vypravit poslům v ústřety pověření, který by dozíral, aby jim byla poskytována veškerá strava i s medovinou až do Novgorodu, a v městě samém, jakož i po cestě z Novgorodu do Tverské země a odtud do Moskvy aby poslové dostávali ke stravě medovinu a víno. V poselstvu bylo šest lidí, s vyslancem sedm. Dozor byl svěřen Gridovi, synu Borise Trofimova, který je doprovázel po řece Mstě a pak po Volze až k Šoši. Jiří Řek, který se s nimi plavil na lodi až do Novorjadu, tady se od nich oddělil a na příkaz velikého knížete spěchal do Moskvy povozem.

Jakmile se Jiří Řek dostavil k velikému knížeti, ujistil ho, že ho císař i jeho syn, král Maxmilián, chovají ve veliké úctě. Kdykoliv k nim posel Jiří přicházel, sestupovali prý k němu po třech či čtyřech schůdcích ze svého vyvýšeného místa, aby ho přivítali, a podávali mu ruku vstoje. A když byl Jiří Řek poprvé u Maxmiliána, usadil ho proti sobě na lavici velice blízko a později si ho posazoval vedle sebe. Při zpáteční cestě od Maxmiliána mu císař poslal po moři lodí své dvorany naproti do vzdálenosti pěti nebo šesti verst od místa, kde se nacházel. Císař ho usazoval vedle sebe a prokazoval mu pocty stejné jako jeho syn, král Maxmilián.

Veliký kníže vypravil na uvítanou Maxmiliánova posla Jiřího Delatora svého bojara Chozjuka Povadina, aby dojel koňmo až k ústí řeky Šoši na Volze. Chozjuk zastihl císařova posla v Klině. Tam mu předal od velikého knížete mladého hřebce mimochodníka a také osedlaného koně určeného pro jízdu, a jeho doprovod že má

pokračovat v cestě do Moskvy na povozech. Chozjukovi dal šest zlatých uherských.

V Moskvě ustanovil veliký kníže Ivana Berseně Nikitina, syna Beklešova, zplnomocněncem ve věci královského Maxmiliána posla. Ten ihned vyjel naproti hostu a zastihl ho v Chinsku u Kuzmy Děmjana na tverské cestě. Do Moskvy dorazili všichni v pátek.

Veliký kníže pozval královského posla k sobě třetího dne, v neděli osmnáctého července. Poslal proň do místa jeho ubytování svého hodnostáře Ivana Zvence a Jiřího Řeka, aby ho doprovodili ke dvoru. Na úpatí kamenných schodů paláce ho na knížecí příkaz vítali komoří Ivan Čebot a písař Fjodor Kuricyn. Před dveřmi do knížecí síně, menší, ho očekával bojar Andrej Michajlovič Pleščejev a písař Odinec. Jakmile posel předstoupil před velikého knížete, vzdal mu jménem krále Maxmiliána čest a slávu. Kníže povstal, zeptal se na královo zdraví a podal poslovi ruku vstoje a pak mu nabídl místo na sedadle proti sobě. Poseděv chvíli, královský posel povstal, aby knížeti podal pověřovací listinu.

Tady je opis onoho listu: „Maxmilián, z boží milosti král římský, semper Augustus, vznešený kníže rakouský, burgundský, lotrinský, štyrský, korutanský a jiných, se obrací ke svému nejvznešenějšímu a nejdražšímu příteli: svěřili jsme svému důvěrníkovi a také v císařství uznávanému a váženému Jiřímu Delatorovi k projednání s Tvým Veličenstvem určité záležitosti, jež jsme mu osobně sdělili. Prosíme Tvou Výsost, aby uvedenému našemu rádci a poslovi byla dána plná důvěra, jako by se jednalo o nás samé, a aby také skrze něho byla nám vyjevena Tvá milostivá vůle. Dáno v našem městě Bebru, sedmnáctého dne měsíce února roku 1490 od narození Kristova, v pátém roce našeho panování.“ Nadpis zněl takto: „Nejjasnějšímu, nejmocnějšímu a nejvznešenějšímu Ioannovi, vševládcí Ruské země, našemu milému příteli.“

Po odevzdání královského pověřovacího listu předal posel velikému knížeti dar: benátský samet temně modrý, hladký. Toho dne žádný další vzkaz od krále velikému knížeti netlumočil. Při audienci byli přítomni také synové velikého knížete, kníže Vasilij a kníže Jiří, ale posel jim žádné pozdravení od krále Maxmiliána nevyřizoval, ačkoliv mu podávali ruku a zeptali se na zdraví královo. Také všichni bojaři byli přítomni a Jiří Delator toho dne u velikého knížete stoloval. Po obědě k němu poslal veliký kníže svého komořího Ivana Čebota, aby ho uctil v jeho sídle vínem a medovinou.

Potom veliký kníže pozval vzácného posla k sobě v doprovodu Jiřího Řeka. Na úpatí schodiště ho vítal Ivan Čebot. A když královský posel vešel do malé síně, veliký kníže sestoupil k němu, aby mu podal ruku. Pak ho usadil na lavici proti sobě a jednání se započalo. Veliký kníže požádal posla, aby své vzkazy sepsal na list a přinesl, což se také stalo.

Toto je zápis poselství: „Nejvznešenější a velemocný vládce. Pomineme bratrské a uctivé poklony, vzdávané Tvému veličenstvu našim nepřemožitelným Maxmiliánem, králem římským. Hlavní myšlenkou poselství našeho panovníka je, aby přátelství mezi Jeho Veličenstvem císařem Fridrichem a Tvým Veličenstvem nezůstalo jen slibem, ale rozšířilo se také na císařova syna Maxmiliána, krále římského. Tak nezůstane bez odpovědi poselství Tvého Veličenstva, tlumočené panem Jiřím Trachaniotem Řekem, ale naopak se naplní a stvrdí pravým a přímým spojenectvím proti polskému králi a jiným, kteří by chtěli bránit Jeho Veličenstvu králi římskému v nárocích na Uherské království, na něž má právo po otcích jako na řádné dědictví a jež se rozhodl právoplatně získat s pomocí Boha všemohoucího svou silou a s podporou Tvého Veličenstva, ať už cestou smírnou, anebo údernou rukou vojenskou. Uzavření dohody a určení času k rozhodnutí ponechává římský král na vůli Tvého Veličenstva. Jakmile uslyším vůli Tvého Veličenstva, budou dojednány podrobnosti.“

Veliký kníže poslal k němu Andreje Fjodoroviče a s ním Borise Kutuzova. Andrej mu tlumočil vzkaz velikého knížete: „Náš vládce vyslechl pozorně poselství vašeho krále Maxmiliána o vzájemné lásce a jednotě, o jeho záměru získat Uherské království jako dědičné. Chtěl by však podrobnější výklad všeho, zvláště toho, co se týká jeho pomoci v případném tažení proti polskému králi. Také náš vládce chce s Tvým panovníkem, králem Maxmiliánem, žít v lásce a spojenectví. Žádá tě, abys vše, co Ti tvým pánem bylo svěřeno, sdělil našemu vládci.“

Posel Jiří Delator Andrejovi řekl: „Náš král Maxmilián chce s Tvým panovníkem žít v lásce a spojenectví. Sepsal jsem všechny vzkazy svého pána, určené pro vašeho vládce, a chci mu je předat.“ Opis písemného znění, jež předal velikému knížeti, je tento: „Nejjasnější vládce, vyrozuměv z celého jednání bratrskou a příznivou odpověď Tvého Veličenstva na otázky našeho nepřemožitelného Maxmiliána, krále římského, připomínám věc, kterou jsem již dříve přednesl Tvému Veličenstvu: Zda by Tvé Veličenstvo vystoupilo vojensky proti

králi polskému v případě, že by český král¹⁶ pomocí svého otce, anebo sám o sobě, bránil Jeho Veličenstvu králi římskému v získání Uherského království. A ještě zda by Tvé Veličenstvo pozvedlo zbraň proti polskému králi i v případě, že by některý další ze synů polského krále Kazimíra se s pomocí svého otce anebo sám o sobě podjal vlády v Uhrách s tím, že byl na trůn povolán. Zda by Tvé Veličenstvo stálo na straně našeho krále Maxmiliána, dokud by všechny cizí nároky na uherský trůn nepominuly, podle vlastního uvážení, anebo podle potřeb krále římského. A ještě chce náš král vědět, zda Tvé Veličenstvo vyslyší jeho žádost a pošle do Němec jistý počet mužů a na jakou dobu. A také zda by Tvé Veličenstvo vyslalo své lidi a na jakou dobu do Flander či do jiných západních zemí našeho krále, kde by bylo třeba vystoupit proti zrádcům nebo proti jejich pomocníkům, jako je francouzský král nebo kdokoliv jiný.“

Potom mluvil Jiří Delator s velikým knížetem beze svědků, protože rozhovor se týkal námluv: „Náš král mi přikázal toto: Jsi-li ochoten provdat svou dceru za našeho krále Maxmiliána,¹⁷ pak aby domluva o tom probíhala mezi námi ve vší tajnosti. Není-li to tvá vůle, pak aby se nehledě na to pokračovalo v jednání o té věci, kterou jsem jménem svého krále Tvé Výsosti přednesl.“

Nato byl královský posel přijat velikou kněžnou Sofií¹⁸ v její komnatě. Vyřídil jí poklonu od krále Maxmiliána a předal jí králův dar, papouška a šedé sukno.

Jiřímu Řekovi opět připomněl, že by chtěl vidět dceru velikého knížete a promluvit o věnu.

Veliký kníže pověřil domluvou o sňatku Andreje Fjodoroviče a Borise Kutuzova, přítomen měl být také Jiří Řek. Andrej řekl: „Na žádost Tvého krále provdat zaň dceru našeho velikého knížete odpovídáme: Náš kníže tak chce, bude-li to vůle boží, učiniti.“ Boris k tomu dodal: „Tvůj pán, král Maxmilián, ví dobře, že náš vládce je řeckého vyznání, kdežto on římského. Jestliže se Bohu zlíbí, aby se dcera našeho vládce provdala za Tvého pána, zdali nám Tvůj pán dá písemný slib stvrzený pečeti, že dcera našeho knížete si bude moci zachovat svou víru, že bude mít chrám s řeckou bohoslužbou,

¹⁶ Českým králem byl tehdy Vladislav Jagellonský (1471–1516), syn polského krále Kazimíra IV.

¹⁷ Římský král Maxmilián byl od r. 1482 vdovcem.

¹⁸ Byla to Sofie z rodu byzantských císařů Paleologů, druhá žena Ivana III. (Srov. pozn. č. 3 a 7.)

duchovní řeckého vyznání a že tuto víru bude moci vyznávat až do konce svých dní?“

Královský posel odvětil, že o tom nemá od svého pána žádné pokyny, ale že ho o tom zpraví. A jistěže také posel velikého knížete ke králi římskému bude s ním o tom jednat.

Jiří Řek pak ještě pokračoval: „Co se týká knížecí dcery a věna, vzkazuje Ti náš vládce, že u nás není zvykem ukazovat nevěstu před zahájením námluv. Neslyšeli jsme také, že by se mezi velkými panovníky mluvilo o věnu. Jestliže taková bude vůle boží, aby se dcera našeho vládce provdala za krále Maxmiliána, pak náš pán pro své dobré jméno vybaví svou dceru bohatou pokladnou, jak se sluší na velkého panovníka.“

Ve věci dalších návrhů krále Maxmiliána, jako je spojení a společný postup proti nepřátelům, dostalo se Jiřímu Delatorovi této odpovědi: „Také náš pán chce s Tvým pánem žít v lásce, přátelství a spojení. Sepsal listinu o vzájemné pomoci proti nepřátelům a stvrdil ji vlastní pečeti, jak Ti to bude ukázáno. S touto listinou vypraví k Tvému králi zvláštní posly Jiřího a Vasilije, aby ji doručili osobně. Král Maxmilián nechť vyhotoví podobnou listinu o vzájemném spojení proti společnému nepříteli, opatří ji vlastní pečeti, políbením kříže před zraky našich poslů nechť potvrdí její platnost a odešle ji k nám. Také naši poslové, jakmile se stanou svědky královy přísahy, mají následovat krále Maxmiliána a políbením kříže na listině potvrdit její platnost. Až přivezou královi poslové listinu k našemu velikému knížeti a budou jím přijati, také on před nimi políbením kříže stvrdí listinu určenou pro krále Maxmiliána. Potom, jestliže dá Bůh, pošle náš pán listinu Tvému králi.“

Veliký kníže pak osobně sdělil Jiřímu Delatorovi: „Vzkazy od krále Maxmiliána jsme pozorně vyslechli, promysleli a odpověděli jsme prostřednictvím svých bojarů Andreje a Borise. Cokoliv říkali, jako by našimi ústy to bylo řečeno. O návrhu Tvého krále na sňatek s mou dcerou budeme s boží pomocí dále jednat a posíláme k tomu účelu k Tvému pánu Maxmiliánovi dva své bojary, Andreje a Vasilije, kteří budou mluvit také o dalších věcech. Cokoliv budou říkat, jako by našimi ústy říkali.“

Veliký kníže na závěr slyšení vzkázal pozdravení králi Maxmiliánovi a poděkování za dary. Posla Jiřího Delatora obdaroval zlatým

řetězem s křížem, věnoval mu atlasový kožich, zlatem zdobený a podšitý hranostajem, a k tomu ještě stříbrné ostruhy, pozlacené.

Když královský posel vyšel od velikého knížete, odebral se do síně na nábrežní straně, kde mu Dmitrij Řek Starý předal pozdravení pro krále Maxmiliána od veliké kněžny Sofie. Také její poděkování za dary měl vyřídit. Veliká kněžna byla tehdy nemocná.

Jiří Trachaniot Řek u římského krále Maxmiliána

Téhož léta roku 1490 veliký kníže vypravil k římskému králi Maxmiliánovi své posly Jiřího Řeka a Vasilije Kulešina, s nimi Chaljapu a písaře Jušku. Oleška Golochvastov byl pověřen péčí o zásobování poslů až do Novgorodu, o průjezd Jurjevem a Vasiljevem až k Němcům do Rugodivu a Kolyvaně se měl starat Fjodor Čirka, syn Semjona Surmina. Vyjeli z Moskvy společně s královským poslem Jiřím Delatorem, ve čtvrtek 19. srpna. Spolu s nimi jel do Kolyvaně sokolník Košta, který pečoval o krečeta, jehož veliký kníže posílal darem římskému králi.

Jiřímu Trachaniotovi Řekovi a Vasiliji Kulešinovi byl určen postup jednání. Po úvodních pozdravech zeptat se na zdraví krále, poděkovat za dary a pokračovat: „Naše veliká kněžna Sofie, klaníc se Tvému Veličenstvu, prosila otázat se na Tvé zdraví a vyřídit poděkování za Tvé dary.“

Pak měl Jiří předat dary: „Vládce vši Rusi posílá Tvé Milosti v upomínku krečeta, čtyřicet sobolích kožek a čínské vzorované hedvábí.“

Po odevzdání pověřovacího listu měl pronést úvodní slovo: „Vládce veškeré Rusi Ti vzkazuje: Poslal jsi k nám Jiřího Delatora s pověřovacím listem, v němž stálo, že cokoliv bude posel s námi projednávat, jako by Tvými ústy to bylo řečeno.“

A Vasilij řekl: „Vládce veškeré Rusi nás pověřil sdělit Ti: Tvůj posel Jiří nám vyřídil Tvé přání, abychom s Tebou žili v lásce, bratrství a spojenectví a byli s tebou zajedno proti nepřátelům.“

Jiří Řek dodal: „Vládce veškeré Rusi Tě ubezpečuje: I my s Tebou chceme žít v lásce, bratrství a spojenectví, jak jsme to také zapsali do smluvní listiny, neboť chceme s Tebou být zajedno proti společnému

nepříteli. Přiložili jsme k listině svou pečeť, ukázali jsme ji Tvému poslu Jiřímu Delatorovi a nyní Ti ji posíláme po svých poslech.“

Vasilij řekl: „Vládce veškeré Rusi Ti vzkazuje: Také Ty sepiš podobnou smluvní listinu, jakou posíláme my Tobě, a uveď v ní, že budeme zajedno v postupu proti společnému nepříteli. Opatři listinu vlastní pečeti a políbením kříže před našimi posly potvrď její platnost. Předěj ji našim poslům a oni také poté, co byli svědky Tvého slibu, políbením kříže na listině určené pro nás potvrdí její platnost. Až nám ji přivezou, také my v přítomnosti Tvého posla políbením kříže potvrdíme její platnost a začneme se jí řídit.“

Listina, kterou veliký kníže poslal králi Maxmiliánovi, měla zlatou pečeť, a byla psána na pergamenu: „Vedení boží vůli a naší láskou, my, Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské, Novgorodské, Pskovské, Tverské, Jugorské, Vjatské, Bulharské a jiných, uzavřeli jsme přátelství a věčné spojenectví se svým bratrem Maxmiliánem, králem římským, knížetem rakouským, knížetem burgundským, lotrinským, štyrským, korutanským a jiných, s nímž chceme žít v bratrství a lásce a spojenectví, jak je to uvedeno v této listině. Budeš-li Ty, náš bratr a král Maxmilián, potřebovat naši pomoc proti svým nepřátelům, budeme Ti pomáhat, kde budeme moci. Budeme-li my potřebovat Tvou pomoc proti našim nepřátelům, budeš nám pomáhat, kde budeš moci. Až začneš, bratře, usilovat o své dědictví, o Uherské království, a polský král Kazimír nebo jeho syn, český král, či jeho mladší synové budou si Uherské království nárokovat pro sebe, pošli nám o tom zprávu. My Ti pomůžeme proti králi Kazimírovi a jeho dětem opravdově a bezelstně. A také my, jakmile se začneme ucházet o své dědictví, veliké knížectví Kyjevské, které nyní drží polský král Kazimír se svými dětmi, pošleme Ti zprávu, a Ty nám budeš proti králi Kazimírovi a jeho dětem pomáhat opravdově a bezelstně. Jestliže vypukne válka mezi námi a králem Kazimírem a jeho dětmi, aniž bychom Ti předem stačili podat o tom zprávu, a Ty se o tom dovíš, budeš nám pomáhat v boji s králem Kazimírem a jeho dětmi opravdově a bezelstně. A jestliže vstoupíš do války s králem Kazimírem a jeho dětmi, aniž bys měl čas podat nám o tom zprávu, a my se to dovíme, budeme Ti pomáhat proti králi Kazimírovi a jeho dětem opravdově a bezelstně.

Tvým poslům a kupcům se po naší zemi zaručuje volný průchod bez jakýchkoliv překážek, a našim poslům a kupcům ať je také zaručen volný průchod bez jakýchkoliv překážek.

Na to vše jsme my, Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské, Novgorodské, Pskovské, Tverské, Jugorské, Vjatské, Permské, Bulharské a jiných, políbením kříže přísahali Tobě, bratru svému Maxmiliánovi, králi římskému, knížeti rakouskému, knížeti burgundskému, lotrinskému, štyrskému, korutanskému a jiných, a podle této listiny se budeme řídit. Platnost smlouvy jsme potvrdili pečeti. Psáno v Moskvě, od stvoření světa léta šestitisíciho devítistého devadesátého osmého, šestnáctého dne měsíce srpna.“

Stejná listina byla předána posly Jiřím a Vasilijem králi Maxmiliánovi, aby ji potvrdil a poslal zpět...

Poslům Jiřímu a Vasilijovi se připomíná: Jakmile, dá Bůh, dostihnou v některém městě krále Maxmiliána, dají mu nejdříve po místodržícím nebo komukoliv jiném vědět, co mají přikázáno od svého pána: že musí jednat s králem osobně a o samotě. Jiří a Vasilij se zařídí podle toho, jak král rozhodne, zda budou mluvit už při prvním přijetí, anebo později. Při první návštěvě ujistí krále o nejhlubší úctě velikého knížete i veliké kněžny a zeptají se na zdraví. Pak předají dary a smluvní listinu. Přikáže-li král jednat při první návštěvě, pak ať přednesou řeč, jak je zapsána v listině.

Poslům Jiřímu a Vasilijovi se dále připomíná, aby žádali od krále Maxmiliána při překladu doslovné znění smluvní listiny, kterou poslal veliký kníže. Jakmile král přistoupí k přepisu své smluvní listiny podle listiny velikého knížete, mají Jiří a Vasilij požádat, aby dal král opsat doslovně smlouvu ruským písmem, jestliže u něho bude nějaký Srb nebo jiný Slovan. Jestliže král nemá takového písaře, který by znal ruské písmo, pak ať to sepíše podle listiny velikého knížete latinsky nebo německy. Až napíše listinu latinským nebo německým písmem, pak je třeba přeložit ji do ruského jazyka proto, aby ji veliký kníže dostal v doslovném znění, a tuto listinu aby král opatřil pečeti a kříž na ní políbil na znak slibu před očima poslů Jiřího a Vasilije v zastoupení velikého knížete, který tak učiní na znamení slibu králi až v Moskvě před královským poslem.

Jestliže král místo políbení kříže bude chtít vykonat přísahu podle svého obyčeje, nechť potvrdí platnost listiny podle svého zákona. Bude-li král žádat, aby Jiří a Vasilij políbili kříž jako první a on až potom, má se tak stát. Ale bude-li listina napsána latinsky nebo německy, ať Jiří a Vasilij doprovodí slib těmito slovy: „Jestliže je tato smluvní listina doslovným překladem původního znění a není v ní o nic více a o nic méně, než bylo v původní listině našeho velikého

knížete, pak tímto políbením kříže potvrzujeme platnost oné knížecí listiny, protože latinsky ani německy neumíme; jestliže však králova listina není sepsána podle našeho znění a je tam něco navíc, anebo tam něco chybí, pak náš slib, stejně jako slib našeho knížete, je bezpředmětný.“

Dále mají Jiří a Vasilij poprosit krále, aby jim dal listinu do rukou, že ji sami doručí velikému knížeti; nebude-li král chtít a bude trvat na tom, že ji odešle po svém vlastním poslovi, nemají odporovat.

Král Maxmilián může ovšem namítnout, že po svém poslovi vzkazoval velikému knížeti žádost, aby mu pomáhal nejen proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem, ale aby mu pomáhal i proti jiným jeho nepřátelům, například v Německých zemích. Na to má Jiří a Vasilij odpovědět, že v listině stojí psáno: „Kde bude náš vládce moci,“ takže bude pomáhat i proti jiným nepřátelům.

Dej Bůh, abyste svůj úkol splnili dobře a smluvní listinu dovedli ke zdárnému konci...

Dále se Jiřímu a Vasilijovi ukládá: Zeptá-li se jich král Maxmilián při jednání o vzájemném přátelství a spojení, zda mají ještě jiné vzkazy od svého panovníka, pak mají říci, že ano. Že o nich však budou s králem jednat o samotě až po uzavření smlouvy o spojení, neboť se týkají námluv. Započne-li král jednání o sňatku před tím, než bude vyhotovena spojenecká smlouva, nemají to odmítat.

Jiří má zahájit rozhovor připomínkou, že králův posel Jiří Delator vyslovil v Moskvě žádost, aby veliký kníže provdal svou dceru za krále Maxmiliána, a že s tím byl vysloven souhlas.

Vasilij má tlumočit tato slova velikého knížete: „Jsme oba křesťané, ovšem, jak víš, my jsme řeckého vyznání, a Ty římského. Proto bys nám měl dát slib, že provdá-li se z vůle boží naše dcera za Tebe, bude moci setrvat ve své víře do konce svých dní.“ Zeptá-li se král, jakým způsobem to má slíbit, pak ať poslové od něho požadují listinu opatřenou pečeti, v níž by bylo zaručeno setrvání ve víře do konce života, chrám a duchovní řeckého obřadu.

Připomene-li král, že nebylo vyhověno jeho žádosti a poslu nebyla ukázána knížecí dcera, je třeba odpovědět takto: „Náš vládce položil Tvému poslu otázku, zdali má nějaký Tvůj příkaz, týkající se naší dcery a jejího řeckého vyznání. Posel však odpověděl, že v této věci Tvůj názor nezná, že Ti o všem řekne a Ty sám že podáš zprávu

prostřednictvím poslů. Tak jak mohl náš kníže ukázat Tvému poslu svou dceru, jestliže jednání o sňatku ještě nezačalo?“

Jestliže se král zeptá, zdali veliký kníže ukáže svou dceru královskému poslu poté, co mu předloží královu listinu potvrzující požadované, pak Jiří a Vasilij mají odpovědět, že ano.

Král může říci: „Neprodleně vyšlu svého posla, aby zhlédl dceru vašeho pána. Jestliže se poslovi zalíbí a já ho pověřím, aby mě s ní zasnoubil, že si ji vezmu, dá mi ji Váš kníže?“ Jiří a Vasilij mají odpovědět: „Jestliže se, pane, našemu knížeti bude zamlouvati Tvoje listina o zachování víry, pak Tvému poslu dovolí zhlédnout svou dceru a jednat dále, jak Bůh přikáže.“

Jestliže král hned nevyhotoví listinu o řeckém vyznání a bude ji předávat Jiřímu a Vasilijovi, aby ji doručili velikému knížeti, nemají ji brát, ale žádat, aby ji král předal prostřednictvím vlastního posla.

Zeptá-li se král na věno, je třeba říci: „Dá-li Bůh a svatba bude dojednána, vybaví veliký kníže svou dceru tak, jak se sluší na velkého panovníka. Neslyšeli jsme však nikde, že by se mezi významnými vládci o věně smlouvalo.“

Na závěr by Jiří a Vasilij měli promluvit s králem Maxmiliánem o cestě, aby zajistil svým i knížecím poslům nyní i pro budoucnost cestu přes Dánsko a Švédsko, a veliký kníže také zajistí svým i královským poslům cestu přes Švédsko.

Ještě se oběma poslům připomíná, že až úspěšně uzavřou všechna jednání, mají jménem velkého knížete poprosit krále, aby poslal dobrého lékaře, který umí hojit rány a léčit vnitřní nemoci.

Dále se Jiřímu a Vasilijovi přikazuje: Vezou s sebou do Lübecku pro purkmistra a radní průjezdní list a dary v anglických zlatých nobelech. Jakmile dorazí do Lübecku, pošlou k purkmistrovi a radním písaře Jušku s pozdravením od velkého knížete tohoto znění: „Ioann, z boží milosti mocný panovník a car veškeré Rusi, připomíná se vám zlatými nobely.“ Pak Juška předloží pověřovací list s žádostí o průjezd...

Do Novgorodu byl vypraven tento list: „Od velkého knížete Ivana Vasiljeviče, vládce veškeré Rusi, všem po cestě naší zemí z Moskvy, přes Tverskou zemi, všem přepřažním dvorům až do Toržku, v Toržku starostům a po cestě Novgorodskou zemí všem přepřažním dvorům až do Velikého Novgorodu: Jiřímu Řekovi s Chaljapou a sokolníkem Košťou poskytujte třináct povozů ode dvora k dvoru a

taktéž Vasiliji Kulešinovi s Juškem dávejte třináct povozů. Také stravu jim poskytujte na dvorech, kde se zastaví, Jiřímu i Vasilijovi po staženém beranu, třech kuřatech a chleba podle potřeby.“

Podobný příkaz byl vyhotoven také pro místodržícího ve Velkém Novgorodu...

Brzy poté, co poslové vyrazili z Moskvy, přišla od nich tato spěšná zpráva, kterou poslali po Juškovi: „Velikému knížeti a vládci veškeré Rusi Ivanu Vasiljeviči: Tví poddaní, pane, Jiří a Vasjuk Kulešin, se Ti k zemi klaní. Právě teď po cestě jsme se od královského posla Jiřího Delatora dověděli některé věci, které Ti hned oznamujeme: Prý byl poslán k Tobě od krále Maxmiliána, aby jednal o bratrství a spojení a také o sňatku, ale nakonec nic nedojednal, a nyní prý Ty, veliký kníže, posíláš králi zapečetěný list, aby jej potvrdil a před námi políbil, bude-li mu to vhod, a pak poslal zpět k Tobě ke slibu a potvrzení, a tak prý to není správné. Druhá věc, o níž královský posel mluvil, je tato: Jestliže s boží pomocí bude dojednána smlouva o přátelství a spojení mezi vámi oběma a jednoho z vás si Bůh povolá k sobě, druhý by měl pomáhat také jeho dětem v tom, o č ho požádají. A třetí výhrada královského posla spočívá v tom, že postrádá ve Tvé smlouvě tuto doložku: Veliký kníže nevstoupí do mírových jednání s polským králem bez uvědomění krále Maxmiliána, stejně jako král Maxmilián nebude jednat s polským králem o mír bez předchozí dohody s velikým knížetem. To jsou věci, o nichž mluvil královský posel, a Ty nám, pane, vkaž, jak si máme počínat.“

Veliký kníže poslal Juška zpět se vzkazem, aby se poslové nezastavovali, ale pokračovali dál v cestě do Novgorodu, že za nimi pošle Juška Malého se zlatou pečetí. Stalo se tak 26. srpna ve čtvrtek. Poslal s ním ještě Fed'ku Těrpigoreva, který měl poselstvo doprovodit až do Novgorodu a teprve odtud se vrátit, kdežto Jušek Malý se měl vrátit ihned, jakmile dostihne posly a předá pečeť s lisem pro Jiřího a Vasilje. V listu stálo: „Poslal jsem vám po Juškovi Malém list se zlatou pečetí a ten odevzdejte králi Maxmiliánovi. Posílám vám také rady pro případ, že by se o věcech, o nichž vám po cestě říkal královský posel, začalo mluvit u krále. K prvnímu bodu, o němž se zmínil Jiří Delator, je třeba králi Maxmiliánovi říci: Pane, Tvůj posel Jiří Delator navrhoval našemu velikému knížeti Tvým jménem přátelství a spojení proti polskému králi a jeho dětem a žádal o pomoc i proti dalším Tvým nepřátelům. Náš panovník to přijal a

vyhotovil o tom smluvní list, který dal číst před Tvým poslem, a ten jej schválil. Nyní tento list s knížecí pečeti posílá náš kníže k Tobě, králi, po nás, aby se jednání neprotahovalo. Začne-li král mluvit o druhé věci a bude-li chtít vtělit do smlouvy zmínku o pomoci dětem v případě smrti jednoho z účastníků domluvy, pak řekněte toto: Tvůj královský posel, pane, mluvil s naším velikým knížetem o bratrství, lásce a spojenectví, ale o dětech nic neříkal. Jestliže ovšem bude uzavřena dohoda mezi Tebou a naším vládcem, pak se to bude týkat i dětí. Chceš-li to, pane, mít potvrzeno písemně, dej sepsat novou smlouvu a potvrzenou pečeti pošli ji našemu vládci, který poruší sepsat podobnou, kde bude zmínka o dětech, a také ji stvrdí svou pečeti. A pokud král započne řeč o třetím bodě, týkajícím se povinnosti uvědomit třetí stranu při případném jednání o míru, k tomu ať Jiří Řek a Vasilij řeknou: Pane, stojí psáno ve smlouvě, že jsme uzavřeli spojenectví proti polskému králi Kazimírovi nadosmrti, jak by tedy jeden z nás mohl přistoupit k mírovému jednání bez druhého? Jiřímu a Vasilijovi se ukládá: Jednejte podle těchto mých příkazů a podle boží vůle.“

Juško dohonil Jiřího, Vasilije a královského posla ve Voločku. Do Voločku právě v té době dorazil také kurýr od Mikuláše Popela se vzkazem, že císař Fridrich je živ a zdravý, a oznámil, že on jede k velikému knížeti do Moskvy s listem a dary. Jiří Delator řekl Jiřímu a Vasilijovi: „Není hezké, že váš panovník se ani slovem nezmínil o pozdravení císařovi.“ Jiří Řek s Vasilijem hned poslali Juška s touto novou zprávou k velikému knížeti. Juško k němu dorazil dříve než kurýr císařského posla Mikuláše Popela, ten přijel až po Juškovi ve středu prvního září a přivezl velikému knížeti list a dary, které předal hned nazítří, druhého září.

V listu stálo: „Nejjasnější panovníče! Když jsem byl u Tvé Výsosti v Moskevské zemi, z nějakých důvodů Tvoji bojaři a hodnostáři mi nevěřili, že jsem pravý posel Jeho císařského Veličenstva, a pokládali mě za falešného posla, který přišel k Tvé Výsosti nepravdivě zpravovat o věcech týkajících se nás i vás. Hlídali mě a střežili v mém jednání a Tvé Výsosti tvrdili, že jsem nepravý posel, a ještě další posměšky jsem s velkou bolestí ve svém srdci od nich zakoušel. Jakkoliv mi bylo ztrpčováno mé úsilí sloužit Tvé Výsosti a jakkoliv jsem od členů Tvé dumy byl vysmíván a zraňován nedůvěrou, nyní se mi dostalo zadostiučinění. Neboť poslové Tvé Výsosti se sami mohli přesvědčit, jako kdysi svatý nevěřící Tomáš vložil prst svůj do svaté

rány mučednickovy, zda jsem Tvé Výsosti nepravě sloužil a lhal, nepravé řeči od svého pána vyřizoval a byl nepravým poslem Jeho císařského Veličenstva. Posílám nyní tento list proto, aby si uvědomili chybnost svého počínání lidé, kteří mne před Tebou označili za nepravého vyslance, a také proto, aby v budoucnu nehanobili posly, kteří k Tvé Výsosti přijdou od Jeho císařského Veličenstva a římského krále, tak jako to činili mně nebohému. Neviním z toho Tvou Výsost a také u Jeho císařského Veličenstva jsem si na ně nestěžoval, ale nyní je patrné, že se provinili proti Tobě, neboť nerozum je hřích před Bohem a lidem nepatří vynášet nad ním soud. Já se jim však dívím. Neboť pokud někdo přijde k našemu panovníkovi, Jeho císařskému Veličenstvu, ať je z jakékoliv země, vždycky je mu náš císař z celého srdce rád, velikou čest mu prokazuje a také se mu ve svém majestátu ukazuje, to mi opravdu věř.

Jeho císařské Veličenstvo si velice váží darů, které mu od Tvé Výsosti předal Tvůj posel Jiří Trachaniot. Když jsem byl u Tvé Výsosti já, slyšel jsem, že se Ti líbil náhrdelník, který jeden můj sluha měl od kupce z Norimberka a tady ho prodával. Nyní jsem takový náhrdelník koupil a posílám Ti ho jako výraz úcty a lásky po svém sluhovi Johannovi Saldrovi a k tomu ještě patnáct moskevských loktů červeného sametu zlatem vyšíváného a Tvému prvorozenému synovi červený samet se zlatem, podšitý modrým hedvábím. Prosím Tě, abys tyto dary ode mně, svého věrného sluhy, přijal jako výraz nynější i budoucí věrnosti.

Jeho císařské Veličenstvo se na mne zlobí, že jsem mu z Tvé země nepřivezl živá zvířata, rusky zvaná losi, německy elentier, jejichž paroží jsem přivezl ze Švédského království. Proto prosím Tvou Výsost, abys z lásky k císařskému Veličenstvu poslal po mém sluhovi tři nebo čtyři losy, kdyby jeden cestou zahynul aby ještě nějakí zbyli. Žádám Tvou Výsost o splnění prosby Jeho Veličenstva, neboť můj panovník si v tomto velmi libuje a bude rád dvěma nebo více losům z Tvé země, neboť jsem mu řekl, že v Tvém knížectví je této zvěře hodně... Jestliže dříve řečená zvířata ráčíš poslat po mém sluhovi, pak prosím Tvou výsost o vyslání ještě člověka, který by je cestou živil a staral se o ně až do Kolyvaně nebo do Lübecku. To proto, aby zvířata nepošla, ale také proto, aby Tvá Výsost se mohla přesvědčit o věrohodnosti mého sluhy Johanna a jeho vzkazů. Prosím Tě, pane, abys mého sluhu brzy propustil na cestu tak, aby mohl dvě až tři neděle před svátkem Panny Marie dorazit lodí do Lübecku. Měl jsem

doprovázet posla Tvé Výsosti do Norimberka a svého sluhu vypravit s poslem krále římského, ale v tu dobu jsem se roznemohl a neopouštěl lože po dobu tří měsíců. Pak jsem požádal Jeho císařské Veličenstvo, aby mě poslalo na léčení do Norimberka. Jakmile jsem se tu pozdravil, přemýšlel jsem, jak bych splnil císařovo přání, a proto jsem k Tvé Výsosti vypravil svého sluhu Johanna, jemuž Jeho císařské Veličenstvo dalo pověřovací listiny ke všem králům a knížatům, aby mu Tvá Výsost uvěřila. Budu-li Tvé Výsosti moci čímkoliv posloužit, učiním tak rád v kterýkoliv čas. Odevzdávám se do Tvé přízně a přeji Ti zdraví a štěstí po mnohá léta. Dáno v Norimberku, ve středu po Božím těle. Mikuláš z Popelova.“

Spolu s listem a jmenovanými dary od Mikuláše Popela předal kurýr jako svůj dar pro velikého knížete dva kusy vzorovaného sukna. Ale kníže Mikulášovy dary nepřijal a nazítří v pátek k němu poslal Fjodora Kuricyna, aby vrátil dary a řekl: „Náš panovník ti vzkazuje, že list, který jsi přivezl od svého pána Mikuláše Popela, je napsán nepatříčně, tak se nepíše velikým vládcům. Proto náš veliký kníže nepřijímá ani dary od Tvého pána.“ Vrátili mu dary, ale kurýrův dar kníže kázal přijmout a opětovat ho sobolinou.

Téhož dne v pátek vyslal kníže za Jiřím a Vasilijem Juška Malého s listem a pokyny: „Od velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi Jiřímu Řekovi a písaři Vasiliji Kulešinovi. K tomu, co vám po cestě říkal královský posel Jiří Delator, že váš panovník nepatříčně opomněl poslat po vás pozdravení císaři Fridrichovi, aniž poslal jakýkoliv jiný vzkaz: Juško mi řekl, co jste mu na to odpověděli, to bylo zcela správné. Kdyby táž otázka vzešla od krále Maxmiliána nebo někoho jiného, odpovězte podle písemné zprávy, kterou posílám po Juškovi, ale ještě něco dalšího vám vzkazují po Juškovi ústně. Pokud Jiří Delator tvrdí, že mi vyřizoval od císaře pozdravení, tak to není pravda, protože mi žádné pozdravení a žádné vzkazy nepředával. Vždyť ty jsi byl, Jiří, u toho, když u mně byl královský posel, a sám jsi slyšel, že jménem císařovým nemluvil. Nyní ke mně poslal Mikuláš Popel svého kurýra s listem a osobními dary; list jsem přečetl, ale dary od něho jsem nepřijal, protože list byl napsán nepatříčně. Posílám vám jej, napsaný latinskými literami, po Juškovi a v přepisu ruskými písmeny jej posílám Tobě, Vasiliji, abys tomu rozuměl. A slovně jsem uvědomil Juška, jak máte mluvit, kdyby se Mikuláš Popel nebo někdo jiný začal ptát, proč váš panovník nepřijal Mikulášovy dary. Ale naopak zdůrazněte, že jsem přijal osobní dar od Mikulášova

kurýra, bohatě ho opětoval a ještě mu přidal třicet zlatáků. Pokračujte neprodleně v cestě, a kdyby Jiří Delator chtěl čekat na Mikulášova kurýra, rozmluvte mu to. Řekněte mu, že Mikuláš jedná na vlastní pěst a jeho kurýr že tu v Moskvě vyřizuje ještě další záležitosti, kvůli kterým se tu zdrží, takže ho nečekejte.“

Ústní vzkaz pro Jiřího a Vasilije zněl takto: „Začne-li se u krále Maxmiliána nebo někde jinde mluvit o tom, že ve vašem poselství chybí pozdravení císaři Fridrichovi, odpovězte takto: Císař vypravil k našemu panovníkovi svého posla Mikuláše Popela jednat o lásce a přátelství a předat dary. Náš panovník, který si přeje lásky, poslal k císaři jednat o přátelství mne, Jiřího. Ale císař už k našemu panovníkovi žádného posla nevypravil a ani vzkazy neposlal. Proč by tedy náš panovník měl vypravovat své poselstvo k císaři, když nám od něho žádný posel a žádný vzkaz nebyl určen? Jestliže císař vyšle svého posla, učiníme tak i my. Jeho syn, král Maxmilián, poslal k nám svého posla jednat o lásce a přátelství, a proto náš pán, který si přeje lásky a přátelství, vysílá k němu nás jako své posly.“

Mikulášův kurýr Jan odjel z Moskvy 9. září ve čtvrtek a veliký kníže mu jako doprovod určil Vasjuka Michajlova a Vasjuka Vokšerina. Ti měli pečovat o jeho stravování až do Novgorodu a odtud dále až k německým hranicím mu měli poskytovat stravu a průvodce novgorodští místodržící Jakub a Petr.

Průvodními listinami k purkmistrovi a radním do Rugodivu a Kolyvaně vybavil kníže také své poselstvo ke králi Maxmiliánovi. Doprovázel je Fjodor Surmin Čirka, který měl v Kolyvani vyčkat, dokud se Jiří a Vasilij nenalodí, a pak sepsat a přivést ke knížeti zprávu, kdy poslové nastoupili na loď, čí je to loď, kam směřuje a zda se posel krále Maxmiliána nalodil s nimi, anebo pokračuje v cestě jiným způsobem...

Tento list z Lübecku byl prostřednictvím novgorodských místodržících Jakuba Zacharjina a Petra Pleščejeva doručen velikému knížeti: „Před velikým knížetem hluboko k zemi se sklánějí jeho poddaní Jiří Řek a Vasjuk Kulešin. Dorazili jsme z Kolyvaně do Lübecku, pane, dvanáctého října, v den svatých mučovníků Prova a Andronika, a čekali jsme tam na králova posla Jiřího Delatora až do posledního dne půstu, ale on se nedostavil. Chtěli jsme pokračovat v cestě ke králi i bez jeho posla, ale purkmistr a radní města Lübecku nám řekli, že se o nás dověděl dánský král a zdejší knížata a že postavili četné hlídky, které nás mají zajmout. Báli jsme se proto

vydat na cestu a čekali jsme raději na královského posla Jiřího. Ten přijel, pane, do Lübecku až v týdnu po svatém Fedorovi, v úterý. V té době, co jsme čekali na králova posla, projížděl tu posel polského krále, Řek Antonios Laskaris, od dánského krále spřízněného s nynějším polským králem, neboť o tomto masopustu se nově oženil kníže štetínský. Polský posel byl v Lübecku na sv. Mikuláše, setkal se s námi a ptal se nás na cíl naší cesty, kdy pojedeme dál a kterou cestou, ale nic jsme mu neřekli.

Králův posel Jiří Delator, jakmile přijel do Lübecku, vylíčil nám všechny nové události. Prý se už při svém příjezdu do Lübecku dověděl, že uherský král Matyáš¹⁹ zemřel a země se rozpadla na tři části: třetina že připadla králi Maxmiliánovi, třetina synu uherského krále a třetinu že drží český král. Král Maxmilián se chystal spolu se všemi svými lidmi získat celé Uhry, ale o totéž usiloval také český král. Jakmile prý se syn uherského krále Matyáše dověděl, že naň jdou dva silní protivníci, uvědomil si, že se nemůže ubránit, a na poradě se svými lidmi uctivě požádal o slyšení krále Maxmiliána. Ten ho přijal vlídně a prokazuje mu přízeň. Říká se, že král Maxmilián s českým králem svedl boj, v němž padlo hodně lidí na obou stranách, a král Maxmilián že zvítězil. Dobyl Budín, jež český král musel opustit, ale není nic známo, komu připadla ta třetina Uher, kterou měl v držení český král. Za dobu svého pobytu v Lübecku jsme vyslechli mnoho zpráv o tomtéž, že král Maxmilián obsadil Uhry.

Pane, z Lübecku odjíždíme spolu s Maxmiliánovým poslem tento čtvrtek. Tobě jako svému jedinému vládci se my, Tvoji věrní poddaní, hluboce klaníme.“

Tento list přivezl do Moskvy Kulešinův písař Jelka: „Našemu pánu, velikému knížeti Ivanu Vasiljevičovi, carovi veškeré Rusi, se hluboce klaní jeho poddaní Jiří Řek a Vasjuk Kulešin. Provázení boží milostí a Tvou péčí dorazili jsme dvacátého druhého března do Norimberku, kde jsme ve zdraví zastihli krále a odevzdali mu list od Tebe. Král, pane, Tvůj list přijal s láskou, napsal podobný list, políbením kříže na obou potvrdil jejich platnost a pak nám svůj list předal. Co se týče námluv, o nichž jsme, pane, podle Tvého příkazu měli mluvit, žádná řeč nebyla, protože král se před naším příchodem zasnoubil s dcerou bretaňské kněžny. Král postupně dobývá celé Uhry. Přijel čtyři dny před naším příjezdem z Uher do Norimberku, aby se setkal s knížaty

¹⁹ Matyáš Korvín, král v Uhrách (1458–1490), vedl výbojné války proti sousedům a střetával se s císařem Fridrichem III.

a požádal je o pomoc. Sjeli se do Norimberku, a aby mu mohli pomoci, poslali sbírat lidi na vojnu. Knížata táhnou s ním a říká se, že už dobyli Stoličný Bělehrad, kde jsou korunováni králové a který je vzdálen asi osm mil od Budína. Také mnoho menších měst prý už obsadil. Jeho vojvodové prý s celým vojskem bojují v Uhrách a jen za tu dobu, co jsme tady, dobyli pět nebo šest měst. Český král prý také je v Uhrách, v Budíně, ale vyjít z města se neodvazuje, protože má málo vojska.

Král s námi na zpáteční cestu poslal Jiřího Delatora, ale ten s námi jel jen do Lübecku, neboť král mu poručil čekat tu na jeho rozhodnutí, zda pokračovat v cestě bude on, anebo zda král vyšle někoho jiného. Ale dary pro Tebe, pane, poslal s námi: drahocenný šarlat a sukno červené na zlatém podkladě a pro velikou kněžnu náhrdelník. My jsme tedy, pane, vyjeli, ale královský posel zůstat v Lübecku.

Do Norimberku ke králi jsme dojeli dvacátého druhého března a od krále jsme vyjeli dvacátého třetího června, před svatým Janem. Hluboce se Ti, svému jedinému pánu, klaníme my, Tvoji poddaní.“

Roku 1491, třicátého srpna, vrátili se poslové velikého knížete Jiří Řek a Vasilij Kulešin od císařova syna, krále římského, se smlouvou o přátelství, opatřenou zlatou pečetí. Vyřídili vzkaz, že král si přeje žít v lásce s velikým knížetem a že to potvrdil políbením kříže. List o přátelství byl odevzdán Dmitriji Volodimirovovi a uschován pečlivě v pokladnici...

V jednotě proti polskému králi

Dvacátého listopadu r. 1491, v pátek, přijel od římského krále Maxmiliána posel Jiří Delator. Veliký kníže ho přijal ve čtvrtek dvacátého šestého listopadu v přítomnosti vysokého úředníka Ivana Berseně. Poslal proň knížete Fjodora Alabyše a Jiřího Řeka s Vasilijem Kulešinem. Veliký kníže uvítal králova posla vstoje jako už minule a podal mu ruku. Posel vyřídil tento vzkaz: „Nejjasnější a nepřemožitelný král římský, bratr Tvého veličenstva, chtěje se dovědět o Tvém zdraví, poslal mne, abych se uctivě optal. Kázal mi také poděkovat za milé dary předané poselstvem Tvého Veličenstva. Nejjasnější a nejsvětější vládce a panovníče, dříve řečený bratr Tvůj, nepřemožitelný král římský, posílá Tvému Veličenstvu na znamení lásky, přátelství a dobré vůle jako dar štůček šarlatové drahé tkaniny

a štůček vzorovaného hedvábí.“ Pak posel předal pověřovací list tohoto znění: „Maxmilián, z boží milosti král římský, vždyrozmnožitel svatého Římského císařství, král uherský, dalmatský a chorvatský, arcikníže rakouský, kníže burgundský, bretaňský, lotrinský, brabantský, štýrský, korupanský, chorvatský, limburský a lucemburský, hrabě flanderský, tyrolský etc. Nejsvětější a velkomožný kníže! Svěřili jsme našemu věrnému a milému Jiřímu Delatorovi, členu naší rady, jisté záležitosti k projednání s Tvou Milostí. Prosíme Tě, abys tak jako dosud i nyní mu prokazoval svou důvěru, jakou i my k němu chováme. Cokoliv Ti bude říkat, jako bychom my, bratře, spolu mluvili, neboť nabízíme láskám Vaším city nejvěrnější, což jistě Vaše Milost zhodnotí. Také my nikdy nezapomeneme na lásku, přátelství a přízeň Tvé Milosti. Dáno v Norimberku druhého dne měsíce června, léta 1491 od narození Kristova, v šestém roce našeho panování v království římském, prvního roku našeho kralování v Uhrách.“ Nadepsán byl list takto: „Nejsvětějšímu a velkomožnému knížeti Ivanovi, jedinému vládci veškeré Rusi, knížeti vladimirskému, moskevskému, novgorodskému, pskovskému, tverskému, jugorskému, vjatskému, permskému, bulharskému a jiných, našemu milému bratru a knížeti.“

Pak započal svou řeč posel: „Nejjasnější a nejsvětější vládce a panovníče veškeré Rusi! Nepřemožitelný král římský, Tvůj bratr a můj pán, poslal mne minulého léta k Tvé Milosti k projednání dvou záležitostí, zásnub a smlouvy o spojenectví. Z vůle všemohoucího Boha ze zásnub sešlo z tohoto důvodu: Když mě Tvůj nejjasnější bratr vyslal k Tvému Veličenstvu spolu s Tvým poslem Jiřím, vypluli jsme z Lübecku na čtyřiaadvaceti korábech. Patnáct z nich se potopilo a náš koráb byl šest neděl zmítán na moři po neznámých cestách, na nichž jsme byli v nebezpečí života. O potopených korábech přišla zpráva do Lübecku a tam se domnívali, že mezi ztroskotanými byl také koráb, na němž byli poslové velikého knížete ruského a krále římského. Z Lübecku poslali o tom zprávu mému pánovi, králi římskému, a můj pán, jemuž Bůh vnukl myšlenku na jednání o sňatku s Tvou dcerou, byl velice znepokojen, když uslyšel, že jsme zahynuli na moři, a svěřil věc svým rádcům. V radě bylo shledáno, že žádný návrh Veličenstva o námluvách podán nebyl, protože návrh Jeho Veličenstva krále římského k Tobě nedošel. A vypravit poselstvo podruhé nebo potřetí, na to je to cesta příliš daleká a nejistá, a i kdyby poselstvo došlo, není

ještě zaručeno, že Ty, veliký kníže, k tomu dáš souhlas, a čas zatím ubíhá. Po této poradě přišla k mému pánovi od bretaňské kněžny²⁰ nabídka k jednání o sňatku s její dcerou. Když se o tom dovědělo Jeho Veličenstvo Císař římský, otec našeho krále Maxmiliána, poslal k němu se vzkazem vyjadřujícím názor všech významných německých knížat: Ruská věc nebyla dovedena ke zdárnému konci a Ty máš jen jediného syna, který dnes je a zítra může nebýt. A tady se Ti naskýtá nabídka k sňatku s bretaňskou kněžnou, která je Ti s velikou láskou doporučována, což je pro Tebe výhodné. A tak se také stalo. Až když bylo vše domluveno, došla k mému pánovi zpráva ode mne, že jsme všichni živi a zdraví, což mému pánovi způsobilo zármutek, neboť ho mrzelo, že domluva s Tebou se nemohla uskutečnit tak, jak si to přál. Prosí proto velmi Tvé Veličenstvo, aby ses svým srdcem nezatvrdil, neboť věci se staly tak, jak jsem je právě vylíčil. Ještěže z vůle Boha všemohoucího se podařilo uzavřít smlouvu mezi Vašimi Veličenstvy. Když poslové Tvého Veličenstva předstoupili se smlouvou před našeho krále, přijal je s láskou a spolu s nimi políbil kříž na listině na znamení souhlasu a vypracoval pak podobnou listinu, kříž na ní políbil před Tvými posly a jim ji pak předal. Já nyní z pověření svého pána, krále římského a Tvého bratra, mám se stát svědkem Tvého políbení této listiny a tím jejího stvrzení.“

Po políbení listiny pronesl vážený královský posel Jiří Delator tuto řeč k velikému knížeti: „Nejjasnější a nejsvětější vládce a care veškeré Rusi. Protože z vůle Boha všemohoucího a neposkvrněné Panny Marie byla dnes uzavřena smlouva mezi Tvým Veličenstvem a všemocným králem římským, jsem pověřen svým pánem sdělit Ti toto: Jeho Veličenstvo král římský započal se získáváním Uher jako svého pravoplatného dědictví, v něž se už s boží pomocí částečně uvázal, a jeho věc postupuje kupředu, jenže mu v tom brání český král a jeho bratr Albrecht, synové polského krále Kazimíra. Jeho Výsost můj král prosí Tvé Veličenstvo o pomoc proti polskému králi Kazimírovi a jeho synům, jak to vyplývá z právě uzavřené smlouvy. A až Tvé Veličenstvo nyní nebo kdykoliv v budoucnu začne usilovat o Kyjevské knížectví jako své dědictví, ani my nebudeme litovat žádných ztrát a budeme Ti pomáhat ze všech sil.

²⁰ Maxmilián se chtěl oženit s Annou z Bretaně, ale zabránil mu v tom francouzský král Karel VIII., který ji pojal za manželku, ačkoliv byla formálně zasnoubena s Maxmiliánem. Ten pak vedl s francouzským králem válku v letech 1492–1493, kterou vyhrál. V tomtéž roce se pak oženil s Marií Biancou z rodu Sforza z Milána.

Nejjasnější a nejsvětější vládce, jediný care veškeré Rusi! Nejsvětější a neohrožený král římský, Tvůj bratr a můj pán, s nímž Tvé Veličenstvo nyní pojí smlouva o pomoci a bratrství, přeje si, aby všechna jeho jednání, jakkoliv jsou tajná, byla známa i Tobě. V minulých letech si polský král podrobil Gdaňsk, zasvěcený Panně Marii, a mnohá jiná města, jež doposud odváděla daň pruskému magistru. Svůj důchod si tato města mohla ponechávat pro sebe, ale nyní polský král, který má mnoho dětí, žádá celý důchod pro sebe, protože chce tato města držet za stejných podmínek, z jakých je držel pruský magistr.²¹ Když to lidé z těchto měst uvážili, zjistili, že na pruského magistra se obrátit nemohou, protože zpod jeho držení vystoupili, a pod polským králem sloužit nemohou, protože by ztratili všechny své důchody, a proto se obrátili k Jeho Veličenstvu králi Maxmiliánovi, aby je přijal pod svou vládu a držel je tak jako ostatní německá města. Slibují složit přísahu a odvádět předem dojednaný podíl, neboť si stěžují, jak z jedné strany jsou tlačeni polským králem, z druhé strany pruským magistrem a z třetí strany knížetem štětínským, zetěm polského krále. Nejjasnější král římský, chtěje zbavit je těžkostí, pověřil mě doporučit kolyvaňskému biskupovi, aby jménem Jeho královské Výsosti navštívil pruského magistra, ubezpečil ho o úctě k jeho postavení a řekl mu, aby si nevykládali ve zlém to, co se stane, neboť je lépe i pro ně, jestliže ta města budou pod císařskou vládou, odkud původně vyšla, než pod vládou polského krále, který si podrobil také je. A kolyvaňský biskup nejen aby jednal o městech, jichž by se pruský magistr měl zříci ve prospěch císaře, ale aby ho popudil také proti polskému králi. A pokud políbením kříže před polským králem učinil slib, aby to nepokládal za závazné, neboť tak učinil z donucení a bez císařova vědomí.

Na všechny tyto věci čekám v těchto dnech odpověď od kolyvaňského biskupa. Mám příkaz poručit magistra pruského a livonského do Tvé ochrany a poprosit Tvé Veličenstvo, abys i jmenovaná města převzal pod svou ochranu a předal mi o tom pro ně svůj list.

Nejjasnější vládce, nepřemožitelný můj král římský a bratr Tvůj vzkazuje, že pro velikou vzdálenost mezi Vašimi Veličenstvy, pro mnohá nebezpečství, jež na cestách hrozí od krále polského i

²¹ Pruský (teutonský) řád německých rytířů, založený původně v 13. století na pokřesťanství baltských pohanských kmenů, byl v 15. stol. důležitou politickou silou v jednáních rakousko-polsko-ruských.

dánského, kteří nechtějí propustit žádného posla, ani našeho, ani Tvého, zařídil ve své zemi volnou cestu pro Tvé posly, takže budou moci bezpečně cestovat z Lübecku až k mému pánovi jak spolu s poslem mého pána, tak sami, bez našeho doprovodu. Kdykoliv Tvé Veličenstvo pošle svého posla k mému pánovi, ať napíše list knížeti Baltazarovi a knížatům meklenburským, kteří mají od mého pána příkaz vyzvednout Tvé posly z Lübecku a dopravit je k markýzovi brandenburskému, odkud už budou mít cestu volnou k mému pánovi, ať bude kdekoliv. Na cestě po moři jsou ovšem ještě tři překážky, které Jeho Veličenstvo chystá odstranit. Jednak se chystá potrestat dánského krále za zneuctění Tvého poselstva, jednak skropit Gdaňsk²² a další města na pobřeží, jejichž převzetí pod svou vládu dojedná král se Sten Sturem, správcem švédského království. Zůstává ovšem ještě třetí úkol, a to je dohodnout se důkladněji se Švédskem.

Před mou cestou sem mi můj pán kázal napsat správci švédského království Sten Sturovi a jeho dědicům. Ovšem tady je ještě jedna překážka, totiž nepřátelství mezi Tvým Veličenstvem a tímto královstvím. Měl bych jménem svého pána u Tvého Veličenstva, pokud mi to bude umožněno, tyto věci urovnat, neboť když jsem byl ve Švédsku, stěžovali si na velké křivdy, které prý se jim dějí od pohraničních zemí Tvého knížectví. Psal jsem jim po cestě sem z pověření svého pána z Lübecku, a oni mi odepsali do Kolyvaně, že jejich posel byl u Tebe se žádostí o úpravu pohraničních styků a že Tvé Veličenstvo jim dalo lhůtu dvou let, počínajíc letošními vánocemi. Já však nyní prosím Tvé Veličenstvo jménem svého pána, abys jim na jejich žádost lhůtu prodloužil do svátku Jana Křtitele a abys mi pro ně o tom dal písemné potvrzení.

Nejjasnější a nejsvětější vládce, jediný care veškeré Rusi. Nedávno jsem z příkazu svého pána jednal o věcech týkajících se polského krále a spravoval jsem o tomtéž kolyvaňského biskupa. Nyní jsem o tom dostal vyrozumění, jakož i listy od magistra pruského a livonského, poddaných mého pána. Všichni mi jako jedním hlasem odpovídají, že jsou připraveni poslouchat příkazů nejjasnějšího krále římského, a kdykoliv se Tvé Veličenstvo bude chystat k vojně, že oni všichni, jakož i jejich rád, sloužící Panně Marii, budou věrni dohodě, podle níž jsou zaštitěni ochranou Tvého Veličenstva, a vykoření tak

²² Gdaňsk byl od r. 1466 v polském držení.

potyčky, které by mohly v budoucnu rozrušit srdce Tvého Veličenstva. Konečně i v nynějších pohraničních střetech mezi lidmi Tvého carství a Livonské země by bylo třeba lidí znalých věci. Proto prosím Tvé Veličenstvo za ně, abys poslal odsud z Moskvy lidi spravedlivé, moudré a zkušené, kteří by hleděli na právo a ne na své obohacení a kteří by soudili spravedlivě, neboť vím, že Tvé Veličenstvo je ustaveno od Boha všemohoucího pánem velké země a mocné državy. Aby byli předem o všem spraveni, prosí nejen ti, kteří pracují pro slávu královny naší Panny Marie, ale všichni ostatní, kteří Tě žádají o pomoc: jestliže je vyslyšíš, abys mi nyní řekl, kdy chceš poslat své lidi do pohraničních oblastí. Prosí Tě úpěnlivě, aby bylo možno setkat se s nimi podle přání Jeho Veličenstva krále římského v Královci po velikonocích, v květnu o svatodušních svátcích. Jménem svého pána prosím Tvé Veličenstvo, aby přijalo pod svou ochrannou ruku prosebníky, a pokud je vyslyšíš, abys mi o tom dal pro ně potvrzenou listinu.“

Toto je odpověď velikého knížete králi Maxmiliánovi, daná poslu Jiřímu Delatorovi prostřednictvím Dmitrije Volodimeroviče: „Veliký kníže vzkazuje toto: Mezi námi a Tvým králem Maxmiliánem jsme uzavřeli přátelství a listem jsme potvrdili bratrství i vzájemnou lásku, jakož i slib jsme si dali, že společně budeme postupovat proti svým nepřátelům, polskému králi a jeho dětem, což je zaneseno v listinách. Ty nám pak přinášíš zprávu, že si král římský Maxmilián nyní začal úspěšně osvojovat Uherské království, které mu pravoplatně patří, avšak že mu v tom brání český král a jeho bratr Albrecht, synové Kazimíra, krále polského. My bychom tedy měli nyní jít na pomoc svému bratru Maxmiliánovi, králi římskému, proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem.

Chtěli jsme svému bratru Maxmiliánovi, jak to stojí ve smlouvě, jít na pomoc s plnou silou proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem; a sami jsme chtěli vsednout na koně, abychom splnili, nakolik nám k tomu dopomůže Bůh, svůj slib. Avšak k našemu sluchu se donesla nejedna zvěst, že Uherské království drží český král Vladislav, syn polského krále Kazimíra, a Tvůj pán, král Maxmilián, že s králem Vladislavem uzavřel mír a obrátil svou pozornost od Uher k jiným

svým záležitostem.²³ Proto jsme také my celou věc pozastavili. Avšak na dohodě, kterou jsme s králem Maxmiliánem uzavřeli, nadále trváme a proti jeho i našim nepřátelům, polskému králi Kazimírovi a jeho dětem, mu chceme ze všech sil, jak nám k tomu dopomůže Bůh, pomáhat. Toto vzkazujeme králi Maxmiliánovi po tobě, jakož i po svých poslech, které vypravujeme ke králi na cestu spolu s tebou.

Veliký kníže kázal vyřídit ti ještě toto: Kdyby se král Maxmilián rozhodl důrazně usilovat o své uherské dědictví a řešení jiných svých záležitostí by pozastavil, pak ať nám pošle zprávu, jak si máme počínat. My, s pomocí boží, trváme na tom, co jsme dohodli o společném postupu proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem, proti nimž chceme římskému králi pomáhat, abychom i my si vyřídili své pohledávky u nich.

Veliký kníže ještě vzkazuje: Sdělili nám naši poslové Jiří Řek a Vasilij, že jim v Norimberku vyřizoval přání krále Maxmiliána, aby poslali valašskému vojvodovi Štěpánovi list s žádostí o pomoc králi ve věci uherského dědictví. A také nyní nám posel Jiří vyřizoval tvůj vzkaz, že máme po poslovi Musatovi předat vojvodovi Štěpánovi příkaz pomáhat králi Maxmiliánovi. My jsme tedy nyní po poslu Musatovi vzkázali vojvodovi Štěpánovi, aby pomáhal králi, jakmile tento zahájí činnost ve věci Uherského království.“

Toto sdělil královu poslu Jiřímu Fjodor Kuricyn, který jednal jménem velikého knížete: „K tomu, cos jménem svého krále říkal o magistrovi pruském a livonském, abychom je vzali pod svou ochranu a dali jim o tom listinu, náš veliký kníže sděluje: Až nám pošle pruský a livonský magistr své lidi s pokornou prosbou, pak se budeme tou věcí zabývat a z lásky ke svému bratru Maxmiliánovi, králi římskému, je vezmeme pod svou ochranu, což potvrdíme listinou. Co se týče královy žádosti, abychom ve věci pruského a livonského magistra poslali na německý sjezd v Královci své lidi z Moskvy, a nikoliv z Novgorodu, aby v mírovém ujednání byla uvedena jen žádost o ochranu, a nikoliv závazná prosba, aby tam stálo, že magistr neručí za věci na moři, protože to není v jeho moci, ani za budovy a kostely v Jurjevě a v Kolyvani, náš veliký kníže ti dává na vědomost: Pokud naše držení dědičného Velikého Novgorodu spočívalo na jeho dobré vůli, magistři si své mírové dohody vyřizovali přímo s Velikým

²³ Má se tu pravděpodobně na mysli svár Maxmiliána s francouzským králem Karlem VIII. o nevěstu Annu z Bretaně. (Viz pozn. č. 20.)

Novgorodem, tak tomu bylo odedávna. Když jsme začali držet dědičný Veliký Novgorod pod svou vládou z naší vůle, tehdy magistr, arcibiskup a biskupové počali dojednávatí mírové smlouvy s našimi novgorodskými náměstky. A tak ať je tomu i nyní.“

A toto řekl veliký kníže královu poslu Jiřímu sám, když si ho pozval k rozloučení: „Jiří, všechny tvé vzkazy od krále Maxmiliána jsme vyslechli a odpověděli jsme na ně prostřednictvím svého správce Dmitrije. Vypravujeme nyní k tvému pánovi, králi Maxmiliánovi, své posly Jiřího a Michaila.“ Pak veliký kníže požádal posla Jiřího o vyřízení pozdravů králi Maxmiliánovi a díky za dary. Také veliká kněžna Sofie, u níž se posel Jiří zastavil, vzkazovala králi své pozdravení a díky za dary.

Jiří Delator vyjel z Moskvy v úterý po květné neděli, 12. dubna. Poslán s ním do Novgorodu byl zplnomocněnec Beglec Oladjin, syn Šišmarevův. Soupis toho, jaká strava a povozy mají být poselstvu poskytovány, dostal od správce pokladny.

Téhož roku 1492, šestého května, vypravil veliký kníže ke králi Maxmiliánovi své posly, Jiřího Trachaniota Řeka a Michaila Kljapika.²⁴ Nedal mu vyřídit projev úcty ani on, ani veliká kněžna, ani kníže Vasilij, protože ani králův posel Jiří projev úcty knížeti a kněžně netlumočil, a tak jen se dal dotázat na jejich zdraví: „Nejjasnější a nepřemožitelný králi římský, bratr Tvého Veličenstva mne poslal, abych se dotázal na zdraví Tvého Veličenstva a poděkoval za dary, které jsi poslal po svých vážených poslech.“ Totéž mělo být řečeno jménem kněžny Sofie.

Pak měl promluvit Jiří Řek: „Ioann, vládce veškeré Rusi, bratr Tvého Veličenstva, připomíná se Ti dary. Z lásky a bratrství posílá Ti kožich sobolí a kožich hranostajový.“

A Michail Kljapik měl dodat: „Vládce veškeré Rusi posílá Tvému Veličenstvu v upomínku rudého krečeta.“²⁵ Pak měl Michail předat darem od veliké kněžny a od knížete Vasilije čtyřicet sobolů a čínské vzorované hedvábí.

²⁴ Michail Kljapik měl hodnost sokolníka u dvora Ivana III. a byl pověřen poselstvím k Maxmiliánovi v r. 1492. Z jeho další diplomatické činnosti je známo jeho poselství do tatarské Kazaně, která od r. 1487 byla ve vazalském vztahu k Moskvě. Tam byl v r. 1505 uvězněn chánem Muhamedem Eminem a propuštěn až v r. 1507.

²⁵ Krečet je vzácný druh sokola.

Poté měl Jiří předat list tohoto znění: „Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské, Novgorodské, Pskovské, Tverské, Jugorské, Vjatské, Bulharské a jiných, nejsvětějšímu a nejjasnějšímu příteli a bratru našemu milému. Vypravili jsme k Vaší Jasnosti věrné posly Jiřího Trachaniota a Michaila s našimi řečmi. Cokoliv budou mluvit, jako bychom my to mluvili.“

Vyzve-li král posly k mluvení, pak Jiří má připomenout platnost smlouvy o přátelství a společném postupu proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem, Michail má promluvit o uherské záležitosti a Jiří měl přislíbit pomoc, jakmile král zahájí zabírání Uher.

Toto jsou doplňující příkazy pro posly Jiřího a Michaila: Ze své cesty ke králi mají posílat pravidelné zprávy. Už z Kolyvaně mají napsat velikému knížeti, co se proslýchá o králi Maxmiliánovi, kam jel jeho posel Jiří Delator z Kolyvaně, na které místo a o kterých dnech a vůbec o všech tamních záležitostech. Také měli napsat a poslat po kurýrovi Čirkovi, kdy vyplují z Kolyvaně, na čí koráb se nalodí. A až s boží pomocí doplují přes moře do Lübecku, i odtud mají velikému knížeti napsat, kdy dopluli a co se proslýchá o králi Maxmiliánovi. A jakmile dojedou ke králi, ať podle možností pošlou odtud svého člověka se zprávou, jak si stojí věci krále Maxmiliána a o všem novém.

Jiří a Michail mají purkmistrovi a radním v Lübecku předat dar od knížete v nobelech a žádost o průjezd...

Bartoloměji Lubečaninovi mají po Ivanu Volkovi předat darem kožešinu a pozdrav od velikého knížete, ale on má přijít na dvůr k poslům Jiřímu a Michailovi, nikoliv oni k němu.

Poslové Jiří a Michail mají s sebou průjezdní list pro meklenburského knížete. Jakmile přijedou do Lübecku, ať k němu pošlou svého člověka s pozdravem od velikého knížete, se sobolínou jako darem a s žádostí o průjezd: „...Posíláme ke králi Maxmiliánovi své lidi Jiřího a Michaila a Tebe žádáme, abys je v Lübecku vyzvedl i s jejich doprovodem a bezpečně provedl svou zemí bez nehody až ke králi: I my Ti vyhovíme, cokoliv budeš potřebovat od nás v naší zemi.“

Zvláště se poslům připomíná: Jestliže král Maxmilián uzavřel mír s českým králem Vladislavem, synem polského krále Kazimíra, a řekne: „Já jsem se nyní s králem Vladislavem usmířil proto a proto...“ a řekne důvod, „ale s velikým knížetem, svým bratrem a vaším pánem, jsem nadále zajedno ve vztahu k polskému králi Kazimírovi a jeho dětem, trvám na smlouvě o přátelství, kterou jsme spolu s vaším vládcem dohodli, neboť, až dá Bůh, chci pokračovat ve své věci, v

získávání Uherského království, a doufám, že můj bratr, veliký kníže, mi bude proti mým nepřátelům pomáhat, jakož i já mu podle naší smlouvy poskytnu veškerou pomoc,“ pak v takovém případě mají Jiří a Michail odpovědět takto: „Náš kníže, pane, uslyšev, že jsi s králem Vladislavem uzavřel mír, nevytáhl nyní proti Tvým i svým nepřátelům. Avšak na tom, co Ti, pane, říkal, trvá i nyní, neboť s polským králem Kazimírem a jeho dětmi mír uzavřít nehodlá. A také Ty, pane, měl bys stát ve slovu, které jsi dal našemu pánovi, a neuzavírat mír s polským králem Kazimírem a jeho dětmi, jak to stojí ve smlouvě. Jakmile, pane, začneš usilovat o svou věc v Uhrách, náš pán Ti podle smlouvy bude pomáhat proti Tvým i svým nepřátelům, jak mu to Bůh dovolí.“

Jestliže se však ukáže, že zvěsti byly lživé, že král Maxmilián s českým králem Vladislavem nesjednal mír, nýbrž naopak s ním nadále je ve válce o Uherské království, pak bude mluvit asi takto: „S králem Vladislavem jsem mír nikdy neuzavřel, nýbrž tak, jak jsem s ním započal bojovat o své uherské dědictví, tak v tom pokračuji i nyní. Ke svému bratru, velikému knížeti, jsem vzkázal o pomoc, proč mi nepomáhá?“ Na to mají poslové Jiří a Michail odpovědět: „Náš kníže, pane, chtěl sám vsednout na koně a ze všech svých sil Ti pomáhat, ale donesla se k němu nejedna zvěst o tom, že jsi uzavřel mír. Přijeli, pane, lidé ze Slezska, z Wroclavi, a ti to říkali, pak přijeli Němci z Lübecku a z Kolyvaně a říkali totéž, nakonec přijel od valašského vojvody Štěpána jeho posel Musat a říkal, že jsi uzavřel mír a odtáhl z Uher a že on sám byl svým pánem vyslán do Uher a byl v Budíně přijat králem Vladislavem. Všichni tito lidé přijížděli do Moskvy v době, kdy tam pobýval i Tvůj posel Jiří Delator a on o tom všem věděl. Proto náš vládce, pane, celou tu věc pozastavil. Polský král Kazimír chtěl v té době jednat s naším pánem o míru a vypravil k našemu vládci svého posla. Ale náš pán s ohledem na Tvou věc s ním o mír nejedná. Neboť na čem se můj pán s Tebou dohodl, na tom i stojí a proti polskému králi Kazimírovi a jeho dětem chce s Tebou být zajedno do konce života. A ty, pane, neměl bys také s polským králem Kazimírem a jeho dětmi mír uzavírat, nýbrž stát proti nim spolu s naším pánem, velikým knížetem, až do konce života.“

A jestliže se král zeptá: „Chystám se usilovat o Uherské království jako o své dědictví, vsedne můj bratr, veliký kníže, sám na koně a bude mi pomáhat?“, pak má Jiří a Michail odpovědět takto: „Jestliže Ty, pane, odsuneš do pozadí jiné své záležitosti a soustředíš se na tuto

svou věc, pak náš vládce sám vsedne na koně a ze všech sil Ti bude pomáhat proti Tvým i svým nepřátelům, jak mu to Bůh dovolí.“

Dále se mají Jiří s Michailem podle možnosti vyptat, proč Maxmilián sjednal mír, zda pro své námluvy v Bretani či pro něco jiného, zda mír uzavřel natrvalo, anebo dohodl jen příměří a v budoucnu chce pokračovat v zápase o Uherské království. Také je třeba vyzvědět, jak se chová francouzský král ve věci Maxmiliánových zásnub v Bretani, a vůbec o jakých věcech teď král jedná. A jak je to s jeho dědičným lénem, vévodstvím rakouským, zda už získal zpět města, jež byla v uherském držení, či ještě ne všechna. A vůbec, zda je schopen získat Uherské království, zda ho uherští páni chtějí za krále. Je třeba zjistit, kteří uherští páni jmenovitě jsou na Maxmiliánově straně, zda mu slouží i se svými panstvími či bez nich, a která města si ho přejí za krále, to všechno je třeba sepsat, stejně jako to, kteří páni se svými panstvími a která města jsou na straně českého krále Vladislava.

Budou-li poslové Jiří a Michail dotázáni, zda veliký kníže přikázal valašskému vojvodovi Štěpánovi, aby poskytl pomoc králi Maxmiliánovi, mají odpovědět: „Náš veliký kníže přikázal valašskému vojvodovi Štěpánovi, že jakmile král Maxmilián zahájí svou věc v Uhrách, má mu v tom být Štěpán nápomocen.“

Ještě se poslům Jiřímu a Michailu ukládá, že až budou u saského knížete Fridricha, mají mu od velikého knížete vyřídít pozdravení. Jiří má říci: „Ioann, veliký kníže veškeré Rusi, posílá Tvé Jasnosti pozdravení a darem čtyřicet sobolů.“ Potom má odevzdat průjezdní listinu...

Jiří má dále říci: „Ioann, veliký vládce veškeré Rusi, vzkazuje: Říkali nám naši poslové a naši lidé, kteří procházejí Tvou zemí, že se k nim chováš s úctou a že o ně s ohledem na naše jméno dobře pečuješ, za což Ti děkujeme.“

Michail měl dodat: „Vládce veškeré Rusi Tě žádá, abys i v budoucnu, kdykoliv půjdou naši poslové nebo lidé přes Tvou zem, a mohou to být třeba i lidé z italských zemí, kteří se budou dovolávat našeho jména, tyto všechny opatroval a propouštěl je svou zemí v dobré vůli. A také, pokud někteří mistři z Tvé země by chtěli jít k nám, abys je propouštěl kvůli nám. Cokoliv bys naopak potřeboval Ty z našich zemí, vyjdeme Ti ve všem vstříc.“

Ještě se připomíná Jiřímu a Michailovi, co říkal Musat, posel vojvody Štěpána: že Vladislav, král český a uherský, drží města a

hrady v císařské zemi, které dobyl ještě Matyáš Korvín, například Korneuburg nedaleko Moravy a jiná, kdežto král Maxmilián drží města v Uhrách, Veszprém, Tokaj a jiná. Vladislav a Maxmilián si prý chtěli ta města vyměnit a je třeba zjistit, jak to mezi sebou dohodli a která z měst teď Maxmilián drží. Musat také uváděl biskupy a pány uherské, kteří jsou na straně Maxmiliánovců: biskup z Pešti, biskup z Veszprému, kníže László z Nagykanizsa, Štěpán a Jánoš z Nagykanizsa, Sécsény Mikloš... A z chorvatských pánů župan Jánoš, župan Karolus a župan Nikola.

O Matyášově synovi vévodovi Jánošovi Musat říkal, že je u krále Vladislava a drží města, která držel jeho strýc vojvoda Jánoš, jenž byl ve službách jeho otce, krále Matyáše Korvína. Ať se tedy poslové Jiří a Michail vyptají, zda je i nyní u krále Vladislava v Uhrách, na svém panství, či někde jinde.

Ještě jednu věc je třeba Jiřímu a Michailovi zdůraznit. Jestliže ze svatby krále Maxmiliána s dcerou bretaňské kněžny sešlo, pak ať z vůle velikého knížete znovu začnou o té věci mluvit, jak se to bude hodit. A jestliže oni sami započnou rozhovor o tom s Jiřím a Michailem a budou se ptát, jak by se v tom mohlo pokračovat, pak ať řeknou, že věc zasnub s dcerou velikého knížete jako první navrhli císař Fridrich a jeho syn Maxmilián a z jejich viny se to neuskutečnilo, a proto teď oni sami musí říci, jak to má pokračovat. Pak ať poslové o tom jednájí, s kým bude třeba, a to napevno.

Budou-li chtít dojednat tu věc s Jiřím a Michailem závazně, pak ať řeknou, aby Maxmilián, pokud chce v té věci pokračovat, poslal k našemu knížeti důvěryhodného člověka a spolu s ním i list, aby to bylo potvrzeno, a pak doufáme v Boha, že ta věc se mezi našimi vládci uskuteční. Jestliže budou chtít dojednat sňatek závazně a vypravit k nám důvěryhodného člověka s listem, pak ať jim Jiří a Michail připomenou to, co bylo řečeno o náboženství řeckého ritu, o kostele a duchovních.

Pokud ovšem je už sňatek krále Maxmiliána s dcerou bretaňské kněžny dohodnut, pak už se Jiří a Michail k té věci nebudou vracet, avšak bude-li nadhozena otázka Maxmiliánova syna Filipa, pak ať se o tom podle uvážení rozhovoří.²⁶ Také se mohou připojit k řeči, která by se týkala zasnub saského knížete Fridricha. Co se týče zasnub

²⁶ Maxmiliánův syn Filip Sličný (1478—1506) se ovšem v r. 1496 oženil s dcerou a dědičkou Ferdinanda II. Aragonského a Isabely Kastilské, s Johanou Šílenou (1479—1555). Tím bylo zajištěno habsburské nástupnictví ve Španělsku.

knížete Vasilije,²⁷ syna velikého knížete, mají Jiří a Michail jednat o tom na dvorech mocných panovníků, králů a knížat, kde to bude účelné.

Následující list přivezl Jiří Čirka z Kolyvaně: „Našemu pánu, velikému knížeti Ivanovi Vasiljeviči veškeré Rusi, se hluboce klaní jeho poddaní Jiří Řek a Michail Kljapik. Přijeli jsme, pane, do Kolyvaně 13. června, ve středu, ale korábů tu bylo málo, dva byly z Lübecku a tam také směřovaly a třetí byl z Kolyvaně, naplněný obilím a připravený pro plavbu do Flander. Říká se, pane, že ve Flandrech je obilí drahé, platí se sto zlatých za jednu naloženou loď. Najali jsme si tedy koráb z Lübecku, ale ještě za našeho pobytu v Kolyvani připlulo ze zámoří asi deset prázdných korábů z Lübecku, Dánska i Flander a všechny nakládaly obilí pro Flandry.

Co se týče krále Maxmiliána, pane, říká se o něm, že se s českým králem Vladislavem úplně usmířil a postoupil mu celé území v Uhrách. Proslýchá se, pane, že nyní Maxmilián válčí s francouzským králem, protože ten si vzal Maxmiliánovu snoubenku k sobě a také celou Bretaň drží pod svou vládou, zatímco Maxmiliánovu dceru poslal zpět do Flander. Říká se, že králi Maxmiliánovi pomáhají proti francouzskému králi s papežským požehnáním všichni králové a německá knížata.

Královský posel Jiří Delator přijel do Kolyvaně v době, kdy jsme tam ještě byli. Vracel se od livonského magistra a říkal, pane, že u něho byli lidé pruského knížete. Ptali jsme se ho na záležitosti livonské a pruské, ale nic neřekl, jen to, že už do Prus nepojede. Má z Kolyvaně namířeno do Švédska a o svém pánu, králi Maxmiliánovi, prozradil zprávu, která mu o něm došla za pobytu u livonského magistra, že uzavřel příměří s českým králem Vladislavem. Že ovšem nejde o trvalý mír, ale neřekl, na kolik let bylo dojednáno příměří. Maxmilián prý se vzdal také všech uherských území, avšak města, která držel, ta prý si ponechal a rozmístil v nich své zástupce. Dále Jiří Delator, pane, uvedl, že jeho král sjednal mír s českým králem proto, že vede válku s francouzským králem, a to z toho důvodu, že mu odvezl jeho snoubenku. Za ženu prý si ji nevzal, jen ji drží v Bretani. Francouzský král zabral celou Bretaň, ale Maxmiliánovu dceru prý od sebe nezapudil. Králi Maxmiliánovi prý proti francouzskému králi

²⁷ Vasilij III., syn Ivana III., se ovšem rozhodl hledat nevěstu doma a na přehlídce pěti set knížecích a bojarských dcer si vyvolil v r. 1505 dceru moskevského bojara Solomonii Saburovovou.

pomáhají králové anglický, španělský, portugalský a skotský, a všechna německá knížata.

Korábů sem, pane, připlouvá mnoho a zprávy o králi Maxmiliánovi se různí. O Tvém městě Novgorodě, ani o váze v Rugodivu a Kolyvani není slyšet nic.

Jiří Delator chtěl s námi poslat dva ze svých lidí, ale nakonec s námi poslal jen jednoho člověka, Jurku Chorvatina, který z Lübecku má jet před námi ke králi.

Hluboce se Ti, náš pane a vládče, klaníme. Psáno dvacátého června.“

A tato zpráva přišla od Jiřího a Michaila Kljapika z Lübecku. Přivezl ji Fed'ka Manuilov: „Velikému knížeti Ivanu Vasiljevičovi, vládci veškeré Rusi, se hluboce klaníme. S pomocí boží a díky Tvé panovnické zdatnosti jsme, pane, přepluli moře ve zdraví. Dorazili jsme do Lübecku dvacátého července po třítýdenní plavbě. A tady v Lübecku jsme se setkali s poslem krále Maxmiliána, který přišel před půl rokem, aby žádal tady i v jiných městech o pomoc pro krále. Jmenuje se Jindřich Norimberčan. A před naším příchodem dorazil sem do Lübecku kurýr od krále Maxmiliána, jmenuje se Johann ze Švábska, a ten před čtyřmi nedělemi opustil krále v Ulmu, čtyřicet mil vzdáleného od Norimberka. Od toho jsme se, pane, dověděli, že král Maxmilián uzavřel s český, králem Vladislavem trvalý mír. Všechna města, která dobyl král Maxmilián, postoupil nyní českému králi Vladislavovi, také Chorvatsko mu postoupil. A český král Vladislav má králi Maxmiliánovi za Uhry vyplácet ročně dvacet tisíc uherských zlatých. Po smrti českého krále Vladislava mají Uhry připadnout králi Maxmiliánovi nebo jeho synovi, anebo komukoliv z Maxmiliánova rodu. A český král Vladislav postoupil králi Maxmiliánovi ta území, která dobyl Matyáš Korvín. Teď tedy nikdo z uherských ani chorvatských pánů není poddán králi Maxmiliánovi, všichni jsou pod českým králem. A Matyášův syn prý je u českého krále Vladislava.

O králi Maxmiliánovi se říká, že opravdu vstoupil do války s francouzským králem Karlem, s nímž se nejdříve spojila tři německá knížata, bavorský kníže, zeť krále polského, kníže Albrecht, zeť císařův, a rýnský palatinus. Ale král Maxmilián prý na ně udeřil s celým vojskem, utkal se s nimi a přinutil je k poslušnosti. Král pak se domluvil se všemi knížaty a králi, že budou stát na francouzské hranici připraveni k boji v den Narození Panny Marie. Říká se, že králi Maxmiliánovi pomáhají proti francouzskému králi králové

anglický, španělský, portugalský a skotský a všechna knížata německá. Český král Vladislav prý také chtěl jít na pomoc králi Maxmiliánovi a spolu s ním i chorvatská knížata, ale nemohou, protože turecký sultán přitáhl do Srbska, do města Smedereva, na uherskou hranici, a tak český král musí střežit svou zemi. Francouzský král prý se už před půl rokem oženil s bretaňskou kněžnou, snoubenkou krále Maxmiliána, s jehož dcerou se už sice předtím oženil, ale nespál s ní. Drží ji ve své zemi v jiném městě a prý poslal ke králi Maxmiliánovi kurýra s dotazem, kam poroučí svou dceru odeslat, zda k sobě či do Flander. Král Maxmilián prý odpověděl, ať ji pošle, kam chce.

Maxmiliánův posel a kurýr, pane, odjel z Lübecku dvacátého prvního července a Jurka Chorvatin odjel s nimi. Dali jsme jim list pro krále Maxmiliána, který jsme sepsali, neboť cesta je nebezpečná a my nemůžeme bez královského posla projev neklidným územím. Jiří Delator se ze Švédska ještě nevrátil a nevíme, co bude dál. Dánský král nežije s Lübeckem v míru, nýbrž na moři i na souši vyvolává srážky. Lübečané vypravili na moře čtyři ozbrojené koráby, které mají strážit cestu před loupežníky dánského krále.

Říká se tady, pane, že polský král Kazimír zemřel²⁸ a že na jeho místo nastoupil jeho syn Albrecht.

Hluboce se Ti, svému nejvyššímu vládci, jako věrní poddaní klaníme. Psáno dvacátého prvního července.“

Tento list přivezl od Jiřího a Michaila Kljapika jejich člověk Timocha: „Pánu našemu, velikému knížeti Ivanu Vasiljevičovi, carovi veškeré Rusi. Co jsme se, pane, tady dověděli, o všem jsme Ti poslali zprávu po Fed'kovi Larevovi. Nyní přijel od krále Maxmiliána a od knížete Zikmunda, Maxmiliánova strýce, Zikmundův člověk Michael Snups a jede prý, pane, k Tobě s listy. Přivezl dva listy od krále také pro mne a pro posla Jiřího Delatora. Jeden list je napsán latinsky a ten jsme, pane, četli, a druhý list je psán středohornoněmeckým jazykem, a ten nám přeložil znalec pečetí a jazyků Bartoloměj z Lübecku. Vzali jsme ho, pane, pod přísahu, že bude věrně sloužit Tobě i Tvým poslům a obsah listu že nikomu neprozradí. Jiřímu Delatorovi už dříve prý dal přísežný slib, že bude věrně sloužit králi Maxmiliánovi i jeho poslům. A všichni lidé přijíždějící do Lübecku od

²⁸ Zemřel v r. 1492.

krále Maxmiliána, ať je to v jakékoliv věci, přicházejí k Bartolomějovi a přinášejí mu listy od krále. Sami jsme to, pane, na vlastní oči viděli.

Onen králův posel Michael je na cestě k Tobě, pane. Poslali jsme s ním svého člověka a dali jsme mu opisy královských listů, doslovně přeložené do řečtiny, a pro sebe jsme si listy, pokud jsme jim rozuměli, přeložili do ruštiny. Listy samy jsme, pane, neposlali proto, že Jiří Delator se sem ještě nevrátil od Švédů, a ty listy byly adresovány jak nám, tak jemu. Kromě těch dvou našich listů přivezl posel ještě dva listy přímo pro Jiřího Delatora, ty jsme ovšem neviděli, takže nevíme, co v nich je.

O tureckém sultánovi se říká, pane, že stojí u Bělehradu v Uhrách a jeho vojsko čítá dvě stě a ještě šedesát tisíc mužů. Král Vladislav proti němu stojí s šedesáti tisíci uherského vojska. Říká se, že český král Vladislav, až si poradí s Turky, chce získat pro sebe i polskou korunu, kterou nechce postoupit svému bratru Albrechtovi.

O uherském míru, uzavřeném mezi českým králem Vladislavem a římským králem Maxmiliánem, jsme se, pane, nyní dověděli podrobnosti. Vskutku došlo mezi nimi k dohodě, že uherskou korunu si ponechá král Vladislav, dokud bude živ, ale že Maxmiliánovi bude ročně odvádět sto tisíc uherských zlatých, a za to mu císař i Maxmilián budou pomáhat proti nepřátelům. Byla o tom sepsána smlouva a svou přísahou to stvrdili všichni páni uherští i chorvatští, ba celé Uhry a Chorvatsko byly zajedno v tom, že po Vladislavově smrti připadne uherská koruna Maxmiliánovi nebo jeho synovi, a pokud by syn nežil, pak komukoliv z jejich rodu. A králová, vdova po Matyášovi Korvínovi, žije na svých hradech, které jí Matyáš dal.

Co se týče našeho odjezdu z Lübecku, pane, mluvili jsme s purkmistrem a radními, ale ti nám doporučují, abychom bez posla Jiřího nepokračovali v cestě, nýbrž abychom vyčkali jeho návratu od Švédů, protože, jak říkají, cesta není bezpečná. Jsme, pane, Tvoji věrní poddaní. Psáno dvacátého pátého dne měsíce srpna.“

Toto jsou listy, které od krále Maxmiliána a arcivévody Zikmunda přivezl Michael Snups, s nímž přijel z městečka Jamu od knížete Ivana Gundora Ondrejko Žoltuchin.

„Maxmilián, z boží milosti král římský, taktéž uherský, dalmatský a chorvatský, arcikníže rakouský, kníže burgundský, bretaňský a jiných. Mocný a jasný kníže! Arcikníže rakouský Zikmund, náš milý

přítel, posílá svého věrného člověka Michaela Snupse, poddaného svatého císařství římského, aby poznal Tvou i jiných knížat země, seznámil se s jejich obyčejí a jazyky. Zmíněný Michael Snups se chce z vlastní vůle naučit jazykům těch zemí, aby po návratu ke svému pánu a našemu příteli knížeti Zikmundovi uměl všechny obyčeje oněch zemí vylíčit, což by si pokládal za velkou čest. Proto na přání knížete rakouského jej k Tobě posíláme a prosíme Tvou Milost, abys zmíněného Michaela Snupse laskavě přijal, umožnil mu přístup ke svým dveřím a i jinak mu poskytoval všemožnou pomoc z přízně a přátelství k nám, což i my budeme, neboť jsme uzavřeli bratrství, rádi opětovat. Psáno ve městě Ulmu, sedmého dne měsíce července, léta 1492, sedmého roku našeho králování římského, druhého roku králování uherského.“

Druhý list byl od knížete Zikmunda a zněl takto: „Nejjasnější a nejvyšší kníže a příteli náš! Pověřili jsme věrného našeho sluhu Michaela Snupse, kterého jsme vyslali k Vaší Výsosti, aby poznal zemi Vaši i jiných knížat, aby se naučil cizím řečem, jimiž se tam mluví, a mohl nám o nich vypravovat, neboť o jejich rozličném původu se mnoho hovoří. Proto posíláme tyto listy Tvé Výsosti, abys ráčil laskavě přijmout věrného sluhu rakouského domu pod svou ochranu, neboť přízeň, kterou mu prokážeš, jako bys nám prokazoval, a to Ti nikdy nezapomeneme. Psáno druhého dne měsíce července roku 1492 Zikmundem, arciknížetem rakouským.“

A tímto listem pro krále Maxmiliána vybavil veliký kníže Michaela Snupse, který vyjel z Moskvy desátého dne měsíce ledna doprovázen do Novgorodu Seňkou Zezevitovem: „Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské i Novgorodské... nejjasnějšímu a nejsvětějšímu příteli a bratru našemu milému přejeme zdraví, radost a nejkrásnější živobytí! Tvé Veličenstvo k nám poslalo Zikmundova člověka Michaela Snupse, který chce poznávat země našeho panství a učit se jeho jazykům. My jsme toho muže z přátelství a bratrství laskavě přijali a vydržovali. Prosil nás, abychom ho pustili do vzdálených zemí našeho panství, které jsou na východě kolem velké řeky Ob, ale my jsme ho tam nepustili, nejen pro velikou vzdálenost, ale také proto, že i naši lidé, kteří chodí do oněch našich zemí vybírat daň, dostávají se tam jen s velikými obtížemi, neboť cesty jsou nepohodlné. Žádal, abychom ho k Vaší Jasnosti vypravili přes Turecko nebo přes země polského krále, ale my jsme tak

neučinili z obavy před nebezpečenstvím a posíláme ho přes Německé země, po stejné cestě, jakou přijel sem. Nechť všemohoucí Bůh popřeje zdraví a nejkrásnějšího živobytí na mnohá léta Tvému Veličenstvu. Psáno v Moskvě, pátého ledna léta 1493.“

Podobný list byl poslán také knížeti Zikmundovi.

Toto je list, který poslové zaslali na zpáteční cestě z Kolyvaně:

„Poslové Jiří Řek a Michail Kljapik se hluboce sklánějí před velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem, carem veškeré Rusi. S boží pomocí a Tvou, pane, jsme krále ve zdraví zastihli patnáctého dne měsíce ledna v Elsasku. Od krále jsme vyjeli dvacátého třetího března a do Lübecku jsme dorazili třicátého dubna. Koráb, který jsme si najali, je z Lübecku a my tu čekáme na jeho naložení a příznivé počasí. Do Kolyvaně na loďce plout jsme se neodvážili, ale poslali jsme tam své lidi s žádostí o průjezd, aby nás očekávali. Královský posel s námi nejede, měl být vyslán brzy po nás. Svému vládci se hluboce klaní jeho poddaní. Psáno dvaadvacátého máje.“

Diplomatická mezihra

Léta 1504, druhého máje, přijel k velikému knížeti od římského krále Maxmiliána posel Judok Gartinger²⁹ s pozdravením a se dvěma listy. Prvý z nich zněl: „Maxmilián, z boží milosti král římský a semper augustus, král uherský, dalmatský, chorvatský a jiných... nejjasnějšímu a nejmocnějšímu vládci Ivanovi, velkému panovníkovi ruskému, knížeti vladimirskému a jiných, bratru našemu nejmilejšímu pozdravení a přání všeho dobrého! Nejjasnější a mocný vládče, nejmilejší bratře! V dobré paměti máme přátelskou smlouvu uzavřenou s Vaší zemí o vzájemné pomoci každému z nás v případě napadení nebo ohrožení, a proto když jsme se dověděli, že Vaše panství je v nepokoji a půtkách s okolními zeměmi, domníváme se, že tato věc se týká neméně i nás jako spojenců. Pročež jsme se rozhodli tímto listem připomenout Vaší Jasnosti, aby v případě ohrožení Vaší nebo Vám podřízené země, anebo ve věci škod od krymských Tatarů podala nám ihned zprávu, v čem Vaše země potřebuje od nás pomoc, radu nebo přispění, a my pak se svou pomocí nijak nebudeme otálet. Přáli bychom si tedy pro přátelství a

²⁹ Je to posel Justus Kantinger, Maxmiliánův sokolník.

dobrou vůli mezi námi dovědět se, z které strany je Vaše země nejvíce vystavena nátlaku, jaká střetnutí s nepřáteli až dosud uskutečnila, o tom všem očekáváme od Vaší Jasnosti zprávu. Psáno v našem císařském městě Augsburgu, šestého srpna roku 1502, sedmnáctém roce našeho římského a třináctém roce uherského králování. Psáno z příkazu našeho pana krále.“

A toto je druhý list od krále Maxmiliána: „Maxmilián, z boží vůle král římský a augustus, král uherský, dalmatský, chorvatský a jiných... nejjasnějšímu a nejvyššímu panovníku Ioannovi, jedinému vládci veškeré Rusi, knížeti vladimirskému, moskevskému a jiných, bratru našemu nejmilejšímu pozdravení a přání, aby bratrské lásky mezi námi přibývalo! Nejjasnější a nejmocnější vládce, nejmilejší bratře! Protože nyní nemáme bílé sokoly a přáli bychom si několik jich mít, posíláme do nejjasnějšího Tvého panství svého sokolníka Judoka Gartingera s prosbou, abys mu dovolil několik bílých sokolů z Tvých zemí přivést. Psáno v císařském městě Augsburgu dvanáctého srpna roku 1502 z příkazu samotného krále.“

A po odevzdání listů přednesl Judok tento Maxmiliánův vzkaz: „Nejjasnější a nepřemožitelný Maxmilián, král římský, provždy augustus, arcikníže rakouský, dalmatský, korutanský, štýrský, kníže burgundský, brabantský a jiných je z milosti boží zdrav a taktéž přikázal optat se na zdraví nejjasnějšího a velemocného pana Ivana, jediného vládce veškeré Rusi, bratra svého nejmilejšího. Mám příkaz ubezpečit Vaší Jasnost, že pokud potřebuje pomoc nebo radu ve věci svých nepřátel, má to co nejdříve oznámit a můj pán, nakolik mu to bude možné, chce poskytnout pomoc proti nepřátelům. Proto mi kázal můj pán rychle spěchat k Vaší Milosti a ještě více pospíchat zpět tak, abych se vrátil ke dni sv. Jakuba, neboť můj pán bude toho dne přítomen na velikém sněmu všech německých knížat v Kolíně.“

Posel jedl toho dne u stolu velikého knížete a pak byl odevzdán do péče Štěpána Boltina a tlumočníka Istomy Malého. Z Novgorodu s ním přijel pověřenec Boris Jeremejev a v Moskvě se oň staral Štěpán Boltin.

Brzy nato veliký kníže pozval královského posla Judoka ke dvoru a sám mu řekl: „Judoku, přivezl jsi nám od našeho bratra Maxmiliána, krále římského, listy a přednesl vzkaz. Listy i vzkaz jsme vyslechli a dobře jsme všemu porozuměli. Posíláme nyní králi Maxmiliánovi listy, a ty je svému pánu doruč. Chtěli jsme spolu s tebou poslat také svého člověka, aby se dotázal na zdraví našeho bratra, ale náš posel

by nyní neprošel, ačkoliv i nyní si přejeme, aby naši i vaši lidé mezi námi jezdili zpravovat se o našem zdraví.“ Téhož dne ho veliký kníže pozval ke stolu a kázal předat mu listy.

První list: „Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi, veliký kníže vladimirský a moskevský... nejjasnějšímu a nejmocnějšímu panu Maxmiliánovi, z boží milosti králi římskému a jiných, příteli a bratru našemu milému, pozdravení a bratrskou lásku nehynoucí! Píšeme Ti, laskavému bratru svému, proto, že jsi nám poslal po Judokovi Gartingerovi svůj list, v němž jsi připomněl, že jsme spolu dojednali bratrství a spojeneckou smlouvu, podle níž máme být zajedno proti všem našim nepřátelům. Nyní, dovědév se o záležitostech svého bratra, že jsme vedli válku se svými bližšími i vzdálenějšími zeměmi, nevíš, co je na tom pravdy, a proto jsi nám napsal list, aby ses dověděl, zda je to opravdu tak. Chceš vědět, kdo vede válku s námi nebo se zeměmi nám poddanými, jak bojujeme my a jakou pomoc, radu či přispění od Tvé bratrské lásky potřebujeme. Ty pak chceš podle smlouvy o bratrství být s námi zajedno proti všem našim nepřátelům. Slovně nám posel Judok Gartinger sdělil totéž. My jsme listy i vzkazy Tvé Jasnosti vyslechli a dobře jsme jim porozuměli. Za to vše Tvé Jasnosti, bratru svému, děkujeme a i v budoucnu chceme být s Tebou v bratrském svazku a vzájemné pomoci. Na laskavý dotaz v listu Tvé Jasnosti odpovídáme a sdělujeme, s kým jsme ve válce my a země nám poddané. Je známo Tvé Jasnosti, bratru našemu, že polský král Kazimír a veliký kníže litevský a jeho děti byli našimi nepřáteli. Po Kazimírově smrti jeho syn Alexandr usedl na velkoknížecí stolec litevský a uzavřel s námi přátelskou smlouvu. Ale ačkoliv na potvrzení smlouvy políbil kříž, rozpoutal nepřátelství proti nám, vyvolal válku a s pohany přitáhl proti křesťanům. Livonský magistr, arcibiskup i všichni biskupové a spolu s nimi i celá Livonie žila do té doby s našimi poddanskými městy, s Velikým Novgorodem a Pskovem, v míru, ale jakmile litevský kníže proti nám pozvedl zbraň, připojili se k němu, aniž by vyčkali, až vyprší lhůta stanovená v mírové dohodě. Nevypověděli smlouvu, ale začali sužovat naše země, Novgorodskou a Pskovskou. My jsme pak, odevzdávající se do rukou božích, postupovali proti Litvě a oněm Němcům tak, jak nám v tom Bůh pomáhal. Litevský kníže k nám pak poslal s prosbou o příměří na stanovené roky. A naše knížata a místodržící Velikého Novgorodu a Pskova nám vzkázali, že i magistr, arcibiskup a celá Livonie poslali

žádost o příměří na stanovenou dobu.³⁰ Jestliže se znovu rozpoutá válka mezi námi a polským králem Alexandrem a láskám Vaším nebudeme moci o tom poslati zprávu a Ty uslyšíš, že my s polským králem Alexandrem jsme ve válce, pak nechť Tvá Jasnost, bratr náš, přispěchá nám podle naší společné smlouvy na pomoc. Jakmile pak Tvá Jasnost, bratr náš, začne válku za své dědictví, Uherské království, a nestačí nám o tom podat zprávu, avšak my se o tom doslechneme, chceme Ti v tom pomáhat, kolik nám Bůh dovolí. Chceme s Tebou setrvat v bratrském svazku proti všem nepřítelům až do konce života. A Tvá Jasnost, bratr náš, nechť je podle naší smlouvy zajedno s námi proti všem nepřítelům do konce života. Chtěli jsme k Vaší Jasnosti vypravit svého posla, aby se zeptal na zdraví Vaší Jasnosti, našeho bratra, ale přes Litvu a Livonii by náš posel neprošel, a proto od toho upouštíme. Nadále si však přejeme, aby mezi námi naši poslové jezdili a zpravovali nás navzájem o našem zdraví.“

Toto je druhý list Maxmiliánovi: „Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi... nejjasnějšímu a nejmocnějšímu panu Maxmiliánovi, z boží milosti králi římskému a jiných, příteli a bratru našemu milému, pozdravení a bratrskou lásku nehynoucí. Proto Ti píšeme, laskavému bratru svému, že Tvůj posel Judok Gartinger přinesl nám Tvůj list se žádostí o přepuštění bílých sokolů z našich zemí. A my z bratrské lásky posíláme Vaší Jasnosti a předáváme Tvému sokolníku Judokovi bílého sokola a čtyři sokoly červené. Také v budoucnu chceme plnit ve všem přání Vaší Jasnosti a cokoliv bude potřebovat z našich zemí, budeme z lásky bratrské vyřizovat.“

Jakmile Judok vyšel z knížecí síně, poslal k němu veliký kníže sokolníka Michaila Kljapika se sokoly. Judok řekl: „Jsem sám a pět sokolů přepravit nemohu, nanejvýš tři.“ Veliký kníže tedy poslal tři sokoly. Judok jedl toho dne u knížecího stolu, a když ho kníže propouštěl, vzkázal po něm uctivé pozdravení králi Maxmiliánovi. Napít se s ním po jídle bylo přikázáno Mikulovi Anglovi. Do Ivangorodu s ním pak kníže poslal tlumočníka Selivana, aby obstarával povoz a stravu. O sokoly měli po cestě až do Ivangorodu pečovat tři sokolníci, Seňka, Ivaško a Grida.

³⁰ Na jaře roku 1503 uzavřel Ivan III. s Litevským velkoknížectvím výhodné příměří, jímž získal Severskou zemi s městem Černigovem. Bylo sjednáno také příměří s Livonským řádem, spojencem Litvy.

Takový list byl poslán po Selivanovi k náměstkům do Novgorodu: „Od velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi do našeho dědičného města Novgorodu, našemu bojaru a náměstku knížeti Danilu Vasiljeviči a náměstku Vasiliji Vasiljeviči. Vypravil jsem královského posla Judoka Gartingera a spolu s ním lékaře Josifa Žida. Doprovází je až do Ivangorodu tlumočník Selivan. Jakmile přijedou do Novgorodu, ubytujte je ve dvoře a našemu správci přikažte, aby je stravoval a také na cestu aby jim vydal z mého dvora uzené maso, slaninu a medovinu. A řekněte Selivanovi, aby se bez meškání vydal s nimi na další cestu.“

A takový průvodní list byl vydán Selivanovi: „Od velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi všem jamščíkům a dvorům z Moskvy až do Voločku. Nařizuji, abyste tlumočníku Selivanovi dávali pro královského posla Judoka Gartingera dva povozy prosté a třetí vůz s korbou a průvodcem, pro Josifa Žida jeden vůz prostý, druhý s korbou a průvodcem, třem sokolníkům, Seňkovi, Ivaškovi a Grid'ovi, po jednom povozu a Selivanovi dva povozy prosté a třetí s korbou pro zásoby a s průvodcem. Všem od Voločku po vodní cestě po řece Mstě až do Novgorodu: abyste všichni bez výjimky, číkoli jste, dávali tlumočníku Selivanovi lodě a veslaře pro jeho doprovod, sokoly, náklad a potraviny. A z Novgorodu do Ivangorodu všem přepřažním dvorům a jamščíkům: abyste dávali Selivanovi pro Judoka, Josifa Žida a sokolníky povozy prosté i s korbami a průvodci pro náklad a potraviny. A až se bude Selivan se sokolníky vracet zpět z Ivangorodu do Moskvy, nechť jamščíkové jim dávají po pěti povozech ode dvora ke dvoru bez meškání tak, aby neztratili ani hodinu, a to vše na základě tohoto mého listu. Psáno v Moskvě léta 1504, osmnáctého máje.“

Téhož dne z Moskvy vyjeli.

Livonský konflikt a zarůstání cest

Léta 1505, šestnáctého června, tyto listy poslali novgorodští náměstkové, knížata Danilo Vasiljevič a Vasilij Vasiljevič Šujšští, po Štěpánkovi Širjajevovi: „Velikému knížeti Ivanu Vasiljeviči veškeré Rusi se hluboce klanějí jeho poddaní Danilo a Vasjuk Šujskij. Poslal k nám, pane, kníže Konstantin Ušatý z Ivangorodu list a spolu s ním listy římského krále a španělského krále. Protože nemáme nikoho,

kdo by je přeložil, posíláme je Tobě, pánu svému, jemuž vyjadřujeme hlubokou pokoru.“

Toto psal kníže Konstantin Ušatý z Ivangorodu náměstkům novgorodským: „Knížeti Danilu Vasiljeviči a knížeti Vasilu Vasiljeviči se klaní Konstantin Ušatý. Vzkázal mi Jušt (Judok),³¹ posel římského krále a císaře a španělského krále, abych k němu poslal na řeku bojarského syna a s ním Dmitrije Ščerbatova, který umí jejich jazyk a královského posla zná. Že na ně počká na řece a předá jim listy svého císaře a krále pro ruské panovníky, aby je ivangorodští náměstkové doručili do Moskvy. Já sám, říká, mám přikázáno, nejezdit k vašemu knížeti, ale předat listy tady v Rugodivu a tady také počkat na odpověď. Poslal jsem k němu na řeku Michaila Olsimova a Dmitrije Ščerbatova a řečený Jušt jim listy předal a já je nyní posílám k vám...”

V Maxmiliánově listu stojí psáno: „Maxmilián, boží milostí ochraňovaný král římský a povždy augustus, nejjasnějšímu panovníkovi a nejdražšímu příteli! Dověděli jsme se, že Vaše Milost drží v zajetí několik šlechtitných mužů, kteří slouží nebo jsou pod záštitou našeho milého duchovního činitele, velkého magistra livonského, který je pod ochranným krovem našeho svatého císařství, a my si přejeme, aby tito mužové byli svobodní, proto se odvoláváme k láskám Vaším, abyste je ráčili s ohledem na nás a dobrou vůli mezi námi propustit na svobodu bez jakýchkoliv podmínek, čímž učiníte věc nám velice milou, hodnou odměny ve vzájemných vztazích mezi námi. Dáno v našem císařském městě Konstanci šestého dne měsíce března, léta 1505, dvacátého léta našeho králování římského, na příkaz samotného našeho pana krále.“

Druhý list byl od Maxmiliánova syna Filipa: „Jsme nuceni, nejjasnější vládce, psáti list Vaší Výsosti o věci neobvyklé, o níž jsme si ověřili, jak v jakési půtce a nedávné válce proti německému řádu livonského magistra, proti věrným a pravověrným obyvatelům téže Livonské země a proti jiným lidem zde žijícím na hraničním pomezí mnozí přemožení od Vaší Jasnosti byli zajati a odvedeni do těsných temnic. Je mezi nimi třicet, nanejvýš čtyřicet vybraných mužů a dále mnoho významných, které dosud nechtěla Vaše Výsost vydat za zlato ani stříbro, aniž bylo řečeno, za jaké přinesené věci je vymění. Přitom jsou drženi v těžkých podmínkách a je s nimi zacházeno nelidsky a krutě. Vedeni útrpností a milosrdenstvím prosíme Vaší Jasnost

³¹ Jde o téhož posla Justa Kantingera.

naléhavě, naléhavěji a co nejnaléhavěji, aby s ohledem na nás a na šlechtné muže, kteří byli zajati a uvrženi do žaláře, blahosklonně a milosrdně dovolil předat je nebo propustit na svobodu... Je nad námi nejvyšší Bůh, který nechť Vaši Výsost vždy ochraňuje. Psáno v městě našem Bruselu, třináctého října léta 1504. Filip, arcikníže rakouský, král španělský, vévoda burgundský, brabantský, lotrinský, lombardský a lucemburský.“

Posel Judok (Jušt) sepsal a poslal takovou řeč: „Nejjasnější a velemožný vládce, care veškeré Rusi! Nepřemožitelný a nejjasnější král římský, bratr Tvůj vzájemným slibem s Tebou spojený, posílá Ti tisíce pozdravů a raduje se z každé zprávy o Tvém zdraví, úspěších a o dílech. Taktéž král Filip, syn krále římského. Nejjasnější care veškeré Rusi! Můj pán mi přikázal odevzdat Ti své listy na hranicích země a prosí Tě o odpověď ve věci zajatců, kteří jsou lidmi magistra livonského. Nejjasnější care! Jestliže Tvá Výsost pomýšlí na vyslání svých poslů spolu se mnou k mému pánu, nejjasnějšímu králi římskému, mohu jim nyní zaručit bezpečný průchod, neboť je budu provázet. Počkám na ně zde na hranicích. Pakliže Tvá Výsost nemá důvod k jednání se svým bratrem, králem římským, anebo s jinými knížaty v Benátkách nebo v Římě, a spokojí se listem sepsaným pro mého pána, věrně ho předám. Mám jen prosbu, aby Vaše Veličenstvo přikázalo sepsat list latinsky, neboť není nikoho, kdo by rozuměl rusky. Byli sice takoví, kteří rusky uměli, ale už zemřeli, také Jiří Delator zemřel. Můj pán, nejjasnější král, vedl tohoto roku velkou válku s palatinem rýnským a s knížetem Georgem Bavorským. Avšak nejjasnější král obhájil své právo na dědičné země, přemohl je, ztrestal mnohá města za neposlušnost a vzal jim všechno, co měli. Češi jim chtěli pomáhat, ale na den sv. Vavřince měl král štěstí a zabil jich půl třetího tisíce v poli za jediný den a osm set jich vzal do zajetí. A král Filip v minulém roce dobyl celé království Neapolské a celou Kalabrii. Nejjasnější král římský měl nyní veliký sněm v Konstanci. Přítomni byli: sám král francouzský, Filip, král španělský, kastilský a sicilský, kardinálové, poslové z Benátek a z Anglie a mnoho dalších knížat patřících k císařství. Uherský král Vladislav je ještě živ, ale je velmi nemocen. Nejjasnější kníže římský rozestavil po celé hranici stráž. Nejjasnější care veškeré Rusi! Nejjasnější král římský a spolu s ním král Filip Tě prosí o jednoho bílého sokola a já mám s sebou jednoho sluhu, který s ním umí zacházet. Nejjasnější care veškeré Rusi! Nejjasnější král římský se velice zlobil, že jsem byl rok držen v

Tvé zemi, Tvoji sloužící mi dali takový kožich, který mi k ničemu nebyl. Vím jistě, že příkaz Vašeho Veličenstva zněl jinak. Prosím Tvé Veličenstvo jako svého nejmilostivějšího pána o brzkou odpověď. Nechť se rozmáhá Tvé panství i Tvých dětí, nyní i v budoucnu. Posel krále římského Judok Gartinger.“

Brzy byly od velikého knížete Ivana a jeho syna Vasilije³² doručeny listy ivangorodskému knížeti Konstantinovi s tím, aby je předal Judokovi, poslu krále Maxmiliána a jeho syna Filipa. List pro Maxmiliána zněl takto: „Ioann, z boží milosti vládce veškeré Rusi... nejjasnějšímu panu Maxmiliánovi, králi římskému a jiných, příteli a bratru našemu milému! Psal jsi nám ve svém listu, že ses dověděl o několika šlechtých mužích, kteří jsou u nás drženi v zajetí a kteří slouží nebo jsou pod záštitou Vašeho milého duchovního, magistra livonského, který je pod ochranným krovem Vašeho svatého císařství. Píšeš, abychom je z bratrské lásky bez jakýchkoliv podmínek propustili. Ovšem budiž znovu připomenuto láskám Vaším, co jsme už dříve psali v listu doručeném Vám poslem Judokem Gartingerem, jakým způsobem upadli lidé magistra livonského do našeho zajetí. Stalo se to tak: Alexandr, král polský a veliký kníže litevský, s námi uzavřel mírovou dohodu potvrzenou políbením kříže. Avšak brzy slib porušil a pozvedl proti nám zbraň a s pohany přitáhl na křesťany. A tehdy magistr livonský, arcibiskup, biskupové a celá Livonská země, která do té doby žila s našimi dědičnými úděly, s Velkým Novgorodem a Pskovem, v míru, všichni se přidali na stranu litevského knížete, jakmile proti nám vystoupil, a aniž vyčkali, až vyprší lhůta dohodnutá smlouvou, začali mnoho zla činit naší Novgorodské a Pskovské zemi. My jsme pak, doufající v Boha, si počínali s Litevci i s oněmi Němci tak, jak nám k tomu dopomohl Bůh. V té době se lidé livonského magistra dostali do rukou našich lidí. Litevský kníže pak poslal se žádostí o příměří na určená léta. Naše knížata a náměstkové z Novgorodu a Pskova nám sdělili, že i magistr, arcibiskup a biskupové s celou Livonskou zemí k nim poslali s prosbou o příměří na určená léta stejně jako litevský kníže. Jestliže nyní Vaše Milost, náš bratr, píše nám o osvobození oněch zajatců, pak nechť magistr, arcibiskup a biskupové s celou Livonskou zemí se od našeho litevského nepřítele odtrhnou a pošlou do našich údělných zemí, Velikého Novgorodu a Pskova, pokornou

³² V té době, v polovině roku 1505, už byl Ivan III. těžce nemocen a podle tónu listu se zdá, že odpověď formuloval jeho syn Vasilij III.

žádost a ať se ospravedlní před našimi zeměmi za všechno, co bylo spácháno, a tehdy mu z bratrské lásky, po zvážení jejich žádosti a omluvy, chceme zajatce propustit na svobodu. Psáno v Moskvě, léta 1505, devatenáctého června.“

Podobný list napsal veliký kníže také Maxmiliánovu synu Filipovi. A témuž Filipovi napsal list také syn velikého knížete Ivana, Vasilij Ivanovič: „Vasilij, z boží milosti vládce veškeré Rusi, veliký kníže vladimirský a moskevský... a jiných nejjasnějšímu panovníkovi Filipovi, arcivévodovi rakouskému, dědici království španělského,³³ vévodovi burgundskému, brabantskému, lotrinskému, lucemburskému a jiných. Psal jsi našemu otci Ioannovi, z boží milosti vládci veškeré Rusi, a také mně ve svém listě, že jste nuceni obracet se k nám ve věci nanejvýš neobvyklé a vám dosud neznámé, neboť teprve nyní jste se dověděli, že v nedávné válce proti mocnému německému řádu magistra livonského a proti věrným jeho v Livonii i v pohraničních oblastech mnoho z jeho lidí bylo přemoženo a vzato do zajetí, mezi nimi i mnoho významných mužů, které náš otec nechce vydat ani za zlato, ani za stříbro. Vy nyní, vedeni útrpností a milosrdenstvím, co nejnaléhavěji prosíte Jeho Jasnost mého otce Ioanna a mne, abychom ony zajatce propustili na svobodu. O těch zajatcích už Vám psal můj otec, z boží milosti vládce veškeré Rusi... Až magistr, arcibiskup a biskupové s celou zemí Livonskou se odvrátí od našeho nepřítele krále polského a velikého knížete litevského a pošlou do našich údělných zemí, Velikého Novgorodu a Pskova, k náměstkům našeho otce a našim, a požádají o prominutí a omluví se našim zemím za všechno, pak i náš otec a my kvůli Tvému otci, králi římskému, a Tvé Jasnosti, uvážíme prosbu za odpuštění a omluvu a budeme uvažovat o propuštění zajatců na svobodu. Psáno v Moskvě, léta 1505, devatenáctého června.“

Sedmadvacátého října roku 1505 zemřel veliký kníže Ivan III. a jeho nástupcem se stal jeho syn Vasilij III. Tím se uzavřelo jedno období diplomatické aktivity, protože ve světle nově otevřených konfliktů ztratily dosavadní politické motivace svůj původní význam.

³³ V té době už byl Filip ženat s dědičkou španělského trůnu Johanou Šílenou.

II. ČÁST - SEVERNÍ MOŘSKÁ CESTA

(1575—1584)

Maxmilián II. a Ivan Hrozný

Vyslanci císaře Maxmiliána II. u cara Ivana Hrozného

Léta Páně 1575, devěťadvacátého dne měsíce listopadu napsali caru a velikému knížeti Ivanovi ¹ ze Smolenska vojvoda kníže Jurij Kurljatěv a písař Gavril Bunkov, co jim oznámil Filon Kmita — Černobylskij a Sidor Ivanov z Oršanské země, že totiž k carovi jedou s poselstvem od císaře Maxmiliána člen jeho rady Jan Kobenzel a dvořan Daniel Printz s dvaceti dalšími císařskými dvořany a jedenáctičlenným doprovodem. Že už prošli Litevskou zemí a brzy budou na hranici. Jakmile přijedou do Orši, tamní starosta prý jim o tom dá vědět, aby k tomu dni přichystali na hranici přijetí, pověřeného průvodce, povozy a krmi.

Třicátého listopadu car a veliký kníže Ivan Vasiljevič spolu s carevičem Ivanem a se všemi bojary stanovil za průvodce císařských poslů knížete Dmitrije Jeleckého, ten že je má uvítat na hranici, pečovat o jejich zásoby po cestě a doprovodit je až do Dorogobuže. Tam s nimi má vyčkat dalších carových příkazů a bez nich v cestě do Moskvy nepokračovat. To má sdělit také poslům, aby vyčkali dalších pokynů od císařského Veličenstva, jež jim budou sděleny významnými lidmi z carova úřadu. Po cestě má kníže Dmitrij vyzvědět, jací jsou to lidé, které císař posílá, o čem chtějí jednat, zda jsou to poslové, vyslanci, anebo kurýři; zda je posílá sám císař, anebo jeho radové a z jakého města byli císařem vypraveni. A co zjistí, má ihned sdělit carovi. Jeho starostí bude, aby poslové byli stravováni podle smlouvy a aby jim byly vydávány plné dávky. Jestliže jsou to císařští poslové, a nikoliv jen vyslanci nebo kurýři, přikazuje car, aby do Dorogobuže jel také bojar Nikita Romanovič Jurjev, kníže Vasilij Andrejevič Sickij a písař Andrej Ščelkanov. Až přijedou do Dorogobuže, ať bojaři a písař Andrej Ščelkanov vyberou pro schůzky

¹ V r. 1533 zemřel veliký kníže Vasilij III. a nástupcem se stal jeho syn z druhého manželství (s Jelenou Glinskou) Ivan IV. Vasiljevič, zvaný Hrozný. Ve vnitřní politice pokračoval v centralizaci a omezování moci knížat a bojarů, novým zákoníkem posílil svou pravomoc. V r. 1547 se prohlásil za cara. V letech 1558—1583 vedl tzv. livonskou válku o přístup Ruska k moři ve východním Pobaltí. Boje s několika soupeři, Švédskem, Polskem a Litvou skončily pro Ivana IV. nezdarem. Císařské poselstvo v r. 1575 přišlo ve věci livonské války.

zvláštní dvůr, aby nemuseli jezdit k poslům na zájezdní dvůr, kde budou ubytováni, a naopak aby poslové nemuseli jezdit na dvůr k bojarům, nýbrž aby obě strany dojížděly ke schůzkám na určený dvůr. Až se sejdou, mají se bojaři a písař vyptat císařských poslů, v jaké věci přijeli, a sdělit jim, že teď hned nemohou být carem přijati, a proto že je přišli přivítat nejbližší carovi lidé, členové jeho dumy, a jim že císařovi poslové mají sdělit důvod své návštěvy. Bojaři nechť se vyptají především na tyto věci: litevské záležitosti, Polská koruna, velkoknížectví Litevské a kandidatura císařova syna na toto knížectví, otázka Němců v Livonii a mají-li pověření o těch věcech mluvit. Jestliže císařovi poslové řeknou, že jdou k carovi a velikému knížeti se žádostí, aby se on nebo jeho syn ujali Polské koruny a Litevského velkoknížectví,² pak ať bojaři o tom carovi ihned napíší a s posly se vydají na cestu za carem do Možajska.

Do Smolenska, vojvodovi knížeti Juriji Kurljatěvovi a písaři Gavrilovi Bunkovi napsal car téhož dne list, který doručil smolenský kurýr Boženko Trubnikov. Car přikazoval, aby pověřeným průvodcem od hranic byl Ignát Zubov a všude zajistil císařovým poslům stavu a povozy. Naproti aby poslům vyjeli bojarští synové středních vrstev, kteří by posly provázeli od hranic, a na přivítání aby vyjelo padesát nejvýznamnějších bojarů. Ze Smolenska aby posly beze spěchu doprovodili do Dorogobuže a tam vyčkali dalších pokynů.

Třetího prosince přišel carovi list od knížete Jurije Kurljatěva a písaře Gavrilu Bunkova ze Smolenska, že dostali zprávu o příjezdu císařských poslů do Orši dvacátého šestého listopadu a na hranici že budou ve čtvrtek prvního prosince, kde by je měl čekat doprovod a čtyřicet povozů.

Osmého prosince dostal car ze Smolenska zprávu, že císařovi poslové Jan Kobenzel a Daniel Printz³ prošli Smolensk čtvrtého prosince v sobotu. První zastavení že jim uchystali tři versty za Smolenskem v obci Bogdanově, kam přijel také kníže Dmitrij Jeleckij

² V r. 1573 se v Polsku po smrti krále Zikmunda Augusta konala volba nového krále. Kandidátem vedle Arnošta Habsburského byl i Ivan Hrozný, avšak 7. 5. 1573 byl zvolen francouzský princ Jindřich z Valois. Ten však brzy opustil Polsko, a tak otázka polského krále byla i nadále otevřená. 7. listopadu r. 1575 se měl konat další volební sněm polských stavů.

³ Jan Kobenzel a Daniel Printz, císařští poslové, účastníci poselství k Ivanu Hroznému v letech 1575–1576. Daniel Printz pak nadále vystupoval jako průvodce ruských poslů v Rakousku i Čechách. Je autorem knihy o Moskvě, která s názvem *Moscoviae ortus et progressus*. Authore Daniele Printz a Buchau vyšla v Nise ve Slezsku v r. 1668.

s bojary. A Ignat Zubov, který posly doprovázel už od hranic, říkal, co se od nich dověděl. Jsou vysláni císařem Maxmiliánem a směřují k carovi a velikému knížeti v důležité věci. A jestliže s tím, říkají, o čem budeme jednat, bude car souhlasit, propustí nás bez meškání zpět k našemu pánu. Říkají, že jsou oba poslové, nikoliv vyslanci nebo kurýři.

Desátého prosince přišla carovi zpráva od knížete Dmitrije Jeleckého: „Pánu svému, caru a velikému knížeti Ivanu Vasiljeviči veškeré Rusi, hluboce se klaní poddaný Miška Jeleckij. Přijel jsem, pane, s císařskými posly do Dorogobuže šestého prosince a podle Tvého přání tu s nimi čekám na další příkazy. Řekl jsem poslům, že Tvé pokyny o další cestě jim budou předány váženými muži z Tvé dumy, ale oni se velmi nad tím pohoršili a s hněvem mi tvrdí, že musí jet do Moskvy ihned. Dovolávají se, pane, toho, že v dřívějších letech poslové od křesťanského císaře, a přitom nikoliv tak významní a v záležitostech nikoliv tak závažných, nikdy nebyli zadržováni a byli pouštěni k caru ihned. A my, říkají, jsme významní lidé z císařova okruhu, členové jeho rady, a jdeme v důležité věci. Jezdíme také do jiných zemí jako císařovi poslové a jezdí tam také naši vyslanci a kurýři, ale všude máme volný průchod a nijak nejsme omezováni. A mně, pane, říkají, abych jim dal povozy nebo umožnil koupit si koně, jinak že půjdou pěšky, ale příkaz svého pána, křesťanského císaře, že vyplní. Prý byli posláni v důležité věci, která je prospěšná jak pro jejich císaře, tak pro Tebe, care. Z toho důvodu prý mají spěchat po cestě do Moskvy i zpět. A jakmile prý budou carem přijati a předají mu poselství, jistě prý je sám rychle propustíš zpět v zájmu celé věci. Já je, care, přesvědčuji, že jsou pod Tvou ochranou, ale že musí počkat v Dorogobuži na Tvé další pokyny. Dověděl jsem se v rozmluvě s nimi toto: Šli přes Litvu a byli u biskupa ve Vilně, ale vojvoda prý ve Vilně nebyl, odjel do Polska na sejm. Poslové mají s sebou dva tlumočníky, jsou oba z Litvy, jeden se jmenuje Ščastlivyj a druhý Kirilko, oba jsou Poláci. Poslové si je prý najali v Litvě pro tlumočení. Tlumočníci vypověděli, že poslové měli s sebou průjezdní listy pro litevského vojvodu a významné lidi, Litevci prý je nechtěli pustit přes svou zem, ale ze strachu před císařem je na konec pustili. V Litvě se o nich rozneslo, že císařovi poslové se jdou k moskevskému carovi radit o společném postupu, neboť si chtějí mezi sebe rozdělit Litvu. Týž tlumočník Kirilko říkal, že tohoto léta svedl císař u Vídně bitvu s tureckým sultánem, ve které ztratil mnoho mužů i významných

vojvodů a mnoho lidí že padlo do zajetí, a proto prý císař vypravil poselstvo k carovi, aby moskevský car se spojil s Litvou a vytáhli společně proti tureckému sultánovi. I v budoucnu, care, cokoliv nového se od poslů dovím, ihned Ti napíšu.“

A jedenáctého prosince napsal car a veliký kníže list knížeti Dmitriji Jeleckému, v němž odpovídal na výhrady císařových poslů, kteří si stěžovali, že jsou drženi v Dorogobuži. Kníže jim měl vysvětlit, že nemohou vyjet z Dorogobuže bez carova povolení a že si musí počínat tak, jak je jim to přikázáno, neboť nepřijeli, aby si poroučeli. Ať jim řekne, že dostal od cara zprávu o brzkém příjezdu do Dorogobuže carova zmocněnce, bojara Nikity Romanoviče Jurjeva s doprovodem, který už je na cestě a přiveze další pokyny. V žádném případě nelze posly pouštět z Dorogobuže bez doprovodu. Stravu ať poslům dávají v bohaté míře, o cokoliv požádají, ať je jim hned poskytováno, aby v ničem netrpěli nedostatek.

Tyto pokyny dal car Ivan Vasiljevič dvanáctého prosince tverskému náměstkovi, bojaru Nikitovi Romanoviči Jurjevovi a jeho lidem, když je vypravoval do Dorogobuže na setkání s císařskými posly. Až tam přijedou, mají přichystat zvláštní dvůr pro jednání. Jakmile se sejdou s posly Janem Kobenzelem a Danielem Printzem, mají jim jménem cara říci: „Z milosti Boha, oslavovaného ve svaté Trojici, mocný vládce a car, veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské..., panovník celé Sibiře, pán dědičné země Livonské a jiných, kázal nám setkat se s posly císaře Maxmiliána druhého,⁴ z boží milosti vyvoleného císaře římského, vždyrozmnožitele říše, krále německého, uherského, českého... a jiných. Poslům Kobenzelovi a Danielu Printzovi vyřizujeme tato carova slova: Psal nám z našeho dědičného Smolenska náš vojvoda kníže Jurij Konstantinovič Kurljatěv o vašem příjezdu, a my jsme poslali do Dorogobuže své nejbližší muže z dumy, bojara a náměstka tverského Nikitu Romanoviče Jurjeva, bojara a náměstka možajského knížete Vasilije Andrejeviče Sitnického — Jaroslavského a jiné. Přikázali jsme jim, aby se s vámi sešli a promluvili s vámi, v jaké věci vás poslal náš bratr, císař Maxmilián. Až se tedy s mými bojary setkáte, řekněte jim, co vzkazuje náš bratr císař Maxmilián.“

⁴ Císař Maxmilián II. (1527—1576) byl synem Ferdinanda I. Habsburského (1503—1564) a Anny Jagellonské (1503—1547), vnuk Filipa Sličného (1478—1506) a pravnuke Maxmiliána I. (1459—1519). Byl otcem Rudolfa II. (1552—1612) a dalších čtyř synů, Matyáše, Maxmiliána, Albrechta a Václava.

Jakmile císařovi poslové sdělí důvod své návštěvy, má to být zapsáno a bojar Nikita Jurjev s tím má přijet k carovi. Poslové ať nikam z Dorogobuže neodjíždějí a vyčkají dalších pokynů, že už brzy je car přijme.

Jestliže císařovi poslové nebudou chtít sdělit, proč přijeli, nechť bojar Nikita Romanovič Jurjev jim řekne: „Proč se, poslové, dívíte, že car a veliký kníže dal rozkaz vyptat se vás už po cestě na důvod vaší návštěvy, aniž vás předem přijal? Nedivte se tomu, neboť jednotlivé případy se navzájem liší. Říkáte, že to nikdy nebylo, ale nebylo ani toho, že by tak daleko byli vysíláni naproti poslům nejbližší carovi mužové. Je to proto, že od vašeho císaře Maxmiliána několikrát přijeli k našemu carovi a velikému knížeti obchodníci, vydávající se za vyslance nebo kurýry, a když jim náš vládce prokázal veškerou čest podle dřívějšího zvyku, ukázalo se, že to jsou obyčejní kupci. Proto nás náš car vyslal předem, abychom se vyptali, co jste za lidi, v jakém vztahu k císaři jste, zda přijíždíte podle všech pravidel našich dřívějších styků, tak, aby náš car byl o všem zpraven. Proč tedy trváte na tom, že nám věc svého pána nesdělíte? Vždyť my od vás nechceme ani listy, ani váš podrobný výklad, řekněte jen, o co vám jde. Posuďte sami, vždyť až budete u našeho pána sdělovat své poselství, budou tam přítomni na všech jednáních právě takoví carovi blízcí lidé, jak jsme my. Tak proč se zdráháte uvést důvod své návštěvy?“

Je třeba rozhodně trvat na tom, aby poslové řekli, proč přicházejí. Jestliže žádným způsobem nebude lze je k tomu přimět, pak nechť bojar Nikita Romanovič Jurjev jim řekne: „Když nám důvod návštěvy neoznačíte, tak asi žádný nemáte, a v tom případě máte hned volnou cestu z Dorogobuže zpět.“ Kníže Nikita Romanovič ať v takovém případě ihned jede do Moskvy k carovi a císařští poslové ať v Dorogobuži vyčkají dalších pokynů. Stravování ať je jim poskytováno podle stanovených pravidel.

Dvacátého dne měsíce prosince přivezl bojar Nikita Romanovič se svými druhy tuto zprávu carovi a velikému knížeti Ivanu Vasiljeviči: „Šestnáctého prosince se schůzky s císařskými posly v Dorogobuži zúčastnili tverský náměstek bojar Nikita Romanovič Jurjev, možajský náměstek kníže Vasilij Andrejevič Sickij a písař Andrej Jakovlev, syn Ščelkalův. Vyřídili poslům carův vzkaz prostřednictvím německých tlumočnicků a poslové po vyslechnutí řeči poodešli stranou a dlouho se radili, než se vrátili a řekli: “Carskému Veličenstvu jsme zavázáni vřelými díky za všestrannou péči, kterou

nám, vyslancům našeho pána, velikého římského císaře Maxmiliána, na carův příkaz po cestě poskytoval jak carův náměstek a vojvoda smolenský, kníže Jurij Konstantinovič Kurljatěv a pověřenec Ignát Zubov, tak carův dvořan, kníže Dmitrij Petrovič Jeleckij. Starali se vzorně o naše stravování i o dopravu, za což jim vyjadřujeme svůj dík. Za takové dobré zacházení budeme pět chválu nejen před naším císařským pánem, ale před všemi význačnými panovníky. Avšak vaše nynější řeč, kterou jsme vyslechli od vás, pánů blízkých carovi, nás velice zarmoutila. Nejdříve jsme byli velice potěšeni, že nám v ústřety přijeli tak významní lidé mocného panovníka a chtějí se s námi sejít na jednání, ale my nemáme takový obyčej, a také to nemáme od našeho císaře pána povoleno, abychom o tak závažném poselství, které nám bylo svěřeno, jednali s někým jiným než se samotným carem. Také pověřující listy a důležité vzkazy nesmíme předat nikomu jinému než carovi a velikému knížeti Vasiliji Ivanoviči. Co budeme moci, to vám sdělíme, nebudou to ovšem věci nejzávažnější.“

Na to bojaři odpověděli: „My nechceme, abyste nyní přednesli všechny vzkazy svého pána, císaře Maxmiliána, které jsou obsahem vašeho poselství k našemu carovi a velikému knížeti, my jsme vás jen jeho jménem žádali, abyste sdělili, čeho se vaše jednání bude týkat. Náš pán, car a veliký kníže, nás poslal do Dorogobuže a přikázal nám, abychom se vyptali, v jaké věci vás k nám poslal váš panovník a zda jste vysláni podle pravidel obvyklých pro poselstva, neboť k našemu pánu přijížděli mnozí, kteří na hranicích řekli, že jsou císařovi vyslanci a kurýři a že mají pověření od císaře vyřídit vzkazy k našemu pánu o důležitých věcech. A náš pán, car a veliký kníže, který miluje svého bratra císaře Maxmiliána, přikazuje uvítat se všemi poctami ony, kteří o sobě tvrdí, že jsou vyslanci a kurýry, a podle zavedeného zvyku jsou jim dávání průvodci a strava. A když ti lidé přijíždějí k našemu pánovi, kde mají sdělit své poselství, a náš pán uloží pověřencům carského veličenstva, aby je vyslechli, tu se ukazuje, že jsou to kupci a že mají od císaře listiny o věcech kupeckých a nikoliv státnických. Jiní zase se ukáží být kupci, až když jsou přijati samým carem. Přijel k našemu pánu Jiří Kremmer a tvrdil, že je kurýr, a když přijel k carovi, ukázalo se, že je kupec, a od císaře měl listiny jenom o věcech kupeckých. A letos k našemu pánu přijel do Starice Ivan Glazov, prohlásil, že je kurýr a že má důležitou záležitost v Velikém Novgorodě, ale v Starici se ukázal být zase jen obchodníkem. Náš car je chtěl potrestat za jejich opovážlivost, ale s ohledem na podpis

svého bratra nejmilejšího, císaře Maxmiliána, a na jeho císařskou pečeť na listině, propustil je i s jejich zbožím. Chtěl však o tom napsat císaři Maxmiliánovi, aby v budoucnu své jméno nepropůjčoval takovým zlodějům. Jakmile jste dojeli k hranici, sdělil nám z Orši oršanský a litevský náměstek Filon Kmita, že přijíždí velké poselstvo od císaře Maxmiliána, že s vámi jede šest významných urozených pánů a že máte čtyřicet koní, pro něž je třeba přichystat obrok. Když jste přijeli na hranici, neměli jste koně ani jednoho a urozených pánů s vámi bylo dvanáct, takže první zpráva se nepotvrdila. Proto náš panovník vyslal nás, své nejbližší rádce, abychom se zeptali, zda jste poslové nebo vyslanci, a pokud jste poslové, zda jste vybaveni vším podle dosavadních zvyklostí a zda vás opravdu posílá císař Maxmilián. O tom všem máme pak zpravit našeho cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče.“

Poslové bojarům řekli: „Že nějací kupci z naší země přijeli k vašemu panovníkovi a vydávali se za posly, o tom náš císař Maxmilián nic neví. A ani my, jeho nejbližší rádci, jsme o tom nic neslyšeli. Až to náš císař prošetří, budou všichni provinilci potrestáni za takové jednání, které je nedůstojné ve styku významných panovníků. My jsme však vskutku nejbližší rádci našeho císaře Maxmiliána. Já jsem Johann, tajemník císařského kancléře, a toto je Daniel Printz, císařův nejbližší dvořan; jsme pověřeni úkolem vést poselstva a jednat s panovníky o důležitých věcech. Přijeli jsme podle dojednaného obyčeje s důležitým posláním, s takovým, jaká i dřívější poslové vyřizovali mezi velikými panovníky vaší a naší země. Máme jednat o mnoha velkých věcech a jsme zmocněni císařem uzavřít o nich dohody. Týkají se záležitostí, o nichž už jednali s vaším panovníkem Gregor Vestfálec a Pavel Magnus, vyslaní naším císařem ve věci míru mezi křesťany a bratrské lásky. Váš panovník naše posly milostivě přijal, prokázal jim svou přízeň a uznání a spolu s nimi vypravil k našemu panovníkovi, císaři Maxmiliánovi, svého kurýra Nikona Ušakova. Vašeho kurýra i našeho kurýra Gregora Vestfálce přijali na loď švédští Němci. Našeho kurýra propustili, takže mohl předat císaři Maxmiliánovi i se všemi pečetěmi list poslaný mu vaším panovníkem, ale vašeho kurýra Nikona Ušakova Švédové zadrželi. Náš císař Maxmilián, vyslechnuv list vašeho panovníka, velice se potěšil všemu, co bylo řečeno o bratrské lásce a přátelství. Ihned poslal švédskému králi rozhořčený list, v němž mu vyčítal nepřístojné jednání, a současně žádal, aby Nikona Ušakova bez meškání propustil k našemu panovníkovi.

Neučiní-li tak, stihne ho císařův hněv. Po poradě s nejbližšími rádci vyslal pak náš císař nás, své nejbližší, abychom podle dřívějších zvyklostí jednali o důležitých věcech a bratrské lásce a abychom znovu potvrdili starou smlouvu o přátelství, která mezi našimi panovníky byla dohodnuta v minulých dobách. Máme také jednat o věcech nových, o nichž se píše v listě, o lásce a bratrství, o litevské otázce, o společném postupu křesťanů proti nevěřícím a jiných věcech, jak nás tím pověřil náš císař Maxmilián. O všem tom budeme jednat, jakmile budeme připuštěni před jasné oči vašeho panovníka, abychom přímo jeho osobě mohli předat to, co nám bylo svěřeno osobně naším císařem. Tehdy také vyřídíme pozdravení od našeho panovníka. Vy, pánové, se proto na nás nehněvejte a vyříd'te vašemu carovi a velikému knížeti prosbu od poddaných pána našeho, císaře Maxmiliána, aby nám Jeho carské Veličenstvo dovolilo brzy předstoupit před jeho jasné oči. Máme od svého pána příkaz spěchat a rychle svou věc přednést. Jakmile bude naše poselství vyslechnuto, doufáme, že návrhy našeho císaře pána budou vašim carem a velikým knížetem milostivě přijaty, což bude ku prospěchu všech křesťanských panovníků, neboť to prospěje míru mezi nimi a věci jejich společné obrany. Pak nás, jak doufáme, váš panovník ani na chvíli nepozdrží. Také náš pán, který s potěšením vyslechl obsah listu poslaného prostřednictvím Nikona Ušakova, nemeškal a ihned po svátcích nás vybavil svými povozy, abychom neztráceli čas. Také přes cizí země jsme spěchali, a kde nám povozy nepřistavovali, tam jsme si je najímali.“

Bojaři se pak zeptali poslů: „Z jakého místa vás císař Maxmilián vyslal k našemu carovi a velikému knížeti a kde jste ho měli zastihnout? Zdali jste byli také u pánů Koruny polské a Velikého knížectví Litevského, zda jste jim předávali list od císaře Maxmiliána a zdali vám v Litvě poskytovali povozy a pro koně obrok?“

Poslové bojarům odpověděli: „Císař Maxmilián nás k vašemu carovi a velikému knížeti vypravil z Vídně, kde právě byl sněm, jehož úradek přinášíme. Šli jsme přes Uhry a Čechy do Prus a odtud na Vilno. V Litvě jsme s pány nejednali a ani list od císaře jsme pro polské a litevské pány s sebou nenesli. Obrok i povozy jsme v Uhrách a Čechách dostávali a v Prusích, protože pruský kníže je spřízněn s naším císařem, jsme měli povozů i jídla dostatek. Kníže po nás poslal list vilenskému biskupovi a litevským pánům, aby nás propustili. Tak jsme projeli Vilno, ale odtud k vaší hranici jsme povozy i kočí museli

najímat. Jen vilenský biskup nám dal průjezdní list až k hranici. Jakmile jsme dorazili k vaší hranici, dostalo se nám povozů i stravy dostatek a v poctivých dávkách, což trvá dosud.“

Takový list poslal car Ivan Vasiljevič císařským poslům do Dorogobuže: „Z vůle Boha, jehož slavíme ve svaté Trojici, od velikého hosudara, cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské... poslům bratra našeho nejdražšího Maxmiliána Druhého, božím řízením vyvoleného císaře římského, vždyrozmnožitele říše, krále německého, uherského, českého... Janu Kobenzelovi a Danielu Printzovi. Poslali jsme k vám bojary z naší dumy, aby se vás zeptali, v jaké věci jste byli k nám vysláni naším nejdražším bratrem císařem Maxmiliánem, zda podle dříve dohodnutých pravidel. Vy jste našim bojarům potvrdili, že jste posly našeho bratra císaře Maxmiliána a že přicházíte posílit naše dřívější přátelské svazky a jednat o nových, které by přispěly k lásce a pokoji mezi námi a naším bratrem. Proto se vy, poslové našeho bratra císaře Maxmiliána, na nás nehněvejte, že jsme vám dosud nedali pohledět do našich očí. Byli jsme zaneprázdněni prací v různých místech našeho mocnářství. Jakmile dorazíme do Možajska, ihned vás pozveme, abyste zhlédli naše oči, a rádi vyslechneme vzkaz drahého bratra císaře Maxmiliána a projednáme s vámi důležité otázky, které se týkají nás, velikých panovníků. Psáno na našem carském dvoře ve městě Moskvě roku 1575 v měsíci prosinci.“

Sedmého dne měsíce ledna napsal car do Dorogobuže knížeti Dmitriji Jeleckému, aby císařovy posly vypravil do Vjazmy s tím, že tak budou blíž Možajsku, kam je car pozve, jakmile tam přijede. Pak ještě kázal najmout v Možajsku nejlepší dvory pro císařské posly, buď v Čertanově, nebo v Tesařské Lhotě.

Patnáctého ledna vyjel car Ivan s dětmi, carevičem Ivanem a carevičem Fjodorem, z Moskvy a poslům vzkázal, aby vyjeli z Vjazmy směrem k Možajsku. Devatenáctého ledna aby dorazili na poslední přepražní dvůr a počkali tu den. Bojarské syny poslal car vyhledat vhodnou ves mezi Dobřejou a Dorogobuží, kde by se poslové jednadvacátého ledna ubytovali. Téhož dne dojel car do Možajska a poslové se ubytovali ve vsi Šuvalině, patnáct verst vzdálené od Možajska.

Příštího dne, v neděli, přikázal car knížeti Dmitriji Jeleckému přivést císařské posly do Možajska. Poslal pro ně své saně s kočími a bojary s vítacími řečmi, které měl pronést Michail Těmirev

prostřednictvím tlumočníka, jehož u sebe měl kníže Dmitrij Jeleckij: „Z boží milosti veliký hosudar, car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, dovědév se o příjezdu vás, poslů bratra svého Maxmiliána, vyvoleného císaře římského a nejvyššího krále, poslal mě pro tebe, Jana Kobenzela, se saněmi a kočím.“ Pak měl Michail Těmirev nechat předjet saně a usadit do nich Jana Kobenzela. Se stejnou vítací řečí se měl obrátit na druhého císařského posla Daniela Printze a usadit ho do druhých saní. Knížeti Dmitriji Jeleckému, doprovázejícímu poselství, předal Michail Těmirev carův list, v němž byly pokyny pro další cestu. Poselstvo mělo vyjet směrem na Možajsk, ale zastavit se pět nebo šest verst před ním. Tady vyčkat zprávu od Michaila Dolmatova, pověřeného uvítáním, a pak teprve pokračovat v cestě. Jakmile se setkají s průvodem čítajícím pět set jezdců a vedeným Michailem Dolmatovem, nechť kníže Dmitrij Jeleckij ho poslům představí. Kdyby se poslové začali vyptávat na dvořany v čele průvodu, co je to za lidi a nejsou-li to carovi bojaři a lidé z jeho kanceláře, má jim kníže Dmitrij říci, že to jsou lidé carského dvora a mladí bojarští synové. „Neboť takový je obyčej našeho vládce. To pro vás, posly k velikému hosudarovi, je uspořádán takový čestný průvod. Spolu s pověřenci vás vítají synové bojarů, ale carovi velcí bojaři, ani dvořané, ani lidé ze správy země tu nejsou.“ A jakmile skončí uvítací řeč, pověřenec Michajlo Dolmatov a kníže Michail Borjatinskij se zařadí po pravé straně poslů a kníže Dmitrij a písař Vasil Koludarov pojedou po jejich levici až do Možajska. Tak je doprovodí k určenému místu, kde poslové budou ubytováni. Dnem i nocí u nich má střídavě být přítomen kníže Dmitrij Jeleckij a Michail Borjatinskij, písař Vasil Koludarov má být s nimi trvale a stovka bojarských synů se u nich má střídat po třiceti lidech. Michail Dolmatov má k poslům zajíždět denně v doprovodu dvaceti nejlepších bojarských synů, jiných, nežli jsou ti, kteří se střídají v trvalém pobytu u poslů. A jaké řeči kdo od poslů uslyší, ať je neprodleně sdělí carovi.

Všechno potřebné ať je poslům poskytováno v plných dávkách podle soupisu. O cokoliv požádají navíc, ať je jim přidělováno, aby v ničem neměli nedostatek. Michajlo Dolmatov zodpovídá za to, že k poslům do dvora nebude přicházet nikdo kromě pověřenců a bojarských synů a že s nimi nevstoupí do rozhovoru žádný cizí člověk. Také stráž a bojarští synové ať dohlíží na to, aby s lidmi poslů nikdo nemluvil a aby na dvůr k poslům neměli přístup ani bojaři, kteří nejsou v soupise, ani nikdo z jejich sluhů. Také kupci a trhovci nesmějí k

poslům na dvůr, to je třeba střežit. Cokoliv poslové budou mluvit s přidělenými jim lidmi, je nutno sdělovat carovi. Také po cestě na dvůr je třeba hlídat, aby nikdo s nikým z poselstva nemluvil o samotě. Kdokoliv by se k poslům nebo jejich doprovodu chtěl na ulici přiblížit a něco jim říkat, toho je třeba zajistit a předat carovi.

Zeptají-li se poslové, v jakém vztahu je teď car ke krymskému chánovi, nechť Michail odpoví, že car a veliký kníže je nyní s krymským chánem v jednání: carův kurýr je nyní u chána na Krymu a chánovi kurýři jsou u cara v Moskvě. Zeptají-li se poslové na nájezd krymského cara na Moskvu, pak nechť odpověď je taková: „Krymský Devlet-Girej chán nejdříve poslal k carovi a velikému knížeti své kurýry s nabídkou vzájemného přátelství a lásky, a když takto našeho cara oklamal, přitáhl tajně k Moskvě a vypálil předměstské osady. Náš car, jím oklamáný, nebyl tehdy přítomen v Moskvě a nikoho ze svých lidí neměl na krymském pomezí, neboť všichni carovi lidé byli ve vojně s Livonskou zemí⁵ a někteří byli posláni vyřídit účty s bojovným švédským králem. Když však krymský car s careviči přišel do naší země příštího roku, vojevodové našeho cara vytáhli proti nim a mnoho chánových krymských Tatarů pobili a dokonce vzali do zajetí chánova příbuzného Diveje Nagajského, načež krymský chán odtáhl ze země s hanbou, aniž zemím našeho cara způsobil nějakou větší škodu.“

A jestliže se poslové zeptají na Kazaň, je třeba říci: „Nač taková otázka?⁶ Vždyť v Kazani náš car už vybudoval pravoslavné chrámy a dosadil arcibiskupa a stejně tak i v celém kazaňském panství vystavěl chrámy a mnohá města, takže tu žije nemálo ruských obyvatel v městech i vsích. A kamkoliv car přikáže Kazaňcům jít a plnit jeho vůli, všude se přihlašují do jeho služeb ve velkém počtu. Lidí pak v Kazani žije na sto tisíc.“

⁵ Livonií se nazývala východní pobaltská oblast (název podle jednoho z finských kmenů, Livů), obývaná Lotyšů a Estonci na venkově, Němci ve městech a přístavech (v souvislosti s hanzovním obchodem), později také Rusy. Centrum tvořila Riga, ovládaná řádem livonských rytířů založeným k účelům christianizace v r. 1202. Ivan Hrozný, vedený snahou získat bezprostřední přístup k Baltskému moři, tu vedl válku od r. 1558. Do boje zasáhly Polsko a Švédsko, které tu hájily své zájmy, a tak se rozpoutala tzv. livonská válka (1558–1583). Skončila až příměřím na řece Pljuse, nevýhodným pro Moskvu, při němž Švédsku připadla dobytá města a téměř celé pobřeží Finského zálivu. Moskva pak v r. 1584 založila obchodní stanici na pobřeží Bílého moře, Archangelsk.

⁶ Ivan Hrozný dobyl Kazaňský chanát v r. 1552, ale místní obyvatelstvo kladlo odpor, teprve zradou místní šlechty byl po pětiletém boji připojen k Moskvě.

A jestliže se poslové zeptají na Astrachaň,⁷ je třeba odpovědět: „Astrachaň spravují carovi vojvodové, i chrámy tu byly postaveny a žije tu mnoho ruských lidí. Astrachánci jsou poslušni cara a Jasakové odvádějí daň a vstupují do carových služeb, kde je třeba.“ Zeptají-li se poslové na Nogajce, odpověď má znít: „Nogajský kníže i murzové poslouchají cara a na jeho výzvu mu slouží, kamkoliv je pošle. A jiní nogajští náčelníci, Jusufovy knížecí děti a mnozí murzové dokonce jsou v carských službách v Moskvě.“ Na případnou otázku o vztazích mezi carem a švédským králem je třeba odpovědět: „Švédský král poslal do carova dědičného Novgorodu, do městečka Orešek, posly s pokornou prosbou, aby tu car nevedl dále válku a měl slitování s jeho zeměmi, že o tom pošle k carovi posly k jednání.“ Zeptají-li se císařovi poslové na vyslance tureckého sultána, má jim být řečeno: „Je to kupec tureckého sultána a car mu v obchodním jednání poskytl naprostou volnost, jakou i dosud turečtí kupci měli se souhlasem našeho cara v Moskvě.“ Začnou-li poslové řeč o Livonii, je třeba říci: „Livonská země je odvěkou votčinou našeho cara, zděděnou po prarodičích, a jiným vládcům nikdy nepatřila, protože její obyvatelé byli odvěkými poplatníky našich panovníků. Konečně, my nejsme členy carské dumy, ti by vám jistě podali přesnější zprávy o Livonské zemi, zeptejte se jich.“

Císařští poslové zatím stáli a čekali v Možajsku za řekou Moskvou, v Tesařské Lhotě.

Čtyřicátého ledna v úterý pozval hosudar, car a veliký kníže císařské posly Jana Kobenzela a Daniel Printze ke svému dvoru. Přijel pro ně s pozváním pověřenec Michajlo Dolmatov s doprovodem. Saně jim byly přistaveny tytéž, co na uvítanou. Ze saní poslové vystoupili u chrámu Zesnutí Bohorodičky, proti bráně na carský dvůr. Jejich průvodci, jedoucí za nimi, vystoupili po nich. A urození páni z císařského poselstva vystoupili jako poslední.

Jakmile vstoupili poslové na carský dvůr, konalo se menší uvítání uprostřed síně před jídelním sálem, kde byli přijati hodnostářem knížetem Ivanem Andrejevičem Zvenigorodským a písařem Afanasijem Děmjanovem. Druhému, většímu přijetí byli přítomni u přechodu k roubené síni hodnostář kníže Petr Ivanovič Tatěv a písaři Andrej Klobukov a Ivan Sobakin. Oba hodnostáři s písaři pak šli

⁷ Astrachaňský chanát byl připojen k Moskvě v r. 1556. Rusku se tím zpřístupnilo Kaspické moře a celý tok Volhy.

vepředu před posly, za nimi šli pověřenci a průvodci, vzadu pak urození páni z císařova poselstva, a tak se ubírali k carovi.

A hosudar car a veliký kníže seděl v roubené síni, v ruském dlouhém šatě s carskou pokrývkou hlavy zdobenou diadémem a s panovnickým žezlem v rukou. Carevič Ivan byl v dlouhém kožešinovém plášti. Bojaři a dvořané v šatě zlatem zdobeném stáli v síních i chodbách.

Jakmile poslové vstoupili do carské síně, dal jim hodnostář, kníže Petr Ivanovič Tatěv, pokyn, aby poklekli a poklonili se až k zemi před hosudarem carem a velikým knížetem. Pak císařští poslové Jan Kobenzel a Daniel Printz vyřídili carovi pozdravení od císaře římského Maxmiliána. Nato hosudar car a veliký kníže i syn jeho, carevič Ivan Ivanovič, povstali a zeptali se: „Císař Maxmilián je zdrav?“ A císařští poslové odvětili: „Když jsme od našeho císaře odjížděli, těšil se náš císař Maxmilián dobrému zdraví.“ Pak předali carovi dary od císaře Maxmiliána: zlaté brnění zdobené drahými kameny a označené iniciálou jména císaře římského s císařskou korunou. Dar ohlašoval hodnostář, kníže Petr Ivanovič Tatěv, do síně ho nesl mladší posel Daniel Printz. Jakmile vstoupili do síně, převzal brnění první posel, Jan Kobenzel, a předával je carovi se slovy: „Jeho Milost císař římský posílá Vaší Jasnosti z bratrské lásky v upomínku dar, na němž je jméno křesťanského císaře Maxmiliána vyznačeno písmenem M a jeho hodnost císařskou korunou, a prosí, aby Vaše Jasnost laskavě přijala dar, který Jeho císařskou Milost bude Vaší Jasnosti v dobrém připomínat.“

Car a veliký kníže přijal dar, podal jej písaři Andreji Ščelkalovovi, aby jej odevzdal správci carského pokladu Romanu Olferjevovi. Pak poslové předložili pověřovací listinu, kterou od nich přijal písař Andrej Ščelkalov.

Car a veliký kníže pozval posly k políbení ruky a kázal jim usednout na lavici, která stála blízko cara, u velikého koberce. Pak car přijal k políbení ruky urozené císařovy dvořany, kteří byli členy poselstva. Také carevič Ivan Ivanovič nabídl císařským poslům a urozeným pánům ruku k políbení. Poslové nato předali písemné znění svého poselství. Nakonec ohlašoval hodnostář Petr Ivanovič Tatěv dary od poslů a pánů; soupis darů je u správce pokladny. Car a veliký kníže řekl poslům a urozeným pánům: „Buďte našimi hosty u stolu.“

Když všichni chvíli poseděli, pokynul císař doprovázejícímu Michailu Dolmatovovi, aby císařské posly odvedl do střední hodovny

síně. Při vstupu do síně je opět uvítal a ke stolu pozval hodnostář kníže Petr Ivanovič Tatěv s písaři Julianem Ajgustovem a Ivanem Sobakinem. A jak přicházeli ke stolu v carské hodovní síni, ohlašoval je carovi kníže Petr Ivanovič Tatěv.

Toho dne tedy císařští poslové stolovali u cara a velikého knížete. Bylo to ve velké roubené síni. Poslové seděli u bočního stolu nedaleko velkého carova stolu. Proti nim seděli jejich průvodci, Michail Dolmatov se svými lidmi. A urození páni z císařova poselstva seděli odděleně od poslů a proti nim seděli písař Vasil Koludarov a carovi dvořané. Bojaři měli svá místa u carova stolu, byli to kníže Mstislavskij, kníže Fjodor Trubeckoj, hlavní hodnostář kníže Tatěv a vedle něho kníže Nikita Trubeckoj. Bojaři a dvořané seděli v dlouhých kožiších a stolníci a číšníci byli v drahém šatě se zlatými řetězy. Jídlo se podávalo nejdříve carovi, pak bojarům a knížatům Mstislavskému a Fjodoru Trubeckému, pak prvnímu císařovu poslu, pak hodnostáři knížeti Tatěvovi a knížeti Nikitovi Trubeckému a potom druhému císařovu poslu. A na stole byly mísy ve tvaru ptáka, studny, lodě a mnoho dalších nádob, všechno ve zlatě. I v ostatních síních bylo mnoho nádob a stříbrných mís.

Po jídle odvezl posly k odpočinku Michajlo Dolmatov.

Toto je překlad průvodní listiny: „Maxmilián II., z boží milosti vyvolený římský císař, vždyrozmnožitel říše, král německý, uherský, český... nejsvětlejšímu a nejjasnějšímu knížeti, hosudaru Ivanu Vasiljevičovi, z boží milosti vládci veškeré Rusi, Vladimírské, Moskevské..., bratru a příteli našemu milovanému, přejeme zdraví, rozmnožení bratrské lásky a všeho dobrého. Nejsvětlejší a nejjasnější kníže, bratře a příteli milovaný! Byl nám minulý měsíc předán prostřednictvím našich vyslanců Pavla Magnuse a Gregora Vestfálce list Vaší Jasnosti, psaný nám a našim dětem z upřímného srdce a lásky, kterou jsme už dříve z mnohých činů poznali. I v budoucnu se téhož chceme nadít, a aby to vše neupadlo v zapomnění, vypravili jsme k Vám poselstvo vedené rytířem Janem Kobenzelem z Proseku, členem naší rady, a šlechtným Danielem Printzem, který je naším dvořanem. Tito naši věrní a milí poslové vyřídí Vaší Jasnosti naše pozdravení, ujistí o dobré vůli a bratrské lásce k Vaší Jasnosti a Vaším dětem a také o mnohých věcech budou mluvit týkajících se Řeči Pospolité a dalších otázek, jak to vyplyne z jejich jednání. Proto si přejeme, aby Tvá Jasnost v dobré vůli a bratrské lásce vyslechla a plně uvěřila tomu, co naši poslové budou říkat, neboť jako by to našimi

ústý říkali. Doufáme, že se vše v dobré vůli urovná pro lásku k nám a pro užitek křesťanů Řeči Pospolité. I od nás též dobré vůle po všechny časy se můžeš nadíti, jakož i lásky a bratrství mezi námi i našimi dětmi. Přejem ze srdce Vaší Jasnosti mnohá šťastná léta života a ve všem mnoho štěstí. Psáno v našem královském sídelním městě Praze dvacátého šestého dne měsíce září, léta 1575 od narození Kristova, třináctého roku našeho kralování římského a uherského, sedmadvacátého roku kralování v Čechách.“ Na konci listu stálo: „Vaší Jasnosti dobrý bratr Maxmilián.“ Pak následoval týž titul, jaký je na počátku.

Překlad z listu císařova bratra Karla, arcivévody rakouského: „Nejsvětější a nejjasnější kníže, hosudare a bratře milovaný! Přejem Ti zdraví a zvěstujeme lásku. Protože náš nejjasnější císař, vládce náš milostivý, posílá z našeho sněmu k Vaší Jasnosti čestného, věrného a milého Jana Kobenzela, rytíře z Proseku, dovolujeme si i my připojit Tvé Jasnosti list, jímž Ti přejeme zdraví a zvěstujeme dobrou vůli a přátelskou lásku. O tom všem uslyšíš od jmenovaného Jana, jemuž ve všem věř. Rádi v budoucnu uslyšíme o Tvém zdraví. Psáno ve Vídni, osmnáctého října 1575. Karel, z boží milosti arcikníže rakouský, kníže burgundský a jiných, hrabě tyrolský a jiných, vlastní rukou nadepsal.“

A toto je poselství Jana Kobenzela a Daniela Printze, poslů císaře Maxmiliána II.: „Nejsvětější a nejmnocnější vládce. Protože Jeho Milost císař římský, náš milostivý vladař, poslal nás k Tvé Jasnosti s důležitým sdělením jako ke svému laskavému a milovanému bratru, poníženě prosíme, aby všechno naše poselství bylo vyslechnuto laskavým způsobem, jak tomu i dříve bylo u vašich slavných panovnických předků.

Za prvé: Jeho Milost císař římský nás pověřil, abychom Vaší Jasnosti vyjádřili bratrskou lásku s přáním všeho dobrého, neboť jako bratr bratru přeje Ti jen dobro. Dále náš císař pán dává se ptát po Tvém zdraví, neboť Jeho císařská Milost s potěšením a rád uslyší o Tvém zdraví. Od té doby, co z boží vůle mezi Jeho císařskou Milostí a Vaší Jasností započalo bratrství a láska, Jeho císařská Milost přeje Tvému Veličenstvu dobra ne méně než sobě samému. Jeho císařská Milost je z boží vůle zdráva a neustále pečuje o to, aby všechno křesťanstvo, o něž starost nese na svých bedrech, po mnohá léta žilo v pokoji a míru a na všech místech si dobře vedlo. V této věci očekává Jeho císařská Milost od Vaší Jasnosti věrnou bratrskou pomoc, neboť

i Vaše Jasnost je od Boha předurčena k tomu, aby nám v tomto pomáhala ku prospěchu křesťanů.

Za druhé: Milostivý veliký vládče! Jeho císařská Milost poslala Tvé Jasnosti dar, na němž je jméno křesťanského panovníka Maxmiliána vyznačeno písmenem M a doplněno císařskou korunou, a prosí Tě, abys dar laskavě přijal a často na Jeho císařskou Milost v dobrém vzpomínal. Jeho císařská Milost by byla Tvé Jasnosti z celého srdce ráda poslala cokoli by Ti bylo milé. Ale nevěděla, co by to bylo, a proto nechala na nás, abychom pilně zkoumali, co by Tvé Jasnosti udělalo radost a potěšilo Tě. Naše císařské Veličenstvo nebude litovat prostředků a úsilí a brzy Tvému Veličenstvu věc pošle.

Za třetí: Byli jsme pověřeni Jeho císařskou Milostí, abychom se Tvé Jasnosti omluvili, že až dosud nebylo vypraveno k Vaší Jasnosti velké poselstvo, jak si to žádala Vaše Jasnost i Jeho císařská Milost, ale posly nebylo možno vypravit pro nejasná stanoviska dánského a švédského krále ve věci Livonie. Náš císař se radil s německými knížaty, jak by k Vaší Jasnosti vypravil očekávané poselstvo, však o tom Vaše Veličenstvo ví. Ale Jeho císařská Milost tehdy poselstvo poodložila, protože polský král, slavné paměti Zikmund August, zemřel a na jeho místo byl zvolen nynější francouzský král. Ten po nějakém čase království opustil a odjel. A proto Jeho císařská Milost dosud nemohla vypravit poselstvo k Vaší Velmožnosti. Nyní chce Jeho císařská Milost z bratrství a pravého přátelství, jež k Vaší Jasnosti chová, takové velké poselstvo vbrzku připravit, aby to přineslo čest a slávu Vašemu Veličenstvu u poddaných i u okolních panovníků.

Za čtvrté: Jako poslední nám náš panovník přikázal, abychom Vaši Jasnost ujistili, že není pro něho nic milejšího, než přijímat od Vaší Velmožnosti, bratra svého milovaného, listy a poselství. Jeho císařská Milost byla velice rozhořčena, že v minulém období byl švédským králem zajat a do vězení uvržen posel Vaší Jasnosti Nikon Ušakov, vyslaný k Jeho císařské Milosti spolu s našimi posly Pavlem Magnusem a Gregorem Vestfálským. Jeho císařská Milost trpí od švédského krále více křivd než Vaše Milost, a proto ihned švédskému králi napsal důraznou žádost, aby k němu propustil dříve jmenovaného Nikona Ušakova, jehož zadržel proti všem pravidlům. Avšak ten list, který nám měl Nikon Ušakov předat, přinesl našemu císaři dvacátého šestého července minulého roku náš posel Gregor Vestfálský. Jeho císařská Milost z něho vyčetla Vaši bratrskou

náklonnost k sobě i svým dětem a k celému slavnému rakouskému rodu. Proto císař chtěl k Vaší Jasnosti vypravit slavné poselstvo, aby vyplnil Vaše přání. Ale pro dříve řečené překážky se tak stát nemohlo. Císař se tedy rozhodl nejdříve se na nynějším sněmu o všem se svými knížaty poradit, a pak teprve přistoupit k tak velkému činu. Můžeme se nadít, že v krátkém čase se to uskuteční. Zatím Jeho císařská Milost posílá k Vaší Jasnosti nás, abychom Vás osobně ujistili o jeho přátelství a přízni a ubezpečili Vaší Jasnost o tom, že císař bratrsky sdílí některé návrhy obsažené ve Vašem listě a je Vaší Jasnosti nakloněn. A co Vaše Jasnost ve svém listě, a nejednou, psala o nynějších poměrech v Polském království, že by se tu vlády měl ujmout syn našeho císaře, Jeho Milost arcikníže Arnošt, abys pak s Jeho královskou Milostí mohl žít v přátelství a jednotě proti všem společným nepřátelům, to náš císař přijal s takovou vděčností a radostí, že to ani Vaší Jasnosti zcela vyslovit nemůžeme; jen to se vši upřímností můžeme potvrdit. Jeho císařská Milost i se svým milovaným synem chce tuto věrnost a lásku i za cenu ztrát na svém mocnářství a za cenu ztráty zdraví a krve oplatit. Jen aby na Jeho císařskou Milost a jeho syna nedolehlo nějaké neštěstí, a potom císař projeví svou bratrskou lásku a přátelství. To Vašemu Veličenstvu přímo můžeme říci, jak o tom císař smýšlí, neboť o tom se svými nejbližšími přáteli mluvil, a ti všichni od těch časů Tvé Veličenstvo chválí a slaví. A Jeho císařská Milost bezpřestání hledá příležitost, jak by svou světlou lásku k Vašemu Veličenstvu před celým světem mohla prokázat. Vždyť ze své vůle Bůh všechna císařství ve svých rukou drží a čeho si žádá Jeho císařská Milost a Tvé Veličenstvo, to se stane, a tak i to, aby Jeho Milost arcikníže Arnošt se stal králem polským. Tehdy se Vaše Veličenstvo i s dětmi dočká laskavého a dobrého sousedství, může se nadít pravého přátelství a s císařem i arciknížetem věčného spojenectví. Také Tvé Veličenstvo ví, že na Polské království, které je nyní bez krále, mnozí chtějí dosadit arciknížete Arnošta, a už by ho byli na nynějším sněmu zvolili, kdyby to byli někteří lidé svou zatvrzelostí nezmařili. A když se tak nestalo, mnozí páni nejen polští, ale i litevští prostřednictvím listů i poslů dali Jeho císařské Milosti najevo, stejně jako i Tvé carské Veličenstvo, že nikoho jiného nechtějí za polského krále než arciknížete Arnošta, a prosili císaře, aby od té věci neustupoval a přivedl ji ke zdárnému

konci.⁸ Když jsme teď jeli přes Litvu, potkali jsme tři litevské pány, kteří jeli do Polska na sněm, o němž Jeho císařská Milost, když jsme odjížděli, nevěděla. Náš císař, který pečuje o blaho všeho křesťanstva, očekává velký užitek od zvolení arciknížete Arnošta polským králem. Nyní, když to bylo s mnoha polskými a litevskými pány domluveno a je to obecná vůle, věříme, že i Vaše Veličenstvo z lásky a přátelství k nám napíše polským a litevským pánům, aby si za krále zvolili arciknížete Arnošta. Nechť Tvé Veličenstvo připomene mír a pokoj, opravdové přátelské sousedství a spojenectví proti všem nepřátelům, a pak ho všichni zvolí, z čehož bude značný užitek nejen pro Jeho Milost arciknížete Arnošta, ale bude tak naplněna boží vůle Jeho císařské Milosti. Taktéž Vašemu Veličenstvu z toho vzejde užitek, že věc, kterou jste chtěli, byla bez těžkostí dovedena ke zdárnému konci. Tím by byly zmařeny plány nejen vašeho úhlavního nepřítele, tureckého sultána, ale i jiných Vašich nepřátel, kteří by se Vám, kdyby dosáhli svého, spolu se svými pomahači protivili. A tak by Vaše Veličenstvo svým novým listem Jeho císařské Milosti i sobě zajistilo užitek pro budoucí časy. O to více s podivem přijala Jeho císařská Milost nedávno zprávu, která přišla z mnohých míst a nejvíce od Litevců, že Vaše Veličenstvo v lednu minulého roku vstoupilo s velkým vojskem do okolí města Kolyvaně, kde všechno bylo zpusťeno a vypáleno, a jiná města jako Pernov byla dobyta a další obležena. Takové počínání zarmoutilo nejen pány polské a litevské, ale i Jeho císařskou Milost a arciknížete Arnošta. To proto, že Jeho císařská Milost doufala v život s pomocí boží v míru a přátelství. Z toho důvodu prosíme Vaše Veličenstvo o pomoc, aby se arcikníže Arnošt stal králem polským a všechno se mohlo řešit v přátelském a bratrském duchu, což by potom bylo Jeho císařské Milosti i celému římskému světu ke cti jako příklad opravdové křesťanské lásky. Všechna vojenská tažení by měla být zastavena, z hranic Livonie by Tvé vojsko mělo ustoupit a Tvé Veličenstvo by s Polským královstvím i Velikým knížectvím Litevským žilo v míru. A nejen obyvatelům oněch zemí, ale i všem jiným zemím by bylo dáno najevo, že Vaše Veličenstvo tím nic jiného nemělo na mysli, než aby Jeho Milost arcikníže Arnošt byl uveden do zemí Polské Koruny. Nebude-li možné učinit tak slovem, pak třebaš podle uvážení i silou nechť Tvé

⁸ Na polském volebním sněmu byl mezitím už menšinou zvolen polským králem císař Maxmilián II. (12. prosince 1575) a většinou o tři dny později sedmihradský kníže Štěpán Báthory, jenž se oženil se sestrou zemřelého polského krále Zikmunda Augusta.

Veličenstvo zakročí. A Livonii bys měl opustit, protože tamní lidé patří Jeho Milosti císaři římskému a svaté říši Německé, kterou po všechny časy nad sebou mají. Tys ovšem vzal jejich město Jurjev⁹ a nyní je nepřátelství mezi Vaším Veličenstvem a švédským králem pro město Kolyvaň. Nechť nám Vaše Jasnost milostivě věří, že Jeho císařská Milost z dávného bratrství, v němž Tvoji předkové s našimi císařskými Milostmi žili, chce i nyní v pravém přátelství s Tebou setrvat. A jakmile země Koruny polské, jakož i Velké knížectví Litevské a Livonie, která, jak jsme uvedli, se obrátila k Jeho císařské Milosti pro neshody mezi Vaším Veličenstvem a švédským králem, nevhodně zasahujícím do celé věci, zvolí za krále polského Jeho Milost arciknížete Arnošta, pak bude věčný mír a sousedské přátelství. Ustanou nesváry s Korunou Polskou a Velkým knížectvím Litevským a bude tak vytvořena jednota proti všem nepřítelům Vašeho Veličenstva. Jestliže se Jeho Milost arcikníže Arnošt stane Tvým silným a věrným nejbližším sousedem, bude vždy připraven pomoci Ti proti nepřítelům. Tvá Jasnost nechť si představí: jestliže na hranicích s křesťany zavládne mír, budeš se moci vojensky obrátit proti pohanským Turkům a získat tak velikou slávu, která je Ti předurčena Bohem. Vzpomeň světlé památky svého otce, který políbením kříže se usmířil s polským králem a získal z toho velký užitek, neboť si podmanil mnoho knížectví na východě, která teď patří pod Tvou vládu. Ale Tvé Veličenstvo by jich mohlo získat ještě víc, jestliže se arcikníže Arnošt stane polským králem. A dá-li Bůh, proti společnému nepříteli pak půjde s Tvou i císařovou pomocí Tvé Veličenstvo ze své strany, Jeho Milost arcikníže Arnošt z polské a podolské strany, Jeho císařská Milost z Uher a Chorvatska, španělský král, milovaný přítel našeho císaře, spolu s papežem římským a dalšími křesťanskými panovníky obklíčí na moři a na souši úhlavního našeho nepřítele, nevěřícího ukrutníka sultána tureckého, jemuž tak bude lze odejmout v krátkém čase to, co několik století na křesťanských panovnicích dobýval, ovládal a pustošil k hanbě všeho křesťanstva a ke škodě naší křesťanské víry. V takovém svatém spojení můžeš se, Vaše Jasnosti, dočkat veliké cti a slávy od Pána Boha, jestliže se nám podaří, jak doufáme, vyhnat nevěřící až za Araby do Asie. Potom by Vaše Jasnost se souhlasem Jeho císařské Milosti a nejsvětějšího papeže římského, krále španělského a Jeho Milosti arciknížete Arnošta, vyvolených římských knížat a všech

⁹ Jurjev Livonský je název pro město Tartu.

stavů duchovních mohla získat pod svou správou celou oblast Řeckého císařství na východě. Tak by Tvá Jasnost získala od Jeho císařské Milosti a svatého papeže římského titul východního císaře, což by bylo ku prospěchu Vašeho Veličenstva i Vašich dětí a k radosti Jeho císařského Veličenstva a všeho křesťanstva. Co proti tomu znamená několik obyčejných městeček na Litvě a v Livonii, které by Vaše Jasnost vybojovala, jestliže — kdyby od toho úmyslu upustila — mohla získat daleko víc. A to ještě je třeba připomenout, že cesty štěstí bývají podivné a často se mění. Zato mnoho velikých knížectví na východě, jakož i Řecké císařství, by získalo důstojnou a čestnou volnost a konečně by se splnilo jejich spravedlivé přání. Tak by se veškeré křesťanstvo s radostí, potěšením a velikými díky dočkalo toho, že by bezbožná mahometánská víra byla vykořeněna a naše křesťanská víra se povznesla. A toho se Jeho císařská Milost i Vaše Jasnost, jakož i jiní křesťanští panovníci opravdu mohou nadít, že ubozí a utlačovaní křesťané budou Tě pak z jednoho pokolení do druhého s velikou slávou do nebes vynášet. Vaše Jasnost pak bude moci poznat, že není na světě nic užitečnějšího, slavnějšího a rozumnějšího, než učinit věc, která je v našich silách. A proto Vaší Jasnosti ve vši pokoře připomínáme a jménem Jeho císařské Milosti velmi prosíme, abys vše promyslel a zvážil a v souladu s tím, co jsi Jeho císařské Milosti sám z vlastní vůle vzkazoval, aby ses rozhodl ve smyslu přátelství a bratrství tak, jak to od Tebe Jeho Milost císař očekává. To jest, aby Vaše Jasnost napsala list polským pánům, v němž by připomněla zvolení arciknížete Arnošta, syna Jeho císařské Milosti. Všichni, kteří se starají o Polské království, měli by přemlouvat ostatní k volbě arciknížete Arnošta za krále polského a zajistit tak nejen dobré sousedství a věčný mír, ale také bratrské spojenectví proti všem nepřátelům, nejvíce pak proti tureckému sultánovi Amuratovi. Taktéž prosíme jménem Jeho císařské Milosti, aby Vaše Jasnost ustala ve svých vojenských činech proti Livonii, která od počátku patřila a patří k Řeči Pospolité římského obřadu a která si od Jeho císařské Milosti, jakož i od celé Řeči Pospolité žádá pomoci v pohraničních sporech. Řeč Pospolitá chtěla jít na pomoc, ale Jeho císařská Milost k tomu s ohledem na přátelskou shodu a bratrské naděje vkládané do Vaší Jasnosti nedala svolení. Zato jim Jeho císařská Milost slíbila věčný mír, který bude zajištěn dlouho očekávaným přátelským sousedstvím, a přikázala svým hejtmanům v Livonii, aby se zdržovali všeho, co by bylo proti vůli Vaší Jasnosti, a vyvarovali se jakýchkoliv nepřátelských činů, protože my budeme

projíždět s listy od Vaší Jasnosti, v nichž budou návrhy na řešení otázky Polska a Litvy. Je třeba, aby všem pánům tyto listy byly rozdány a bylo tak vbrzku uskutečněno všechno, oč Jeho císařská Milost i Vaše Jasnost usilují. Tím, co jsme připomněli, si Vaše Jasnost zajistí nehynoucí slávu a vděčnost Jeho císařské Milosti, arciknížete Arnošta a celého rakouského domu.“ Tato řeč byla pronesena v Možajsku v lednu roku 1576 a pronesl ji Jan Kobenzel z Proseku a rytíř Daniel Printz.

Šestadvacátého ledna car a veliký kníže Ivan Vasiljevič pozval císařské posly Jana Kobenzela a Daniela Printze ke dvoru. Byl pro ně poslán Michajlo Dolmatov s druhy. Když přijeli ke dvoru, vystoupili na témž místě jako minule a také přivítání bylo stejné.

Car a veliký kníže se synem carevičem Ivanem Ivanovičem seděli v roubené dubové síni, v ruském dlouhém šatě, car měl na hlavě odznak carské moci s diadémem a v ruce berlu. Bojaři a dvořané měli na sobě drahé oděvy. Jakmile císařští poslové vstoupili do síně, ohlásil je carovi kníže Petr Ivanovič Tatěv. Poslové poklekli a sklonili hlavy až k zemi, děkující za carovu přízeň.

Pak car kázal poslům usednout, a když chvíli poseděli, dal pokyn, aby přešli do střední síně, kde vyslechnou odpověď. Poslal k nim s odpovědí moskevského správce a tverského náměstka Nikitu Romanoviče Jurjeva a novotoržského náměstka Afanasije Fjodoroviče Nagého, jako písaři tu byli Andrej a Vasilij Ščelkalovovi. Poslové vstali ze svých míst, podali příchozím ruce a opět usedli na svá místa. Písař Vasilij Ščelkalov představil bojara Nikitu Romanoviče, který začal pronášet odpověď podle zápisu.

Když císařovi poslové vyslechli odpověď, poodstoupili, aby se navzájem domluvili, a pak bojarům řekli: „Přednesli jsme poselství našeho císaře Maxmiliána k vašemu velikému knížeti Ivanovi a on nám vašim prostřednictvím nyní odpovídá. Jeho návrh, aby králem polským byl syn našeho Maxmiliána a Veliké knížectví Litevské bylo připojeno k Moskvě, se nemůže uskutečnit, protože Polské království je s Litevským knížectvím spojeno v pevnou unii, která znamená společného panovníka a vylučuje roztržení. Polští a litevští páni píší tu našemu císaři Maxmiliánovi, tu vašemu panovníkovi, ale zamýšlejí podřídit se Turkům, neboť za krále si chtějí zvolit podle zprávy od tureckého sultána sedmihradského knížete Štěpána Báthoryho. Náš císař chce žít s vašim panovníkem v bratrské lásce a jednotě, ale turecký sultán, francouzský král a sedmihradský kníže jsou jeho

největšími nepřáteli. Kdokoliv z nich ovládne Korunu polskou a Velké knížectví Litevské, bude nepřijatelný jak pro vašeho, tak i našeho panovníka. Kdyby váš veliký kníže Ivan bez meškání poslal listy polským a litevským pánům, aby zvolili za polského krále císařova syna arciknížete Arnošta, zabránil by tomu, aby si zvolili tureckého sultána, francouzského krále nebo sedmihradského knížete. Jakmile by se arcikníže Arnošt stal polským a litevským králem, náš císař spolu se svým synem a s papežem římským, králem španělským a všemi křesťanskými panovníky uzavřou přátelskou jednotu proti všem našim společným nepřítelům, což bude k prospěchu a užitku veškerému křesťanstvu.

K tomu, co jste nám oznámili ve své odpovědi o Kyjevu, náš císař Maxmilián zaujímá následující stanovisko: Jakmile jeho syn vstoupí na polský trůn, z bratrské lásky odevzdá Kyjev a některá další města vašemu knížeti výměnou. Náš císař dobře ví, že Kyjev je dávnou votčinou vašeho velikého knížete.

Řekli jste, že švédský král, porušiv domluvy vašeho knížete s novgorodskými náměstky, píše vyčítavé listy s mnoha nevhodnými slovy vašemu panovníkovi, hanobí jeho jméno a zasahuje do věcí jeho dědičného území v Livonii. Je nám známo, že švédský král si počíná nevhodně a proti mocnému panovníkovi se staví bez uvážení. Jakmile našeho císaře váš panovník požádá, náš císař švédského krále napomene a učiní ho pokorným jak vůči císaři, tak velikému knížeti.

Co se týče Livonské země, o níž jste mluvili, máme jen připomenout, že livonští Němci nás žádají o pomoc, ale máme pokyn více o tom nejednat. Náš císař jen prosí, aby váš panovník nevedl válku v Livonii aspoň do té doby, než se k němu dostaví velké císařovo poselstvo.

Všechno, co jsme říkali, měli jsme vašemu panovníkovi jen sdělit, a nikoliv uzavřít a zpečetit. Dojednat všechny tyto věci přijde velké poselstvo, jaké za celé století císařské historie svět neviděl; neboť v něm budou zemská knížata a významní lidé.

Nyní prosíme, aby váš hosudar propustil mne, Jana Kobenzela, přes Litvu a listy, které napíše pánům polským a litevským, poslal po mně. Budu tak moci brzy se vrátit ke svému pánovi a seznámit ho se stanovisky vašeho panovníka. Nyní jsou ještě všechna korunovaná knížata u císaře na sněmu a já bych je tam chtěl ještě zastihnout. A jestliže váš veliký kníže chce poslat své posly k našemu císaři, nechť je vypraví spolu s mým druhem Danielem Printzem přes Livonii směrem na Prusko.“

Bojar Nikita Romanovič Jurjev a dvořan Afanasij Fjodorovič Nagoj spolu s písaři Andrejem a Vasilijem Ščelkalovými a Ivanem Sobakinem ještě poslům řekli: „Když má být uzavřena mezi vaším císařem Maxmiliánem a našim hosudarem smlouva o věčném přátelství a spojenectví, pak je třeba, aby byla vymezena přesně a neodvolatelně. Náš hosudar má ve zvyku, jestliže někomu dá slovo o bratrství a lásce, pak to jeho slovo platí napevno a neodvolatelně a nic je nemůže vyvrátit. Aby se neopakovalo to, co se stalo Ludvíkovi, synovi uherského a českého¹⁰ krále Vladislava. Domluvil se s císařem a mnoha německými knížaty, že spolu vystoupí proti tureckému sultánovi. Ale když Ludvíka turecký sultán napadl, císař a němečtí páni mu nepomohli a ani pomoc mu neposlali, prostě ho vydali napospas Turkům, kteří ho přemohli a jeho samého zabili. Kdyby náš panovník s vaším panovníkem uzavřel spojenectví, pak náš panovník vystoupí proti všem vašim nepřátelům, ať je to kdokoliv. A ti panovníci, kteří mají s vaším císařem smlouvu, ať je to římský papež, španělský král, dánský král, arciknížata a různí vévodové, ti všichni by museli spolu s císařovými poslat i své posly k našemu hosudarovi, aby s ním uzavřeli smlouvu a zavázali se, kdo a jak by s nimi vystupoval proti jejich nepřátelům, aniž by kohokoliv z toho vyjímal.“

Císařovi poslové řekli bojaru Nikitovi Romanoviči Jurjevovi a dvořanovi Afanasiji Fjodorovičovi, jakož i písařům: „I kdyby měl náš pán uvidět na sobě krev a celou svou říši pozbyt, nevezme zpět slovo, které jednou dal ve smlouvě. Až přijdou poslové našeho císaře Maxmiliána k vašemu hosudarovi, budou s nimi poslové všech, kteří s námi uzavřeli smlouvu: římského papeže, španělského krále, dánského krále a jiných panovníků. Ti všichni se zaváží vystoupit jednotně proti nepřátelům vašeho panovníka, a podobně váš panovník jim bude pomáhat proti jejich nepřátelům.“

Bojar Nikita Romanovič Jurjev a ostatní řekli pak všechno carovi a ten pak posly propustil. Oni téhož dne napsali list, který po Michajlu Dolmatovovi poslali carovi. Car kázal list přeložit.

Toto je překlad listu: „Císařovi poslové prosí pověřence, kteří s nimi dnes jménem panovníkovým jednali: Především aby Jeho Jasnosti tlumočili žádost o vydání těch listů pro polské a litevské pány, které by jim Jan Kobenzel při průjezdu Litvou odevzdal. Žádá také opisy oněch listů, aby je mohl předat Jeho císařské Milosti. Dále prosí Jeho

¹⁰ Jako český král tu není uveden. Ludvík Jagellonský padl v r. 1526 v bitvě u Moháče a tím připadlo České království podle smluv habsburskému domu.

Jasnost, aby mohl cestovat dnem i nocí až na hranici s Litvou. A ještě vy, bojaři, zjistěte a Janu Kobenzelovi řekněte, co veliký kníže nebo jeho děti z Němec potřebují. Jestliže to sdělíte, Jeho císařská Milost to pošle prostřednictvím svého velkého poselstva. Také chce Jan Kobenzel před sebou poslat sluhu k litevským hranicím, aby mu připravili povoz.“

Na dvacátého sedmého ledna opět pozval car a veliký kníže Ivan Vasiljevič císařské posly ke dvoru... Bojar Nikita Romanovič Jurjev, dvořan Afanasij Fjodorovič Nagoj a oba písaři poslům řekli: „Poslali jste našemu carovi a velikému knížeti list o některých věcech, o nichž jsme s vámi jednali. My jsme to carovi sdělili a car vám vzkazuje, že hlavního posla Jana Kobenzela lze vypravit přes Litvu, ale že listy polským a litevským pánům po tobě nepošle, protože to není vhodné a ani pro tebe by se to nehodilo, protože ty vezeš listy ke svým, a podle našich obyčejů by to bylo znevážení. Náš hosudar car a veliký kníže dal příkaz odeslat listy polským a litevským pánům ze Smolenska do Orši k Filonovi Kmitovi. A opisy těch listů vám také s sebou nestačíme dát, pošleme vám je, jakmile náš car napíše list Koruně Polské a Velkému knížectví Litevskému. Polské Koruně bude psát, aby si za krále zvolili arciknížete Arnošta, syna císaře Maxmiliána, a nikoho jiného aby si nezvolili, zvláště aby nepřijímali nikoho z basurmanských rukou, protože to by znamenalo prolévání křesťanské krve. Našemu carovi bude arcikníže Arnošt na polském trůně stejně milý, jako kdyby tam seděl jeho vlastní syn Fjodor. Do Velkého knížectví Litevského náš car napíše, že chtějí-li, jak to napsali ve svém listu, být pod naším panovníkem, oddělené od Koruny Polské, pak náš car to přijme a s císařovým synem Arnoštem a Korunou Polskou uzavře spojenectví. Jestliže litevští páni nebudou chtít odtržení od Polska a zvolí za polského krále arciknížete Arnošta, pak i v tom případě car uzavře s nimi a s Polskem spojeneckou smlouvu.

A tebe, posla Daniela Printze, vypraví car a veliký kníže spolu s našimi posly přes Livonii, na Rigu a pak do Pruska.

Pokud jste se, poslové, dotazovali, co by náš car a jeho děti potřebovali z Německých zemí, že to císař pošle spolu s velkým poselstvem, pak vězte, že car a velký kníže žádá císaře Maxmiliána o takové mistry, kteří by uměli stavět chrámy, města a paláce, a ještě o jiné, kteří umějí dělat brnění, jaké císař poslal po Janovi darem, dále žádá o brnění se širokými a pohodlnými rukávy pro sebe a o píšťaly

dlouhé půldruhé pídě, které se hodí pro jízdu na koni, daleko střílí a jsou bezpečné. To by si náš car přál, aby mu to císař poslal.“

Potom bojar Nikita Romanovič odešel do místnosti k carovi a ohlásil, že rozhovor je ukončen. Nato car pozval posly k sobě. Přivedl je Michajlo Dolmatov a byli vítáni podle stejného obřadu jako při prvním přijetí. Hosudar car a veliký kníže seděl v roubené síni v dlouhém kožichu a stejně tak i carevič Ivan Ivanovič, bojaři byli v drahých oděvech. Jakmile poslové vešli do síně, pokynul jim kníže Petr Tatěv, aby poklekli a uklonili se až k zemi. Hosudar car vyzval posly, aby usedli. Když chvíli poseděli, pozval je hosudar car k sobě a pozval také písaře Andreje Ščalkalova a tlumočníka Jermolu Kašparova.

Hosudar car a veliký kníže mluvil k císařovým poslům prostřednictvím tlumočníka: „Přišli jste k nám od našeho nejdražšího bratra císaře Maxmiliána jednat o bratrské dohodě a spojení. My jsme vaše poselství vyslechli a přejeme si žít s naším nejdražším bratrem císařem Maxmiliánem ve stejné bratrské lásce a spojení jako náš otec, blahé paměti veliký hosudar a veliký kníže Vasilij III. Ivanovič veškeré Rusi, a jako náš děd, blahé paměti hosudar car a veliký kníže Ivan III. Vasiljevič veškeré Rusi, s otcem našeho bratra Maxmiliána, blahé paměti císařem Ferdinandem I., i s dědem našeho bratra Maxmiliána, blahé paměti císařem Maxmiliánem I., i s pradědem našeho bratra, blahé paměti císařem Fridrichem. Mezi nimi všemi byla bratrská láska a spojení, které by mělo být nyní ještě posíleno. Dal jsem pokyn, aby vám moji nejbližší bojaři a členové dumy dali odpověď, a cokoli vám říkali, jako by to bylo našimi ústy řečeno. Vy to předejte svému vladaři, císaři Maxmiliánovi. Nechť vypraví poselstvo, jak jste o tom mluvili, které by naše úmluvy potvrdilo a zpečetilo. Ať přijdou také poslové těch panovníků, s nimiž váš císař Maxmilián žije ve spojení, papeže římského, krále španělského, arciknížat a vévodů křesťanských, abychom je vyslechli a dohodli se s nimi. Ke svému nejdražšímu bratru císaři Maxmiliánovi posíláme bělozerského náměstka knížete Zachara Ivanoviče Sugorského a písaře Andreje Arcybaševa, aby se zeptali na císařovo zdraví a připomněli věci, o nichž jsme jednali. A vás, posly našeho bratra, Jana Kobenzela a Daniela Printze, propouštíme k bratru našemu, císaři Maxmiliánovi: tebe, Jana Kobenzela, přes Litvu, a tebe, Daniela Printze i s našimi posly, přes Livonii.“

Pak veliký kníže na rozloučeno podal císařským poslům vlastníma rukama višňovou medovinu ze zlatých džbánů a malinovou medovinu ve zlatých číších. Pak je pozval k políbení ruky. Vstal a řekl císařovým poslům: „Až budete u svého pána a bratra našeho císaře Maxmiliána, vyřídíte mu od nás pozdravení.“ A carevič Ivan Ivanovič povstal a pronesl totéž.

Téhož dne car a veliký kníže propustil císařovy posly na zpáteční cestu a s nimi i své posly, knížete Zachara Sugorského a písaře Andreje Arcybaševa. Darem poslal císaři Maxmiliánovi čtyřicet sobolů v hodnotě sedmi set rublů.

Poselstvo Ivana Hrozného v Řezně a poslední dny Maxmiliána II.

Zpráva carových poslů, knížete Zachara Sugorského a písaře Andreje Arcybaševa, o jednání u císaře Maxmiliána II.: Sedmého máje roku 1576 poslové hosudara cara a velkého knížete veškeré Rusi Ivana Vasiljeviče, kníže Zachar Ivanovič Sugorskij a písař Andrej Arcybašev, vyšli z Jurjeva, přešli hranici a ze vsi Bragino-Korčma zamířili do Vladimircce spolu s císařským poslem Danielem Printzem. Vladimirečtí Němci, kteří jim přišli naproti na hranici, jeli spolu s nimi. Nalevo od cesty, asi osm verst od Vladimircce, je město Trekat. Asi dvě versty před Vladimircem je zastavil Polák Bernát Sitnicki z Vladimircce s dalšími deseti Poláky a ti promluvili nejdříve s císařským poslem a pak se obrátili k carovým poslům, že jim Kašpar Moldavský ukáže cestu kolem Vladimircce na Rigu a dá jim průvodce. Jedte, říkal, s průvodcem, ten vám řekne, kde se ubytovat, a postará se o stravu a všechno potřebné. Za průvodce jim dal Fed'ku Pletněva a ještě čtyři Poláky. Odbočili z hlavní cesty napravo, asi verstu od města, kdežto císařský posel Daniel Printz s Němci jel do města a na jeho počest bylo slyšet salvy z děla. Carovy posly umístili na statku Němce Bartoloměje asi tři versty za městem a císařův posel nocoval ve městě.

Třináctého máje jsme dorazili k Rize. Tři versty před městem nás čekal rižský purkmistr Jan Tumberg s průvodem čítajícím dvě stě jezdců. Nejdříve jednal s císařským poslem a k našemu kočáru pak přišel pěšky. Kníže Zachar a Andrej vystoupili z kočáru a purkmistr jim řekl, že o nich už slyšel, že jedou od cara spolu s císařským

poslem; že je uvedou do města, kde je ubytují a rádi jim poslouží. Když přijížděli do města, po obou stranách ulice stáli střelci a pěšáci s ručnicemi a kopími, bylo jich asi půldruha tisíce. Jak vjížděli do města na most, střílelo se ze všech zbraní. Pak posly umístili ve dvoře kupce Michala a přišli k ní rižští purkmistři a radní a řekli: „Slyšeli jsme, že jedete od cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče k císaři Maxmiliánovi v dobré věci, a my jsme vás přišli uctít a přivítat, neboť vás přijímáme s radostí a přátelstvím a veškerou stravu vám poskytneme. Jako průvodce jsme vám určili Romana, cokoliv budete potřebovat, o všechno mu řekněte.“ Poslové jim poděkovali a uhostili je. Purkmistři chvíli poseděli a pak odešli. S jídlem byli posláni tři Němci, Jan, Jiří a Kryštof.

V Rize pobýli pět dní a na cestu se vydali v pátek. K přívozu na řece Dvině šli pěšky a když se nalodili, zase se ve městě střílelo ze všech zbraní. Na druhém břehu řeky už stály připravené kočáry a vozy, na nichž jeli k řece Boldyrev, která je hranicí mezi Rižskou zemí a Kuronskem. Když přejeli řeku, zastavili se u přívozu na statku kuronského německého knížete, který jim poskytoval stravu. Na týž statek přijel z Rigy Němec kuronského knížete s dvaceti jezdci, který doprovázel posly z Rigy. Pak poslové jeli Kuronskem až k hranicím Pruska a všude je stravovali. Asi patnáct verst před městem Memlem čekali na císařského posla pět jezdců, Němců, kteří je doprovodili k přívozu přes mořskou zátoku. Z města bylo slyšet salvy z děla. Za zátokou dostali nové povozy a jeli asi deset verst podél moře. Té noci se ubytovali ve vsi Neugielen u zátoky. Tam za nimi přišel místodržící z Memlu a s ním Němec Hans, šlechtic pruského knížete, který řekl, že pruský kníže Albrecht ho ustanovil průvodcem poslů a že o ně bude pečovat. Od pruských hranic šli zemí, která patřila církvi a spravoval ji římský papež. Přes Rastenberg zamířili na Gdaňsk, kam přišli čtvrtého června. Ubytovali je ve dvoře obchodníka Kašpara Heinricha na velké ulici a císařský posel bydlel v téže ulici. Z Gdaňska šli do země brandenburského knížete Johanna, kterážto země už je v císařské oblasti, a všude je stravovali. Do Prahy, k římskému, uherskému a českému králi Rudolfovi, synu císaře Maxmiliána, přijeli sedmadvacátého června. Tady jim přistavili dva kočáry kryté černým sametem a tři obyčejné, z nichž každý byl tažen čtyřmi hřebci. Poslové jeli v jednom kočáře, v druhém jeli dvořané a v obyčejných jeli jejich lidé. Ještě před městem je přivítal jménem českého krále lenní kníže Karel Minstrberský a s ním královští úředníci a dvořané,

hrabě Šebestián Šlik, náměstek Mikuláš ze Šternberka, Zdeněk z Vartmberka, hrabě Deulis, Jan ze Šternberka, Jan Vchynský, a spolu s nimi přijelo dvě stě jezdců. Seskočili s koní a šli ke kočárům poslů pěšky. Také poslové vystoupili z kočárů a šli jim vstříc. K poslům přistoupil Zdeněk Vartmberk a promluvil česky: „Nejjasnější a nejmilostivější pán náš, římský císař Maxmilián a mnohých zemí král, napsal svému synu, našemu pánu Rudolfovi, králi římskému, uherskému a českému, že vy, poslové velikého hosudara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi, jedete k císaři Maxmiliánovi v dobré věci, a dal pokyn svému synu králi Rudolfovi, aby vás přivítal ve vší úctě. Nejjasnější král Rudolf podle příkazu svého otce poslal na vaši uvítanou svého údělného knížete Karla, mne, Zdeňka Vartmberka, a své dvořany, abychom vás přijali s láskou a úctou. Ukážeme vám vaše stanoviště, jedte za námi do města.“ Poslové za poctu projevenou králem poděkovali a jeli za svými průvodci do města. Když vjížděli do města, po obou stranách ulice stáli střelci s píšťalami a oštěpy, bylo jich asi tisíc. Poselstvo přejelo přes řeku a zastavilo se u Hradu, kde se ubytovalo na dvoře komorníka Mikuláše Ryndova. Zdrželi se v Praze šest dní a stravovali se v síních pánů. Ke stolu přicházeli Zdeněk Vartmberk a Jan Vchynský a mnozí další dvořané. Za průvodce jim byl ustanoven Adam ze Švamberka.¹¹

Druhého dne měsíce července, v pondělí, přišel Daniel Printz a řekl poslům: „Náš pán císař Maxmilián vám posílá naproti svého dvořana, který je teď u krále, a ten pro vás přijede.“ Pak přišel k poslům Kašpar

¹¹ Bohužel není znám žádný domácí soupis osob, které v Praze uvítaly ruské poselstvo, a proto lze z hrubě zkomolených jmen pouze přibližně určit pravděpodobné české účastníky tohoto setkání. V ruském originále jsou šlechtici pověřeni uvítáním uvedeni takto: „Česskogo korolja udělnoj knjaz' Karolus Murgrafskij, da s nim korolevskije dumnyje ljudi i dvorjane graf Išljak Šklitckij, da namestnik Šamborskoj Niklas Izarskij, da Christofor Fartembork, a po Česski Zdeneg, da graf Deulis, da Karolus Išeneng, da Ivan Šamborch“ (PDS I. 668). Ani studium dobových zpráv (Kalendáře Daniela Adama z Veleslavína, Veleslavínovy předmluvy k dvojímu vydání spisku A. Guagniniho Kronika Moskevská), ani studium pozdějších a současných historiků neumožňuje některá jména spolehlivě rozluštit. Karolus Murgrafskij by mohl být burgavský markrabě Karel (1560–1618), syn „údělného“ knížete Ferdinanda Tyrolského a Filipiny Welserové, i když označení za knížete ukazuje ke Karlu Štýrskému, strýci tehdy českého krále Rudolfa, nebo ke Karlu z Minsterberka. Údaje poslů jsou totiž často nepřesné, hlavně v označení hodností a v přepisu jmen do azbuky. Také označení místa ubytování bývají nepřesná: „...i postavili poslov u Vyšegrada na kamornikově dvorě Nikolajevě Ryndov.“ Ale Daniel Adam z Veleslavína uvádí, že ruští poslové byli ubytováni „na Hradčanech v domě p. Jana ml. z Lobkovic, někdy purkrabí Pražského“.

Adam ze Švamberka - V originále je Ivan Šamborch, pravděpodobně však šlo o Adama ze Švamberka.

Šternberk a Daniel Printz jim řekl: „Napsal jsem císaři, že k němu jedete s poselstvím od velikého hosudara, a císař pro vás poslal tohoto dvořana. S ním máte jet do Řezna, kde se nyní nachází náš císař.“ A téhož dne vyjeli k císaři do Řezna.

Sedmého července přijeli do Řezna. Dvě versty před Řeznem je uvítal císařův dvorní maršálek Auersperg¹² a s ním na pět set jezdců, pan Kryštof Zborovský¹³ a s ním jeho a Albrechta Laského¹⁴ služebníků asi deset. Dvorní maršálek Auersperg a ostatní pánové, aniž dojeli ke kočárům, sesedli s koní a k poslům šli pěšky. Poslové vystoupili z kočárů a šli jim vstříc. Maršálek Auersperg pronesl řeč: „Z boží milosti císař římský Maxmilián, náš milostivý panovník a mnohých jiných zemí král, mne poslal, abych vás, posly jeho bratra nejdražšího a nejmilejšího, velikého hosudara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi a vládce mnohých zemí, přivítal a zeptal se vás na zdraví, jak se vám vede a jakou jste měli cestu. Kázal, abyste spolu se mnou jeli do města a abych vás dovedl na vaše stanoviště.“ Poslové za císařovu péči poděkovali, usedli do kočárů a jeli do města za maršálkem. A polovina z jezdců, kteří se zúčastnili vítání, jela vpředu a druhá polovina uzavírala průvod. Tak přešli most přes řeku a tam je čekal kočár krytý černým sametem, z něhož vystoupil Daniel Printz a řekl: „Náš pán, nejmilostivější císař Maxmilián, mnohých zemí král, poslal pro vás z úcty k vám svůj kočár. Usedněte do něj a do svých kočárů usadte své služebnictvo.“ Poslové tedy vystoupili ze svého kočáru a vsedli do císařova a tak jeli na kamenný most přes řeku Dunaj, do města a kolem císařského dvora a odtud hlavním rynkem a ulicemi. Od městských bran až na poselský dvůr stáli drabantí se samostříly a halapartnami, bylo jich asi dva tisíce, všichni v brnění.

Posly ubytovali na zájezdním poselském dvoře. Jak vystoupili z kočárů, přistoupil k poslům Adam ze Švamberka a hrabě Jindřich, a co řekl, tlumočil Daniel Printz: „Náš nejmilostivější panovník, císař Maxmilián, a jiných mnohých zemí král, pověřil nás, abychom byli vašimi průvodci a starali se o vás. Pojdte s námi, ukážeme vám vaše pokoje.“ Poslové šli s průvodci do pokojů a maršálek Auersperg s ostatními, když je doprovodili, odjeli ze zájezdního dvora. Průvodci

¹² Rakouský dvorský maršálek Weichard z Auerspergu.

¹³ Kryštof Zborovski, příslušník polského šlechtického rodu.

¹⁴ Olbracht Laski, vévoda sieradžský (1536–1605), příslušník významného polského rodu.

uvedli posly do pokojů a řekli: „Než se ubytujete, zajdeme na císařský dvůr a vrátíme se, až bude čas k jídlu.“ Když odjeli, poslové se ubytovali v pokojích v prvním poschodí a jejich služebnictvo ve druhém poschodí. A kolem poselského dvora přecházeli praporečníci s bubny, bylo jich asi dvě stě, tloukli do bubnů, a když vyšli na prostranství před poselským dvorem, vystřelili na počest. Pak přijeli k poslům maršálek Auersperg a průvodci, Kašpar Šternberk, pan Zborovský a další císařovi dvořané a s nimi Daniel Printz. při vstupu do pokoje promluvil maršálek, a Daniel Printz tlumočil: „Nejmilostivější císař Maxmilián poslal nás, abychom vás uhostili, prosíme tedy ke stolu.“ Stůl byl ve velké síni, okrouhlý, a kolem byly stolice potažené červeným anglickým sukrem. Poslové vešli do síně a usedli ke stolu. Po jejich pravé ruce usedl maršálek a průvodci, po levé ruce poslů seděli císařovi dvořané, dále pan Zborovský. Mezi průvodci a Zborovským sedělo osm dvořanů, kteří obsluhovali posly. Jídlo a pití měl na starosti císařský stolník dvořan Johann Larisch. Jak kuchaři přinášeli jídlo na stůl, chodil před nimi. Po jídle poslové odešli k sobě do pokojů a maršálek s ostatními Němci, když je doprovodil, odjel ze dvora. Průvodci pak řekli poslům: „Náš císař nám přikázal, abychom o vás pečovali a poskytovali vám všechno, oč nás požádáte. Nyní nechceme rušit váš klid, ale cokoliv budete chtít, řekněte si o to Johannu Larischovi.“ A sami také odjeli.

Nazítří, osmého července v neděli ráno, přišli k poslům průvodci Adam ze Švamberka a hrabě Jindřich a s nimi Daniel Printz, který řekl: „Nejmilostivější císař Maxmilián dal pokyn, aby s vámi u stolu jedl také pan Laský a ještě další jeho dvořané; až bude čas, přijdeme k vám s panem Laským a jinými dvořany, ale nyní jdeme za císařem do kostela.“ Před jídlem přišli k poslům na poselský dvůr ke knížeti Zacharovi pan Laský, pan Zborovský, průvodci Jan Zajíc a ještě další dvořané. A všichni se odebrali ke stolu. V síni byl prostřen týž okrouhlý stůl a kolem stáli řezenský purkmistr a radní a za nimi byly okované sudy s vínem. Purkmistr s radními předstoupil před posly a Daniel Printz tlumočil jejich řeč: „Přišli jste k našemu císaři od svého vládce jako poslové a je u nás zvykem, že když u našeho císaře bývají kurfiřti a korunovaná knížata, přicházíme k nim, abychom je uctili tak, jako teď na pokyn císařův uctíme i vás. Prosíme vás, abyste toto pohoštění od nás přijali.“ Poslové jim poděkovali za poctu a usedli za stůl. Po pravé ruce knížete Zachara se posadil pan Laský a vedle něho průvodci, po levé ruce usedl dvořan Jan Zajíc, pan Zborovský,

císařovi dvořané a Daniel Printz. Po jídle všichni ještě zašli do pokoje knížete Zachara, chvíli tam poseděli a pak odešli.

Nazítří a po všechny ostatní masné dny se poslové stravovali ve stejné síni spolu s doprovodem, o postních dnech jedli v pokojích a jídlo jim vařili v druhé kuchyni. To s nimi u stolu byl Jan Larisch a osm kuchařů, kteří se starali o jídlo a pití. Strážili posly na dvoře spolu s praporečníky také drabanti, kteří se po deseti střídali.

Třináctého července, v pátek, přišli k poslům na dvůr Adam ze Švamberka, hrabě Jindřich a Daniel Printz a řekli: „Náš císař Maxmilián vám vzkazuje, abyste přišli k němu na dvůr v neděli po ránu. Pošle pro vás svého dvořana, prosíme, abyste s tím počítali.“ Poslové odpověděli: „Jsme připraveni kdykoliv přijít, jakmile nás císař Maxmilián pozve.“

Nazítří, čtrnáctého července v sobotu, přišel k poslům Daniel Printz a řekl: „Náš pán císař vás původně pozval na neděli, ale protože to je sváteční den, není to příliš vhodné. Proto budete přijati císařem v pondělí ráno.“

V pondělí šestnáctého července přijel k poslům na dvůr Jan Zajíc, průvodci Adam ze Švamberka a hrabě Jindřich a další dvořané s Danielem Printzem. Za nimi přijely čtyři kočáry tažené španělskými klisnami. Poslům řekli: „Z boží milosti pán náš Maxmilián, císař římský a mnohých zemí král, kázal vám přijet k němu na dvůr a nám poručil doprovodit vás.“

Poslové kníže Zachar a písař Andrej jeli s dvořany v kočárech týmiž ulicemi a náměstím, kudy jeli do města, a když přijeli na císařský dvůr, vystoupili z kočárů u schodiště, a po schodišti kráčeli do císařových komnat, doprovázeni z jedné strany Janem Zajícem, z druhé strany průvodci, a dvořané šli za nimi. U vchodu ani na chodbě je nikdo nevítal. Jakmile vstoupili do první místnosti, vyšel z prostřední místnosti maršálek Auersperg, ale řeč neměl. Z první místnosti vstoupili do střední a odtud do zadní, malé, kde byl císař. Měl na sobě rudý dlouhý šat s černým lemováním, podšitý černým sametem, černé hedvábné knoflíky až dolů, nevelký zlatý řetěz a černý sametový klobouk. Nad ním a vzadu za ním na zdi závěsy ze zlatého atlasu, a trůn potažený červeným sametem byl postaven na koberci.

Když poslové vešli do místnosti, nikdo je císaři nepředstavil, ale císař povstal, nadzvedl klobouk a pozval posly k sobě. Jakmile poslové vstoupili na koberec, císař usedl. Po jeho levé straně seděl kurfiřt kolínský, vedle něho syn Matyáš, potom bavorský kníže Vilém,

syn Albrechtův, a pak další císařův syn Maxmilián; pan Laský a asi deset Němců stálo. Když kníže Zachar přednášel císařský titul, císař pokynul kurfiřtu kolínskému, dětem a bavorskému knížeti, aby povstali. Stáli tak s obnaženou hlavou. Když Zachar skončil, dal císař pokyn, aby všichni usedli. Pak kníže Zachar předal dary a carův list a pronesl řeč. Jakmile domluvil, císař, aniž posly pozval k políbení ruky, kázal jim usednout proti sobě na lavici potaženou sametem, kterou poručil postavit na koberec. Poslové se zeptali Daniela Printze, proč je císař Maxmilián nepozval k políbení ruky? A Daniel odpověděl, že císař na to zapomněl. Přistoupil k císaři a připomněl mu to, a tak císař sňal klobouk, povstal a nastavil ruku k políbení. Poslové, políbivše mu ruku, předali mu a jeho dětem. Matyášovi a Maxmiliánovi své dary. Děti se pak s posly, kteří jim přivezli dary, objaly.

...Když poslové usedli, císař promluvil a Daniel tlumočil: „Bratr náš nejdražší a nejmilovanější, veliký hosudar a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi a vládce mnohých zemí, poslal nám darem čtyřicet sobolů, což já od nejdražšího bratra s radostí přijímám a za což velice děkuji.“ Při těchto slovech sňal klobouk z hlavy a poněkud se nadzvedl. „Věci, o nichž jste mluvili jménem našeho bratra nejdražšího a nejmilovanějšího, jsme vyslechli a dobře jsme jim porozuměli. My si přejeme s bratrem naší nejdražším žít v přátelství, bratrské lásce a dobrém sousedství a přejeme si brzy vypravit s vámi své posly, aby vše dojednali. Nyní vám na vaši řeč nemůžeme dát hned odpověď, teprve až ji dobře promyslíme, vypracujeme odpověď a dáme vám také vědět, zda budeme moci tak rychle s vámi naše poselstvo vypravit. Nyní vás propouštím na váš dvůr.“ Ke stolu poslové pozváni nebyli.

Poslové, poklonivše se císaři až k zemi, odjeli v kočáře, který stál u schodiště, na svůj dvůr. Jejich průvodci a dvořané jeli před nimi a doprovodili je až na poselský dvůr, načež se vrátili k císařskému dvoru. A pak se počali na dvůr k poslům ke stolu scházet císařovi dvořané, Češi i Vlaši a mnoho Němců, a dokonce jejich šlechtičtí průvodci přišli. Přišlo také deset císařových trubačů a hudeců a začali hrát na náměstí proti oknům. Daniel Printz vešel s průvodci k poslům a vysvětloval, že když o svátcích usedá císař za stůl, že trubači takto troubí, a že to tedy znamená, že je třeba usednout ke stolu. Jen že je třeba počkat na maršálka, jenž dostal za úkol uhostit posly. A trubače že poslal sám císař, aby uctili hosty.

Maršálek přijel a císařovým jménem pozval všechny ke stolu. Poslové vešli do síně. Stůl byl dlouhý, poslové seděli v jeho čele, po jejich pravé ruce maršálek posadil dva kněze a sám si sedl vedle nich a dále usedli císařovi dvořané. Po levé ruce se usadil průvodce poslů Adam ze Švamberka, pak Jan Zajíc, za nimi pak seděli císařovi dvořané. Na druhém konci stolu, proti poslům byl druhý průvodce, hrabě Jindřich, pan Zborovský a pan Stanislav Varševický. Maršálek a ostatní dvořané hostili posly a pohostivše je, rozešli se do svých domovů.

Sedmnáctého července, v úterý ráno, přišli k poslům průvodci s Danielem Printzem, a poslové jim řekli: „Veliký náš hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi poslal po nás k císařovu bratru, knížeti Karlovi,¹⁵ list. Rádi bychom, aby nám císař Maxmilián sdělil, jak máme onen list k jeho bratru Karlovi poslat.“ Průvodci odjeli k císaři a slíbili, že se zeptají. Za půl hodiny se vrátil Daniel Printz s Adamem ze Švamberka a sdělil císařovo přání, aby list dali průvodcům, že císař ho sám odešle knížeti Karlovi do Vídně. Dále Daniel Printz tlumočil přání správců císařovy kanceláře, aby poslové vyhotovili písemně řeč, kterou pronesli před císařem, což poslové učinili.

Dvacátého července, v pátek, přišel k poslům Daniel Printz s návrhem: „Přijel k našemu císaři jeho bratr Ferdinand,¹⁶ chcete-li, můžete přijet na dvůr a projevit mu úctu. Císař sám pošle kočáry, ale nenutí vás, to záleží na vás.“ Poslové odpověděli: „Když budeme u císaře Maxmiliána a bude u něho bratr Ferdinand, pak se s ním rádi uvidíme a projevíme mu úctu.“

Dvaadvacátého července v neděli ráno přišel k poslům Adam ze Švamberka s Danielem Printzem a žádali posly: „Pustte s námi dvořany vašeho knížete, kteří jsou ve vašem poselstvu, Treťjaka a Mamleje, aby s námi šli do kostela.“ Poslové to dovolili, a tak Treťjak a Mamlej šli s dvořany. Když se vrátili, vypravovali: Jakmile vešli do kostela, vedli je na ochozy, kde stáli nad císařským trůnem. Císař měl své místo napravo od vchodu blízko oltáře, nad sebou červený baldachýn, na zemi koberce. Po jeho levici na druhém místě seděl kurfiřt kolínský. Proti císařovi na druhé straně oltáře bylo podobné místo, ale bylo prázdné, tam sedává posel římského papeže a

¹⁵ Císařův bratr arcikníže Karel Štýrský.

¹⁶ Arcikníže Ferdinand Tyrolský.

kardinál. Poněkud níže proti císařovi seděl jeho bratr Ferdinand. A pod ním císařův syn Matyáš a bavorský kníže a druhý císařův syn Maxmilián. A nad oltářem v ochoze usedla císařovna se třemi dcerami, z nichž jedna byla vdova po francouzském králi,¹⁷ a dvě byly menší. Císařovna vešla do kostela chodbou přímo ze svého paláce. Do chodeb pak vstoupili trubači a hudci a spolu s nimi kostelní zpěváci a zpívali. Kolem stáli lidé císařova dvora, pan Zborovský, Kašpar Šternberk, pan Laský, hrabě Harrach, sekretář Jan Baptista Weber a jiní.

Jedenatřicátého července, v úterý, přišli k poslům na dvůr Adam ze Švamberka, hrabě Jindřich a Daniel Printz a pozvali je nazítří k císaři, o páté hodině odpolední. Prvního srpna, ve středu, přijeli pro posly Jan Zajíc, Daniel Printz a Jan Larisch se čtyřmi kočáry.

Poslové přijeli na císařský dvůr podobně jako poprvé. Vešli do zadní komnaty, kde císař seděl na trůně, po jeho levé ruce seděl kurfiřt kolínský, vedle něho císařův bratr Ferdinand a dále jeho děti. Poslové vešli, poklonili se až k zemi, císař vstal, pozvedl klobouk a usednuv, nabídl místo poslům na lavici postavené na koberci. Císař řekl: „Věci, o nichž jste jménem našeho bratra mluvili a o nichž nám náš bratr nejdražší psal ve svém listě, jsme vyslechli a rozvážili a chceme s naším bratrem žít v lásce a spojenectví. Na poselství našeho bratra nejdražšího jsme přikázali napsat odpověď. Vy si tu odpověď přečtete, a budete-li chtít něco v ní opravit, řekněte nám to, a my o tom promluvíme se správcí naší kanceláře a také vy s nimi budete moci mluvit. Co s nimi dojednáte, to nám oni sdělí, a my přikážeme udělat opravy.“ Císař pak odevzdal poslům odpověď, ti se hluboce uklonili a odjeli v kočárech na svůj dvůr. Tam odevzdali písemnou odpověď tlumočníku Petrovi, aby ji přeložil.

V odpovědi, tam, kde je úvodu titul, chybělo u Ivana Vasiljeviče označení „car“¹⁸ a o Livonii tam stálo, aby tam náš hosudar přestal bojovat. Poslové žádali nové slyšení a jednání se správcí kanceláře a řekli to průvodcům.

Šestého srpna přišli průvodci s Danielem Printzem a řekli, že císař zve posly na dvůr k rozhovoru se správcí kanceláře zítra ráno.

¹⁷ Byla to Alžběta-Izabela.

¹⁸ Ivan Hrozný se dal v r. 1547 samovolně korunovat za cara, kterýžto titul mu ostatní panovníci bojující s Turky nechtěli přiznat, protože tento titul vázali na dobytí Cařihradu (Konstantinopole) z rukou Turků.

Sedmého srpna přijel Jan Zajíc, průvodci s dvořany a odvezli posly k císaři. Ten seděl na trůně sám, před ním byl stolek pokrytý červeným sametem a na něm dvoje hodiny. Když poslové vstoupili a hluboce se uklonili, císař je pozval ke stolku, ptal se na zdraví, zda netrpí nedostatkem v jídle nebo pití, ať mu jen všechno řeknou, že zařídí, aby byli spokojeni. Poslové poděkovali a řekli, že se vším jsou spokojeni. Pak císař posly vyzval, aby s lidmi z kanceláře promluvili, ti že mu pak výsledek řeknou, a tak se námitky poslů vyřeší.

Poslové císaři poděkovali a vešli do střední místnosti k rozhovoru se správcem. Své průvodce i dvořany odeslali z místnosti, zůstal tam s nimi jen jejich tlumočník Petr a správcům tlumočil Daniel Printz. Poslové správcům řekli: „Váš císař Maxmilián nám předal odpověď a vyzval nás, abychom odpověď přečetli, a pokud s něčím nesouhlasíme, abychom mu to řekli. My jsme si odpověď přečetli a zjistili jsme, že tam našemu panovníkovi je upřen carský titul a o Livonii je tam jen tolik, že náš panovník má ustát ve válce s Livonci, dokud nepřijede císařovo poselstvo uzavřít smlouvu o bratrství s naším carem Ivanem Vasiljevičem, jak o to už žádalo poselstvo vyslané císařem k carovi. Ovšem takovou odpověď my přijmout nemůžeme, protože náš hosudar a car, veliký kníže Ivan Vasiljevič, za ničím si tak nestojí jako za právem na Livonskou zemi, protože to je jeho odvěká dědičná země. Livonští Němci jsou poddanými našeho cara už od dob jeho prarodičů. Ale udělali hloupost, nechtěli se podřizovat carově vůli a odmítli mu platit daň. Dokud proti nim náš car neobrátil svůj hněv a mečem je nezačal trestat, nikdo se jich nezastal. A teď se za ně všichni berou. Ale náš car i v budoucnu bude za Livonii bojovat a váš císař neprávem vznesl otázku Livonie. Vždyť my jsme přijeli jednat o jiných věcech, o nichž náš car psal už dávno, že totiž císařův syn, arcikníže Arnošt, by se měl stát králem polským a velkým knížetem litevským, čímž by vzniklo bratrské sousedství mezi našimi vládci a základ spojenectví pro společný boj s nepřítelem. O tom je třeba psát v odpovědi a takovou odpověď přijmeme.“ Když toto řekli poslové správcům císařovy kanceláře, odjeli v kočáře na svůj dvůr.

Jedenáctého srpna přišel Daniel Printz a ohlásil příchod maršálka, který brzy nato přišel a přinesl list pro hosudara cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče od císařova bratra knížete Karla, který tímto odpovídal na carův list. Poslové předali list tlumočníkovi Petrovi, aby přečetl nadpis. Když Petr zjistil, že tam chybí carský titul, odmítli poslové list přijmout. Maršálek sice namítal, že kníže Karel napsal list

podle zdejšího obyčeje a ne podle obyčeje poslů, ale poslové trvali na tom, že kníže Karel měl v oslovení opakovat titul, jakým se car v listu k němu podepsal. Maršálek tedy list odnesl a odjel.

Třináctého srpna přišel k poslům Daniel Printz a řekl, že císař je chtěl už brzy propustit i se svým poselstvem, ale že se za tak krátký čas nestačí domluvit se všemi knížaty země. Zatím že vysílá kurýra s tajnou zprávou pro cara. A císař že dává prozkoumat, kterou cestou by se carovi poslové nejbezpečněji vrátili domů.

Poslové žádali, zda by se s oním tajným kurýrem mohli setkat. Daniel Printz slíbil, že se zeptá. Ale nic neoznámil, ani zda kurýr už byl poslán či nikoliv.¹⁹

Dvaadvacátého srpna Daniel ohlásil, že příštího dne pošle císař Maxmilián odpověď po dvořanovi a že s ním přijde i písař. Nazítří přišli a přinesli zapečetěnou odpověď, aby si ji poslové otevřeli a přečetli. Tlumočník Petr spolu s Danielem Printzem četli a v úvodu opět nebyl uveden carský titul, jen na konci oslovení bylo uvedeno „car kazaňský a astrachaňský“. A poznámka o Livonii tam byla opět. Poslové žádali slyšení u císaře.

Sedmadvacátého srpna jeli poslové opět k císaři. Přijely pro něj čtyři kočáry jako prve, a příjem proběhl stejně. Císař Maxmilián seděl na trůně a po levé straně seděl arcibiskup salcburský. Když poslové své výhrady přednesli, císař řekl: „Chci se svým bratrem nejdražším žít v bratrství a lásce a ve všem ho chci uctívat a nechci jeho jméno znevažovat. Promluvte o tom se správci mé kanceláře, pošlu vám je zítra.“ Poslové poděkovali a jeli na svůj dvůr. Téhož dne večer přišel Adam ze Švamberka a Daniel Printz a pozvali posly na zítřejší den k císaři, že tam budou správci kanceláře i poslové římského papeže a kardinálové.

Nazítří, osmadvacátého srpna v úterý, přijeli k poslům na dvůr průvodci s kočáry a pozvali posly k císaři, že s nimi budou mluvit správci kanceláře. Poslové tedy jeli k císaři jako už předtím. Když vešli do první místnosti, přivítali je tu správce císařské kanceláře a jeho lidé a vedli je k císaři. Císař seděl v malé místnosti, v níž je přijímal poprvé, a nikdo u něho nebyl. Jak poslové vešli a poklonili se, císař vstal, sňal klobouk a řekl: „O čem jste chtěli mluvit s našimi správci, o tom si s nimi promluvte, oni mi to pak řeknou a my

¹⁹ Šlo o tajného kurýra, který prostřednictvím Daniela Kellera doručil list Ivanu Hroznému v prosinci r. 1576.

přikážeme vypracovat odpověď.“ Poslové se uklonili až k zemi a pak spolu s císařskými správci odešli do přední místnosti.

Poslové pak řekli členům císařské rady: „V odpovědi, kterou váš vladař, císař Maxmilián, předal nám pro našeho hosudara, cara a velkého knížete Ivana Vasiljeviče, chybí carský titul u jeho jména. Také ve druhé, nově vypracované zprávě tento titul chybí a je v oslovení jen závěrem uveden titul car kazaňský a astrachaňský. Přitom v dohodách a poselstvích, která si vyměňovali dřívější panovníci,²⁰ byl titul cara uváděn v listinách určených jak otci našeho vládce, blahé paměti Vasiliji Ivanoviči (Třetímu), tak jeho dědu Ivanu Vasiljeviči (Třetímu). A nyní, když našemu vládci Bůh svěřil do opatrování ještě mnohé další země, má mu být tento titul upřen? Nechť císař Maxmilián neznevažuje titul našeho vládce, Jeho carského Veličenstva, a přikáže, aby v listinách byl označován za cara, jak tomu bylo i v dřívějších smlouvách, které uzavíral císař Maxmilián (První) s otcem našeho cara, blahé paměti Vasilijem Ivanovičem (Třetím). Podívejte se do dřívějších listin a přesvědčte se. Náš hosudar car a veliký kníže titul vašeho císaře v ničem nezmenšuje a oslovuje jej podle jeho majestátu. Dále v téže odpovědi, kterou přinesli správci kanceláře, je zmínka o Livonii: že bude-li se tam bojovat jako dosud, Jeho císařské Veličenstvo s kurfiřty, knížaty a všemi lidmi římského císařství nebudou moci pochopit, v čem má spočívat smlouva o přátelství a sousedství a jak se to shoduje s příslibem vašeho císaře o bratrském spojení. Livonská země je dědičná země našeho vládce, získaná od prarodičů a žádného jiného vládce neměla. Byli poplatníky našich rodičů a prarodičů, a protože se nyní našemu panovníkovi protivili, vzniklo celé to krveprolití. Už dříve náš veliký hosudar car a veliký kníže bratru svému, vašemu císaři, psal prostřednictvím poslů Jana Kobenzela a Daniela Printze, že usiluje nikoliv o cizí, ale o své dědictví.“ Správcové císařské kanceláře odpověděli, že o tom všem vyrozumějí císaře, a ten že dá pokyn k odpovědi. Nato poslové odjeli k sobě na dvůr a správce je doprovázeli až k tomu místu, kde je přivítali.

Téhož dne před večerem se dostavili k poslům na dvůr duchovní, vyslaní kardinálem, papežským poslem. Tlumočil Daniel Printz. Poslové je vybídli, aby usedli, a oni říkali: „Psal k nejjasnějšímu našemu papeži římskému císař Maxmilián, že v poselství od vašeho

²⁰ Připomíná se tu smlouva z r. 1514 mezi císařem Maxmiliánem I. a velkým knížetem Vasilijem III., který tu byl označen jako „Kayser“.

panovníka se píše o přátelské lásce a spojení, jež by se mělo uzavřít mezi vaším vládcem, císařem římským a papežem i jinými ještě panovníky proti společnému nepříteli. Nejjasnější náš papež římský by byl rád, kdyby mohl s vaším vládcem žít v přátelství a spojení proti společným nepřítelům. Proto nejjasnější papež římský vypravil ke svému poslu, ke kardinálovi, kurýra s listem pro vašeho panovníka, který byste vy, poslové velikého vašeho panovníka, přijali a jemu odevzdali. V tom listě se vašemu panovníkovi píše o lásce a dobré vůli.“

Poslové duchovnímu odpověděli: „Jestliže papež římský chce poslat našemu velikému hosudaru caru a velikému knížeti veškeré Rusi list, pak ať vypraví své posly spolu s císařskými, a ti ať list předají našemu vládcovi. My ten list vzít nemůžeme, protože jsme byli posláni k císaři Maxmiliánovi, a nikoliv k papeži.“

Duchovní řekli: „Náš pán římský papež posílá tento list o přátelství nyní po vás proto, že císařští poslové se nestačí vypravit na cestu spolu s vámi, a proto chce, abyste vy tento list pro svého vládce vzali s sebou.“

Poslové kardinálovým vyslancům řekli: „Ať římský papež, jestliže nevyšle k našemu vládcovi své vlastní posly spolu s císařovými, pošle list po císařových poslech, a náš veliký hosudar mu pošle odpověď po císařových poslech.“ Duchovní pak odešli.

Později k večeru se dostavil k poslům Adam ze Švamberka a smutně řekl: „Poté, co jste odjeli od našeho císaře pána, udělalo se mu velice špatně a leží těžce nemocen. Nevíme, jak dlouho nám ho Bůh zachová.“²¹

Třetího září přijel k poslům na dvůr císařský tajemník s písařem Andreasem a oznamoval: „Náš pán císař Maxmilián vám vzkazuje: O věcech, jež jste projednávali se správci kanceláře, byl náš císař obeznámen a dal příkaz napsat odpověď podle vašeho přání. Odpověď jsme vypracovali, předložili Jeho Veličenstvu císaři k zapečetění a císař vám ji posílá, abyste si ji přečetli, zda vám to tak vyhovuje, a dali mu k tomu své vyjádření.“ Poslové řekli, že si odpověď dají přeložit a po přečtení oznámí císaři Maxmiliánovi, až je pozve, zda je to tak správně.

²¹ Maxmilián II. byl skutečně těžce nemocen, brzy nato v polovině října r. 1576 zemřel.

Jakmile císařský tajemník s písařem odešli, vyprovázení posly, tlumočník Petr pořídil překlad. Porovnával ho pak ještě písař Andreas s Danielem Printzem.

Poslové přečetli odpověď a řekli Danielu Printzovi: „Císařův dvořan Karen a písař Andreas nám přinesli odpověď a žádali, abychom si to přečetli a potvrdili císaři Maxmiliánovi, že tak je to správné. My jsme si to přečetli a je tam třeba ještě trochu poopravit oslovení. Řekni správcům císařské kanceláře, aby se zeptali císaře Maxmiliána, kdy bychom k němu mohli přijít.“

Daniel však řekl: „Náš císař je teď velice nemocen a sotva s kým může mluvit. Vyšlo z něho pět kamenů a nikdo k němu nemá přístup.“

Poslové žádali: „Ať k nám z kanceláře pošlou aspoň písaře Andrease, který nám přinesl odpověď spolu s dvořanem Karenem, my s ním o tom sami promluvíme.“ Daniel slíbil, že to udělá.

Šestého září přišel k poslům písař Andreas a s ním Daniel Printz. Poslové Andreasovi řekli: „Přinesli jste nám odpověď s pečetí císaře Maxmiliána, abychom si ji přečetli a oznámili císaři Maxmiliánovi, zda je to tak v pořádku. Ale císař je teď bohužel nemocen, a v odpovědi, kterou jste nám dali, je carský titul našeho panovníka na dvou místech vynechán.“ A ukazovali písaři odstavce v překladu císařovy odpovědi a písař Andreas si to prohlížel spolu s Danielem Printzem a žádal, aby tedy poslové sami řekli, jak to má být napsáno. Poslové řekli, že v prvním odstavci má být veliký hosudar car a veliký kníže uveden v titulu a v druhém odstavci má být uvedeno, že hosudar car a veliký kníže sám že je vládcem všech zemí. Písař Andreas si to zapsal a řekl: „Předám to správcům kanceláře, a až našemu císaři pánu bude, dá Bůh, lépe, oznámíme mu to a oba odstavce opravíme.“

Čtrnáctého září přišli k poslům průvodci Adam ze Švamberka, Jan Zajíc a s nimi Daniel Printz a oznamovali: „Z boží milosti vladař náš Maxmilián, císař římský a mnohých zemí král, kázal vám vyřídit, že vás zítra, v sobotu, přijme v ložnici u své postele, protože je nemocen a museli byste dlouho čekat, než se vyzdraví, a přitom už se blíží čas vašeho odjezdu. Kdybyste se tady zdrželi jen o něco déle, už byste neprojeli. Až budete zítra u našeho císaře, odpoví vám císař ústy správce kanceláře, protože pro nemoc nemůže mnoho mluvit. A váš odjezd je připraven na pondělí.“

Příštího dne, patnáctého září, přijel na poselský dvůr s kočáry Adam ze Švamberka, Jan Zajíc a Daniel Printz a vyzvali posly, aby jeli k císaři.

A tak poslové jeli spolu se svými průvodci na císařský dvůr jako dříve. Jak vešli do první místnosti, uvítal je správce dvora Jan Trautson se svými lidmi, a když vešli do prostřední místnosti, poručili postavit pro posly lavici. Sami usedli proti nim na lavici a takto je oslovili: „Náš císař Maxmilián je těžce nemocen, proto se nemůžeme u něho dlouho zdržet, a ani mluvit s ním nemůžeme příliš dlouho. Proto nás císař pověřil, abychom my jeho jménem projednali věci, o něž vám jde, a upravili je podle vašich požadavků. Také nás císař pověřil, abychom vám předali císařův list pro vašeho hosudara cara a velkého knížete.“ Podávali poslům list s císařovou pečetí.

Ale poslové jej nechtěli vzít a řekli: „Až budeme u císaře Maxmiliána, pak si list i odpověď vezmeme před jeho očima.“

Správce císařovy kanceláře odevzdal listiny Danielu Printzovi a všichni se s posly odebrali k císaři. Šli přes zadní síň, pak přes malou místnost, v níž poprvé byli císařem přijati, pak přes chodbu přišli až do místnosti, kde na loži byl císař. Ležel a měl na sobě oděv z brunátného sukna podložený černým sametem, brunátnou čepici podšitou černým sametem a přikrývku z drahé látky. Stál u něho pan Laský a dva komorníci.

Když poslové vešli k císaři a poklonili se, aby ho pozdravili, řekl jim prostřednictvím Daniela, který tlumočil: „Propouštím vás k bratru svému nejdražšímu a nejmilovanějšímu, k velikému hosudaru caru a velikému knížeti Ivanu Vasiljevičovi veškeré Rusi. Kéž dojedete k bratru mému a svému pánu ve zdraví. A co nám náš bratr vzkázal po vás o bratrské lásce a sousedství, to přijímáme, neboť i my chceme s naším bratrem nejdražším žít v lásce a jednotě. Posíláme našemu bratru list a odpověď na vaši řeč, kterou jste přednesli. Vezměte ho a odevzdejte našemu bratru nejmilejšímu.“ Císař dal pokyn Danielovi, aby jim obě předal.

Poslové převzali list i odpověď, hluboce se až k zemi uklonili a vyšli ven. Jeli od císaře na poselský dvůr jako obvykle. Když dojeli, hned přikázali tlumočníku Petrovi, aby novou odpověď srovnal s tou předchozí, a Petr zjistil, že v prvním odstavci je napsáno „velkého hosudara cara Ivana Vasiljeviče veškeré Rusi“, ale že tam chybí titul „velkého knížete“.

Daniel se na to podíval a poznamenal: „Nevím, co to ti opilci píšou!“ Vzal list a odpověď a odjel s tím ke dvoru. Vrátil se k poslům až ke stolu a řekl, že to předal písaři Janu Baptistovi, který to opraví a přiveze ještě dnes nebo zítra ráno.

Toho dne stolovali poslové ve velké síni. Prostřen byl dlouhý stůl a poslové seděli v jeho čele a po jejich levé ruce seděl pan Laský a průvodci, jakož i mnoho císařových dvořanů a mnoho Poláků sedělo po obou stranách stolu.

Při zahájení řekl poslům Daniel Printz: „Náš veliký vladař, císař římský Maxmilián, pošle sem k vám člena své rady Adama ze Švamberka, strážce pokladny Kašpara Linbecka a mne, dvořana svého Daniela Printze, a také pan Laský tu bude.“ Asi za hodinu přijel na poselský dvůr pan Laský, Adam ze Švamberka jako průvodce poslů, správce pokladny Kašpar Linbeck a k nim se přidal Daniel Printz. Vstoupili do sálu a za nimi byly nesený dary. Adam ze Švamberka posly oslovil a Daniel překládal: „Z boží milosti pán náš Maxmilián, císař římský a mnohých zemí král, poslal k vám mne, člena své rady správce pokladny Kašpara Linbecka a dvořana svého Daniela Printze, abychom se s vámi jménem císařovým rozloučili. Přišli jste k nám od velikého svého hosudara cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče v dobré věci. Náš císař vás proto odměňuje dary na památku: Knížeti Zacharovi posílá zlatý řetěz, pohár a tři sta bílých polských zlatek; tobě, Andreji, posílá zlatý řetěz, pohár a dvě stě bílých polských zlatek.“ Řetězy věšel poslům na krk pan Laský. „Vám, dvořané Treťjaku a Mamleji, císař posílá po poháru a třiceti aršínech vzácné látky a půldruhé stovce bílých polských zlatek. A tobě, pomocníku Afanasiji, posílá pohárek a tobě, pope Lavrentiji, posílá štůček drahé tkaniny a třicet zlatek, a tebe, tlumočníka Petra, náš vladař obdarovává dvaceti zlatkami. Děti našeho císaře, arciknížeta Matyáš a Maxmilián, vám, poslům, darují po poháru a dvořanům Treťjakovi a Mamlejovi, jakož i Afanasijovi posílají po malém pohárku.“ Dále ještě správce pokladny vyplácel služebníky: čtyřem sloužícím Zachara, třem sluhům Andrejovým a čtyřem sluhům Treťjakovým a Mamlejovým dali po dvaceti zlatkách a tři další sluhové knížete Zachara, dva sluhové Andrejovi a tři sluhové Treťjakovi, Mamlejovi a Afanasijovi dostali po deseti zlatkách.

Kníže Zachar a Andrej za výplatu i dárky císařovy i jeho dětí vřele poděkovali a předali dary Adamovi ze Švamberka. Pak Adam ze Švamberka i pan Laský s ostatními Němci opustili dvůr.

Šestnáctého září, v neděli k večeru, přinesl písař poslům císařův list s pečeti, ale odpověď nepřinesl. Na dotaz poslů, proč ji nepřinesl, písař odpověděl: „Co mi pro vás dali, to jsem přinesl.“

Sedmnáctého září, v pondělí, přišel k poslům průvodce Adam ze Švamberka a poslové mu řekli: „Při rozloučení nám císař Maxmilián dal list pro našeho cara a odpověď. My jsme v odpovědi našli chybu, a proto jsme ji dali Danielu Printzovi k opravě. Daniel odpověď odvezl ke dvoru, ale opravenou nám ji neposlali, nevíme proč.“

Adam ze Švamberka ihned odjel k císařskému dvoru a přivezl poslům odpověď, ovšem touž, kterou včera Daniel odvezl k opravě, jen „veliký kníže“ tam bylo vepsáno nahoře mezi řádky. Kníže Zachar a Andrej řekli Adamu ze Švamberka: „Přivezl jsi nám tutéž odpověď, ve které bylo vynecháno ‚veliký kníže‘, jenže teď je to tam vepsáno nahoře mezi řádky. Nesluší se, aby jméno carovo bylo takhle naškrábáno, ať to písaři přepíší celé.“

Adam ze Švamberka poslal s odpovědí ke dvoru Daniela Printze, ale Daniel se vrátil a řekl: „Jel jsem s tím k písaři Janu Baptistovi, ale on vám vzkazuje, že na přepisování teď už nemá čas, protože se císař s vámi už rozloučil a vy odtud dnes už odjíždíte; odpověď už je opatřena pečeti a pečetidlo je u císaře a císař je nemocen. A že to vepsání provedl on, písař Jan Baptista, vlastní rukou.“

Kníže Zachar a Andrej tedy řekli: „Jakou odpověď nám dali, takovou vezmeme.“ Pak přijely kočáry a povozy a poslové vyjeli z Řezna téhož dne po obědě. Jeli s nimi z Řezna až do Prahy Adam ze Švamberka, Jan Zajíc, Pavel Korka z Korkyně a Daniel Printz. Jeli po stejné cestě, jakou přijeli z Prahy do Řezna. Do Prahy dorazili dvaadvacátého září a posly ubytovali pod horou nedaleko královského dvora. V Praze poslové stáli dva dny a vyjeli odtud v pondělí čtyřadvacátého září po obědě. Jel s nimi Daniel Printz, vydával jim stravu a staral se o povozy. Z Prahy jeli do Frankfurtu nad Odrou stejnou cestou, jakou jeli do Prahy, a přijeli tam devěťadvacátého září v sobotu.

Prvního října vyrazili poslové z Frankfurtu a plavili se po Odře lodí, Daniel Printz jel v druhé lodi. Směřovali do Štětína, kam dorazili čtvrtého října ve čtvrtek. Daniel poslům sdělil, že psal štětínskému knížeti, aby měl připravenou loď, která by posly odvezla do Pernova. Ale loď že tu připravena není a štětínský kníže odjel do svého sídla na venkově, neznámo kam. Daniel že poslal kurýra, který by ho hledal, ale že zprávu o něm čeká nejdříve v sobotu.

Desátého října, ve středu, přišel k poslům Daniel Printz a s ním lodník Ludko Kremin. Daniel řekl, že tento lodník má svou loď připravenou, aby si ho poslové najali, a hned zítra že mohou nakládat. Tak jediné že se dostanou do Pernova. Kníže Zachar vyplatil majiteli lodi před Danielem Printzem plný nájem, sto padesát jeřimů (jáchymovských tolarů). Daniel pak poslům řekl: „Císař vám dal pro mořskou cestu přichystat průjezdní listiny pro dánského a švédského krále a pro všechna knížata a úředníky, kamkoliv by vás vítr zanesl.“ Předal poslům průjezdní listiny, pro švédského a dánského krále zapečetěné, pro knížata a ostatní otevřené.

Jedenáctého října odjel Daniel Printz ze Štětína na své panství a vypravení poslů ze Štětína svěřil zlatníkovi Řehoři Vestfálovi.

Poslové vypluli ze Štětína po Odře třináctého října v sobotu a na moře se dostali nazítří, v neděli. Odtud vypluli patnáctého, v pondělí, a pluli po moři šest dní. A když minuli Kurlandské ostrovy, ze soboty na neděli se zvedl silný protivítr. Majitel lodi vyhodil kotvu a tak jsme stáli tu noc a celý příští den do večera. Večer však se přihnala velká bouře, loď se z kotvy utrhla a majitel lodi obrátil plavidlo na zpáteční cestu. Dva dny a dvě noci nás to unášelo a třetího dne, čtyřicetátého října, nás to zaneslo do grypsvoltského (greifswaldského) přístavu v Pomořanech,²² kde jsme stáli devět dní. Odtud jsme se vydali na lachtu druhého listopadu a tam jsme stáli jedenáct dní. V tom udeřily mrazy a majitel lodi poslům řekl: „Tohoto podzimu vás nebudu moci dopravit do Pernova pro zimu, která nastává. Doba pro plavbu lodí je pryč a u Pernova už je silný led. Odvezu vás do Zuntu (Stralsundu), protože tam je přístav dobrý a vy tam můžete přezimovat a počkat do jara. Sám se vrátím do Štětína. Až se na jaře uvolní cesta, odvezu vás do Pernova.“ K Zuntu jsme dorazili dvanáctého listopadu a ze Zuntu do Grypsvoltu je pětadvacet verst a odtud do Štětína je sto verst.

Kníže Zachar a Andrej poslali k purkmistrovi v Stralsundu Treťjaka Zubatova, aby jim poskytl dvůr na ubytování, a purkmistr jim ho dal. Kníže Zachar a Andrej přešli z lodi do města a dali pokyn vynášet zavazadla z lodi na zájezdní dvůr...

Čtrnáctého listopadu přišel ke knížeti Zacharovi purkmistr ze Zuntu a radil, že by měli projet do země svého cara už teď na podzim, protože na jaře je budou chtít zadržet lidé dánského a švédského

²² Grypsvolt je středohornoněmecký název pro dnešní přístav Greifswald.

krále, kteří o nich vědí, že poplují na jaře, a na mnohých místech na ně budou čekat.

Devětadvacátého listopadu přišli ke knížeti Zacharovi a Andrejovi dva Němci z Grypsvoltu, Markus a Jakub, a řekli, že se plavili před šesti týdny na nákladním člunu na Pernov, ale že je to od Pernova vrátilo a hnalo po moři čtyři týdny, až je to přineslo do grypsvoltského přístavu. „Slyšeli jsme o vás,“ říkali, „že vás to také od Pernova vrátilo. Ale chcete-li to zkusit znovu, my vás odvezeme do Pernova a posloužíme tak vašemu panovníkovi. Počkáme na příznivý vítr, ubereme náklad z člunu, abyste se tam vešli. Vezmeme od vás za to sto padesát jefimů. A když nebudeme moci k Pernovu pro led proplout, můžete přikázat pernovským, aby vám pomohli.“

Kníže Zachar a Andrej s tím souhlasili. Domluvili cenu a odešli ze Zuntu do Grypsvoltu třicátého listopadu. Po sedmi dnech, kdy čekali na vítr, vypluli sedmého prosince, a do pernovské lachty připluli pátého dne. Zastavili se od Pernova patnáct verst, protože byla mlha. Příštího dne se přiblížili na pět verst od Pernova, ale dále nemohli, protože proti nim šel led. Do Pernova se pak dostali patnáctého prosince.

Ivan Hrozný, livonská válka a smrt Maxmiliána II.

Mezitím v říjnu téhož roku napsal Vasilij Kvašnin carovi a velikému knížeti Ivanu Vasiljeviči z Perkoly, že k němu přinesl jakýsi královský Němec list, který prý mu dal v Rize Němec Hans z Lübecku, jemuž jej svěřil tlumočník Kašpar.²³ A v listopadu napsal carovi z Rugodivu kníže Semjon Čerkasskij, že do Rugodivu přijel Němec Daniel Keller z Lübecku a přivezl list od císaře Maxmiliána a že jej přikládá. Car dal příkaz, aby Daniel Keller počkal v Rugodivu na carovu odpověď.

V listu císaře Maxmiliána stálo: „My, Maxmilián Druhý, z boží milosti vyvolený císař římský, vždyrozmnožitel říše: vzkazujeme nejjasnějšímu knížeti, hosударu Ivanu Vasiljeviči, vládci Ruských zemí, velikému knížeti vladimirskému, moskevskému..., našemu milému bratru, přízeň, lásku a přání všeho dobrého. Nejjasnější a velkomožný kníže, milý bratře! Protože vaši poslové šťastně spolu s

²³ Byl to týž tajný kurýr, kterého císař Maxmilián II. vyslal k carovi Ivanu Hroznému v době, kdy v Řezně ještě dleli carovi poslové.

Danielem Printzem k nám přijeli ještě v době, kdy zasedal sněm, a předali nám list od Vaší Milosti, dali jsme jim také písemnou odpověď, že budeme usilovat o to, abychom co nejdříve vyslali poselstvo, které by připravilo mezi námi smlouvu. Ale protože naši poslové nebudou moci vydat se k Vám už nyní s vašimi posly, prosíme Vás: do té doby, než naši poslové přijdou, nechť ustane válka proti nebohé Livonské zemi. Z různých míst se dovídáme, že Vaše Jasnost si chce Livonii podřídit, a proto útočí na Kolyvaň a jiná města. Nenadáli jsme se toho, majíce na paměti Vaše dřívější slovo, a domníváme se, že se to nesrovnává s přátelstvím a příslibem dobrého sousedství, které se Vaše Jasnost chystá uzavřít se Svatou říší římskou. Vyrozuměli jsme o tom posly Vaší Milosti, kteří jsou u nás. Jelikož je čeká daleká cesta, posíláme Vaší Jasnosti tento list rychlým kurýrem v naději na upevnění našeho přátelství a prosíme, abyste zanechal hněvu a odložil zlobu na nebohé lidi a nevedl válku, dokud nepřijede naše velké poselstvo, které upevní přátelství započaté mezi námi. Dávno v našem císařském městě Řezně, dvanáctého srpna roku 1576. Vaší Milosti bratr císař římský Maxmilián vlastní rukou podepsal.“

Car a veliký kníže Ivan Vasiljevič vyslech císařův list a kázal napsat odpověď, která by byla předána onomu Němci z Lübecku, jenž čekal na odpověď v Rugodivu: „Nejsvětější Trojice, pravověrným křesťanům v Tebe věřícím dej poznat pravdu a ved' nás, abychom promluvili o lidech Tvých podle vůle Tvé! Z milosti Boha našeho slaveného v Trojici udrželi jsme žezlo vlády nad Ruským carstvím. My, veliký car a kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi... nejdražšímu a nejmilovanějšímu bratru našemu Maxmiliánu Druhému, z boží milosti císaři římskému, vždyrozmnožiteli říše, králi německému, uherskému, českému... a jiných. Přinesl nám Tvůj list, bratra našeho nejdražšího, Daniel Keller z Lübecku. V listu píšeš, že naši poslové, kníže Zachar Bělozerskij a písař Andrej Arcybašev s Tvým věrným poslem Danielem Printzem šťastně ke dni říšského sněmu přijeli a náš list Ti odevzdali...

Co se týče Livonské země, o níž píšeš a o níž Tvoji poslové mluvili, abychom tam nevedli válku, o tom jsme jim dali odpověď prostřednictvím našich bojarů a náměstků. Livonská země je odedávna naší dědičnou zemí, předanou nám našimi prarodiči. Odpoutavše se od nás nyní, nechtěli nám platit daň a přes mnohá naše napomenutí, aby uznali svou vinu, polepšili se a odevzdávali daň

jako dřív, oni tak neučinili a ještě přidali různé nepravosti a hrubosti. Mnohokrát jsme tam poslali své vojenské oddíly, abychom je přivedli k rozumu, a tak to začalo. Jakmile jsme tam vtrhli a mnohá města své dědičné Livonie obsadili, do ostatních měst vstoupil polský král a litevský velkokníže August pod záminkou pomoci Livonii. Také dánský a švédský král počali se zastávat Livonie a ovládli mnohá města. Dokud jsme do své dědičné Livonie za jejich neposlušnost nevstoupili, nikdo se o ně nestaral. S pomocí boží jsme proto litevskému knížeti vzali Polock s okolními městy za to, že polský král neprávem se Livonie zastal a pomáhal jí. A dánský i švédský král zavinili mnohá krveprolití na mnohých místech., protože činili příkoří našim dědičným zemím Novgorodu a Livonii. Konečně naši bojaři to vše vyložili Tvým, bratra našeho poslům Janu Kobenzelovi a Danielu Printzovi, abys byl Ty, bratr náš, dobře zpraven o Livonii a králi švédském i jeho nepravostech. A aby ses do věci našich dědičných Livonských zemí nevměšoval, čímž nám, bratře nejdražší, projevíš svou bratrskou lásku. Vždyť Tvoji poslové nám řekli, že otázek Livonie se dotýkají jen proto, že o to byli požádáni Livonci, kdežto od Tebe, bratra našeho, v té věci žádné pevné pokyny nemají. A tak jsme Tvé posly spolu s našimi vypravili k Tobě, aby mohlo být připraveno velké poselstvo, jež by jednalo o Tvém synu arciknížeti Arnoštovi jako polském králi a o velkém spojení proti společnému nepříteli. Ale zatím k nám došla zvěst, že Koruny Polské a Velkoknížectví Litevského se jako král ujal sedmihradský vojvoda Štěpán Báthory, dosazený tureckým sultánem. Štěpán Báthory si vzal za manželku královu sestru a polští a litevští páni, zapomněvše na své sliby dané nám i Tobě, jednali bez nás a našich dětí a spojivše se s basurmanským vládcem proti křesťanstvu, zvolili si za krále Štěpána Báthoryho. Jakmile jsme se to dověděli, poslali jsme k Vám rychle německého tlumočníka Kašpara s listem, abychom uspíšili velkou smlouvu, kterou jsme započali a proti níž záležitost Livonských zemí je bezvýznamná. Ale od Tebe, bratra našeho nejdražšího, poslové pověření jednáním o velkém spojení nepřišli. Dočkali jsme se jen tohoto listu, který přinesl obchodník z Lübecku a který se týká Livonie.

Měl bys, bratře nejdražší, pospíšet s velkým poselstvem k nám, aby muslimanská ruka nad křesťany nezavládla. Měl bys to, bratře, se svými rádci a pomořanskými knížaty uvážit. Turecký sultán a krymský chán jsou naši a všech křesťanů nepřátelé, a nynější král

polský a kníže litevský Štěpán Báthory, který se na trůně právě usadil, je tam dosazen tureckým sultánem. Je tedy třeba pokračovat v našich záměrech bez meškání. My jsme na list nynějšího krále polského a velkého knížete litevského Štěpána Báthoryho neodpověděli a ve styk jsme s ním nevstoupili. Posílá k nám své kurýry a chce vyslat posly k jednání o přátelství, ale naše slovo, dané Tobě, platí; když slovo jednou dáme, podržíme je. Jen Ty, bratře náš nejdražší, co nejdříve vyprav k nám své velké poselstvo, které by završilo naši dohodu o společném postupu proti nepřátelům. Psáno na dvoře našeho panství ve městě Moskvě v listopadu roku 1576.“

A v lednu, roku 1577, dvacátého dne, přijel k carovi Ivanu Vasiljeviči z císařské země královský Němec Kašpar a přivezl list od císaře Rudolfa. Toto je překlad listu: „My, Rudolf Druhý, z boží milosti volený římský císař, vždyrozmnožitel říše, král německý, uherský, český, dalmatský, chorvatský a slavonský, arcikníže rakouský, vévoda burgundský a wirtenberský, pán Horního a Dolního Slezska, kníže švábský, markrabě moravský, horno- a dolnolůžický, hrabě artoiský, tyrolský, gorický a kyburský, lantkrabě elsaský etc., ohlašujeme nejjasnějšímu a nejvelejšímu vladaři, caru Ivanu Vasiljeviči, panovníkovi veškeré Rusi, velikému knížeti vladimirskému, moskevskému a novgorodskému, vládci pskovskému, smolenskému a tverskému, caru kazaňskému a astrachaňskému a jiných, našemu obzvláště milému příteli a bratru, naše přátelství a lásku s přáním všeho dobra.

Nejjasnější a nejvelmožnější kníže, milý příteli a bratře! Máme naději, že Láskám Vaším je známo, anebo od Vašich zde nedávno pobývajících poslů vyličeno bude, jakému těžkému tělesnému neduhu byl vystaven nejjasnější kníže, vladař Maxmilián Druhý, římský císař a náš milovaný pán a otec, po mnohá léta a obzvláště nyní v době konání sněmu.²⁴ My jsme se neustále těšili neochvějnou nadějí, že jeho stav se zlepší a že všemohoucí Bůh ho zbaví nemoci, aby Jeho Veličenstvo císař i po další mnohá léta mohl Římské císařství ochraňovat a řídit. Nemůžeme však Vaším Láskám utajit, že se to nestalo a že Jeho Veličenstvo císař po několik dní po našem příjezdu z Prahy sem, do Řezna, v pátek dvanáctého října po poledni, opustil tento svět a skončil. Všemohoucí věčný Bůh budiž jeho duši milostiv!

²⁴ Zasedání sněmu v Řezně ukončil král Rudolf 12. října těsně před smrtí svého otce Maxmiliána II. r. 1576.

Vyrozuměli jsme z obou poselství Lásek Vašich a zvláště z poselství, jež bylo u Jeho Veličenstva, v jakých přátelských a bratrských vztazích plných nadějí jste se, Vaše Jasnost s Jeho Veličenstvem, vynacházeli. Také jsme poznali, jak Vaše Milost vždy přála všechno dobré našemu slavnému domu rakouskému, a nepochybujeme, že Vaše Milost nynější náš smutek ze ztráty našeho otce a Vašich Lásek přítele a bratra spolu s námi bude sdíleti. Nemohli jsme proto jinak než přede všemi jinými záležitostmi takovou velkou naši společnou bolest Vaším Láskám oznámiti. A chováme naději, že jestliže všemohoucí Bůh ze své vůle tak rozhodl, že náš milovaný otec a vladař počal tak důležité jednání s Vaší Milostí, pak že i Vaše Milost bude i nadále chovat přátelský vztah k našemu rakouskému domu, jaký projevovala za našeho otce; a my ze své strany totéž chceme dodržovat a v dobrých vztazích pokračovat.

Krátce po smrti nezapomenutelného vládce a otce našeho Maxmiliána přijel k nám sluha Vaší Milosti, německý tlumočník Kašpar, a přinesl nám list Vaší Milosti k našemu právě zesnulému vladaři a otci našemu. My jsme list určený Jeho Veličenstvu, našemu otci, rozpečetili a pozorně přečetli. Vyrozuměli jsme z něho srdečný a upřímný Váš vztah k našemu otci a také k našemu milému bratru, arciknížeti Arnoštu a k celému našemu rakouskému domu, za což Láskám Vaším přátelsky a velice děkujeme. Ovšem nyní, po smrti našeho vládce a milého otce blahé paměti, se věci v Polsku změnily. Jak už náš otec Láskám Vaším po poslech Vašich oznámil, chystal se vypravit k Vám své velké poselstvo, které by potvrdilo vůli našeho otce i Vaší Milosti žít v lásce a bratrství.

Také já nejínak chci setrvat s Tebou v lásce a přátelství. Jen prosíme Vaší Milost, aby ses nehněval, jestliže k Tobě, bratru našemu milovanému, naši poslové v nejbližší době nepřijedou. Je to vůle boží, nikoliv naše. Ale prosíme Vás, aby Vaše Milost nedovolila trestat válkou nebohé obyvatele Livonie, slitujte se nad nimi pro jejich slzy a úpěnlivé prosby, které vysílají k nám. Milost prokázaná jim bude i milostí prokazovanou celému Římskému císařství, které tím, stejně jako jiná křesťanská panství, přesvědčíte o své dobré sousedské vůli, aby tak naše započaté bratrské spojenectví bylo pevněji vybudováno a dobře přetrvávalo. A proto před Vámi nechceme tajit dřívější i nynější zármutek, který jsme pocítili nad dopisem Vaší Milosti. Jsme připraveni ve všem dobrém z bratrské lásky Vám napomáhat. Psáno v našem císařském městě Řezně, pětadvacátého října 1576, v prvním

roce našeho římského císařství, v pátém roce uherského a druhém roce českého králování. Vaší Milosti všechno dobré přející bratr císař Rudolf vlastní rukou podepsal.“

Ivan Hrozný a Rudolf II.

Dvacátého září roku 1578 car a veliký kníže Ivan Vasiljevič se svým synem Ivanem Ivanovičem se vrátil z tažení do Livonie a hned vypravil k římskému císaři Rudolfovi svého posla Ždana Kvašnina, aby pokračoval v jednání o bratrství a spojení, započatém za císaře Maxmiliána, a vybídl císaře Rudolfa k vyslání poselstva pověřeného uzavřením smlouvy. Car dal pokyn, aby byla vypracována průvodní listina pro císařovy posly, kterou by Ždan Kvašnin předal císaři Rudolfovi. Z Novgorodu vyjel Ždan na Pernov pětadvacátého září a jako tlumočník ho doprovázel Fedka Filipov.

Posel Ždan Kvašnin měl podle pokynů nejdříve vyřídit pozdravení císaři Rudolfovi od cara Ivana Vasiljeviče, pak se otázat na jeho zdraví a předat jako malý dar čtyřicet sobolů. Pak měl odevzdat pověřovací listinu a pronést řeč: „Z boží milosti hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi vzkazuje tímto bratru svému nejdražšímu a nejmilejšímu císaři Rudolfovi. Jakkoliv předtím dlouho mezi námi neplatila dřívější smlouva o lásce, bratrství a spojení ve věci blaha všeho křesťanstva, rozpomenuvše se s Tvým otcem, blahé paměti velikým panovníkem císařem Maxmiliánem, na dřívější smlouvy mezi našimi předchůdci, domluvili jsme se prostřednictvím poslů, že staré smlouvy o bratrství a lásce k prospěchu všeho křesťanstva obnovíme a doplníme ve smyslu bratrské lásky a rozmnožení našich panství. Bratr náš a otec Tvůj, blahé paměti císař Maxmilián, k nám poslal člena své rady, rytíře Jana Kobenzela z Proseku, a šlechtného dvořana Jana Printze. A my jsme k bratru svému nejdražšímu a otci Tvému císaři Maxmiliánovi poslali bělozerského náměstka, knížete Zachara Ivanoviče Sugorského s písařem Andrejem Arcybaševem. Bratr náš nejdražší a Tvůj otec blahé paměti císař Maxmilián chtěl k nám vypravit veliké poselstvo, které by smlouvu dojednalo. Také Ty, bratr náš nejdražší a nejmilovanější císař Rudolf, jsi nám o tom psal v listě, který nám doručil tlumočník Kašpar, jehož jsme poslali s listem ještě k Tvému otci císaři Maxmiliánovi. Z vůle boží však Tvůj otec císař Maxmilián odešel z tohoto světa na onen svět a Ty, Rudolf

Druhý, bratr náš nejdražší, stal ses pánem velkého mocnářství a chceš pokračovat v díle započatém Tvým velkým otcem. My, uslyševše o tom, že otce Tvého a bratra našeho nejdražšího císaře Maxmiliána povolal k sobě na onen svět Bůh, náš nejvyšší soudce, velice jsme se zarmoutili. Ale jiná je vůle boží a jiná lidská. A proto i Ty, bratře náš nejdražší, odevzdej svůj bol do rukou božích, protože taková je lidská daň provázející nás od Adama.

Když jsi nám napsal, že ses po svém otci stal vládcem celého mocnářství a že s námi chceš žít v lásce a přátelství jako Tvůj otec císař Maxmilián a že s námi chceš být zajedno proti společným nepřátelům, velice jsme se potěšili, že ses stal velkým nástupcem svého otce, a přejeme Ti, abys ve zdraví vládl ve svém mocnářství. Na Tvou počest a Tvé pozdravení posíláme k Tobě, nejdražšímu bratru císaři Rudolfovi, svého posla Ždana Ivanoviče Kvašnina, aby Tě ujistil, že chceme s Tebou žít v lásce a přátelství a podle smlouvy být s Tebou zajedno proti všem nepřátelům. Pošli tedy, bratře náš nejdražší, co nejdříve k nám významné posly, abychom takovou smlouvu mohli dojednat. Posíláme novou průjezdní listinu pro Tvé posly, aby mohli bezpečně přijet a odjet se všemi svými lidmi a majetnostmi. Jakmile Tvoji poslové přijedou, vypracujeme a potvrdíme smlouvu, s níž potom vaši velcí poslové i s našimi posly se vrátí k Tobě, bratru našemu nejdražšímu, k ověření. Prosíme, abys našeho posla Ždana Kvašnina brzy propustil na zpáteční cestu k nám a poslal s ním svůj list.“ To měl říci Ždan Kvašnin císaři Rudolfovi Druhému a odevzdat novou průvodní listinu pro jeho posly.

Takové ponaučení bylo dáno poslu Ždanu Kvašninovi: Posílá ho hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič ve své věci i ve věci země k římskému císaři Rudolfovi. Nechť jede na Pernov a odtud kam to bude nejvýhodnější. Může si najmout loď, třeba od onoho Němce Jakše z císařské země, který do Pernova přijel s knížetem Zacharem Sugorským. Bude-li se to hodit, ať Ždan Kvašnin jede s těmi Němci, aby to bylo bezpečnější, a nebude-li to bezpečné, ať je nenajímá a jede raději sám, jen s Pavlem Magnusem, císařským poslem. Z Pernova ať Kvašnin jede do císařovy oblasti na Štětín a Stralsund nebo na jiné místo, které bude bezpečné. A kdyby na moři Kvašnina chytli lidé dánského krále nebo jej vítr k nim zanesl, ať Kvašnin požádá o slyšení u dánského krále a předá mu carův list, který má s sebou, a pronese řeč podle pokynů. Pak ať požádá dánského krále o co nejrychlejší propuštění svou zemí k císaři, o doprovod až k hranicím a o povozy.

Jakmile přijde k císaři, nechť poprosí svého průvodce, který mu bude přidělen, o brzké přijetí u císaře Rudolfa, neboť i tak že ztratil mnoho času po cestě, kde mu překážky činili lidé švédského krále. U císaře pak nechť odevzdá listiny a pronese řeč podle carova přání. A kdyby ho nechtěli pustit k císaři a nabízeli mu přijetí u císařských radů, pak ať to nepřijímá a nikomu než císaři ať pověřovací a průjezdní listiny nepředává. Kdyby císař pozval Ždana ke stolu, ať pozvání přijme, ale ať se poohlédne, není-li u stolu posel turecký nebo litevský, anebo nějaký jiný posel. Budou-li u císaře jiní poslové, pak si má vyhradit, aby ho císař usadil na významnější místo než ostatní posly, jinak že ke stolu nepůjde a odjede na poselský dvůr. Budou-li tam poslové z Turecka, Litvy nebo Francie, ať se s nimi nestýká. A uvedou-li ho k císaři spolu s posly tureckými, litevskými nebo francouzskými, ať odjede k sobě na dvůr.

Budou-li se Ždana ptát, kde je nyní car a veliký kníže, ať řekne, že je v Novgorodě, kde je blíže Litvy a kde očekává brzký příjezd poslů od císaře Rudolfa. Proto nechť císař Rudolf brzy vypraví poselstvo, jež by jednalo o smlouvě a spojenectví.

Zeptají-li se, jak se stalo, že carův nepřítel, krymský chán, přitáhl k Moskvě a vypálil okolní osady, pak ať Ždan odpoví, že krymský chán cara oklamal: poslal k němu na jaře kurýra s žádostí o příměří a náš car, uvěřiv slibu, poslal vojsko proti švédskému králi a sám odjel vyřizovat zemské záležitosti po svém území; a tehdy krymský chán spolu s Turky přitáhl k Moskvě a vypálil okolní osady. V Moskvě tehdy bylo málo lidí, kteří pokojně pracovali, a posádka tu nebyla, protože car věřil v uzavřené příměří a nájezdu krymského chána s Turky se nenadál. Lidé, kteří byli tehdy na břehu, byli pobiti. Ale příštího léta, když krymský chán znovu přitáhl s velkým vojskem, vojvodové našeho cara spolu s ním i s carevičem a se všemi lidmi se postavili na odpor a mnoho významných náčelníků krymského cara pobili, dokonce chánova zetě Elal-mirzu, a zajali nogajského knížete Diveje.

Jestliže se Ždana zeptají, jak to bylo po smrti polského krále Zikmunda Augusta, s jakými vzkazy posílal car a veliký kníže Ivan Vasiljevič k litevským pánům, pak ať řekne, že polští a litevští páni jako první poslali k našemu carovi přísežného zmocněnce Michala Haraburdu a že Ždan na vlastní uši slyšel, jak žádali cara, aby jeho syn nebo on sám usedl na prázdný trůn. Vyprosili si průjezdní listy pro své posly, kteří by to dojednali, ale neposlali je a přijel zase jen

Michal Haraburda. Víc že o tom Ždan neví, protože není členem carské dumy.

Budou-li se ptát na Livonii, proč proti ní car bojuje, nechť Ždan odpoví: Livonie se našemu vládci zpronevěřila a přiklonila se k litevskému králi a jiným panovníkům. Ale je to dědičná země našeho cara, a tak když mu přestali platit daň a chtěli být volní, poslal proti nim náš vládce vojsko, od čehož vzešlo velké krveprolití. Ale kdo chce o tom víc vědět, ať jede k našemu caru a velikému knížeti a tam se doví všechny podrobnosti o Livonii.

Zeptají-li se na Kazaň a Astrachaň, jak nyní našemu hosudarovi slouží a jak je car dobyl, má Ždan odpovědět: Kazaňské carství je veliké; odedávna byli tu carové dosazováni z vůle našich vládců; koho chtěli mít carem v Kazani naši moskevští carové a veliká knížata, ten byl kazaňským carem. Ale pak se kazaňské carství počalo vzmáhat a spojovat pod svou vládou lidi z mnoha různých hord. A kazaňští vládci, zapomněvše na úmluvy, počali se od našeho ruského carství oddělovat. Když odešel na věčnost otec našeho cara Ivana, blahé paměti car Vasilij Ivanovič, náš car byl ještě mlád a neplnoletý. Jakmile dorostl a naučil se sedlat koně, vytáhl dvakrát proti Kazani a pod korouhví vítězného křesťanstva carství kazaňské dobyl, jejich cara svrhl a mnoho lidí, více než tři sta tisíc, při útoku pobil. V Kazani pak vybudoval křesťanské kostely, zřídil arcibiskupství, jmenoval opaty a představené klášterů. A Jasakové, kteří tu v okolí žijí, platí carovi daň a vstupují do jeho služeb, kam je třeba. Také astrachaňské carství bylo nejdříve veliké, byla to původní říše Velké Hordy. Ale když z boží vůle náš car dobyl Kazaň, poslal po Volze velké vojsko na Astrachaň, aby očistilo Volhu až ke Kaspickému moři. A protože Astrachaňské carství leží blízko ústí řeky, carovi vojevodi ho dobyli a jejich cara svrhli. Náš vládce pak tu vybudoval mnoho kostelů a celý duchovní sbor zřídil. A Astrachaňci, kteří žijí na mořských zátokách a v ústí Volhy, slouží našemu carovi.

Dále se Ždanovi dává za úkol, aby tajně vyzvěděl, zdali litevští páni vysílají své posly k císaři, jmenovitě koho a v jaké věci. A zda císařovi poslové byli u litevských pánů, která císařova oblast je obsazena vojsky a v jakém počtu. Dále: jak silné vojsko má francouzský král, zda nejsou neshody v jeho zemi, zda si vyměňuje posly s císařem římským, pokud ano, pak v jaké věci; v jakém vztahu je císař s papežem, benátským dóžetem a s králem španělským, s anglickou královnou, s králem českým a skotským a zda žije se svými sousedy

ve shodě; zda si císař vyměňuje poselství s tureckým sultánem, pokud ano, tak v jakých záležitostech; zda Uherské království nyní patří císaři a kdo z jeho bratří postoupil nyní na České království, zda je to arcikníže Arnošt a kdo v tom případě bude arciknížetem rakouským; zda se tureckému sultánu odevzdává daň z Uher, a pakliže ano, tak kolik; je nějaká naděje, že se císař se sousedy dohodne a že společně vystoupí proti Turkům, a jak brzy? To všechno ať Ždan zjistí, zapíše a přednese carovi a velikému knížeti.

Ještě jeden úkol se Ždanovi ukládá. Má s sebou list od císaře pro Albrechta Laského — vévodu sieradžského. Nechť se s ním Ždan sejde, buď ať přijede k němu, anebo nebude-li chtít, pak ať se s ním sejde tajně a vyřídí mu pozdrav od cara a velikého knížete. Dále ať mu řekne: „To, co jsi nám vzkázal po našem tlumočnicku Kašparovi, jsme milostivě vyslechli a chceme si tě svými prostředky vydržovat. Nyní bys nám mohl prokázat významnou službu, kdybys usiloval o to, aby císař Rudolf vyslal k nám co nejdříve poselstvo, jež by jednalo o úmluvách započatých mezi námi a naším bratrem, blahé paměti císařem Maxmiliánem. Smlouvu je třeba bez meškání zpečetit a na polského krále Štěpána Báthoryho poslat vojsko po dohodě s námi. Sděl našemu poslu Ždanu Kvašninovi, jaký si žádáš plat, napiš o tom list, a my tě začneme vyplácet a všechno o odměňování ti napíšeme.“ Dále je třeba Laského se vyptat, jak se císař Rudolf dohodl s ostatními pány z říše ve věci polského krále Štěpána Báthoryho, jaké vojsko se chystá, jak je to s tažením proti Turkům, jakou smlouvu a v jakém rozsahu se chystá císař Rudolf uzavřít s carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem, jak chce vystoupit proti Litvě a Koruně Polské, co z toho si chce ponechat a co připojit k Moskevskému carství. O tom všem ať Laský tajně řekne Ždanu Kvašninovi a prokáže tak svou vůli a rozhodnutí sloužit carovi a velikému knížeti Ivanovi. Ždan má Laskému předat list od cara Ivana Vasiljeviče, kde je to vše zopakováno a přesně vymezeno.

Sedmnáctého června příštího roku se pak od císaře Rudolfa vrátil do Moskvy Ždan Kvašnin a přivezl od něho carovi a velikému knížeti list, potvrzení zprávy podané Kvašninem, to vše německy, dále průvodní a doporučující list o Ždanově průjezdu pro švédského krále, saského knížete, uherského Roberta a zápis o jednání u císaře Rudolfa a dánského krále.

Toto je překlad listu pro cara a velikého knížete: „My, Rudolf Druhý, z boží milosti volený císař římský, po všechny časy rozmnožitel říše... zvěstujeme nejjasnějšímu hosudarovi carovi Ivanu Vasiljevičovi, vládci celé Rusi a velikému knížeti vladimirskému, moskevskému... a jiných, milému příteli a bratru našemu dobrou vůli, lásku a přání všeho dobra. Nejjasnější kníže, milovaný bratře! Váš posel Ždan Kvašnin k našemu císařskému dvoru ve zdraví se dostavil a Tvé poselství nám přednesl. Za bratrskou lásku k našemu otci blahé paměti, za přivítání naší vlády i za přání dobra našemu rodu vřele děkujeme. Za průvodní list i za čtyřicet sobolů jsme vám velice vděční. Na poselství Vašeho posla jsme dali písemnou odpověď a ve vsí úctě jsme ho propustili na zpáteční cestu. Doufáme, že s Vámi budeme žít v lásce, a prosíme, abyste do příjezdu našich poslů na nebohou Livonskou zemi neposílal meč a oheň. O tom Vaším Láskám píšeme a chceme s Vámi v bratrské a přátelské lásce po všechny věky setrvat. Psáno ve Vídni, sedmého února roku 1578.“

Překlad císařovy odpovědi na poselství Ždana Kvašnina: „Veličenstvo Římského císařství, Uherského a Českého království, náš milostivý císař Rudolf Druhý vzal na vědomí list i vzkaz milovaného bratra a přítele, hosudara cara a velikého knížete vladimirského, moskevského, novgorodského, cara kazaňského a astrachaňského, a poslu Ždanu Kvašninovi byla dána odpověď. Jeho Veličenstvo vyjadřuje vděčnost za soustrast projevenou nad ztrátou císařova otce blahé paměti, za radost nad korunovací Jeho císařské Milosti Rudolfa II., za novou průvodní listinu i za dary. Nic nás tak netěší jako zpráva, že car a Jeho Jasnost veliký kníže i s dětmi je zdravý a šťasten. Veliká věc započatá naším otcem blahé paměti se zdárně rozvíjela, ale velké poselstvo jsme nestačili vypravit pro smrt Jeho Veličenstva císaře Maxmiliána, což, jak doufáme, Jeho Jasnost pochopí. Po celý čas, který uplynul od té doby, Jeho Veličenstvo císař to nepustil ze zřetele, chystal se vyslat poselstvo a na nedávném sněmu o tom jednal, kdo by měl být v poselstvu. Ale zdržel ho jednak pohřeb milovaného otce, jednak starosti o dědičné země uherské a rakouské. A také poslové se obávali cesty pro válečné události v Polsku, Prusích a Livonii. Jeho císařské Veličenstvo doufá, že car a veliký kníže bude mít porozumění pro to, že nový vládce, ještě neupevnivší svou moc v říši, nemůže chystat válečnou výpravu. Všechno zdržení tedy nebylo záměrné, ale mělo to své důvody. Nyní se chce Jeho Veličenstvo vynasnažit, aby věc rychleji postupovala

kupředu. Těm, kteří do císařského poselstva byli vybráni, bylo řečeno, aby se připravili na cestu tohoto roku uprostřed léta.

K tomu, co vzkazoval císařskému Veličenstvu car a veliký kníže o uzavření dohody o sousedských vztazích s Římskou říší a o jiných věcech, podotýkáme, že posla Kašpara jsme vyslechli a bez meškání propustili na zpáteční cestu. Jeho císařské Veličenstvo nechce držet v tajnosti, že to, co odepsal Jeho Jasnosti carovi z Řezna a odeslal s poslem Kašparem Geperem, bylo totéž, o co žádali v Moskvě poslové jeho otce, blahé paměti císaře Maxmiliána: Jestliže má být uzavřena smlouva o přátelském sousedství mezi carem a Římským císařstvím, je nutno, aby města a země, které patřily císařství v Livonii a byly násilím obsazeny, byly dobrovolně vráceny. A do té doby, než přijde velké poselstvo od císaře, aby nebozí lidé nebyli vystaveni útrapám válek a nájezdů. O tom jsme psali dávno, ale v nynějším listě, ani v poselství Ždana Kvašnina o tom nebylo zmínky. A ještě navíc se Jeho císařskému Veličenstvu doneslo, co se nedávno stalo v Pernově a na jiných místech, a že minulého léta pevná města byla dobyta, jiná vyplněna a vypálena a ubozí lidé, kteří nezhynuli mečem, byli odvezeni na těžké práce. Tyto události nijak neprospějí tomu, aby kurfiřti, knížata a jiní členové svaté Říše římské podpořili sepsání smlouvy, a proto je třeba v tom ustat. Jeho císařské Veličenstvo svému milému příteli a bratru caru a velikému knížeti moskevskému připomíná, aby Jeho Jasnost na základě dřívějších proseb ustala ve válce v Livonii do doby, než přijede velké císařské poselstvo a uzavře dohodu. Nechť tak Jeho Jasnost učiní z bratrské lásky k Jeho císařskému Veličenstvu, za což se císař Jeho Jasnosti dobrem odmění. Toto vše odpověděl Jeho Veličenstvo císař poslu Jeho Jasnosti cara a velikého knížete. Psáno ve Vídni sedmnáctého února roku 1578.“ Opatřeno císařskou pečetí a vlastnoručním podpisem císaře Rudolfa Druhého.

Toto je zápis o cestě posla Ždana Kvašnina, kterého car a veliký kníže Ivan Vasiljevič poslal k císaři Rudolfovi II.

V září roku 1578 vypravil car a veliký kníže veškeré Rusi k císaři Ždana Kvašnina. Ždan si najal v Pernově loď a vyplul v pondělí osmadvacátého října. Plul kolem ostrovů dánského krále, kolem Kurlandska, minul území švédského krále, až přijel do Rostoku v zemi meklenburského knížete Ulricha. Tam si najal povoz až do České země, do Prahy. Jeli přes Meklenbursko do zemí kurfiřta Hanse Brandenburského a odtud do Prahy, kam přijeli čtvrtého

ledna. Nejvyšší kancléř Vratislav z Pernštejna poslal ke Ždanovi na zájezdní dvůr císařova dvořana Kašpara Verdemana, který řekl: „Poslal nás sem nejvyšší kancléř Vratislav Pernštejn, abychom tě, vyslance jdoucího k císaři, přivítali, zeptali se na tvé zdraví a ukázali místo, kde budeš ubytován a stravován. Vévoda tě prosí, aby ses na nás nezlobil, že jsme ti nevyjeli vstříc, ale nevěděli jsme, že jdeš k našemu císaři, dokud jsi neposlal k nám dvořana, který tvůj příjezd ohlásil. My hned pošleme zprávu našemu císaři, aby vzkázal, kdy máš za ním přijet, protože je teď ve Vídni.“ Za průvodce Ždanovi byl určen český šlechtic Mikuláš Bauchsriver. Ten vypravil Ždana k císaři do Vídně sedmého ledna a jedenáctého ledna přivítal ho padesát verst před Vídní císařův dvořan Daniel Printz se čtyřiceti jezdci. Ptal se císařovým jménem na carovo zdraví a řekl: „Náš vladař, císař římský, chce s vaším hosudarem carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem veškeré Rusi žít v bratrství a lásce, a proto mi přikázal, abych tě přivítal se všemi poctami a zeptal se, jakou jsi měl cestu, zda tě nepotkala nějaká nepříjemnost. Já jsem ti byl císařem určen za průvodce, abych se staral o tvé blaho a doprovodil tě k císaři.“ Dvanáctého ledna přijeli do kláštera v Brucku, odkud pokračovali v cestě šestnáctého ledna. Asi dvacet verst před Vídní přivítal posla Ždana císařský dvořan a člen jeho rady Hans Christofor Zelking s padesáti jezdci a řekl: „Poslal mě náš vladař, veliký kníže císař římský, abych tebe, posla carova, přivítal a s poctami doprovodil k císařovu dvoru.“

Osmnáctého ledna se převezli přes Dunaj pod klášterem v Neuburgu a v klášteře, který je asi deset verst před Vídní, přenocovali. Devatenáctého ledna vyjeli a před Vídní ruské poselstvo přivítal jménem císařovým člen jeho rady Hans Georg Helius se dvěma sty jezdci. Seskočil s koně a řekl: „Z boží milosti vladař náš, veliký císař římský Rudolf Druhý, dověděl se, že k němu přijíždíš s poselstvím od svého pána, a chtěje žít v lásce a přátelství s tvým pánem, carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem, poslal mne, svého poddaného, abych tě se všemi poctami přivítal. Můj pán ti posílá svůj kočár a také pro tvé lidi posílá kočáry. Po uvítání tě mám odvézt na poselský dvůr, kde budeš ubytován.“ Tak ho doprovodil až do zájezdního dvora a odjel.

Ždan vešel do místnosti, kde už byl prostřený stůl a kuchaři připraveni podávat jídla. Ke stolu zasedli dvořan a člen rady Hans Kryštof a průvodce Daniel Printz, který řekl: „Proto k tobě císařovi

dvořané zatím nepřišli, že jsi sotva přijel a po tak dlouhé cestě tě nechtěli obtěžovat. Císař chtěl, aby ses v klidu ubytoval a zařídil podle své vůle.“

Nazítří, dvacátého ledna, se ke Ždanovu stolu dostavili císařovi dvořané Seifrid Reiner ze Stubingu a Pavel Trautson, syn správce dvora. Ten řekl: „Z boží milosti vladař náš, císař Rudolf, poslal nás, abychom tě uctili a spolu s tebou stolovali. Prosím tě, abys zaujal své místo u stolu.“ Ždan tedy usedl na čestné místo u stolu, po jeho pravé ruce usedl člen císařské rady Seifrid Reiner a po levé ruce usedl syn správce dvora Pavel Trautson a průvodce Daniel Printz. Po jídle řekli hostitelé: „A nyní vypijme číši za cara a velikého knížete veškeré Rusi, aby jemu, jakož i našemu vladaři císaři Rudolfovi, Bůh popřál zdraví a aby tak oba mohli v lásce a spojení přispět ke klidu mezi křesťany a k jejich posílení.“ Potom pili číši na císařovo zdraví a pak ještě na zdraví carových synů, careviče Ivana Ivanoviče a Fjodora Ivanoviče, potom na zdraví ostatních dětí císaře Maxmiliána. Po obědě přijel průvodce Daniel Printz s vínem a řekl: „Veliký náš vládce císař Rudolf přikázal zabezpečit tě vším potřebným a o jídle se máš domlouvat s kuchaři.“

Jedenadvacátého ledna, v úterý, přijel císařův dvořan Seifrid Reiner a syn správce dvora Pavel Trautson se vzkazem: „Náš veliký vladař císař Rudolf tě zve ke dvoru ke slyšení.“ Ždan tedy jel ke dvoru. Od brány stáli střelci až ke schodišti a po schodišti, všichni se samostříly a halapartnami. V chodbách stáli dvořané, ale vítací řeči nepronášeli.

Jakmile Ždan předstoupil před císaře, vyřídil pozdravení od velikého hosudara cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče, předal pověřovací listinu a přednesl carovo poselství. Když skončil, předložil carovu průvodní listinu pro císařovy posly, kteří mají být vypraveni k carovi Ivanu Vasiljevičovi. Pak Ždan předal císařovi dary.

Po tu dobu, co Ždan pronášel carovo poselství, císař stál s nepokrytou hlavou, a po skončení řeči pozval Ždana k políbení ruky. Řekl: „Bratr náš nejdražší a nejmilejší, car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, poslal tě, svého posla, aby ses zeptal na naše zdraví. Pokládám si to za čest. Kéž také náš bratr, car a veliký kníže, je zdravý a žije po mnohá léta na svém panství. Milý dar od svého bratra s úctou a povděkem přijímám. Jednání o lásce, bratrství a spojení, které se započalo mezi mým otcem, císařem Maxmiliánem, a hosudarem carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem veškeré Rusi, řízením božím se neuskutečnilo, neboť

mého otce, císaře Maxmiliána, Bůh povolal na onen svět a vládcem císařství jsem se po otci stal já. Avšak poselství, jež si v té věci vyměňoval můj otec, blahé paměti císař Maxmilián, s carem a velikým knížetem, jsou mi dobře známa. Vyrozuměl jsem, že nyní bratr náš, car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, připomenuv si lásku a bratrství sdílené s mým otcem, císařem Maxmiliánem, vypravil k nám tebe jako svého posla s mnohými pozdravy a s přáním být s námi v lásce, bratrství a spojenectví. Pokládáme si to za čest a také chceme žít s naším bratrem nejdražším a nejmilejším, carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem veškeré Rusi, v bratrství, v lásce a shodně proti všem nepřítelům, abychom tak dopomohli všemu křesťanstvu ke klidu a posílení. Přejeme si, aby nám Bůh ke vzájemné dohodě dopomohl co nejdříve. Posly k našemu bratru nejdražšímu chceme vypravit v krátkém čase a bez prodlení na základě tohoto průvodního listu.“

Říká se, že posly k carovi budou vévoda Altlüneburský, anebo vévoda Adolf Holštýnský, kteří mají svá panství a holdují císaři.

U císaře byli jeho dvořané Adam Dietrichštejn a Hans Trautson, doktor Johann Baptist Weber, dvořan Hans Kryštof, hrabě Johann a ještě dalších deset dvořanů.

Po návštěvě u císaře odjel Ždan na svůj dvůr. Pak přijeli ke Ždanovi uherský vévoda Robert, uherský biskup z Vesprénu a svobodný pán Ištván Teurin a Jiří Losenštejn, vyřizovali mu od císaře pozdravení a vzkaz, že kamkoliv bude chtít se podívat, všude ho budou doprovázet císařovi dvořané.

K poslednímu slyšení u císaře byl Ždan pozván Seifridem Reinerem a Pavlem Trautsonem. Přijel na koni až ke schodišti a u dveří ho nikdo nevítal. Když vystoupil do císařské síně, císař mu řekl: „Přijel jsi k nám od svého velkého hosudara cara a velkého knížete v dobré věci. Tvou řeč jsme pozorně vyslechli a připravíme ti na ni odpověď, jakož i list svému nejmilejšímu bratru po tobě pošleme. Bude ti to vše, opatřené pečeti, přivezeno na dvůr, kde jsi ubytován. Propouštíme tě s tím, abys našemu bratru nejdražšímu, caru a velikému knížeti vyřídil naše pozdravení a lásku.“ Pak pozval Ždana k políbení ruky a propustil ho.

Ždan odjel k sobě v doprovodu týchž dvořanů, kteří ho provázeli po cestě k císaři. Nazítří přijeli titíž dvořané a přivezli zapečetěnou odpověď na Ždanovu řeč a list pro cara a velkého knížete Ivana Vasiljeviče. „Tobě, Ždanovi, posílá náš vladař, císař Rudolf, v

upomínku zlatý řetěz. Po cestě do tvé země jsou pro tebe povozy i strava přichystány. Pečovat o tebe bude tvůj průvodce Daniel Printz.“

Ždan poděkoval císaři za dar a téhož dne se vydal na cestu, provázen Danielem Printzem.

Poslední listy Ivana Hrozného k císaři Rudolfovi

Šestého března roku 1580 se hosudar car a veliký kníže domluvil se svým synem, carevičem Ivanem Ivanovičem, s knížetem Ivanem Ivanovičem a s bojary, že vyšlou k císaři Rudolfovi s listem kurýra Afanasije Rezanova.

Tento list byl napsán pro císaře Rudolfa: „My, veliký hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi..., nejdražšímu a nejmilejšímu bratru našemu císaři Rudolfovi... Po dlouhá léta jsme se navzájem neobesílali posly, kteří by navazovali na dřívější naši smlouvu o bratrství a lásce. Avšak my s otcem Tvým, blahé paměti velikým vladařem císařem Maxmiliánem, rozpomněli jsme se na dřívější smlouvu našich předků o lásce a bratrství...

Poslali jsme k našemu bratru, otci Tvému, blahé paměti císaři Maxmiliánovi, spolu s jeho posly také své malé poselstvo, sestávající z knížete Zachara Sugorského a písaře Andreje Arcybaševa. Tvůj otec chtěl k nám vypravit své velké poselstvo na dojednání smlouvy. Ale brzy potom Tvůj otec zemřel a vladařem ses stal Ty, bratr náš milý, císař Rudolf. Poslali jsme k Tobě s blahopřáním a s novou průjezdní listinou svého člověka, abys mohl, bratře náš nejdražší, vypravit k nám velké poselstvo, které by uzavřelo smlouvu o jednotě a společném postupu proti nepříteli... Ale Tvoji poslové se k nám dosud, nevíme proč, nedostavili. Napiš nám, bratře nejdražší, proč se Tvoji poslové zdrželi a dosud nepřišli...

Posíláme nyní s novou průvodní listinou svého rychlého kurýra Afanasije Rezanova, aby se zeptal na Tvé, bratra našeho nejdražšího, zdraví. Prosíme Tě, abys ho bez zdržení poslal zpět k nám a spolu s ním zprávu: zda chceš pokračovat ve výměně poselstev, která by vedla k utvrzení bratrství a lásky mezi námi a ke konečnému sepsání listiny... Psáno v sídelním městě našeho panství v Moskvě, šestého března roku 1580.“

Průvodní listina zaručovala poslům císaře Rudolfa „bezpečnou cestu po naší zemi, po naší dědičné německé Livonské zemi, po Pskovské a

Novgorodské zemi po souši i po vodě až do našeho carského města Moskvy a zpět, neboť tato cesta je čistá: poslové po této cestě mohou svobodně bez překážek přijet k nám a odjet podle své vůle bez zadržování, se všemi lidmi i majetkem, jak se jim to touto listinou zaručuje“.

Pokyny, které dostal posel Afanasij Rezanov pro cestu k císaři Rudolfovi Druhému: Jakmile Afanasij přijde do císařského města, a císař ho přijme, má ho Afanasij jménem carovým pozdravit a zeptat se na jeho zdraví. Pak má jako malý dar předat čtyřicet sobolů a odevzdat list. Zeptá-li se císař, zda kromě listu má ještě jiné poselství, nechť řekne, že nikoliv. Jenom car a veliký kníže Ivan Vasiljevič vzkazuje, aby jeho bratr nejdražší, císař Rudolf, brzy poslal své poselstvo k uzavření dohody.

Když se Afanasije zeptají, jak je to teď mezi carem Ivanem Vasiljevičem a litevským králem, nechť Afanasij řekne: „Když jsem odjížděl od svého pána, byl u něho litevský kurýr a carův kurýr byl vyslán na Litvu, ale já k jednání mezi vladaři nejsem zván.“

A když se ho zeptají, jak to bylo s obsazením Polocku, jak se stalo, že ho litevský král na carovi dobyl zpět, pak ať Afanasij řekne: „Byli u našeho cara litevští poslové, pan Stanislav Kryjský, vévoda Mazovecký, starosta z Polocku, Dobrinský s druhý, a domluvili se s bojary našeho cara, s bojarem a náměstkem novgorodským, Nikitou Romanovičem Jurjevem Zacharjinem, na tříletém příměří. Dohodu stvrdili políbením kříže a náš car, spoléhaje na to, nedržel v Polocku žádnou velkou posádku. Když už by se nemělo věřit slibu s políbením kříže, tak čemu už by se mělo věřit. Ale litevský král přitáhl k Polocku navzdory slibu a políbení kříže, a tak Polock dobyl. Jestliže někdo něco udělá, nedbaje slibu a políbení kříže, pak jakou to má oprávněnost?“

A když se ho zeptají, jak je to s krymským chánem, ať Afanasij řekne: „Náš car a veliký kníže žije s krymským chánem v míru a přátelství: posel našeho cara je na Krymu u chána, a chánův posel Araslan Mirza Sulešov, knížecí syn, je u našeho cara v Moskvě.“

A jestliže se zeptají na Livonii, proč proti nim car vede válku, nechť Afanasij odpoví: „Livonie je dědičná zem našeho cara, ale protože se chtěli od našeho cara odtrhnout a nechtěli platit daň a ještě lidem našeho cara činili mnohá příkoří, náš hosudar car jim mnohokrát vzkazoval, aby uznali svou vinu a polepšili se. Ale oni nechtěli, proto

naš car proti nim poslal vojsko, a tak to začalo.“ A víc ať o tom Afanasij nemluví.

Z Moskvy odjel Afanasij Rezanov dvanáctého března spolu s Fjodorem Potěmkinem, který byl carem poslán k dánskému králi spolu s dánským poslem Petrem. Měl z Pernova plout ve stejné lodi jako dánský kurýr a Fjodor Potěmkin. Zpráva o jeho průjezdu byla poslána do Jurjeva, Vilna a Pernova, průvodní listinu, určenou dánskému králi a saskému knížeti, dostal Afanasij do svých rukou.

Když se v červnu roku 1581 vrátil zpět do Moskvy, odevzdal carovi a velikému knížeti dva listy od císaře Rudolfa a průvodní list, který mu dal císař pro zpáteční cestu.

Toto je překlad listu císaře Rudolfa: „My, císař Rudolf Druhý, vždyrozmnožitel říše..., ubezpečujeme nejjasnějšího cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče, vládce veškeré Rusi..., našeho obzvláště milého přítele a bratra, o našem přátelství a lásce. Nejjasnější kníže, obzvláště milý bratře a příteli. V listu, který Vaše Milost psala nám v březnu osmého dne a nám předal váš sluha, ujišťujete nás, že chcete pokračovat v jednání o bratrské smlouvě, které započal náš otec blahé paměti, císař Maxmilián, a který k tomu účelu chtěl k Vaší Milosti vypravit velké poselstvo. Také my jsme o tom velmi uvažovali a chtěli jsme ku prospěchu Livonské země odeslat k Vaší Milosti poselstvo. I nyní jsme toho pamětlivi a míníme k Vám vypravit posly v zájmu nebohých Livonců. Ale poslové, kteří k tomu byli vybráni, buď pomřeli, anebo onemocněli, takže jsme k Vám nemohli poselstvo sestavit. A od té doby se nesešel náš říšský sněm, který by o tom jednal a vybral nové poselstvo. Avšak Livonie patří k římskému císařství. Doufáme, že Vaše Milost se nebude na nás zlobit, že jsme dosud své posly k Vám neodeslali. Přátelsky Vám připomínáme, že v listu Vaší Milosti není žádná zmínka o Livonii. Váš list chceme nyní rozeslat všem našim korunovaným knížatům k posouzení a teprve na základě jejich rozhodnutí učiníme závěr, který Vám sdělíme. Tím jsme nechtěli zdržovat tuto naši odpověď na Váš list a zůstáváme stále připraveni k bratrským a přátelským činům. Dáno v našem královském městě Praze šestého října roku 1580. Vaší Milosti dobro přející bratr Rudolf vlastní rukou podepsal.“

A toto je znění druhého listu císaře Rudolfa: „My Rudolf Druhý, z boží milosti císař římský..., ohlašujeme nejjasnějšímu a velikému vladaři, caru a velikému knížeti Ivanu Vasiljeviči..., obzvláště milému příteli a bratru, naši lásku a přání všeho dobrého. Nejjasnější kníže,

milý příteli a bratře. Na vědomost nám dal věrný sluha našeho císařství Jeroným Remer, že v tom roce, kdy Vaše Milost zaútočila a zabrala město Keš, on tam vstoupil, aby dal do pořádku své věci, ale byl ještě s jinými zajat a jeho majetek zabrán, přestože měl glejt od našeho otce, blahé paměti císaře Maxmiliána. Nyní nás pokorně prosí, abychom mu dopomohli k propuštění a navrácení majetku. Onen Jeroným Remer byl naším pokorným poddaným a dlouho našemu nezapomenutelnému otci věrně sloužil, proto se o něj zasazujeme. Píšeme k Vaší Milosti, aby z přátelské lásky k nám Vaše Milost dala příkaz k propuštění jmenovaného Remera, aby tak byl osvobozen od dlouhých útrap a propuštěn domů k ženě i dětem, a jeho majetek, který mu byl zabaven, aby mu byl vrácen. Tím nám Vaše Milost prokáže velikou laskavost. Také my jsme vždy připraveni k sousedským úsluhám. Dáno v našem městě Praze sedmého října roku 1580. Vaší Milosti dobro přející bratr Rudolf vlastní rukou podepsal.“

A toto je překlad průjezdní listiny, kterou dal císař Rudolf vyhotovit Afanasiji Rezanovovi: „My, Rudolf Druhý... oznamujeme své přátelství, lásku a přání dobra všem korunovaným knížatům, jakož i knížatům duchovním, hrabatům, svobodným pánům, rytířům a sloužícím, zemským hejtmanům a maršálkům, pověřencům a všem úředníkům, purkmistrům, soudcům a radním, všem poddaným našeho císařství a dědičných království a knížectví, jakož i všem věrným, ať zastávají jakékoliv místo, a také všem těm, kteří jsou podél moře, blízko Livonie, králům, vladařům, správcům, městům a vůbec všem, jimž bude předložena tato průvodní listina! Dáváme Láskám Vaším tímto přátelsky a milostivě na vědomí, že posel velikého knížete moskevského k našemu císařskému Veličenstvu, náš milý a drahý Afanasij Rezanov, dostavil se k nám, a předav nám vzkaz svého pána, je námi propouštěn zpět. Nechť je mu zajištěn volný průjezd, to přikazujeme Láskám Vaším přátelsky, sousedsky a milostivě a poroučíme přísně, abyste onoho jmenovaného vyslance i se všemi jeho lidmi, kteří ho doprovázejí, všude bez meškání a bez zdržení propouštěli po vodě i po souši, poskytovali mu loď a všechno potřebné. Tím nám učiníte laskavost a potvrdíte poslušnost. — Dáno v našem městě Praze, osmého října roku 1580. Císař Rudolf vlastní rukou podepsal.“

Toto je zpráva, kterou o své cestě k císaři Rudolfovi podal posel Afanasij Rezanov: Osmého srpna roku 1580 přijel Afanasij Rezanov

k dánskému králi Frederikovi. Pozdravení od cara vyřídil, carovu listinu předal a jménem carovým se zeptal na královo zdraví. Pak požádal krále, aby ho propustil k císaři římskému. Dánský král odpověděl, že ho propustí ihned, a určil mu průvodce, který ho dopravil do přístavu a zajistil loď do Roztoku. Do Roztoku přijel třináctátého srpna a čekal tam osm dní. Poslal žádost meklenburskému knížeti, aby ho propustil z Roztoku. Kníže ho pozval k sobě, kde ho pozdržel deset dní, než mu dal průjezdní listinu, zaručující mu cestu po zemi.

Do Prahy přijel posel čtyřnáctátého září, ale císař byl na svém letním sídle v Brandýse. Do Prahy se vrátil pětadvacátého září, ale v neděli nikoho nepřijímal. Poslal jsem tlumočníka k císařovým sloužícím, ale ti mě odmítali, že teď je císař nemocen a nemá na nic takového pomyslení. V pondělí ke mně přišel císařův tajemník a řekl: „Podali jsme o tobě zprávu císařovi, a ten nařídil, abychom tě zaopatřili vším potřebným. Před císaře máš přijít osmadvacátého září.“

Přijel pro něj dvořan Jurij Usperstor²⁵ a císař proň poslal svůj kočár. Když Afanasij přišel k císaři, vyřídil pozdravení od cara, zeptal se na císařovo zdraví, předal mu carovy listy a dary. Císař pokynul doktorovi, aby místo něho odpověděl: že rád slyší o carově zdraví, že si pokládá za čest vyslechnout jeho vzkazy a dary že přijímá. Císařův dvořan, maršálek Dietrichštejn, se Afanasijovi jménem císařovým omluvil, že ho nikdo nevítal, ale zdůvodnil to tím, že nikdo na jeho příjezd nebyl upozorněn. Ale teď že císař dal příkaz postarat se o něj. Afanasij se omluvil, že neměl koho poslat, protože má s sebou jen tlumočníka: „Byl jsem carem vyslán narychlo, ale na moři jsem se zdržel devět týdnů pro špatné počasí, dánský král mě držel pět neděl a meklenburský kníže Oldrich mě nechal dvacet dní čekat, než mě propustil.“

Devětadvacátého září poslal císař svého tajemníka a s ním průvodce Jana Weisse, aby pečoval o mé stravování tak, jak to bylo u dřívějších poslů a vyslanců. Ten přivolal také kuchaře, stolníky a číšníky a mnoho jídla navozil, protože císař dal pokyn dávat všeho tolik, kolik je třeba. Třetího října přišel císařův tajemník s přáním, aby Afanasij jel na letní císařovo sídlo, že mu pošle kočár i koně. A tak Afanasij jel

²⁵ Posel Afanasij Rezanov obzvláště špatně transkribuje latinku do azbuky, takže mnohá jména nelze rozluštit; „Jurij Usperstor“, označený jako „komnatnoj dvorjanin“, je zřejmě rada dvorské komory Jiří z Redernu a na Velkých Střelcích.

na císařovo letní sídlo v Brandýse a spolu s ním tajemník a pan Jan Weiss.

Pak přišli k Afanasijovi císařovi nejbližší rádci, dvořan Trautson, dvořané Pernštejn a Hamm (pravděpodobně říšský dvorský rada doktor Kryštof Purchamer), a ptali se, zda má pro císaře nějaký vzkaz. Afanasij odpověděl: „Chce-li císař k našemu carovi a velikému knížeti vyslat v nějaké věci svého člověka, pak nechť tak učiní, a já s ním pojedou ke svému pánu a doprovodím ho ve zdraví. Po císařské zemi a po zemi dánského krále projedeme s průvodním císařovým listem. A v ruských zemích, u našeho vládce, cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče, je odedávna zvykem, že jakékoliv posly z jakýchkoliv zemí, a nemusí to být císařští poslové, náš car a veliký kníže Ivan Vasiljevič přijme, vyslechně je, odpoví jim a propustí je ihned, aniž by je zdržel. Po mně pak car a veliký kníže vzkázal, aby k němu císař Rudolf co nejdříve vypravil své poselstvo na utvrzení bratrské lásky a přátelství.“ Císařovi dvořané odpověděli: „O čem jsi nám říkal, to brzy sdělíme našemu vládci, císaři Rudolfovi. Až císař zváží, v jaké věci jsi byl carem vyslán, pak ti milostivě odpoví.“

Začali k Afanasijovi ke stolu zajíždět mnozí císařovi dvořané, jeho stolníci, číšníci, a kraječem byl stolník Němec Hans a stolníkem jeho bratr Jiří, Albrecht, Laský, vévoda Sieradžský, Jan Vchynský, císařský vévoda český a mnoho jiných dvořanů přišlo ke stolu. Ptali se Afanasije, jakým způsobem dobyl litevský král Štěpán Báthory na carovi Polock. A Afanasij řekl: „Přišli k našemu carovi litevští poslové, pan Stanislav Kryjský, vévoda mazovecký a starosta polocký, a domluvili s naším carem a s bojary příměří na tři roky, což potvrdili políbením kříže. Náš car na to spoléhal a žádnou velkou posádku v Polocku nedržel. Čemu by se už mělo věřit, když ne políbení kříže? Ale litevský král se tajně přiblížil a navzdory políbení kříže dobyl Polock.“ Český vévoda Vchynský poznamenal: „Když král Štěpán Báthory musí utrácet peníze už teď tím, že si najímá lidi, to toho mnoho s moskevským vladařem nenabojuje. Víme, že v zemi peníze nemá. A až ho moskevský vladař napadne a Polock si zase vezme zpět, čím pak bude platit najaté žoldáky? Ty uherské vši mu na to nebudou stačit.“

Šestého října císař Rudolf poslal pro Afanasije svého stolníka Karla Huberta, a předvedli mu koně. Když Afanasij přijel k císaři Rudolfovi, císař mu řekl: „Listy, které jsi mi od svého pána přivezl, jsem pročetl a svému nejdražšímu a nejmilejšímu bratru po tobě pošlu přátelskou

odpověď. Se svým bratrem chci i nadále žít v bratrských vztazích, jak v tom započal můj otec. Nyní můžeš jet bezpečně ke svému pánovi, listiny ti předá písař Andreas Estenberg.“

Téhož dne písař Andreas listiny od císaře přinesl a Afanasijovi je předal. A šestnáctého října přijel k Afanasijovi od císaře Karel Hubert s dary. Císař mu poslal zlatý řetěz, tlumočnickovi půldruha sta tolarů a šesti lidem z doprovodu po sedmnácti tolarech. Císař pak dal příkaz průvodci Janu Weissovi, Polákovi, aby Afanasije doprovodil do Lübecku. Císař mu dal listinu pro dánského krále, aby ho provedl na okraj své země, a druhá listina byla pro purkmistra a radní v Lübecku, která mu zaručovala průjezd císařskou zemí.

Mezitím ovšem, podle litevských zpráv, pětadvacátého srpna roku 1580 litevský král Štěpán Báthory porušil příměří a přitáhl k carovu městu Velká Luka. Hosudar car a veliký kníže po poradě s carevičem, knížetem Ivanem Ivanovičem, a s bojary rozhodl se poslat rychlého kurýra k císaři Rudolfovi a k papeži s listy. Za posla byl vybrán Istoma Ševrigin a jeho vybavení k papeži je zaznamenáno v papežských aktech.

Toto je jeden ze dvou listů, jež posel Istoma Ševrigin nesl od cara Ivana Vasiljeviče císaři Rudolfovi: „Přesvatá Trojice, jež poskytuješ blaho všem pravě věřícím křesťanům... My, veliký hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič..., nejdražšímu a nejmilejšímu bratru našemu císaři Rudolfovi... Psali nám purkmistři a radní z města Lübecku, že Tvým císařským Veličenstvem byl pro celé Římské císařství vydán příkaz nevyvážet do našeho carství v lodích zboží, zvláště měď, železo a olovo, a proto kupci ze všech zemí Německé říše odmítají k nám jezdit a říkají, že mají zákaz od Tvého Veličenstva přepravovat jakékoliv zboží do naší země. Tímto listem se Tebe, bratra našeho nejdražšího a nejmilejšího císaře Rudolfa, tážeme, zda to není ze zlé vůle a ze snahy vyvolat rozepři mezi námi, že ze všech německých zemí přijíždějící kupci nám říkají totéž, že totiž Ty, bratr náš nejdražší, císař Rudolf, jsi tento zákaz vydal a Ty že nedovoluješ vyvážet zboží do naší země, jakož i dánskému králi že jsi dal příkaz, aby žádné zboží k nám přes přístav Zunt převážet nedovoloval. Ale my se nedomníváme, žes to byl Ty, bratr náš nejdražší a nejmilejší, kdo vydal onen zákaz, aby tak poškodil naši zemi, ale jsme toho názoru, že to Němci mezi námi záměrně a bez Tvé vůle vyvolávají neshody, protože nechtějí, aby se mezi námi utužovalo bratrství a

láska, která se započala mezi námi v zájmu společného prospěchu s bratrem naším nejdražším a Tvým otcem blahé paměti, velikým vladařem Maxmiliánem císařem. I Tobě, bratru našemu nejdražšímu, císaři Rudolfovi, je o našich vzájemných poselstvích lásky a bratrství všechno známo. Měl bys nám nyní po našem poslovi sdělit, proč byl vydán Tvůj, bratra našeho nejdražšího, zákaz pro všechny země Německé říše a dánského krále vyvážet zboží do našich zemí, a zda za tím není záměr vyvolat neshody mezi námi. Měl bys, bratře náš nejdražší a nejmilejší, napříště dovolit kupcům ze svých zemí i ze zemí dánského krále zajíždět do našeho carství a tím udržovat mezi námi dřívější přátelství, vzájemnou shodu a lásku.“ — Psáno v našem městě Moskvě v srpnu roku 1580.

Sedmnáctého června příštího roku se k carovi a velikému knížeti vrátil kurýr Istoma Ševrigin a přivezl odpověď od císaře Rudolfa, německy psanou.

Toto je překlad listu císaře Rudolfa: „My Rudolf Druhý, z boží milosti volený císař římský..., oznamujeme nejjasnějšímu vládci, caru Ivanu Vasiljeviči..., našemu obzvláště milému příteli a bratru, že trváme v přátelství a lásce. Nejjasnější kníže, obzvláště milý příteli a bratře! Předal nám Vaší Milostí poslaný služebník Istoma Ševrigin dva různé listy psané osmého srpna minulého roku. Oba listy jsme v pořádku obdrželi a dobře pročetli. V prvním z nich Vaše Milost připomíná dřívější přátelství a bratrství, které bylo započato našimi předky, a zvláště připomíná poselstvo, které slíbil do Moskvy poslat můj otec, blahé paměti císař Maxmilián. Dále se uvádí, že i s námi si o tom Vaše Milost vyměňovala posly, když odešel na věčnost můj otec, a že bychom bez meškání měli vyslat své posly. Ale my jsme už v listu, poslaném po předešlém kurýrovi, Afanasiji Rezanovovi, vysvětlili Vaší Milosti, jaká překážka nám v tom zabránila a proč jsme ještě poselstvo nevypravili. Vyložili jsme, že to není věc jen naše, nýbrž že je to věc kurfiřtů, knížat a správců svatého Římského císařství. A pravda je, že Livonie patří svatému Římskému císařství, jehož povinností je ochraňovat ji. Proto jsme to také v listě psali, celá ta věc s poselstvem začala vlastně z jejich popudu a s jejich souhlasem také musí být řešena. My se o tom všem ještě se správci Římského císařství dohodneme a o závěrech Vaší Milosti napíšeme...

V druhém listě Vaše Milost připomíná vývoz zboží do Vaší země. My jsme žádný zákaz vývozu zboží nevyslovili a nic o tom nevíme.

Nejenže jsme žádné nařízení, aby lodi se zbožím nebyly propuštěny, nevydali, ale ani našemu strýci a milému příteli, dánskému králi, jsme o tom nic nepsali a také jsme mu nepřikazovali, kolik jakého zboží a kolik lodí má po svých mořských cestách a průlivech propouštět, jak se o tom Vaše Milost zmiňuje. Ale před mnoha lety, za života císaře Karla, bratra mého děda, a za mého děda císaře Ferdinanda blahé paměti z vůle Jejich císařských Veličenstev, kurfiřtů, knížat a správců země bylo zakázáno vyvážet ze svatého Římského císařství všechno, co slouží vojenským účelům. Byl o tom učiněn výnos, který platil i pro zámořská města podél pobřeží, aby nic takového z Římského císařství po souši ani po moři nevyváželi. Tento zákaz vývozu zboží náš otec císař Maxmilián Druhý obnovil a nařídil, aby s ním byli obeznámeni všichni, kdo obchodují v přímořských městech a převážejí zboží přes moře, a tak oni se podle toho řídí dodnes. Prosíme Vaši Milost, aby to vše vzala v úvahu a mne z toho nevinila. Kromě jmenovaného zboží, které je určeno k válečným účelům, není vývoz do zemí Vaší Milosti nijak omezen. Toto sdělujeme na oba listy Vaší Milosti a zůstáváme v přátelství a sousedské lásce. Psáno v našem královském městě Praze, jedenáctého ledna roku 1581. Vaší Milosti bratr Rudolf vlastní rukou podepsal.“

III. ČÁST - CESTA PO SOUŠI

(1584–1595)

Rudolf II., Fjodor Ivanovič a Boris Godunov

Císař Rudolf II. a car Fjodor Ivanovič

Osmnáctého března roku 1584 z boží vůle odešel z tohoto světa hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič, a v Moskvě, jakož i ve všech ruských zemích se stal vládcem jeho syn, veliký kníže Fjodor Ivanovič veškeré Rusi.

Dvacátého pátého dne měsíce listopadu roku 1584 se hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič spolu s bojary rozhodl poslat k císaři Rudolfovi zprávu o svém nástupu. Za posly byli určeni Luka Novosilcov a tlumočník Jakov Zaborovskij. Měli jet přes Litvu spolu s carským poslem knížetem Fjodorem Michajlovičem Trojekurovem, který byl poslán ke králi Štěpánovi Báthorymu.

Luka Novosilcov měl pozdravit císaře obvyklým způsobem a předat malý dar — čtyřicet sobolů. Po předání průvodní listiny měl odevzdat list cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče: „My, veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič veškeré Rusi... nejdražšímu a nejmilejšímu bratru našemu Rudolfovi, z boží milosti císaři římskému... Odedávna mezi našimi prarodiči bylo zvykem vyměňovat si posly, vyslance a kurýry a pečovat tak o bratrskou lásku a shodu mezi námi ku prospěchu všeho křesťanstva. Tak náš otec, blahé paměti hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, posílal k Tvému otci, blahé paměti císaři Maxmiliánovi, a k Tobě, bratru svému nejdražšímu císaři Rudolfovi, posly k jednáním o bratrské lásce. A nyní, když z boží vůle od nás otec náš, hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič veškeré Rusi, odešel a vládcem Moskevské Rusi, jakož i všech ostatních zemí, jsme se stali z vůle boží a s požehnáním našeho otce my, rozpomněli jsme se na dřívější poselstva a jednání mezi našimi předky a pocítili jsme přání být s Tebou, bratrem naším nejdražším a nejmilejším, císařem Rudolfem, v přátelských vztazích, žít s Tebou v lásce a shodě jako otec náš blahé paměti. Proto posíláme k Tobě, bratru našemu nejdražšímu a nejmilejšímu, císaři Rudolfovi, svého vyslance Lukjana Novosilcova, aby Ti podal zprávu o naší zemi a zeptal se na Tvé zdraví. Kéž i Ty, bratře náš nejdražší, pocítíš přání žít s námi v přátelství a shodě jako

s otcem naším blahé paměti tak, abychom si i nadále vyměňovali poselstva, která by stará ujednání mezi námi potvrzovala a novými ujednáními bratrskou lásku umocňovala. Pak by se naše smlouvy o bratrské lásce rozmnožily a upevnily natolik, že by zůstaly na věky neměnné, a tak by se i kupci z obou stran volně pohybovali po našich zemích a obchodovali bez omezení, hledající si zisku. My poskytujeme Tvým, bratra našeho, kupcům veškerou volnost v našich zemích, mohou obchodovat libovolným zbožím bez omezení a chceme s Tebou, bratrem naším, žít v bratrství a věčné shodě.

Prosím Tě, abys našeho vyslance propustil k nám zpět bez meškání a spolu s ním vypravil svého posla nebo vyslance a vybavil ho pokyny, jak máme dál s Tebou, bratrem naším, pokračovat v bratrském soužití. — Psáno na našem carském dvoře ve městě Moskvě v prosinci roku 1584.“

Následujícího roku 1585, patnáctého června, vrátil se carův vyslanec Luka Novosilcov od císaře Rudolfa a přinesl od něho list a podal zprávu o cestě.

Toto je překlad císařova listu, který posel Luka Novosilcov přivezl z Prahy caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi: „My, Rudolf Druhý, z boží milosti císař římský, vždyrozmnožitel říše..., ujišťujeme nejjasnějšího hosudara cara Fjodora Ivanoviče, vládce veškeré Rusi..., našeho nejmilejšího přítele a bratra, o přátelské lásce a přejeme mu vše dobré. Nejjasnější kníže, milý příteli a bratře! List, který jste laskavě poslal po svém poddaném, Lukjanovi Novosilcovovi, byl nám předán do našich rukou. Posel Vaší Jasnosti nám sdělil, že má také ústní vzkaz, který nám přednesl. Když jsme se dozvěděli o odchodu na onen svět otce Vaší Milosti, velice jsme se zarmoutili. Slyšeli jsme však, že vládcem všech zemí jste se stal Vy, bratr náš, a to nás naplnilo radostí. Přejeme si, aby Vám Bůh dal mnoho let šťastného života a božího požehnání. Uvítáme, jestliže mezi námi bude takové přátelství, v jakém jsme žili s otcem Vaší Milosti. Chtěli jsme k Vám na Vaši žádost vypravit svého posla spolu s poddaným Vaší Milosti, nemáme však tady nyní toho člověka, jehož jsme tímto úkolem chtěli pověřit: Ale budeme toho pamětlivi a přání Vaší Milosti nebude zapomenuto.

Co se týče otázky volné výměny zboží, o níž mluvil posel Vaší Milosti a jež by znamenala, že by kupci z Vaší i z naší země volně mohli vyjíždět na obě strany, o tom jsme už dali své vyjádření poslu Vašeho

otce blahé paměti před čtyřmi lety, a to následující: Nemůžeme zrušit žádné příkazy, které vydali naši předkové a otcové, počínajíc císařem Karlem Pátým a císařem Ferdinandem blahé paměti, neboť na žádost a radu kurfiřtů a knížat Římské říše bylo zapovězeno vyvážet zboží vhodné k vojenským účelům. My bez souhlasu jmenovaných kurfiřtů a knížat nemůžeme na tom nic změnit. Doufáme, že Vaše Milost nás očistí od podezření ze zlé vůle.

Slyšeli jsme z mnohých míst a s nářkem to sdělovali, že mnozí ze sloužících a poddaných Římské říše, ať už majitelé dvorů, anebo nikoliv, byli zajati za nedávné livonské války a dosud jsou drženi v zajetí v zemi Vaší Milosti. Jmenovitě je to Jeremiáš Remer, Magnus Paulus a věrný sluha našeho mocnářství Nikolas Bieberetz a mnozí další. Proto prosíme, aby ze sousedské přízně Vaše Jasnost jako první přátelský čin zařídila propuštění na svobodu jmenovaných a dalších Němců, kteří se chtějí vrátit do svých domovů. Tím Vaše Milost oslaví našeho všeodpouštějícího Boha a učiní chvályhodnou věc. My za takový čin se odměníme láskou a vděkem. I v budoucnu chceme žít ve shodě a přátelství. — Dáno v Praze, šestého dubna roku 1585. Vaší Milosti dobro přející bratr Rudolf.“

Toto je zpráva o cestě Luky Novosilcova k císaři Rudolfovi: „Desátého února roku 1585 dorazili carovi poslové na Litvu a vyřídili vzkazy králi Štěpánovi. Pak požádali krále Štěpána, aby vyslance Luku Novosilcova dovolil propustit svou zemí k císaři Rudolfovi a poskytl mu průvodce i povozy a stravu po cestě tam i zpět. Nazítří mi správce úřadu pro vypravování poslů Nikola Fanilo a páni radní řekli, že král Štěpán nařídil, aby mě, Lukjana, propustili svou zemí až na hranice. Vyžádali si ode mne průvodní list a požadavek na počet koní a povozů. Třetího dne mi též správce kanceláře odpověděl, že král s pány radními mi dávají za průvodce místního královského občana Michala Lovejka, ale povozy a stravu pro mne nemají. Osmnáctého února jsem tedy vyjel z Varšavy s průvodcem Michalem Lovejkem. Druhého dne mne po cestě dojel krakovský arcibiskup Stanislav Karnkowski a mnozí z jeho sloužících mě poznali a řekli o mně arcibiskupovi, že jsem byl u dřívějšího arcibiskupa a že mi projevoval veškerou úctu. Pozval mne k sobě, abych s ním jel do města Skverněvice, vyzval mého průvodce, aby jel se mnou. Ale musel jsem odmítnout s omluvou, že spěchám s poselstvím k císaři Rudolfovi. Asi míli před Skverněvicemi mi arcibiskup poslal naproti své dvořany, Andreje Kosinského s druhy, a mému průvodci Lovejkovi vzkázal,

aby jel se mnou. Průvodce mi radil, abych k němu zajel a odmítnutím si ho nerozhněval, protože arcibiskup — říkal — je u nás v Polsku druhým králem. A tak jsem k němu jel. Zval mě ke stolu a hostil. Při jídle mi potichu říkal: ‚Náš král Štěpán se nechtěl s vaším hosudarem usmířit a věřil slovům Michaila Golovina. Ale já jsem slyšel od litevských zajatců, že váš nynější vladař je velice pobožný a carevna že je moudrá a milosrdná nejen ke svým lidem, ale i k zajatcům že je milosrdná, a vladař že propustil všechny vězně bez náhrady. — A my jsme spolu s posly ze všech újezdů králi Štěpánovi vzkázali, že ze svých zemí nebudeme odvádět poplatky na vybavení nových vojenských oddílů, které by bojovaly s moskevským hosudarem, chce-li bojovat, ať si najímá lidi za peníze ze své vlastní pokladny. Tak jsme krále přinutili uzavřít příměří na dva roky. Také jsme mu radili, aby propustil zajatce po příkladu moskevského hosudara, který propustil vězně. Ale mnozí zajatci pracují na panských pozemcích, a tak páni se jich nechtějí z kořistnických důvodů vzdát a krále neposlouchají. Ale my chceme žít s vaším vládcem v míru, aby se křesťanská krev neprolévala a basurmanská ruka se po nás nevztahovala. Postavení našeho krále je nejisté, a my doufáme, že v budoucnu budeme s vámi jednotni ve spolenectví s vaším vládcem, protože je to vládce pobožný a vpravdě křesťanský.‘ A dále mi arcibiskup řekl: ‚Vypravovali mi naši vězni, že v Moskvě máte správcem vládcova švagra Borise Fjodoroviče Godunova, který je veliký dobrodinec, protože prokazoval milost našim vězňům, dával jim po propuštění jíst a pít, obdaroval všechny sukrem a penězi, a když byli ještě ve vězeních, posílal jim almužny. To rádi slyšíme, že tak velký vladař má moudrého a milosrdného rádce. Za předešlého panovníka spravoval Moskevské carství Alexej Adašev, a nyní vám Bůh dal správce stejně moudrého.‘ Já jsem mu řekl: ‚Alexej byl moudrý, ale s tímto se nemůže rovnat, to je velký člověk, bojar s hodností carova podkoního. Je to carův švagr a rodný bratr carevny, Bůh ho obdařil velkou moudrostí a láskou k zemi.‘ Arcibiskup mě pak propustil s velkými poctami a pozval mě, abych se u něho zastavil na zpáteční cestě.

Také můj průvodce Michal Lovejko mi řekl, že postavení krále Štěpána je nejisté, že ho nemají rádi a že je jen málo těch, kdo jsou s ním. S královnou že nežije v lásce, dříve s ní býval dvakrát do roka, ale teď už s ní vůbec nežije, z Varšavy ji nikam nebere s sebou. Sám král že je nyní nemocen, má bolavou nohu, protože když ještě sloužil

u vojska, měl nohu prostřelenu z ručnice a rána se mu teď otevřela. Doktoři ovšem nedovolují, aby se mu rána zacelila, protože to prý by byla jeho smrt.

Osmadvacátého února jsme přijeli do Křepic a současně tam přijel královský komoří Andrej Chotkowski, který jel z Vratislavi od biskupa, jemuž vezl od krále zprávu o mém průjezdu k císaři Rudolfovi. Můj průvodce Michal Lovejko mě tedy doprovodil k hranici a vrátil se, a já jsem jel do Vratislavi sám. Přijel jsem tam pátého března a poslal jsem tlumočníka Jakuba Zaborowského k biskupovi, aby mě ohlásil u něho a radních. Poslali mi naproti Hanuše Šporala, aby se zeptal na mé zdraví a ubytoval mne. Když jsem dorazil na dvůr, šel jsem s týmž Hanušem k biskupovi a pánům radním a tlumočník jim oznamoval, že jdu od cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče k císaři Rudolfovi v důležité věci, aby mě bez zdržení propustili co nejdříve a dali mi průvodce a zajistili povozy i stravování. Řekli mi, že nemají od císaře pokyn, takže mi nemohou dát ani průvodce, ani povozy a stravování; jestli chci počkat, že o mně podají zprávu císaři. Žil jsem ve Vratislavi dva dny velice skrovně a pak jsem jel do Prahy.

Přijel jsem tam patnáctého března a na okraji jsem zůstal stát ve vsi Vysočany. Poslal jsem svého tlumočníka Jakuba Zaborowského, aby mne ohlásil. Jakub jel do Prahy a vyhledal dům Daniela Printze, aby mu o mně řekl. Daniel Printz se ihned odebral spolu s tlumočníkem k císaři. Když se vrátil, řekl: ‚Veliký vladař, císař Rudolf rád uslyšel o zdraví vašeho panovníka a pokládá si za čest, že car a veliký kníže Fjodor Ivanovič posílá k němu svého vyslance.‘ Císař dal pokyn Danielu Printzovi, aby pro Lukjana jel a byl jeho průvodcem, a spolu s ním poslal správce kanceláře Jana Weisse a mnohé další dvořany. Daniel Printz řekl Lukjanovi, že měl o sobě dát vědět aspoň padesát verst před Prahou, aby mu císař byl mohl vystrojit uvítání. Tlumočník Danielu Printzovi vysvětloval, že Lukjan neměl koho poslat, protože vratislavský biskup a páni radní odmítli dát mu průvodce, povozy i stravu, a Daniel to řekl císaři.

Téhož dne přijel Daniel Printz do obce Vysočany s kočáry a doprovodem. Přišel ke mně, ptal se mne na carovo zdraví, pak na mé zdraví a jakou jsem měl cestu. Potom mi vyřizoval císařův vzkaz, že jsem měl o sobě dát vědět a že by mi byli poslali kočáry padesát verst před Prahu. Poděkoval jsem za císařovu péči a Danielovi jsem řekl, že jsem sice podle carova průvodního listu měl žádat ve městech od

hranic, aby mě bez meškání vybavovali povozy a stravou, ale když jsem to žádal od vratislavského biskupa a radních, řekli mi, že bez císařova příkazu mi nic, ani průvodce, dát nemohou. Proto jsem se vydal na cestu sám a neměl jsem koho poslat se zprávou k císařovi. Daniel Printz na to řekl: ‚Už jsem to slyšel od tvého tlumočníka Jakuba a řekl jsem to císaři, a ten se za to na biskupa i pány radní hněvá.‘ Daniel pak řekl: ‚Náš vladař ti posílá pohoštění.‘ A po jídle jsme se vydali ku Praze a Daniel mne ubytoval a zabezpečil vším potřebným se slovy: ‚Veliký vladař císař Rudolf ti vzkazuje, že si máš říci o vše, co potřebuješ, abych ti to mohl zajistit.‘ Já jsem opět poděkoval za císařovu péči, prosil jsem však, aby Daniel zařídil mé přijetí u císaře. Daniel řekl, že o tom promluví s lidmi z císařovy kanceláře a dá mi vědět. Pak se mě Daniel Printz ptal na Kazaň a Astrachaň, zda tamní lidé jsou poslušní našeho cara. Luka odpověděl, že Kazaň a Astrachaň poslouchají našeho cara a posílají své lidi, kam je třeba, a platí daň.

Pak přišel k Lukjanovi Jan Václav z Lobkovic, který byl ve službách arciknížete Arnošta Rakouského, a ptal se Lukjana na Nogajce. Lukjan vyložil, že toho roku od nogajského knížete Urusa a murzů přišli k carovi poslové s Ardobazarci a měli s sebou třicet tisíc hříbat. Na službu že jich chodí dvacet až třicet tisíc a kam je car pošle, tam jdou.

Císařův správce kanceláře Jan Weiss se ptal na Sibiř. A Lukjan vysvětloval: ‚Dříve byli panovníci na Sibiři dosazováni naším vládcem a jemu také odváděli daň. Avšak nynější Kučum car, dosazený otcem našeho vladaře, vypověděl poslušnost a carovy výběrčí, kteří k němu přicházeli pro daň odváděnou v sobolech, okrádal a vyháněl. Za takovou neposlušnost naň otec našeho vladaře poslal kozáky volžské, kazaňské i astrachaňské, ti dobyli Sibiřské carství a Kučum car uprchl. Teď tam náš car poslal své vévody a jsou tam usídleni jeho lidé, takže celá Sibiř patří jemu, Jurga i Kondinský kníže, i Pelymský kníže, i Voguliči, i Ošťakové a všichni lidé kolem řeky Ob slíbili našemu carovi poslušnost a odvádějí mu daň.‘

Jan Weiss se ptal na řeku Ob, jak je veliká a kolik je na ní měst. Luka odpovídal: ‚Ob je řeka veliká, široká asi padesát verst, a náš car dal na ní postavit města, jichž je tam asi sedmdesát.‘

Daniel Printz se zase ptal na krymského chána, v jakých vztazích s ním je nyní car Fjodor Ivanovič, a Luka řekl: ‚Otec našeho nynějšího vládce, blahé paměti car Ivan Vasiljevič, uzavřel s krymským

Mahmed-Girej chánem příměří na tři roky. A když na zásah tureckého sultána byl na místo chána Mahmed-Gireje dosazen Islam-Girej chán, poslal k našemu caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi své nejlepší lidi jednat o přátelství a lásce. Také náš car vypravil k němu s mírovým poselstvím Ivana Grigorjeva, syna Sudokova, takže si navzájem vyměňují posly a kurýry.

Daniel Printz se znovu obrátil na Lukjana: „Slyšel jsem, že velké poselstvo vašeho vládce navštívilo krále Štěpána Báthoryho a jednalo o příměří. Víš, na jakou dobu uzavřeli příměří?“ Lukjan odpověděl: „Když odešel na věčnost náš car blahé paměti Ivan Vasiljevič a na místo svého otce nastoupil car a veliký kníže Fjodor Ivanovič, vypravil k němu litevský král Štěpán svého posla Lva Sapegu k jednání o bratrské lásce a příměří. Náš car a veliký kníže Fjodor Ivanovič také vyslal velké poselstvo ke králi Štěpánovi, aby jednalo o míru, a tak bylo uzavřeno příměří na dva roky.“

Daniel Printz se dále ptal na Persii, tj. na Kizylbašskou zemi, v jakém jsou vztahu k caru a velikému knížeti a v jakém k Turkům. A Lukjan popsal stav věcí: „Kizylbašský vládce s tureckým jsou nyní ve velkém nepřátelství a vedou mezi sebou válku. Slyšel jsem, že Kizylbašci shromáždili velké vojsko a Turkům že pořádně zatápějí, takže města, která na nich předtím Turci dobyli, připadla zase Kizylbaši. S naším hosudarem carem a velikým knížetem žije kizylbašský vládce v přátelství a míru, posílá k němu své lidi s velikými dary. A také všichni vládci, kteří žijí mezi naším Astrachaňským carstvím a Kizylbašskou zemí, totiž bucharský a jurgenský car, turkmenský car, gruzínský a arménský car, panovník šemachinský a ševkalský, ti všichni žijí nyní s Kizylbašskou zemí v míru pod dohledem našeho cara a velikého knížete a o všech vzájemných vztazích, kdo s kým se přátelí nebo nepřátelí, podávají zprávu našemu panovníkovi. A co jim náš panovník odepíše nebo poručí, podle toho se řídí, neboť jsou všichni poslušní našeho panovníka a posílají k němu často své posly s velkými a čestnými dary.“

Devatenáctého března ke mně přišel průvodce Daniel Printz se zprávou, že nazítří mám předstoupit před císaře Rudolfa. Dvacátého pro mne přijel s kočáry, a tak jsem jel. Když jsem vstoupil do síně, vyšel mi vstříc maršálek císařského dvora Pavel Sixt Trautson, podal mi ruku a ptal se na zdraví. Pak jsem předstoupil před císaře a zahájil svou řeč oslovením. Tu císař povstal a uklonil se mi. A já jsem pokračoval ve čtení podle záznamu, pak jsem císaři předával dary od

Tebe, hosudara cara, a Tvůj list, který císař přijal do vlastních rukou, a na závěr jsem si dovolil předložit své upomínkové dary. Císař vyslechl mé poselství a pak vstoje něco říkal Danielu Printzovi, což on překládal do ruštiny: ‚Pravověrný veliký vladař Rudolf, z boží vůle císař římský, uherský, český a jiných mnohých zemí král a monarcha, vždyrozmnožitel svaté Říše římské, vyslechl tvé poselství, jež jsi pronesl jménem hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, a přikázal tlumočit ti jeho odpověď. Jeho císařské Veličenstvo přijalo s velkou bolestí zvěst, že veliký hosudar car a veliký kníže Ivan Vasiljevič, bratr milovaný, odešel na věčnost. Jeho císařské Veličenstvo je rádo, že se carem stal veliký kníže Fjodor Ivanovič veškeré Rusi, a přeje mu, aby na carském stolci setrval mnohá léta ku prospěchu všeho křesťanstva a aby byl šťasten. Jeho císařské Veličenstvo si přeje žít s velikým hosudarem carem a velikým knížetem Fjodorem Ivanovičem v bratrské lásce a přátelství, jako žil jeho otec blahé paměti císař Maxmilián s hosudarem carem a velikým knížetem Ivanem Vasiljevičem, a tak jako oni vyměňovat si navzájem posly a pečovat o to, aby se křesťanská krev neprolévala a basurmanská ruka se po křesťanech nevztahovala. Jeho císařské Veličenstvo bude uvažovat o brzkém vyslání poslů, kteří by starou smlouvu, jež byla uzavřena už našimi prarodiči, potvrdili a o nové bratrské svazky rozšířili. Jeho císařské Veličenstvo s díky přijímá dary od svého bratra, velikého hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, jakož i upomínkové dary od tebe, jeho posla Lukjana, a dává pokyn, abys byl brzy propuštěn na zpáteční cestu.‘

Když Daniel Printz skončil s překladem, pozval mne císař k políbení ruky, ptal se mne na zdraví a také na cestu. Já jsem mu poděkoval za péči. Také mého tlumočníka pozval k políbení ruky. Císař mi pak ještě řekl: ‚Přikázal jsem Danielu Printzovi zabezpečit tě vším potřebným, abys nepociťoval v ničem nouzi a abys byl spokojen.‘ Poděkoval jsem císaři a on mi pokynul, abych se odebral na svůj dvůr. Zakrátko přijel za mnou Daniel Printz a přivezl mi císařovu odpověď a ode mne si vzal opis mé řeči a přesné znění carova titulu.

Šestadvacátého března jsem řekl Danielu Printzovi: ‚Až mě odsud císař Rudolf propustí na zpáteční cestu, zdali se mnou pošle někoho ze svých poslů nebo vyslanců k mému panovníkovi, caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi, a koho jmenovitě vybere? Byl bych rád, kdybych tu nemusel dlouho meškat a brzy se mohl vydat na zpáteční cestu.‘ Daniel Printz mi slíbil, že se zeptá správce kanceláře a že mi

řekne. Za dva dny přišel, že všechno projednal a že správce kanceláře mi vzkazuje: ‚Přijel jsi od velikého vladaře k velikému vladaři, máš za sebou dlouhou cestu, ještě jsi unaven a tvoji koně jsou také unaveni, proto by sis měl ty odpočinout a tvoji koně také. Jeho císařské Veličenstvo si přeje, abys velikonoce strávil tady u nás, a lidem svého dvora přikázal, aby tě zvali k sobě a prokazovali ti pocty a tím rozptylovali tvůj stesk. A koho císař vybere za posla ke svému bratru, to ti ještě dáme vědět.‘

Čtrnáctého dubna přinesl Daniel Printz zprávu, že desátého dubna zemřel v Římě papež. Příštího dne mi Daniel sdělil, že mě k sobě zve Jeho císařské Veličenstvo. Jel jsem tedy k císaři. A když jsem před něj předstoupil, císař vstal a uklonil se mi. Pak se obrátil k Danielovi a jeho prostřednictvím řekl: ‚Přijel jsi k nám od velikého hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče s poselstvím, které jsem vyslechl, a s listy bratra svého, jež jsem přečetl. Modlím se, aby Bůh bratra našeho, cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče dlouho ve štěstí zachoval při životě na prospěch všeho křesťanstva. Dojednal jsem se svými lidmi, že budeme se svým bratrem, carem Fjodorem Ivanovičem, žít ve stejné shodě jako naši otcové. Propouštím tě nyní ke svému milému bratru a posílám mu po tobě list.‘ Dal pokyn, aby mi вруčili list, a dodal: ‚Přikázal jsem řádně Tě odměnit, poskytnout ti průvodce, potahy i stravování až k hranicím. Svého posla k caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi vypravím co nejdříve.‘ Pak mi podal ruku k políbení a po celou dobu až do mého propuštění císař stál. Já jsem vyslechl císařovu řeč, poděkoval jsem za jeho přijetí a péči a řekl jsem. ‚Všichni prosíme Boha, aby náš veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič žil s Tebou, velikým vladařem císařem Rudolfem, ve shodě a bratrské lásce, aby křesťané žili v míru, křesťanská krev aby se neprolévala a basurmanská ruka se po nás nevztahovala.‘

Šestnáctého dubna jsem vyjel z Prahy. Mým průvodcem byl Řehoř Bendel, který se staral o potahy a stravu až na polské hranice. Požádal jsem tam o průvodce, ale podstarosta mě odmítl: jak prý jsem jel z Varšavy od krále s královskou průjezdní listinou a s průvodcem Michalem Lovejkem, tak prý mám jít i teď zpáteční cestou přes celou Polskou zem, ale bez průvodce. Tak jsem jel bez průvodce až do Loviče, k arcibiskupovi, k němuž právě tehdy přijel kardinál, synovec krále Štěpána. Ohlásil jsem se arcibiskupovi, který mi uctivě poslal stravu, ale vzkázal mi, že u něho nemohu být, protože k němu právě

přijel kardinál, jenž je královým synovcem. Ale dal mi průvodce až do Varšavy a list k hofmistrovi paní královny. Za průvodce mi určil Stanislava Bruce. Vyjel jsem s ním z Loviče šestého máje a do Varšavy jsme dojeli desátého máje. Ve Varšavě mě drželi tři dny a pak mi dali průvodce do městečka Stanislav a přikázali, aby mi poskytovali průvodce od města k městu, ale potahy ani stravu mi nedávali. Tak jsem jel s průvodcem až do Minska, ale dále do městečka Orša a odtud až na hranice jsem cestoval opět bez průvodce. V Orše jsem se zdržel půldruha dne a žádal jsem městského správce, aby mi dal průvodce, a ukázal jsem mu královský průvodní list. Správce si list přečetl, ale průvodce mi nedal. Řekl jsem mu: ‚Vy mi teď nechcete dát průvodce, ačkoliv to máte nařízeno královským listem. Až vaši poslové přijedou k našemu panovníkovi, oplatíme jim vaši neúctu a nedáme jim průvodce, tak jako vy ho teď nechceme dát mně...‘

Ve Varšavě jsem se dověděl, že král je nyní na lovu v Napolomincích, vzdálených asi třicet verst od Krakova, ale významní litevští páni s ním nejsou, žijí si v Litvě na svých panstvích. A král prý z Krakova odjede do Lvova po tamté sobotě. Kurýr našeho cara Ivan Vsevolodskij dorazil do Krakova, kam přijel také kurýr od krymského chána, ale nebylo lze zjistit, s čím přišel...

Posel Lukjan ještě sděluje, co se dověděl za svého pobytu u císaře Rudolfa: „Císař žije s římským papežem, s benátským knížetem, s králem španělským i francouzským, jakož i s anglickou královnou a všemi sousedními zeměmi v míru. Vyslanec španělského krále u něj žije trvale, střídají se po třech letech, a naopak císařův vyslanec žije ve Španělsku u krále. Papežský legát, biskup, je u císaře tři roky, a císařský vyslanec je u papeže také tři roky, ale jedí ze svého, nikoliv z císařského. Z uherských zemí ovládá císař jednu třetinu, dvě třetiny drží turecký sultán. V Českém království vládne sám císař, a jeho bratři žijí ve Vídni, od Prahy vzdálené šestatřicet mil. Arciknížaty rakouskými jsou Arnošt, Maxmilián a Matyáš, Václav žije u krále španělského a stal se kardinálem. Ve Vídni žije také císařova sestra, která je vdovou po francouzském králi, starším bratru Jindřicha, který byl polským králem. Když její královský manžel zemřel, přijela za svými bratry, a francouzský král Jindřich jí posílá peníze na výdaje podle úmluvy. A král Jindřich, jak mi řekli, je velice nemocen, a žádný lékař ho nemůže vyléčit, říkají, že z něho opadává maso...

Jednou, když jsem jel z kostela, pozval mě k sobě na svůj dvůr nejvyšší císařův hofmistr Adam z Dietrichštejnu, je to jeden z nejbližších císařových lidí. Řekl mi: „Polský král Štěpán není urozený vládce a sedí v cizí zemi. Až přejde doba příměří, naši vladaři by se měli navzájem obeslat posly a domluvit se, že Polsko a Litva patří jim, urozeným vládcům.“ Řekl jsem mu: „Jakmile váš císař Rudolf pošle k našemu carovi Fjodorovi Ivanovičovi své posly, však oni už se o tom domluví.“ Adam z Dietrichštejnu je významným člověkem u císařova dvora, je hofmistrem, což znamená asi tolik jako u našeho cara strýc, a císař ho ve všem poslouchá. Má svůj dvůr hned vedle císařova dvora, svůj palác vedle jeho paláce a vládne celým císařstvím.

Byl jsem také v císařově kostele, v jízdárně i ve zvěřinci, chtěl jsem vědět, jak to tam všude vedou. V kostele mají veliký oltář, zasvěcený jejich svatému Vítu, a menších oltářů je v kostele jedenáct. Uprostřed kostela jsou čtyři hrobky obehnané železnou ohradkou. V těch hrobech leží císaři: Fridrich, Karel, Ferdinand a Maxmilián. Císař sedá v kostele na pravé straně a kolem něho jeho nejbližší. Mne uvedli na místo u předních dveří proti císaři a mé sedadlo bylo pokryto sametem. Prohlédl jsem si císařskou konírnu, je to blízko dvora. V konírně mají čtyřiasedmdesát argamaků a deset německých hřebců. Navštívil jsem také zahradu a zvěřinec. Je asi půl versty dlouhý, obehnaný vysokou kamennou zdí, prostorný, a jsou tam sánské kozy a divá zvěř. Byl jsem také ve městě císařově, v Brandýse, kam rád často jezdí. Zámek má arkády, pod zámek je zasklené sklepení, kde v zimě kvetou různé květy. Je tam asi padesát propojených studánek a celá zahrada je rozdělena na čtyři části, krásně uspořádané z rostlin různých zemí. Roste tu víno, citróny, hřebíček a mnoho jiných bylin. Přechází se tu buď po zemi nebo po galériích a kolem zahrady je vysoká kamenná zeď.

Poslal pro mne český arcibiskup Martin Medek svého správce Jeremiáše a pozval mne ke stolu. Poděkoval jsem mu a Danielu Printzovi jsem řekl: „Můj car Fjodor Ivanovič a císař Rudolf mi poskytují dostatek prostředků, mám všeho nazbyt, tak proč bych měl jezdit k cizímu stolu?“ Ale Daniel mi to vysvětlil tak: „Jeho císařské Veličenstvo doporučilo svým významným lidem, aby tě zvali a prokazovali ti pocty, abys byl spokojen a nebylo ti smutno.“ Přijel jsem tedy k arcibiskupovi a ten mě přivítal hned u vchodu slovy: „Přišel jsi od velikého hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče veškeré Rusi k našemu císaři Rudolfovi. Byl jsem přítomen

tvému přednesu poselství, a když tě pak císař propustil a mluvil s námi, velice chválil tvé poselství a říkal: ‚Můj bratr poslal k nám moudrého člověka, poselství přednesl dobře a také jeho řeč byla dobrá.‘ Císařovi ses neobyčejně líbil a nám všem také. Císař nás žádal, abychom ti prokazovali pocty a zvali tě k sobě. Já jsem duchovní a bezustání se modlím k Bohu, aby velicí křesťanští panovníci žili v bratrské lásce a shodě a spojili se proti Turkům. Pak by se mezi nimi neprolévala křesťanská krev a basurmanská ruka se po nás nevztahovala.‘ U stolu pozvedl číši za naše panovníky, nejdříve vzpomněl našeho cara a pak vypil číši za císaře Rudolfa. Velice mě hostil a pak mě vyprovodil až ke kočáru.

Pozval mne také uherský arcibiskup Jan Draškovič ke svému stolu. Také on mě přivítal u vchodu slovy: ‚Jsme potěšeni tvou přítomností a tvým jednáním o bratrské lásce a spojenectví mezi dvěma velikými panovníky. My, císařovi duchovní, neustále se modlíme, aby si srdce našich panovníků byla blízká a spojila se pro boj s basurmany. Byl jsem při tom, jak jsi přednášel poselství svého velikého vladaře našemu velikému vladaři, a velice se nám to všem zamlouvalo. Když jsi opustil císařovu síň, císař o tobě hezky mluvil, že se mu tvé jednání zamlouvá, a vyzval nás, abychom tě k sobě zvali a prokazovali ti pocty a připravili ti tak hezké chvíle pobytu.‘ Já jsem arcibiskupovi odpověděl: ‚Veliký císař Rudolf z lásky ke svému bratru, velikému hosudaru caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi, prokazuje pocty také mně, jeho poddanému.‘ Když mě arcibiskup dostatečně uctil, vyprovodil mě až ke kočáru.

Poslal ke mně také papežský nuncius, biskup Germanicus z Malaspina, zeptat se na mé zdraví a vyřídit mi pozvání. Vzkázal mi, že mi psal Antonio Possevinus, aby si mne vážil. A můj průvodce Daniel mě přemlouval, abych k němu jel, protože papež je císařův přítel. Jel jsem tedy k němu a Daniel Printz se mnou. Biskup mě přivítal u dolního vchodu, usadil mě na čestném místě a ptal se na našeho cara Fjodora Ivanoviče, kolik má let a zda je ženat. Řekl jsem, že je mu čtyřiaadvacet let a že je díky Bohu ženat. Biskup se rozhovořil o tom, že v žádné jiné zemi není tak pevná víra jako u nás, kde se drží velké pusty a dodržují se boží přikázání. U stolu biskup pozvedl nejdříve číši za našeho cara, potom za svatého otce a potom za císaře pána. Řekl jsem mu, že by bylo dobře, kdyby náš car žil v bratrské lásce a spojenectví s císařem a papežem proti basurmanům, pak že by se křesťanská krev neprolévala a basurmanská ruka po nás

nevztahovala. Biskup řekl, že o to prosí v modlitbách Boha neustále. Pak mě doprovodil s poctami až ke kočáru.

Zval mě k sobě také posel španělského krále Filipa Don Guillén. Řekl jsem Danielovi, že bych k němu raději nejel, ale on mi řekl, že španělský posel se řídí pokyny císaře Rudolfa, a proto že mě zve. Jel jsem tam proto i s Danielem. Prokazovali mi veliké pocty a vyslovovali totéž přání, aby naši panovníci stáli při sobě v zájmu všeho křesťanstva.“

Protiturecká úmluva

Pátého března roku 1589 dostal hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič ze Pskova zprávu, že přes Litvu do Moskvy jede císařův posel, významný člen císařské kanceláře Mikuláš Warkotsch¹ ...

Car a veliký kníže přikázal, aby císařova posla jel do Pskova přivítat některý z mladých bojarů, který by posla doprovodil k carovi. Za průvodce byl vybrán Grigorij Mikitin Rževskij, který dostal přesné pokyny pro cestu do Moskvy...

Devátého března přišla carovi zpráva, že císařův posel je už v Novgorodě a že má s sebou sedmičlenný doprovod...

Dvacátého března dojel posel Mikuláš Warkotsch k Moskvě. Podle carových pokynů měl být obřadně přivítán na Tverské cestě buď německy, anebo latinsky, podle toho, jakým jazykem posel začne mluvit. Víací řeč má být pronesena jménem cara a velikého knížete a posel má být dotázán na zdraví císařovo a pak na to, jakou měl cestu. Poté má být odveden na místo pobytu, na Litevský poselský dvůr, a opatřen strážemi a vším potřebným. Jeho průvodcem byl ustaven dvořan Fjodor Pisemskij, který byl poučen, jak odpovídat na dotazy...

¹ Mikuláš Warkotsch (Varkoč) z Dobšic byl slezský šlechtic sloužící na dvoře Rudolfa II. V císařských diplomatických službách navštívil Moskevskou Rus celkem třikrát, v r. 1589, 1593 a 1594. O jeho první cestě se dochovala zpráva sepsaná pro Rudolfa II. s názvem Relace, kterou roku 1589 sepsal v Praze Mikuláš Varkoč pro Jeho císařské Veličenstvo. Zpráva byla původně napsána německy, ale u nás se zachovala v překladu do španělštiny v rukopisech Roudnické knihovny, jež bývala rodovým majetkem Lobkoviců. Španělský text s překladem do češtiny vydal Josef Polišenský pod názvem Poselství z Prahy do Moskvy roku 1589 v edici Ibero-americana Pragensia, Supplementum 1/1974, Praha. Je zajímavé porovnat Varkočovu Relaci s tím, co o jeho poselství je zaznamenáno v moskevských diplomatických materiálech.

Šestého dubna v neděli pozval car a veliký kníže Fjodor Ivanovič císařova posla Mikuláše Warkotsche k sobě na carský dvůr. Přišel proň jeho průvodce dvořan Fjodor Pisemskij. Když přijel na dvůr, sesedl posel s koně na můstku u rohu správní budovy a šel kolem Blagoveščenského chrámu. Car a veliký kníže byl v té době v slavnostní síni a kolem něho byli bojaři a dvořané a všude v síních a chodbách byli bojarští synkové a úřední osoby v drahém šatě. Také u vchodu čekali synkové bojarů a písaři ve svátečním šatě. Střelci stáli s ručnicemi od hlavního vchodu až k Frolovské bráně a odtud až do Tverské ulice. Jak posel vstoupil do dveří, uvítal ho strážce pokladu Ivan Vasiljevič Trachaniot a písař Postnik Dmitrijev, které poslovi představil tlumočník kníže Ivan Obolenskij. Podali poslovi ruku a pak kráčeli před ním. Když posel vstoupil do síně, kde byl car, dal mu hodnostář Andrej Petrovič Klešnin pokyn, aby se hluboce poklonil.

Car a veliký kníže pozval posla k políbení ruky. Císařův posel Mikuláš pak vyřídil pozdravení od císaře Rudolfa: „Nejjasnější veliký care a veliký kníže Fjodore Ivanoviči veškeré Rusi! Váš bratr nejdražší Rudolf, z boží vůle císař římský, vždyroz množitel říše, král německý, uherský, český, dalmatský, chorvatský a jiných mnohých zemí vládce, kázal mi zpravit Vás o jeho zdraví a zeptat se na zdraví Vašeho carského Veličenstva.“

Car a veliký kníže povstal a zeptal se na císařovo zdraví: „Bratr náš nejdražší císař Rudolf je zdravý?“ A posel odpověděl: „Když jsem od Jeho císařského Veličenstva odjížděl, těšil se náš císař dobrému zdraví. Dej Bůh, abys i Ty, hosudare, byl zdravý!“ Pak posel podal carovi a velikému knížeti dva listy od císaře Rudolfa. Car dal pokyn, aby je převzal písař Andrej Ščelkalov.

Potom mluvil posel: „Bratr Váš nejdražší, Jeho císařské Veličenstvo, mě pověřil, abych Vám, bratru jeho, sdělil některé tajné věci. Ráčí Vaše carské Veličenstvo samo vyslechnout mou řeč, anebo přikáže přednést ji svým bojarům?“

Na carovo přání řekl poslu písař Andrej Ščelkalov, že car pověřuje vyslechnutím řeči bojary.

Car vybídl posla, aby si sedl na lavici proti němu. Posel pak řekl: „Císař chtěl poslat Tvému Veličenstvu darem čtyři koně, dva indické a dva aspolitánské,² ale já jsem je odeslal zpět, protože cesta Polskem a Litvou byla velice nebezpečná a nebyl bych je provezl.“

² Šlo o drahé andaluzské koně.

Pak car a veliký kníže přikázal písaři, aby odvedl posla do jednací síně, kde bojaři vyslechnou jeho řeč...

Posel pronesl řeč a odevzdal bojarům písemné znění císařova vzkazu. Předal jim také list císaře Rudolfa pro bojara a císařského podkoního, carova náměstka kazaňského a astrachaňského, Borise Godunova.³

Toto je překlad listu císaře Rudolfa carovi a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi veškeré Rusi, který přinesl posel Mikuláš Warkotsch: „My, Rudolf Druhý, z vůle boží římský císař, vždyrozmnožitel říše..., ujišťujeme nejjasnějšího hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, vládce veškeré Rusi..., našeho obzvláště milého bratra, o naší lásce a přátelství. Nejjasnější kníže, milovaný bratře a příteli! Psali jsme Vaší Milosti devatenáctého září roku 1588 a poslali list po obchodníkovi z Novgorodu Timochovi Semjonovi, který k nám byl poslán. Také Lukáše Pauluse jsme vypravili k Vaší Milosti a spolu s ním posíláme nyní našeho milého a věrného Mikuláše Warkotsche z Nobschützu⁴ a Wilhelmsdorfu, jehož jsme pověřili tajným poselstvím. Cokoliv bude říkat, tomu věřte, neboť všechno důležité pravdivě sdělí a správně odpoví. Důvěra Vaší Milosti bude pro nás potěšením a i v budoucnu chceme žít ve vzájemném přátelství a lásce a dobré si mezi sebou činit po všechny časy. — Psáno v našem královském městě Praze devátého prosince roku 1588. Vaší Milosti dobro přející bratr.“

Toto je písemný záznam sdělení císařského posla Mikuláše Warkotsche, které přednesl bojarům: „Jeho císařské Veličenstvo, můj milostivý vladař císař římský, pověřil mě poselstvím k nejjasnějšímu hosudaru caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi, vládci veškeré Rusi. Můj pán se dává ptát na zdraví Vašeho carského Veličenstva, jehož mu přeje neméně než sobě. Jeho císařské Veličenstvo chce Vaše carské Veličenstvo ujistit o bratrské lásce a vzájemném přátelství. Náš vladař císař Rudolf chtěl k Vaší Milosti vypravit velké poselstvo s Lukášem Paulusem, ale v ten čas to nebylo

³ Z toho je patrné, že císařský dvůr byl dobře informován o situaci v Moskvě, kde místo cara Fjodora Ivanoviče vládl jeho švagr Boris Godunov. Měl proti sobě silnou bojarskou opozici, která ho nepokládala za sobě rovného a kromě toho se obávala silné ruky v případě jeho nástupnictví po bezdětném carovi Fjodorovi. Proto byl Boris Godunov příznivě nakloněn spojenectví s habsburským domem, v němž cítil záštitu proti domácím odpůrcům. Přízeň, kterou prokazoval císařskému poslu, je evidentní.

⁴ Tj. z Dobšic.

možné, protože císařův bratr arcikníže Maxmilián se ocitl v Polsku ve vězení.⁵

Jeho Veličenstvo císař Rudolf vyrozuměl ze tří listů Vašeho carského Veličenstva, že chováte bratrskou lásku k Jeho císařskému Veličenstvu a ke všemu rakouskému domu a že chcete vidět bratra Jeho Veličenstva, arciknížete Maxmiliána, na polském a litevském trůně, a proto chce s Vámi, velikým vladařem, spolu se všemi křesťanskými vladaři být zajedno proti všem basurmanům.

Co se týče žádosti Vašeho Veličenstva o vyslání velkého poselstva, jež by uzavřelo smlouvu o různých důležitých věcech ku prospěchu křesťanstva, je tu mnoho otázek, které jsou neodkladné. Je to dohoda Vašeho Veličenstva s perským šachem a dalšími křesťanskými panovníky⁶ a potom otázka bratra Vašeho Veličenstva, arciknížete Maxmiliána, zvoleného krále Koruny Polské a Velikého knížectví Litevského, to všechno je třeba uvážit a dojednat. Avšak v současné době ze známých důvodů by velké poselstvo nemohlo projet, a proto mě, věrného poddaného, pověřil císař tím, abych od Vašeho carského Veličenstva tajné úmysly vyzvěděl, a naopak Vašemu Veličenstvu všechny tajné záměry Jeho císařského Veličenstva, jakož i celého domu rakouského, odhalil. Proto mě císař vyslal spolu se svým věrným poddaným Lukášem Paulusem, k Vašemu carskému Veličenstvu, abych se mohl s odpovědí Vašeho Veličenstva o věcech týkajících se všech křesťanů vrátit zpět ke svému císaři v červenci tohoto roku. Náš milostivý císař po poradě se španělským králem, jakmile se vrátím, vypraví k Vašemu carskému Veličenstvu velké poselstvo se všemi plnými právy k uzavření dohody. Kázal mi císař spolu s celým rakouským domem vyjádřit srdečné poděkování Vašemu Veličenstvu za Vaši péči ve věci královské volby v Polsku a za

⁵ Po smrti polského krále Štěpána Báthoryho (1575–1586) znovu se aktivizovalo úsilí Habsburků o polsko-litevský trůn, tentokrát pro druhého (po Arnoštovi) Rudolfa bratra, a to pro arciknížete Maxmiliána. Ten ovšem musel soupeřit s novým polským králem, Vasovcem Zikmundem III., synem švédského krále Jana III., a především s polským kancléřem Janem Zamojským, který Maxmiliána ve válečném střetnutí u slezské Byczyny v r. 1588 porazil a zajal. Mikuláš Varkoč měl jednat o ruské pomoci v případě válečného vystoupení Habsburků proti Polsku, kdyby diplomatické jednání o propuštění Maxmiliána z vězení bylo neúspěšné.

⁶ Rudolf II. tu navazoval na dávnou ideu španělského krále Filipa II. vytvořit společnou protitureckou ligu. Za Maxmiliána II. se Filipovi nedařilo tento plán uskutečnit, protože císař Maxmilián pochyboval o tom, že by německá protestantská knížata vstoupila do ligy, v níž by byl římský papež. Turecké nebezpečí však v druhé polovině 16. století vzrostlo natolik, že Rudolf II. o tuto ligu, rozšířenou o účast Moskevské Rusi, usiloval.

ochotu i v budoucnu v tom pomáhat. Císař i celý dům rakouský Vám toho až do skončení věků nezapomenou a chtějí se Vám za to odvděčit.

Co se týče současné nejdůležitější otázky, totiž spojení proti tureckému sultánovi, Jeho císařské Veličenstvo si přeje, aby se vše uchovalo v tajnosti. Císař o tom, kromě španělského krále a arciknížete Maxmiliána a ještě tří nejbližších rádců, nikomu neřekl, protože se to týká ne jeho samého, ale všech vzájemně dohodnutých křesťanských panovníků, a Turci by se o tom mohli dovědět. Také o tom nehodlá Jeho císařské Veličenstvo vyrozumět francouzského krále, anglickou královnu a jiné, kteří u tureckého sultána hledají spíše ochranu pro sebe a kteří by to mohli Turkům vyrazit, aby si zajistili jejich přízeň. Je však v Evropě dosti těch, kteří by byli vhodní pro spojení: španělský král, svatý otec, rakouský dům, všechna knížata a arciknízata německá a italská, která jsou pod císařskou svrchovaností. Jeho císařské Veličenstvo chce o tom na příštím sněmu v červenci zpravit všechna knížata a arciknízata a uvědomit je také o tom, co říkal ve svém poselství Lukáš Paulus o připojení perského šacha a jiných panovníků, kteří žijí v Asii, k naší dohodě.

Jestliže se Vaše Veličenstvo bude chtít o to zasadit, pak i náš císař prokáže caru a velikému knížeti bratrskou a věrnou lásku a vypraví své velké poselstvo s plnými mocemi, aby dohodu uzavřelo. Jeho císařské Veličenstvo by ještě chtělo znát odpověď na otázku položenou poslu Afanasiji Rezanovovi: Jak se Vaše carské Veličenstvo dohodlo s perským šachem, jakým způsobem, z které strany a s jakou silou by mohl začít válku proti Turkům, s jakou silou kdo z nich je schopen vystoupit, kteří další asijské vládcy by mohli vstoupit do spolku, čím by mohli pomoci a jak by pomohli společného nepřítele všech křesťanů oslabit a zdolat? Domníváte se, Vaše carské Veličenstvo, že by bylo vhodné přizvat do našeho spolku také krymského chána?

Kdyby mi Vaše carské Veličenstvo dalo vědět, co si o tom všem myslí, mohl bych to sdělit Jeho císařskému Veličenstvu, aby pak bylo možno vyřešit vše v zájmu veškerého křesťanstva. Náš císař se domnívá, že by Vaše carské Veličenstvo mohlo napsat kizylbašskému⁷ šachovi tajný vzkaz, aby nevstupoval do mírových jednání s tureckým sultánem, a španělský král se pokusí o totéž. Jeho

⁷ Tj. perskému.

císařskému Veličenstvu je spolehlivě známo, že starý švédský král a polský kancléř, jakož i švédský kralevic⁸ nabádají tureckého sultána k tomu, aby uzavřel s kizylbašským šachem mír a svou silou jim byl ku pomoci. Císař to však drží v tajnosti, jen papeži to chce říci.

Co se polské věci týče, jeho císařské Veličenstvo se na Poláky hněvá za mnohé těžkosti způsobené rakouskému domu a chce jim to dát znát. Chce proti nim poslat velké vojsko, které by osvobodilo arciknížete Maxmiliána a zajistilo proň polský trůn, ale právě teď se ke sluchu Jeho Veličenstva doneslo, že Poláci chtějí prosit za odpuštění, jenže císař jim v tom nevěří, protože jsou mezi nimi různice. Podle domluvy se obě strany sejdou na hranici, tak to poradil našemu císaři strýc, velemožný španělský král Filip. Jestliže se setkání poslů uskuteční a Poláci budou chtít za krále s ohledem na jeho důstojnost Maxmiliána bez průtahů a bez krveprolití, pak bude dobře a ke krveprolívání nedojde, jakož i Vaše mírumilovné carské Veličenstvo si to tak přeje. Jestliže se to však nestane a Poláci nebudou chtít přijmout za krále Maxmiliána, pak je třeba počítat s tím, že Maxmilián se království nezrekne a svého nároku na ně se nevzdá. Pak nezbude Jeho císařskému Veličenstvu nic jiného nežli se pomstít a vytáhnout s vojenskou silou, k čemuž je vojsko v císařských, německých i anatolských zemích připraveno. Jakmile však císař začne válku proti Polsku, bude muset střežit se Turků, a k tomu je třeba přichystat velké vojsko, jež by bylo vysláno do míst, která napadne turecký sultán. V říjnu minulého roku císařovi lidé pobili tisíce nejlepších tureckých ozbrojenců a vzali Turkům tři města. Ti se jistě pokusí o odvetu a k tomu musí císař připravit silné vojsko, jež potřebuje pro boj s Turky, ale i s Poláky, kteří by tím měli být nejen zastrašeni, ale měli by se bez krveprolití vzdát. A pokud budou zatvrzelí a rozhodnou se pro boj, pak aby císař nemusel s nimi bojovat dlouho, ale aby je mohl naráz přitlačit. Jeho císařské Veličenstvo v tom spoléhá na Vaše carské Veličenstvo, svého nejdražšího bratra, že v tom bude chtít Maxmiliánovi pomoci. Byl jsem svým císařem pověřen, abych všechny jeho záměry o polských věcech Vašemu Veličenstvu odhalil. Císař prosí, aby mně, jeho poddanému, Vaše Veličenstvo sdělilo, v čem může náš císař očekávat Vaši pomoc. Císař Rudolf i král Maxmilián, jakož i ostatní jejich bratři a celý rakouský dům budou Vám za ni na věky vděční a budou se snažit se Vám za to odměnit. Získáte tak souseda z velikého císařského rodu, který bude

⁸ Tj. švédský král Jan III. Vasa, Jan Zamoyski a polský král Zikmund III.

s Vámi zajedno proti všem Vaším nepřátelům. Také Vaše carské Veličenstvo si získá věčnou slávu za dobré rozhodnutí ve věci, která bude ku prospěchu i oněm zemím. A nejen to, také Turci a Tataři budou tím zastrašeni a bude snadné s tak velkou silou dobýt na nich zpět celou Řeckou zemi a všechny ostatní země, které si podřídili, a je samé bude možno vykořenit.“

Pak ještě odevzdal posel Mikuláš Warkotsch bojarům písemnou zprávu o svém jednání v Litvě...

Patnáctého května císařův posel Mikuláš Warkotsch poslal bojarům a písařům list. Toto je překlad listu: „Ve věci volného obchodování dává náš císař příkaz, aby kupci z Římského císařství volně přijížděli do Ruské země obchodovat, a naopak ruští kupci aby jezdili do zemí Římského císařství bez omezení a podle své vůle...“

Dvacátého května císařský posel Mikuláš Warkotsch vzkázal po svých průvodcích, že byl pověřen císařem Rudolfem, aby požádal o slyšení u bojara a císařského podkoního Borise Godunova.⁹ Průvodci to sdělili Borisi Godunovovi, ten zase caru Fjodoru Ivanovičovi, svému švagrovi, a car přikázal, aby Boris Godunov posly vyslechl.

Na příkaz carův přijel císařský posel Mikuláš Warkotsch a posel arciknížete Maxmiliána Lukáš Paulus na dvůr Borise Godunova, náměstka v carství Kazaňském a Astrachaňském. Poslové seskočili s koně a vstoupili do dvora, kde od brány až ke vchodu a všude po chodbách stáli lidé a v síni Borisově bylo několik významných osob bohatě oděných se zlatými řetězy. Když předstoupili před Borise Godunova, Mikuláš vyřídil pozdrav od císaře Rudolfa a Lukáš Paulus od arciknížete Maxmiliána. Boris Godunov je pozval k políbení ruky a pak dal pokyn Mikulášovi, aby mu přednesl císařův vzkaz mezi čtyřma očima s pomocí tlumočníka. Mikuláš řekl: „Veliký náš vladař Rudolf Druhý, z boží vůle císař římský, vždyrozmnožitel říše, poslal ti, blízkému carovu rádci, vznešenému bojaru Borisi Godunovovi, list, který jsem odevzdal nejvyššímu písaři Andreji Ščelkalovovi. Císař mě pověřil, abych ti ústně řekl ještě toto: Začali jsme jednat o velikých věcech mezi našimi panovníky. Jeho císařskému Veličenstvu

⁹ V té době totiž, 11. května, došla do Moskvy zpráva o dohodě mezi Rudolfem II. a Poláky, podle níž se arcivévoda Maxmilián ožení se sestrou polského krále a spolu s ním a jeho otcem, švédským králem Janem III., si bude moci na Moskvě vybojovat Livonii. Bojarská rada začala Varkoče vyslýchat, co o dohodě ví, a v této nebezpečné situaci se Varkoč obrátil na Borise Godunova jako na svého příznivce. Ten ho skutečně zaštitil do doby, než se podrobnosti o dohodě vysvětlily.

je známo, že Vaše Blahorodí je Jeho carského Veličenstva blízký rádce a vedoucí osobnost v carské dumě, proto vám vzkazuje, že podle doslechu chce perský šach uzavřít mír s tureckým sultánem. Bylo by dobré, aby Jeho carské Veličenstvo vyslalo k perskému šachovi rychlého kurýra, aby o míru s Turky nejednal...”

Bojar Boris Godunov vyslechl vzkaz a řekl: „Listy jeho císařského Veličenstva, jakož i listy jeho bratra arciknížete Maxmiliána jsou mi známy a tvé řeči jsem dobře vyslechl. Vyrozumím o všem cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, samovládce veškeré Rusi. Budu ho prosit a vést k tomu, aby veliké dohody započaté našimi vládci se potvrdily a byly v platnosti na věky... Napíši o všem Jeho císařskému Veličenstvu císaři Rudolfovi i jeho bratru arciknížeti Maxmiliánovi a předám vám listy, až vás náš car propustí na zpáteční cestu k císaři Rudolfovi.“ Boris Godunov pak usadil posly proti sobě na lavici a hostil je vínem a červenou i bílou medovinou podávanou ve vzácných pohárech a džbáncích. Pak je propustil a místo pozvání ke stolu jim po svých lidech poslal pohoštění ze své kuchyně.

Pak bojar Boris Godunov o všem řekl carovi a velikému knížeti, a ten po dohodě s bojary rozhodl, že nadále bude listy císaři Rudolfovi a arciknížeti Maxmiliánovi psát jménem carovým Boris Godunov a bude odesílat i přijímat poselstva. Také styk se španělským a francouzským králem, s anglickou královnou Alžbětou, s východním perským šachem, s bucharským a krymským carem že si vezme na starost.

Toto je překlad listu posla Mikuláše Warkotsche, který vyhotovil pro cara a velikého knížete: „Nejjasnější milostivý care, vládce veškeré Rusi a jiných mnohých zemí. Je Ti známo, že můj panovník mě k Tobě poslal v důležité a spěšné věci, a já jsem podstoupil veliké nebezpečí, když jsem se vydal cestou kupců, abych projel nepřátelskými zeměmi k Vašemu Veličenstvu. Už však minulo deset týdnů mého pobytu zde a za tu dobu jsem jen jednou, a to na počátku, byl pozván k Tobě... Prosím Vaše Veličenstvo, abyste mne z bratrské lásky k mému pánovi, císaři Rudolfovi, ráčil co nejdříve propustit na zpáteční cestu.“

Jedenáctého června pozval car a veliký kníže Fjodor Ivanovič císařského posla na svůj dvůr, kde se mu dostane odpovědi na jeho vzkazy. Posel Mikuláš toho dne přijel na carský dvůr a přijetí bylo stejné jako poprvé. Když vstoupil, poklekl před carem a čelem se

dotkl země. Pak poděkoval za přijetí a pohostinství. Car ho vybídl, aby usedl na lavici, a když chvíli poseděl, dal car znamení, aby ho hlavní písař odvedl do jednací síně...

Tam mu bojar Ivan Vasiljevič řekl: „Z milosti boží velikého hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče správci úřadu dávají odpověď Jeho císařského Veličenstva císaře Rudolfa poslu Mikuláši Warkotschovi. Zprávu podávají Ivan Vasiljevič Sitnickij a písaři Andrej a Vasilij Ščelkalovové. Mluvil jsi u cara a velikého knížete o bratrské lásce a spojení proti Turkům a o perském šachovi. Na to ti car a veliký kníže Fjodor Ivanovič odpovídá, že nejednou už císaři Rudolfovi připomínal a poselstva o tom posílal, že je třeba vypracovat smlouvu o spojení a jednotě proti tureckému sultánovi. Co se perského šacha týče, ten si s naším carem vyměňuje poselstva o bratrské lásce a chce se s naším carem spojit proti Turkům... Pokud jsi mluvil o volbě arciknížete Maxmiliána za polského krále, náš car a veliký kníže vzkazuje Jeho císařskému Veličenstvu svou lásku a přízeň k bratru svému nejdražšímu. Připomíná, že za otce našeho cara, blahé paměti hosudara cara a velikého knížete Ivana Vasiljeviče, když zemřel polský král a veliký kníže litevský Zikmund August, polští a litevští páni posílali k caru Ivanu Vasiljeviči, aby se polským a králem stal jeho syn, náš dnešní vládce. Náš car však psal polským a litevským pánům, aby si za krále zvolili arciknížete Arnošta, bratra Jeho Veličenstva císaře Rudolfa. Když zemřel polský král Štěpán Báthory, všechno se opakovalo a náš car Fjodor Ivanovič na sejmu ve Varšavě skrze své posly doporučil, aby si polští páni zvolili za krále arciknížete Maxmiliána...“

Císařův posel Mikuláš vyslechl odpověď a řekl: „Vaši řeč jsem pozorně vyslechl a velmi jsem vděčen a hluboce se skláním před Vaším carským Veličenstvem, že z lásky ke svému bratru, Jeho císařskému Veličenstvu Rudolfovi Druhému kázal vám bojarům tak zevrubně odpovědět na všechny otázky...“ Pak Mikuláš požádal, aby mu svou odpověď dali písemně, protože všech odpovědí je mnoho a všechny by si nezapamatoval. Bojaři slíbili, že písemnou odpověď mu pošlou po jeho průvodci. Posel poděkoval a požádal, aby jeho poděkování předal Jeho carskému Veličenstvu.

Patnáctého června pak car a veliký kníže pozval císařského posla Mikuláše Warkotsche k rozloučení. Příjezd ke dvoru i uvítání bylo jako předešlé. Car vybídl posla, aby si sedl, a podal mu víno a medovinu ve zdobených pohárech. Pak dal pokyn, aby promluvil

hlavní písař Andrej Ščelkalov. Ten řekl: „Mikuláši! Veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič veškeré Rusi a mnohých zemí vládce ti kázal říci: Přišel jsi k nám od našeho bratra, nejdražšího císaře Rudolfa. Všechny řeči, které jsi jeho jménem přednesl, jsme vyslechli, jakož i ty, které jsi sdělil našemu švagru, bojaru a hlavnímu podkonímu, Borisi Godunovovi, a naši bojaři ti na ně odpověděli. Nyní tě propouštíme zpět k bratru našemu nejdražšímu, k císaři Rudolfovi.“ Nato car a veliký kníže povstal a vzkázal císaři pozdravení: „Mikuláši! Až budeš u našeho bratra nejdražšího, císaře Rudolfa, vyřid' mu od nás pozdravení. Pozdrav arciknížete Maxmiliána.“ Pak se car obrátil na hlavního písaře, aby Mikulášovi odevzdal tři carovy listy určené císaři Rudolfovi a jeden list arciknížeti Maxmiliánovi. Pak ještě přikázal hlavnímu písaři, aby poslovi sdělil, co mu car posílá ke stolu. Tím rozloučení u cara skončilo.

Toto je carův list poslaný císaři Rudolfovi prostřednictvím Mikuláše Warkotsche: „Přesvatá Trojice, blaho přinášející právě v tebe věřícím... My, veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič..., nejdražšímu a nejmilejšímu bratru našemu Rudolfu Druhému, z boží vůle císaři římskému... Poslal jsi k nám, bratře náš nejdražší a nejmilejší, s listy a vzkazy o bratrství, lásce, spojenectví a jiných důležitých věcech, prospěšných všemu křesťanstvu, věrného svého člověka Mikuláše Warkotsche. My jsme ho milostivě vyslechli a odpověděli jsme na všechny jeho řeči ústy našich bojarů a propustili zpět k Tobě, bratru našemu. S Tebou, bratrem naším nejdražším, s císařem Rudolfem, chceme i nadále žít v lásce, bratrství a jednotě jako naši rodiče a prarodiče. V nynější době chceme posílit naše svazky ku prospěchu všeho křesťanstva. Ty bys měl, bratře náš nejdražší, císaři Rudolfe, poslat k nám časně zjara, po poradě s králem španělským a papežem, své velké posly s právem smlouvu uzavřít. Pak naši bojaři s nimi smlouvu potvrdí a podle ní pak na věky budeme zajedno proti tureckému sultánu a všem basurmanským panovníkům. Na ochranu Tvých velkých poslů jsme sepsali průvodní list, aby bez překážek mohli přijet k nám i zpět. — Psáno na carském dvoře v Moskvě v červnu roku 1589.“

Také bojar a carský podkoní Boris Godunov poslal císaři Rudolfovi list, jakož i arciknížeti Maxmiliánovi...

Car přikázal vypravit císařského posla Mikuláše po cestě na Vologdu a na Kolmogory a po moři k císařskému městu Hamburku.¹⁰ Z Moskvy vyjel císařský posel třiadvacátého července roku 1589.

Velká zásilka kožešin do Prahy

Prvního listopadu roku 1594 přišla caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi ze Smolenska zpráva, že do Moskvy s poselstvím jede císařův posel Mikuláš Warkotsch...¹¹

Hosudar car a veliký kníže přikázal poslat mu do Smolenska naproti průvodce a zařídit vše, co se týče koňských potahů a stravování...¹²

Devětadvacátého, v neděli, pozval car a veliký kníže Mikuláše Warkotsche k sobě.¹³ Posel vyjel z Nikitinské ulice na most přes Něglinku a Něglinskou bránou přes nádvoří do Frolovské brány. Jel s ním kníže Vasilij Zvenigorodskij a Ivan Vachramejev, před nimi jeli bojarští synkové z různých měst, lovčí a sokolníci, celkem asi padesát jízdních. Posel vystoupil ze saní před Blagoveščenským chrámem a šel ke vchodu. Car v té době seděl v prostřední „zlaté“ místnosti

¹⁰ Mikuláš Varkoč ve své Relaci líčí zpáteční cestu takto: Z Moskvy vyjel se čtyřiceti vozy a šedesáti koňmi. Ve Vologdě se nalodil do šesti větších a jedné menší lodi a proplul po řekách až do Archangelska. Odtud plul po moři kolem Orknejských ostrovů až do Amsterodamu a pak po souši i po řekách přes Frizsko a Vestfálsko do Hamburku a odtud do Prahy.

¹¹ Bylo to druhé poselství Mikuláše Varkoče do Moskvy. Ve své družině měl také několik Čechů, případně lidí z Čech. V soupise jsou uvedeni: Jindřich z Valdštejna na Hostinném v severních Čechách, Jan Reinhart Štampach ze Štampachu (u Falknova), Jan Zikmund Haslavec z Haslau (u Chebu), Václav Havlík z Brna (z Českých Studenic), Soliman Pětipeský (psáno „Soloman Patifiský“) z Chýši v severních Čechách a Štefan Heyss, jenž napsal německý deník o cestě roku 1593. O přijetí císařských poslů v Moskvě se šířily zprávy prostřednictvím pražských německých novin.

¹² Při této poselské cestě Mikuláše Varkoče se opět jednalo o protiturecké lize, případně finanční pomoci, protože v r. 1592 znovu vzplanula dlouhá „čtrnáctiletá“ válka s Turky, která znamenala mj. zvýšení daňových poplatků pro všechny císařské země. Názory na vedení války s Turky nebyly jednotné ani v partnerském vztahu Rudolfa II. s Moskvou, ani mezi jednotlivými členy rakouského domu, což ztěžovalo císařovu situaci. Znovu se jednalo o podpoře Moskvy ve věci kandidatury Maxmiliána na polsko-litevského krále a na oplátku o přiznání poloviny Livonie Moskvě.

¹³ Tento úryvek je ze třetí návštěvy Mikuláše Varkoče v Moskvě na sklonku roku 1594, kdy situace na turecké frontě byla pro Rudolfa II. obzvlášť tíživá. Turci dobyli dočasně pevnost Ráb a překročili Dunaj. V listu Rudolfa II. adresovaném poslu Varkočovi z 15. září 1594 se ovšem zdůrazňuje, že odhodlání dále bojovat trvá, a že tedy platí i dosavadní dohody s Moskvou o protiturecké lize.

ozdoben carským diadémem, ve vší své carské důstojnosti. Kožešinový plášť měl potažený vzorovaným hedvábím temně modré barvy na znamení zármutku, protože mu právě zemřela malá dceruška, carevnička Feodosie. On i všichni bojaři a dvořané po ní rok drželi smutek. Po pravé carově ruce stál jeho poddaný, carský podkoní a bojar, správce dvora, vévoda a náměstek velkých carství Kazaňského a Astrachaňského, Boris Godunov. Po levé ruce carově seděl na velké lavici carevič Araslan-Alej Kajbulin, bojar a kníže Fjodor Ivanovič Mstislavskij a další bojaři a dvořané. V druhé lavici po carově levé ruce seděl carevič Kajsacké hordy Uraz-Mahmed a bojar Dmitrij Ivanovič Godunov a další velcí dvořané a bojaři. Níže seděla knížata, synové valašských vojvodů a knížata čerkasská. A všichni, careviči, bojaři, knížata i dvořané, byli v tmavých kožiších. Carovi osobní strážci měli na sobě zlaté řetězy, ale oděv měli smuteční, z hladkého sametu višňové barvy, podložený sobolinou. A všude v chodbách seděli dvořané a sloužící a písaři, u vchodu stáli synkové bojarů až k Blagoveščenskému chrámu a ještě i v jeho předsíni, všichni v tmavém prostém šatě. Střelci byli všude na nádvoří a na ulicích, kterými posel projížděl, ale bez ručnic. Když posel přišel ke vchodu, uvítali ho kníže Vasilij, syn knížete Vasilije Tufjakina, a hlava soudního dvora Andrej Tatjanin. Oba pak šli před poslem až do carské síně, kde obřadník dal poslu pokyn, aby se poklonil až k zemi, pak ho ohlásil. Car pozval posla k políbení ruky a pak posel vyřídil pozdravení od císaře Rudolfa. Nato se car zeptal na císařovo zdraví: „Náš bratr Rudolf je zdravý?“ A posel odpověděl: „Když jsem odjížděl od svého pána, císaře Rudolfa, Jeho císařské Veličenstvo se těšilo dobrému zdraví.“ Pak posel podal průvodní listinu, kterou převzal hlavní carův písař Vasilij Ščelkalov. Na písařovu otázku, zda má příkaz pronést řeč, posel odpověděl: „Všechno, co jsem na pokyn císaře měl přednést, dovolil jsem si sepsat a poslat předem po svém průvodci. Prosíme Vaše carské Veličenstvo o vyslechnutí císařova vzkazu a laskavou odpověď.“

Car vybídl posla, aby usedl na lavici a obřadník dal pokyn, aby carovi políbili ruku další členové císařského poselstva. Poté ohlašoval dary pro cara a velkého knížete od císaře a od poslů. Císař poslal carovi dvoje měděné hodiny zlacené s planetami a kalendářem a posel Mikuláš Warkotsch mu věnoval měděné zlacené hodiny s planetami. Car a veliký kníže Fjodor Ivanovič poslům kázal od carského stolu poskytnout velký sladký koláč, chléb pšeničný, patero různých

pirohů, do zásoby jalovici, tři berany, dvě živé husy, dvě kachny, deset kuřat, dvě živá selata, dva tetřevi, dva zajíce a jednoho vepře. K pití: půl vědra pálenky, vědro višňové medoviny, vědro malinové medoviny, vědro bojarského medu, pět věder prosté medoviny, pět věder piva, pět věder kvasu, džbánec kořalky. A třem dvořanům z poselství bylo určeno: tři koláče, jalovice, dva berani, tři husy, tři selata živá, tři tetřevi, tři zajíci, tři kachny a deset kuřat; k pití: po džbánu pálenky, vědro malinové a vědro višňové medoviny, tři vědra medoviny obyčejné a deset věder piva.

Sedmadvacátého února pozval car a veliký kníže Fjodor Ivanovič císařova posla Mikuláše Warkotsche k sobě. Příjem se odbýval v prostřední zlaté síni stejným způsobem jako předešle. Car vybídl posla, aby usedl na lavici, a po chvíli přikázal průvodcům, aby s poslem odešli do jednací síně... Pak car znovu pozval posla k sobě, a usadiv ho proti sobě, podal jemu i ostatním členům poselstva víno a medovinu v drahocenných číších a zlatých pohárech. Carský písař Vasilij Ščelbakov pak pronesl řeč na rozloučenou: „Z boží vůle veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič, veškeré Rusi jediný vládce a mnohých jiných zemí panovník, poroučí ti říci toto: Přišel jsi k našemu carskému Veličenstvu od našeho bratra nejdražšího a nejmilejšího, císaře Rudolfa, jako jeho posel. Na to, cos mu přednesl, i to, co jsi v tajném rozhovoru sdělil carovu bojaru a podkonímu Borisi Fjodoroviči Godunovovi, pánu carství Kazaňského a Astrachaňského, na to vše ti odpověděli naši bojaři a nejvyšší písaři. Nyní tě naše carské Veličenstvo propouští k císaři Rudolfovi, k němuž, bratru našemu nejdražšímu a nejmilejšímu, vysílá současně našeho dvořana Vasilije Timofejeviče Pleščejeva s oznámením velkého příspěvku z carské pokladny. Kéž jsme my, veliký hosudar car a veliký kníže Fjodor Ivanovič, s bratrem naším nejdražším a nejmilejším, císařem Rudolfem, v bratrské lásce, přátelství a spojenectví navěky a kéž jsme proti všem našim nepřátelům zajedno.“

Posel Mikuláš vyslechl řeč, hluboce se poklonil a poděkoval za pohostinství, odměnu a příslibenou pomoc: „Děkuji jménem svého pána, Jeho císařského Veličenstva, velikému hosudaru caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanoviči za jeho milostivé přijetí a za pomoc poskytovanou z carské pokladny na společnou věc. Děkuji také švagrovi Jeho carského Veličenstva, carskému podkonímu,

bojarovi a správci carského dvora Borisi Fjodoroviči Godunovovi za jeho přispění a péči v celé věci. Náš pán, Jeho císařské Veličenstvo, se za všechno bude snažit odvděčit. Co bylo v odpovědi řečeno o poslech Jeho císařského Veličenstva, jakož i poslech papežových a poslech španělského krále, to vše vyřídím a můj císař bez prodlení vypraví všechny posly společně k Vašemu carskému Veličenstvu na uzavření smlouvy.“ Pak car a veliký kníže Fjodor Ivanovič povstal a řekl: „Mikuláši, až budeš u našeho bratra, císaře Rudolfa, vyříd' mu od nás pozdravení.“ A propustil ho tím na zpáteční cestu.

Soupis zásob vydaných císařskému poslu na cestu: po pěti vědrech medoviny višňové, malinové, bojarské staré a střemchové, deset věder melasové medoviny, po deseti vědrech kvasu a piva a dvacet věder medoviny cezené; dále jedna celá vyza a čerstvý jeseter, dvě čerstvé ševrigy, pět lososů, dvacet sterledí, dvě bělice, deset jeseterů dlouhých, dva pudy lisovaných jiker, tři pudy jiker sypkých; ze sušených ryb po dvou hřbetech z vyzy, z jesetera a ševrigy, deset bělic a deset lososů; dvě měrky sucharů, dva koláče a chléb...

Desátého dubna roku 1595 dal car a veliký kníže Fjodor Ivanovič příkaz dvořanu a kašinskému náměstku Michailu Ivanoviči Veljaminovi a písaři Afanasiji Ivanoviči Vlasjevovi, aby jeli k carovu bratru císaři Rudolfovi spolu s císařovým poslem Mikulášem Warkotschem.¹⁴ Měli dopravit císaři Rudolfovi carův příspěvek pro válku s Turky, totiž velké množství sobolů, kun, lišek, bobrů a veverek, všechno podle soupisu vrchního písaře Vasilije Ščelkalova. Měli jít cestou na Smolensk a pak přes Litvu spolu s císařovým poslem Mikulášem Warkotschem, který je teď ve Smolensku, odkud poslal ke králi žádost o průjezdní listinu... Až budou na císařově území a přijdou jim naproti průvodci s koňskými potahy a obrokem, ať to pro sebe přijmou, a náklad ať vezou na vozech s potahy, které mají ze Smolenska. Budou-li jim však císařští průvodci nabízet své potahy i pro náklad, nechť zboží přeloží na vozy císařské a své vozy i potahy nechť odešlou zpět do Smolenska... Až budou procházet zemí některého z kurfiřtů nebo knížata a ti je budou zvat k sobě, nechť zdvořile odmítnou s tím, že spěchají s nákladem k císaři Rudolfovi a že se staví až na zpáteční cestě...

¹⁴ Šlo o známou moskevskou výpomoc do pokladny Rudolfa II. pro válku s Turky, která dorazila do Prahy v srpnu r. 1595.

Soupis koží, které car a veliký kníže Fjodor Ivanovič věnoval ze své pokladny císaři Rudolfovi jako výpomoc na válečné výdaje: Tisíc devětkrát čtyřicet sobolů v ceně 28.907 rublů, protože nejlepší mají cenu 400 rublů za čtyřcítku; kun je pět set devatenáctkrát čtyřicet v ceně 5.190 rublů; sto dvacet lišek stříbrných a hnědých v ceně 565 rublů; veverčích koží je 337.235, po dvaceti rublech tisíc, dohromady 6.744 a půl rublu; dále tři tisíce černých bobrů v ceně 2.708 rublů, 18 tříkopějek a dvou drobných; tisíc vlků v ceně 530 rublů; sedmdesát pět koží losích v ceně 75 rublů. Všechno dohromady činí 44.720 rublů a dvě drobné mince. To vše je určeno císaři Rudolfovi do jeho pokladny, na výdaje a na dary. Přeprava se svěřuje poslu Michailu Veljaminovovi a písaři Afanasiji Vlasjevovi.

Osmého listopadu roku 1595 přijel k caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanoviči rychlý kurýr z Litvy, kterého vypravili poslové Michail Veljaminov a Afanasij Vlasjev, vracející se od císaře Rudolfa. Poslali tento list: „Hosударu caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi hlásíme, že jsme my, Tvoji poddaní, se vzácným nákladem překročili císařovu hranici sedmnáctého července. Přes Litvu a Polsko jsme jeli pět týdnů bez průvodce. Volili jsme cesty přímé, kratší a bezpečnější, na Varšavu, Lovič a Velin. Císařskou zemí jsme směřovali na Slezsko, na Vratislav, pak jsme šli zemí lužického knížete Fridricha a do Prahy k císaři jsme dorazili šestého srpna a celou zásilku, jakož i sokoly, jsme mu odevzdali v pořádku... Podrobnou zprávu o jednání předložíme, jakmile se k Tobě, caru našemu, vrátíme...”

Zpráva podaná caru a velikému knížeti posly Michailem Ivanovičem Veljaminovem a písařem Afanasijem Vlasjevem o převozu daru z carské pokladny císaři Rudolfovi a o jednání u císařského dvora: Dvacátého dubna roku 1595 nás hosudar car a veliký kníže poslal se zásilkou ze své pokladny k císaři Rudolfovi. O setkání s císařovým poslem Mikulášem Warkotschem, o průjezdní listině, kterou od krále přivezl kurýr Jan Pročinski, o odjezdu ze Smolenska, překročení hranice a příjezdu do Orši jsme už podali zprávu dříve. Z Orši jsme vyjeli šestnáctého června a jako průvodci s námi jeli dva šlechtici. V Borisově jsme požádali císařského posla Mikuláše, aby vyslal kurýra k císaři se zprávou o vzácném nákladu a s prosbou o průvodce a koňské potahy, a Mikuláš Warkotsch tak učinil. Dvacátého června vyslal před námi Jana Pročinského a téhož dne jsme vyrazili z

Borisova také my, ale bez průvodců, protože oršanští průvodci se vrátili a borisovský podstarosta nám žádné nedal. Vyčítali jsme to Mikuláši Warkotschovi, že nám podle králova průvodního listu slíbil čestné přijetí a průvodce na cestu a teď že není ani jedno, ani druhé a jízda s tak cenným zbožím z carovy pokladnice je tím ohrožena. Mikuláš řekl, že nám to slíbil na základě královského listu, ale skutečnost že je jiná. V Litevské a Polské zemi jsou lidé svobodní, krále neposlouchají, starostové teď ve městech nejsou, všichni se rozjeli na svá sídla, takže není na kom žádat průvodce. Podstarosta nikdo neposlouchá, jelikož lidé jsou nezávislí. Ale máme královské průvodní listiny — říkal dále Mikuláš — tak můžeme směle jet bez průvodců. Tak jsme vyrazili bez průvodců a do Minska jsme dojeli dvaadvacátého června. Tady jsme čekali půldruha dne na průvodce, ale Mikuláš řekl, že mu minský podstarosta žádného nedal a že musíme do Vilna jet bez průvodce, teprve vévoda ve Vilně že nám ho dá. Tak jsme z Minska vyrazili čtyřiaadvacátého června na panství vilenského vévody Kryštofa v Rubežovicích. Vévoda pozval císařského posla k sobě ke stolu a na svůj dvůr a nám, Michailu a Afanasiji, vykázal místo pro náklad na louce, kde jsme měli počkat na Mikuláše. Poslal však za námi svého služebníka Stanislava Kotla s jídlem, které jsme my s poděkováním přijali, a na oplátku jsme vévodovi poslali moskevské uzené ryby, jesetery a vyzy. Příštího dne jsme se vydali na další cestu a na naši ochranu nám vévoda poskytl jako průvodce k polské hranici svého služebníka Stanislava Kotla.

Mikuláš Warkotsch už předtím napsal polskému správci pokladny, aby nám přichystal na polské hranici průvodce, což bylo listem slíbeno, ale průvodce se nedostavil. Znovu jsme to Mikulášovi vyčítali, ale on řekl, že se zdržovat nebudeme, cestu že zná a že on sám je průvodce. Tak jsme se vydali na cestu a hledali, kudy je to kratší a bezpečnější. Šli jsme na Varšavu, Sucháčov, Loviči a Velin. Hranici císařské země jsme překročili sedmnáctého července, ale průvodce ani potahy tu nebyli. Ptali jsme se Mikuláše, jak to je možné, že přece poslal kurýra Jana Pročinského k císaři se zprávou o příjezdu poslů, a Mikuláš sám si to neuměl vysvětlit. Říkal, že asi se kurýrovi cestou něco stalo, a prosil nás, abychom se nezlobili a ještě pokračovali v cestě, přestože koně jsou jízdou přes Litvu a Polsko unaveni, a že brzy bude zjednána náprava...

Pěťadvacátého července ve Vratislavi Mikuláš oznámil, že od Jeho císařského Veličenstva přišel rozkaz vyjet ihned a být v Praze

šestnáctého srpna. Kurýr že se cestou zdržel a tak císařův rozkaz přichází opožděně.

Šestadvacátého července Vratislavští dali poslům patnáct vozů a kočár, pět vozů formanských a pětasedmdesát koní. Vratislavský vévoda je dopravil až na hranice zelenického knížete, vzdálené třicet verst od Vratislavi. Osmadvacátého července poselstvo došlo do Lehnice, jmění lužického knížete Fridricha. Přivítal je knížecí maršálek Hans Schweinig a s ním třicet jezdců... Pak jsme přijeli do Lehnice..., Zhořelce..., Žitavy. Z Žitavy jsme vyjeli druhého září a zastavili jsme se na české hranici ve vsi Nise, dvacet verst vzdálené od Žitavy... Třetího srpna jsme došli do císařova města Boleslavi, od Nisy vzdálené pětadvacet verst. Posel Mikuláš Warkotsch vyjel před posly směrem do Prahy a poselstvo mělo vyčkat císařova dalšího pokynu na císařském dvoře v Lysé nad Labem. Z Lysé pak vyjeli šestého srpna a po patnácti verstách je zastavil Mikuláš Warkotsch, který jim jel naproti už z Prahy. Říkal, že byl u císaře a vyrozuměl ho o tom, jak velkou pomoc carovi poslové přivážejí. Císař že byl velice potěšen, že mu car poskytl tak velkou výpomoc ze své pokladnice a že takovou dálkou se jim podařilo všechno v pořádku převézt. Císař prý dal pokyn, aby posly přivítali jeho nejbližší lidé.

Půl míle před Prahou přivítali carovy posly Michaila a Afanasije císařovi nejbližší lidé: Jan z Valdštejna, nejvyšší komorník Českého království, Kryštof Popel z Lobkovic, císařův komoří a nejvyšší hofmistr, Jan Václav Popel z Lobkovic, hejtman Starého Města pražského, a Jiří Kahl, doktor zemského soudu, a s nimi na tři sta jezdců. Michail a Afanasij vystoupili ze svých vozů stejně jako vítající je šlechtici. Když se setkali, Mikuláš Warkotsch Michailovi Veljaminovovi řekl, že pronese řeč jménem císaře, a proto je třeba, aby sňali pokrývky s hlavy. Ale Michail řekl: „Je to řeč vašeho panovníka, a proto nejdříve smekněte vy, a my sejmeme své čepice, až uslyšíme císařovo jméno.“ Tak Jan z Valdštejna s průvodci sňali pokrývky s hlavy nejdříve, a Michail s Afanasijem až potom. Pak Kryštof Popel z Lobkovic pronesl řeč česky: „Nejjasnější, nepřemožitelný a nejmilostivější pán náš Rudolf Druhý, z boží milosti volený císař a monarcha, vždyrozmnožitel Římského císařství, přikázal nám přivítat posly velikého hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, bratra svého nejdražšího a nejmilejšího, a projevit vám svou přízeň ve všem a doprovodit vás na zájezdní dvůr. Vaším průvodcem bude hejtman Starého Města pražského Jan Václav Popel

z Lobkovic a Mikuláš Warkotsch. Náš nejmilostivější císař poslal vám svůj kočár, do něhož se laskavě usad'te.“ Všichni se s posly vítali a vybízeli je, aby usedli do kočáru. Ale poslové řekli: „Podle starých zvyklostí, když přicházeli k otci našeho cara blahé paměti, k caru Ivanu Vasiljevičovi, i k nynějšímu caru našemu Fjodoru Ivanovičovi poslové od císaře Maxmiliána a od císaře Rudolfa, pak se jich ti, kteří je před městem vítají, na carův příkaz ptali na zdraví císařovo, a nejen jeho, ale také na zdraví poslů. A u vašeho vladaře, Jeho císařského Veličenstva, to dříve bývalé také tak: poslové a vyslanci přicházející od našeho cara k Jeho císařskému Veličenstvu byli dotazováni na zdraví svého panovníka už při prvním přivítání — a vy jste se nás nyní na zdraví našeho cara nezeptali. Vždyť ty, Mikuláši, jsi už třikrát byl u našeho velikého hosudara a můžeš to potvrdit.“ Jan a Kryštof řekli: „Od císařského Veličenstva máme přikázáno, aby se na zdraví vašeho panovníka zeptal náš mladší druh doktor Jiří.“ Ale Michail a Afanasij namítali: „To je nejprvnější úkol, zeptat se na panovnickovo zdraví, vždyť nejdůležitější je střežit panovnickovo zdraví a čest. Vy jste se napřed měli zeptat na zdraví našeho panovníka a pak teprve mluvit o dalších věcech; a ptají se vždycky nejvýznamnější hodnostáři.“ Jan z Valdštejna a Kryštof Popel z Lobkovic se omluvili, ale řekli, že jednali podle příkazu a podle svého obyčeje, aby se na ně za to nezlobili, že se to napraví. Pak se ujal slova učený doktor a pronesl řeč podle napsaného textu německy: „Nejjasnější a nejmocnější náš panovník Rudolf císař římský... nás pověřil, abychom se zeptali na zdraví bratra jeho nejdražšího a nejmilejšího, nejjasnějšího cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, vládce veškeré Rusi... Jestliže mu Bůh popřává zdraví, bude Jeho císařské Veličenstvo potěšeno a i do budoucna mu přeje všeho dobrého pro mnohá léta.“ Michail Veljaminov na to odpověděl: „Když jsme od našeho hosudara cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče odjížděli, těšil se na svém carství v Moskvě dobrému zdraví.“ Pak byli na své zdraví jménem císaře dotázáni také poslové Michail a Afanasij, načež nasedli do kočáru krytého černým sametem spolu s Janem a Kryštofem. Družina vítajících jezdců pak jela před kočárem až do města, kde po obou stranách ulice stáli střelci s píšťalami a kopími. Michaila a Afanasije ubytovali uvnitř města. Stůl byl toho dne přichystán z císařovy kuchyně. Kuchaři a pomocníci byli také císařovi.

Za stůl usedli průvodci Jan Václav z Lobkovic a Mikuláš Warkotsch, kvartýrmistr Jiří, Michal Schell a klíčníci. Také příštího dne,

sedmého srpna, bylo prostřeno z císařské kuchyně, až osmého srpna bylo stravování z běžného přidělu.

Třináctého srpna přijeli za Michailem a Afanasijem na jejich dvůr vysocí císařští hodnostáři spravující České království: purkrabí Adam z Hradce, nejvyšší komorník Českého království Jan z Valdštejna a místokancléř Českého království Kryštof Želinský. Když vstoupili do síně, purkmistr řekl: „Nejjasnější císař pán Rudolf Druhý přikázal nám pozdravit vás a zeptat se na zdraví svého bratra nejdražšího, Jeho carského Veličenstva a velkého knížete Fjodora Ivanoviče.“ Michail a Afanasij se obrátili k Janu z Valdštejna: „Když jsme dojeli do země Jeho císařského Veličenstva, k městu Praze, ty, Jene, a tvoji druhové jste se už ptali na zdraví našeho panovníka, Jeho carského Veličenstva, a my jsme vám řekli totéž, co řekneme i nyní: když jsme vyjížděli, těšil se náš panovník, z boží milosti veliký car a veliký kníže Fjodor Ivanovič, dobrému zdraví. Že se nás nyní opět ptáte na zdraví našeho panovníka, působí na nás dojmem, že jste naši první zprávu o carově zdraví svému císaři nesdělili.“ Purkrabí Adam a Jan z Valdštejna řekli, že císaře už o carově zdraví spravili a císař že byl potěšen a přeje carovi vše dobré. Ale nyní že se ptají na carovo zdraví podruhé proto, že se jim to zdá být takto zdvořilejší. Pak se zeptali jménem císaře také na zdraví poslů Michaila a Afanasije a zdali v něčem netrpí nouzi. Michail a Afanasij poděkovali za císařovu péči, že se vším jsou spokojeni a nedostatek v ničem nepociťují.

Patnáctého srpna přišli k Michailovi a Afanasijovi průvodci Jan Václav Popel a Mikuláš Warkotsch s pozváním k Jeho císařskému Veličenstvu nazítří šestnáctého srpna po obědě, k večeru. Michail s Afanasijem odpověděli, že jsou připraveni jet kdykoliv, ale jen aby Jeho císařské Veličenstvo ráčilo přikázat zařídit to tak, jak je to u jejich velkého panovníka zvykem a jak je to obvyklé mezi všemi velkými panovníky: poslové a vyslanci jsou přijímáni před obědem. „Vždyť tys, Mikuláši, byl u našeho velkého panovníka, Jeho carského Veličenstva, s poselstvím vždycky před obědem, a ne večer, a stejně tak všechna ostatní poselství se u našeho panovníka odbývají dopoledne, a ne večer. Proto se ani pro nás nehodí, abychom jezdili večer.“ Průvodci Jan Václav a Mikuláš Warkotsch řekli: „Poslové a vyslanci, kteří k našemu panovníkovi přicházejí od španělského a francouzského krále nebo od papeže a jiných panovníků, také jsou císařem přijímáni odpoledne, anebo hned jak přijedou. A také poslové vašeho panovníka byli u našeho císaře s poselstvím

odpoledne.“ Ale Michail a Afanasij žádali průvodce, aby jejich požadavek přednesli vrchním radům, protože jezdit večer k přijetí není pro posly dosti důstojné.

Příštího dne opět se dostavili průvodci Jan a Mikuláš, tentokrát se zprávou, že výhrady poslů přednesli vrchním radům, a ti zase zařídili přijetí u císaře na pondělí osmnáctého srpna: „Císař vás přijme dopoledne, podle vašeho obyčeje, jak je to zvykem u vašeho panovníka, ačkoliv u našich panovníků je zvykem přijímat posly odpoledne. Až budeme u našeho panovníka, nejdříve mu políbíte ruku, pak vyřídíte pozdravení a pronesete poselství.“ Michail a Afanasij řekli, že s tím tak souhlasí, ale že si vymínají úpravu: nejdříve vyřídí pozdravení a pak bude následovat políbení ruky, protože před připomenutím panovnických majestátů líbat ruku není dosti uctivé.

Osmnáctého srpna tedy byli Michail a Afanasij přijati císařem Rudolfem. Přijeli pro ně průvodci Jan Václav Popel a Mikuláš Warkotsch s císařovými kočáry, jeden pro Michaila s Afanasijem, dva pro jejich doprovod. Když jeli na císařský dvůr, po stranách ulic stáli harcíři a na dvoře a po schodech drabantí s píšťalami a halapartnami. Na císařském dvoře vystoupili Michail a Afanasij z kočárů a u vchodu ke schodišti je vítali vysocí hodnostáři: komoří Ladislav Berka a Oldřich Felix Popel. Druhé uvítání následovalo v prostřední síni, kam z menší síně vstoupili císařský nejvyšší komoří Wolfgang Rumpf a maršálek císařského dvora Pavel Sixt Trautson. Poslové Michail a Afanasij si s nimi podali ruce a šli za nimi k císaři, průvodci Jan a Mikuláš uzavírali průvod. Když vstoupili do císařovy síně, císař povstal a lehce nazvedl klobouk. Michail Veljaminov podle příkazu svého cara vyřídil císařovi uctivé pozdravení, zpravil ho o carově zdraví a zeptal se na císařovo, pak ohlásil, že car posílá císaři darem sokoly, a podal carův list. Císař přijal list a odevzdal jej nejvyššímu komořímu Wolfgangu Rumpfovi. Pak povolal k sobě Daniela Printze a jeho prostřednictvím k poslům promluvil: „Veliký panovník a monarcha, Římského císařství vládce, ochránce křesťanstva, nejjasnější a nejmocnější vladař Rudolf Druhý, z boží milosti císař římský, vždyrozmnožitel říše, vám sděluje: Jakmile jsem uviděl vás, posly nejmocnějšího a nepřemožitelného a nejmilejšího cara a velikého knížete Fjodora Ivanoviče, samovládce veškeré Rusi a mnohých zemí, velice jsem byl potěšen a ptám se vás na svého bratra a vašeho panovníka, zda mu Bůh dopřává zdraví.“ Michail řekl: „Když

jsme, Výsosti, odjížděli od našeho velikého panovníka, od Jeho carského Veličenstva, těšil se náš car a veliký kníže Fjodor Ivanovič, vládce veškeré Rusi a mnohých dalších zemí, na svém přeslavném panství, Ruském carství, ve městě Moskvě dobrému zdraví.“ Císař pak pozval Michaila a Afanasije k políbení ruky a Afanasij při tom pronesl řeč podle carova návodu. Pak oba podali císaři soupis přivezené zásilky.

Poté ještě Afanasij císaři vyřídil uctivé pozdravení od carova sluhy, podkoního a bojara, dvorního vévody a držitele carství Kazaňského a Astrachaňského Borise Fjodoroviče Godunova, od něhož současně, z carova pověření, předal císaři list a dary. Císař povolal k sobě Daniela Printze, aby tlumočil: „Rád slyším o švagrovi Jeho carského Veličenstva, Borisi Fjodoroviči Godunovovi, a jeho dary s potěšením přijímám. Vždycky se mu budu dobrem odměňovat, kdekoliv to bude možné. Táži se vás, zda Jeho carského Veličenstva švagr, sluha a bojar podkoní, nejvyšší maršálek a náměstek kazaňský a astrachaňský, náš milý přítel Boris Fjodorovič Godunov, je zdráv.“ Afanasij odpověděl: „Když jsme, pane, odjížděli od našeho velikého panovníka, byl Jeho císařského Veličenstva švagr u našeho cara a velikého knížete a těšil se dobrému zdraví.“ Císař pak pozval Michailova syna Silu, dvořany, tlumočníka, sokolníka, písaře a sobolníky, kteří pečovali o kožešiny, k políbení ruky. Poslové pak předali císaři své upomínkové dary a dary dvořanů. Císař poté prostřednictvím Daniela Printze řekl: „Z boží milosti nejmocnější veliký vladař, monarcha Římského císařství Rudolf Druhý, volený císař, vždyrozmnožitel císařství a ochránce všeho křesťanstva, vám poslům kázal říci: V minulosti naši prarodiče blahé paměti, jakož i my, císař římský, vyměňovali jsme si s ruskými cary poselství o přátelství, lásce a spojení proti všem nepřátelům křesťanstva. Poté co Turek, nepřítel všeho křesťanstva, porušil příměří, rozpomněli jsme se na naše dřívější styky a bratrskou vzájemnou lásku s ruskými cary a poslali jsme k našemu bratru a vašemu panovníkovi, nejjasnějšímu a milostivému křesťanskému vládci, caru a velikému knížeti Fjodoru Ivanovičovi, svého posla Mikuláše Warkotsche, aby jednal o tomtéž spojení a pomoci proti pronásledovateli kříže a víry Kristovy, proti tureckému sultánu. Z odpovědi vašeho panovníka jsme vyrozuměli, a bojaři carské dumy to našemu poslu potvrdili, že Jeho carské Veličenstvo chce být se všemi křesťanskými panovníky zajedno a ve spojení proti pronásledovateli křesťanů. Byli jsme tomu rádi a obořili jsme se na

nepřítele všeho křesťanstva.¹⁵ Nyní jsem se přesvědčil o velké bratrské lásce, neboť vidím přispění svého bratra, velikého vašeho panovníka, Jeho carského Veličenstva, který, neoslyšev naši prosbu, poskytl nám i všemu křesťanstvu pomoc vyčleněnou ze své carské pokladnice, s níž vás, posly, vypravil k nám. S radostí a vděčností přijímáme carovo přispění, a jsme ochotni z celého srdce odměňovati se dobrem, kde to bude možné. Tato carova výpomoc v celém světě bude oslavována všemi křesťanskými panovníky, neboť bude sloužit slávě a prospěchu veškerého křesťanstva. Vám pak, carským poslům, rádi se odvděčíme odměnou z císařské pokladny a propustíme vás bez meškání ke svému bratru.“

Císař pak odeslal Michaila a Afanasije s doprovodem na jejich dvůr a ti, kteří je vítali, provázeli je až k místům, kde je předtím obřadně přijímali.

Po tu dobu, co Michail a Afanasij přednášeli pozdravení, pronášeli řeč a podávali list, jakož i od Borise Fjodoroviče Godunova když předávali pozdravení, list a dary, po celou tu dobu císař stál až do chvíle, kdy od něho odcházeli. Listy i soupis zásilky přijímal sám. Slyšení se odbyvalo v císařských obývacích místnostech. Šat měl císař na sobě krátkého německého střihu z černého sametu, malý zlatý řetěz a po boku malý německý kord. V místnosti nebyla žádná výzdoba, stěny byly potaženy vydělanou koží, císařův stolec byl neveliký, potažený červeným sametem. Z významných lidí u císaře byli: Po jeho levé straně stál kníže Ulrichus, vládce italské Mantovy, bratr císařovy matky, opodál stáli významní hodnostáři císařského dvora, Petr Vok z Rožmberka, velký muž Českého království, purkrabí Českého království Adam z Hradce, Jan z Valdštejna, nejvyšší komorník Českého království, a Václav Berka, nejvyšší sudí Českého království. Po pravé straně císařově stáli vysocí úředníci: tajný dvorní rada a nejvyšší komoří Wolfgang Rumpf, maršálek císařského dvora Pavel Sixt Trautson, hrabě Albrecht z Fürstenberka, pověřený hodností císařova štolmistra, Kryštof Popel z Lobkovic, nejvyšší hofmistr, dva čestní komorníci, urození pán Ladislav Berka a Oldřich Felix Popel a dalších dvacet dvořanů.

¹⁵ Tehdy právě bylo dosaženo výrazných úspěchů na uherské frontě, kde Turci byli vytlačeni z Ostrihomí a z Rábu. S obecnou radostí v křesťanském světě spojil Bartoloměj Paprocký z Hlohola ve svém *Diadochu* také moskevskou zásilku kožešin do Prahy. (O téže události píše Bartoloměj Paprocký z Hlohola ve svém *Diadochu*. Srov. *O válce turecké a jiné příběhy*, Praha Odeon 1982, 291–293.)

K císařovu stolu nebyli poslové Michail a Afanasij pozváni a ani jim nebylo toho dne posláno jídlo z císařské kuchyně. Průvodci Jan Václav a Mikuláš jim řekli: „U vašeho panovníka je zvykem zvat posly ke stolu nebo posílat jim jídlo z carovy kuchyně, ale u římských císařů to tak není zavedeno, proto se nepohoršujte, že jste nebyli pozváni.“

Pak ještě Michail a Afanasij řekli svým průvodcům Janu Václavu Popelovi a Mikuláši Warkotschovi, že mají od cara list také pro císařova bratra, arciknížete Maxmiliána. Příštího dne jim průvodci sdělili, že z císařova pokynu jej mají odevzdat jim a císař že list odešle po svém člověku. Poslové list odevzdali průvodcům.

Devatenáctého srpna císař dal připravit oběd na počest poslů na jejich dvoře. Jídlo připravili a roznášeli císařovi kuchaři, číšníci a pomocníci. S Michailem a Afanasijem zasedli za stůl jejich průvodci a asi třicet císařových dvořanů. Poslové seděli na čestném místě. Po jídle se pilo na zdraví: Jan Václav Popel pozvedl číši na zdraví carovo a Michail na zdraví císařovo, Mikuláš Warkotsch na Borise Fjodoroviče Godunova a Afanasij na arciknížete Maxmiliána. Při stolování i po jídle hráli císařovi hudebníci. Michail a Afanasij upozornili své průvodce, že poslouchat hudbu a radovat se z ní teď nemohou, protože z boží vůle odešla na věčnost carova dceruška, malá carevna Feodosie, a proto Jeho carské Veličenstvo spolu se všemi lidmi u dvora i spolu s celou zemí drží smutek. Ale průvodci odpověděli, že jejich císař spolu s celou zemí také drží smutek, protože Bůh k sobě povolal císařova bratra, arciknížete Arnošta. Ale u nich že i v době smutku hudebníci hrají v hodovní síni, protože hrají Davidovy žalmy a jiné duchovní písně, a nikoliv rozmarné. Poslové Michail a Afanasij s tím tak souhlasili.

Jedenadvacátého srpna vzkázal císař Michailovi a Afanasiji, aby se zásilkou od cara přijeli na císařský dvůr. Toho dne poslové doručili zásilku a vyložili ji v lýkových vacích do dvaceti místností. Pak odjeli na svůj dvůr a nechali na stráži jen sobolníky, pověřené péčí o kožešiny. Příštího dne poslové přikázali rozložit kožešiny sobolí, liščí, kuní, bobří a vlčí každou zvlášť a veverčí kožky nechali v balících. Toho dne stolovali na císařském dvoře spolu s průvodci a dvořany a stejně tak dalšího dne. Po obědě si celou zásilku z carovy pokladnice prohlédl sám císař a spolu s ním byli jeho významní hodnostáři, nejvyšší komoří Wolfgang Rumpf, maršálek císařského dvora Pavel Sixt Trautson, císařský podkoní Albrecht z Fürstenbergu, průvodci

Jan Václav a Mikuláš, správce pokladny Ferdinand, Daniel Printz a ještě deset dalších dvořanů.

Císař vstoupil do místnosti a nejdříve se ptal na zdraví poslů, zda jim něco nechybí. A když mu Michail a Afanasij předali tři čtyřicítky nejlepších sobolů, povolal si císař Daniela Printze a řekl: „Spatřuji v tom velikou bratrskou lásku k sobě, jestliže můj nejdražší a nejmilejší bratr, hosudar car a veliký kníže Fjodor Vasiljevič, na takovou vzdálenost poslal mi po vás tak vzácnou zásilku na křesťanskou výpomoc. Vysloužil si tím velikou chválu od všech křesťanských panovníků v celém světě a na věčné časy. Tři čtyřicítky sobolů, jež jste mi předali, jsou, jak jsem pochopil, darem z lásky od Jeho carského Veličenstva, a já je s díky přijímám. Nechám si je pro sebe jako upomínku na velký dar, který chci po celý život splácet dobrem a bratrskou láskou.“

Prohlížeje carovu zásilku, císař se rozveselil a velice se podívoval, jak bylo možné shromáždit tak velký majetek, a říkal svým průvodcům, že ani on, ani dřívější císařové nikdy neviděli tak velké bohatství, tolik drahých sobolů a lišek. Ptal se Michaila a Afanasije, v kterých zemích a jak dalekých žijí takoví soboli a stříbrné lišky. Michail a Afanasij odpověděli, že soboli a stříbrné lišky se loví na Sibiři v Kondě a kolem Pečery, na Ugře a podél řeky Ob, která je od Moskvy vzdálena na tisíc mil. Když si císař všechno prohlédl, odešel do svých komnat a carův dar poručil svému blízkému Janu Popelovi. Tomu to Michail a Afanasij odevzdali podle soupisu a odjeli na svůj dvůr.

Čtyřicátého srpna císař dal opět vystrojit hostinu na poselském dvoře a dal pokyn významným osobnostem Českého království, Petru Vokovi z Rožmberka a Janu z Valdštejna, aby se oběda zúčastnili. Prozradili poslům, že císař po odchodu poslů ještě jednou zhlédl velký dar, poskytnutý na pomoc proti Turkům, a velice rozradostněn, hned napsal list svému strýci Filipovi, králi španělskému, papeži, bratřím a všem kurfiřtům o tom, jak velký dar obdržel od cara a velkého knížete Fjodora Ivanoviče. Pak pili číši za cara a za císaře, za Borise Godunova a za arciknížete Maxmiliána.

Pěťadvacátého srpna žádal Mikuláš Warkotsch z císařova příkazu, aby sobolníci z Michailova poselstva přišli ke dvoru a stanovili cenu jednotlivých koží. Ale Michail i Afanasij to odmítli s tím, že nepřijeli stanovit ceny, nýbrž jen přepravit a předat zásilku a nikdo z poselstva to není zvyklý dělat, protože v Moskvě je to věc kupců a lidí zabývajících se obchodem. Mikuláš Warkotsch řekl: „Císař proto

žádal o stanovení ceny vás, protože naši obchodníci cenu takového zboží neznají a nevědí, jak je prodávat.“ Pak ale Michailovi a Afanasijovi řekl pražský obchodník, Žid Jan, že jeho otec byl na císařském dvoře při cenění moskevské zástilky, sobolů, lišek, kun, bobrů a veverek. Když se ho zeptali, na kolik vycenili jednotlivé druhy koží, věděl jen, že velké soboly se sametovou srstí vyhodnotili na tisíc zlatých za čtyřicítku. Lukáš Paulus pak řekl, že celou zástilku kožešin zhodnotili na osm beček zlatáků, což podle ruské měny znamená čtyři sta tisíc rublů. Daniel Printz to potom potvrdil...¹⁶

Z Prahy vyjeli poslové Michail a Afanasij sedmnáctého září. Na rozloučenou byla z císařova příkazu uspořádána hostina na jejich dvoře, při níž hráli císařovi hudebníci a pod okny troubili císařovi trubači, a bubeníci tloukli do bubnů. Na okraj města jeli poslové v císařově kočáře a s nimi průvodci. Doprovodili je až k místu, kde je přivítali se dvěma sty jezdci. Dále až na hranice je doprovázel Mikuláš Warkotsch. Potahy dostali jako dříve. A bylo jich v poselstvu spolu s Michailem a Afanasijem a všemi dvořany a povozníky sto třicet a koní dvě stě dvacet pět. A jeli cestou, kterou přijeli: na Lysou nad Labem, Mladou Boleslav, Žitavu, Žhořelec, Lehnici...

¹⁶ Celá zástilka koží v Moskvě ohodnocená na 44.720 rublů a 8 kopějek, byla v Praze oceněna na 1,200.000 dukátů, jak o tom svědčí zápis, že tyto dary „dvanáctkrát sto tisíc šacovány byly“. Posel Antonio Possevino, zapřísáhlý nepřítel Borise Godunova, se sice snažil snížit hodnotu subsidie, když napsal, že Boris Godunov imperátorovi „nemalý počet sobolových koží odeslal, kteréž vůbec nejedni za jeden milion šacovali, ale v pravdě nevím, aby dvakrát sto tisíc korun stály“. To však bylo hodnocení nesprávné, protože ve skutečnosti zástilka byla tak veliká, že hanzovní obchodní svaz, jemuž byla svěřena k rozprodání, nebyl s to ani během dvou let ji zpeněžit. Tak velké množství koží přesahovalo kapacitu evropského trhu. Srov. o tom A. V. Florovskij, *Čechi i vostočnyje slavjane*, 2, Praha 1947, 186–187.

ZÁVĚREM / ZMĚTENÍ CEST

(1615–1617)

V předvečer třicetileté války

„Do Prahy došly zprávy...”

Cesty v 16. století tak dobře prošlapané desítkami poslů se v příštím, 17. století změnily ve slepé uličky. V Moskvě po smrti cara Borise Godunova v roce 1605 nastala „zkalená“ doba, období vnitřních rozbrojů i vnějšího oslabení, doba Lžedimitrijů I. a II., domnělých synů Ivana Hrozného. Po zvolení nového cara z bojarského rodu Romanovců v r. 1613 první z nich, Michail Romanov, se pokusil hned v prvním roce své vlády navázat spojení s císařem Matyášem. Avšak poslové, vrátivší se z Lince od císaře Matyáše, byli podrobeni výslechům pro nesplnění úkolu. Také druhé poselstvo k císaři Matyášovi, sestávající z překladatele Ivana Fomina a písaře Michajlova, nepřineslo žádoucí výsledky. Ve zprávách poslů se zračí neklidná doba v Evropě před bouří, třicetiletá válka je na obzoru. Příznačná pro toto období je vzrušená atmosféra Prahy, do níž se sbíhají nitky nervózních zpráv z celého světa, jak to vylíčil posel Ivan Fomin ve své relaci za rok 1615 a 1616, kdy byl držen nejdříve ve Vídni a pak v Praze.

...Dvaadvacátého máje slyšel Ivan Fomin od císařova dvořana, že list od cara, který on, Ivan Fomin, doručil císaři, byl hned v kopii odeslán polskému králi.

Druhého října ve městě Praze řekl Ivanovi písař Jáchym, že v červenci a srpnu švédský král najímal v Lübecku žoldnéře a že neví, nač je švédský král potřebuje.

Pátého října v Praze řekl Ivanovi úředník Jakub Henckel, že do polského Podolí byli velikým hosudarem carem vysláni Tataři, kteří pobili mnoho lidí a odvěkli do zajetí dva vévody s ženami i dětmi a sedm tisíc různých lidí.

Osmnáctého října v Praze týž Jakub Henckel oznámil, že Turci v Podolské zemi obsadili město Kamenec.

Pátého listopadu v Praze slyšel Ivan od kancléřova doktora Hegera: napsal prý císaři jeho posel Erasmus Heideus,¹⁷ že carovi poslové o

¹⁷ Erasmus Heideus, Němec z moravského Mikulova, byl poslem císaře Matyáše. Na sjezdě ve Smolensku byl prostředníkem v jednáních mezi Moskvou na straně jedné a

něčem dnes jednají, ale zítra je to stejně jinak, nejsou stáli v ničem, cokoliv říkají.

Dvanáctého prosince byli z Prahy vypraveni turečtí poslové.

Dvaadvacátého prosince usmířili brunšvického knížete s městem Brunšvikem tak, že město zůstane jako dříve svobodným.

Osmadvacátého ledna v Praze řekl Ivanovi průvodce Jakub Bauer: v císařských kruzích se mluví o tom, že perský šach poslal k polskému králi poselstvo, aby jednalo o námluvách: polský králevic Vladislav by se měl oženit s kyzyľbašskou princeznou. Polský král s touto zprávou poslal k císaři svého kurýra. Jakub Bauer ještě Ivanovi řekl, že polský král nežije v míru se švédským králem...

Třetího února: Do Prahy došly zprávy, že vojska našeho hosudara, Jeho carského Veličenstva, na hlavu porazila švédského krále, on sám že prý padl do zajetí, ale že ho zase vysvobodili.

Dvanáctého února byl z Prahy od císaře vypraven k Turkům posel Černín s dary za sto dvacet tisíc tolarů. Císař prý postoupil Turkům v Uhrách šedesát vesnic, které Uhři postavili na tureckém území, a císař uzavřel s Turky mír na dvacet let.

Třináctého března: Do Prahy došly zprávy, že švédský král uzavřel s naším velikým hosudarem příměří a poslal našemu carovi pomoc proti Polákům ve Smolensku. V Praze se dále povídá, že Turci chystají vojnu proti polskému králi.

Osmadvacátého března: Do Prahy došly zprávy, že po velikonocích má být v Polsku sejm, na nějž jsou pozváni všichni polští páni.

Druhého dubna: Do Prahy došly zprávy, že v Muntenii Turci na hlavu porazili Poláky a dosadili tam svého správce.

Čtvrtého dubna: Do Prahy došly zprávy, že u Smolenska byly boje mezi vojsky našeho cara a Poláky spolu s Němci a naši že zvítězili a Němce a Poláky pobili.

Osmého dubna: Do Prahy došly zprávy, že dánský král má velké vojsko v pohotovosti a táhne na město Lübeck, protože za boje Dánů se švédským králem obyvatelé Lübecku pomáhali Švédům střelivem a všelijakými zbraněmi.

Patnáctého dubna: Do Prahy došly zprávy, že Turci bojují ve Valachii...

Polskem s Litvou na straně druhé. Heidelius byl schopen mluvit starým slovanským jazykem a nepoužíval tlumočníka.

Šestnáctého dubna: Do Prahy došly zprávy, že se kuronská knížata nedostavila na sejm u polského krále...

Dvacátého dubna nebyli z Vídně vypraveni turecký posel Ahmed Ben Mehmed a Němec Kašpar Gracian, protože Uhři nechtějí posly propustit.

Čtvrtého května: Do Prahy došly zprávy, že ve Valachii Turci pobili čtrnáct tisíc Poláků a že se v Krakově u polského krále vytrubovalo a vyhlašovala se pohotovost, aby se polští šlechtici chystali do zbraně proti Turkům, kteří na ně jdou ve velkém počtu.

Téhož dne: Do Prahy došly zprávy, že Poláci u Smolenska ztratili dva tisíce lidí a sto vozů se zásobami střeliva.

Osmého máje: Do Prahy došly zprávy, že v císařově říši spolu navzájem bojují dvě knížectví, Klevské a Jülišské...

Dvacátého května byli z Vídně vypraveni turecký posel Ahmed ben Mehmed, Kašpar Gracian a císařský posel Černín na setkání s Uhry na hranici...

Druhého června: Do Prahy došly zprávy, že Tataři byli v Podolské zemi, kde napáchali mnoho škod a pobili třicet tisíc lidí.

Patnáctého června: Do Prahy k císaři došly zprávy, že Turci na hranicích uherských vypálili třicet vesnic.

Sedmnáctého června bylo do Prahy z Krakova sděleno: V měsíci lednu v Muntenii...

Jednadvacátého června: Do Prahy došly zprávy, že dánský král s velkým vojskem táhne na město Lübeck...

Dvaadvacátého června: Do Prahy k císaři došla zpráva, že zemský správce v Uhrách Jan Hunyády táhl se čtyřmi tisíci na Sedmihradsko, vévoda sedmihradský že byl raněn a jeho vojsko pobito. U císaře se mluvilo o tom, že Hunyády táhl do Sedmihradska bez císařova vědomí a na popud polského krále...

Téhož dne došla do Prahy zpráva, že carovo vojsko bojuje v Litvě.

Pátého července došla do Prahy písemná zpráva, že Poláci měli sejm, na němž rozhodli vyčlenit polskému králi z pokladny velkou peněžní sumu na přípravu vojska proti Moskvě, kam má táhnout roku 1617, zatímco král v témže roce potáhne na Švédy...

Osmého července: Do Prahy došla zpráva, že polského posla, kterého král vypravil k Turkům, turecký sultán nepřijal a dal ho uvrhnout do těžkého vězení.

Třicátého července: Do Prahy došla zpráva, že od švédského krále připluli na vojenských lodích do Lübecku holandští poslové, kteří sjednali mír mezi carem a švédským králem, a švédský král je za to odměnil po zlatém řetězu a devíti stech pudech mědi.

Dvacátého října: Do Prahy k císaři přišel list od císařského posla Adama Dorna, že do Persie, kam byl poslán, nedorazil, protože byl zadržen v carském městě Jaroslavi a uvězněn. Stráží ho prý šestnáct mužů, nikoho k němu ani od něho nepouštějí, s cizinci styk mu nedovolují. A ještě o jiných věcech psal Adam Dorn císaři.

Jedenadvacátého října: Do Prahy došly zprávy, že se Uhry chtějí odtrhnout od císaře a za uherského krále si chtějí zvolit polského králevice...

Obsah:

Historický význam a estetický účín poselství (předmluva)	4
I. část / Cesty poznání (1488—1505)	
Maxmilián I. a Ivan III.	10
Poselství Mikuláše Popela	10
Velká spojenecká smlouva a námluvy	18
Maxmiliánův posel Jiří Delator v Moskvě	24
Jiří Trachaniot Řek u krále Maxmiliána	29
V jednotě proti polskému králi	40
Diplomatická mezihra	57
Livonský konflikt a zarůstání cest	61
II. část / Severní mořská cesta (1575—1584)	
Maxmilián II. a Ivan Hrozný	66
Vyslanci císaře Maxmiliána II. u cara Ivana Hrozného	66
Poselstvo Ivana Hrozného v Řezně a poslední dny Maxmiliána II.	91
Ivan Hrozný, livonská válka a smrt Maxmiliána II.	109
Ivan Hrozný a Rudolf II.	114
Poslední listy Ivana Hrozného císaři Rudolfovi	124
III. část / Cesta po souši (1584—1595)	
Rudolf II., Fjodor Ivanovič a Boris Godunov	133
Císař Rudolf II. a car Fjodor Ivanovič	133
Protiturecká úmluva	145
Velká zásilka kožešin do Prahy	155
Závěrem / Změtení cest (1615—1617)	
V předvečer třicetileté války	170
„Do Prahy došly zprávy...”	170

POSELSTVÍ CARSKÝCH A CÍSAŘSKÝCH KURÝRŮ

ŘEZNO — PRAHA — VÍDEŇ — MOSKVA 15.—17. STOLETÍ

Z ruského originálu Pamjatniki diplomatičeskich snošenij drevněj Rossii s děržavami inostrannymi t. I, Petěrburg 1831, vybrala, uspořádala, přeložila, úvodní studii a poznámky napsala prof. PhDr. Světlá Mathauserová, DrSc. Vydala Česká koordinační rada Společnosti přátel národů východu za přispění Ministerstva zahraničních věcí ČR v roce 2000.

Odpovědná redaktorka dr. Zdeňka Pipová.

Obálku na motivy ruského lubku navrhli ak. malíř Gennadij Alexandrov a Mgr. Jiří Klapka. Vydání první.

